

УНИВЕРЗИТЕТ „СВ. КИРИЛ И МЕТОДИЈ“ СКОПЈЕ

ФИЛОЗОФСКИ ФАКУЛТЕТ

ИНСТИТУТ ЗА ИСТОРИЈА

**АРХИВИТЕ И УПРАВУВАЊЕТО СО
АРХИВСКИТЕ ЗАПИСИ ВО ПРОЕКТИТЕ И
ДОКУМЕНТИТЕ НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА**

Докторска дисертација

Ментор:

Проф.Д-р Виолета Ачкоска

Кандидат:

М-р Дијана Петреска

Октомври 2009 г.

Скопје

ПРЕДГОВОР

Темата на докторската дисертација е од научната област архивистика и документација и опфаќа повеќе аспекти на современата организација на архивите и управувањето со архивските записи во земјите членки на Европската унија и во самата ЕУ.

Да се истражува и презентира една проблематика од областа на архивистиката во современата ера на интензивна примена на информатичката технологија во настанувањето на документација и нејзиното организирање и зачувување во институциите и организаациите каде што се создава и како архивски записи во архивите како специјализирани институции е голем предизвик за секој млад истражувач. Од друга страна тоа е предизвик за збогатување и проширување на знаењата од современата историја, за која во историската наука во светот има сè поголем интерес. Тука треба да се наведе и сè поголемиот интерес за зачувување што поголем број документи не само од државните институции, од јавните служби, од граѓанските и невладини организации, од културата, туку и извори за секојдневниот живот на луѓето, во ерата кога истражувањето на личниот и приватниот живот на луѓето во минатото, станува мошне присутно и предизвикува зголемен интерес кај истражувачите од областа на историјата, социологијата, архивистиката, генеологијата, етнологијата, родовите студии и од други научни области.

Моето ангажирање во оваа научна област пред сè е резултат на желбата да ги спојам мојата голема љубов кон информатиката, познавањето на англискиот јазик и веќе добиените знаења и сознанија од областа на архивистиката и управувањето со електронските записи кои ги стекнав за време на моето универзитетско образование на Насоката историја со архивистика на *Институтот за историја на Филозофскиот факултет* на *Универзитетот „Св. Кирил и Методиј“*, во Скопје и особено со надоградувањето и збогатувањето на теоретските, методолошките и стручните сознанија за оваа посспецифична проблематика на постдипломските студии и при истражувањето и

подготвувањето на мојата магистерска теза посветена на еден од најновите меѓународни стандарди од областа на архивистиката *MoReq - Моделот на барања за управување со електронски записи и перспективите за негова апликација во Република Македонија во Евроинтегративните процеси.*

Секако дека за избор на оваа тема за докторска теза придонесе и мојата определба архивистиката и посебно управувањето со електронските архивски записи да ми биде главна професија во моето работно ангажирање.

Докторската дисертација е работена врз база на добиените изворни податоци од објавената литература пред сè од областа на архивистиката, како и од историјата, информатиката и другите сродни области, но најмногу од објавените изворни документи: извештаи, стандарди, препораки, проекти и други на сајтовите на Меѓународниот архивски совет, Европската унија, на архивите во земјите членки на ЕУ и на архивските асоцијации, списанија и сл. Секако, дека ова пребарување и користење на документите не е можно без соодветно познавање на англискиот јазик - најупотребуваниот јазик во комуникацијата преку интернет мрежата. Во текот на истражувањето немав никаков проблем благодарение на моето солидно познавање на англискиот јазик, кое ми беше од голема корист, за добивање на потребните податоци и информации, речиси, за сите земји и за сите проекти и документи на ЕУ и на меѓународните архивски асоцијации.

При истражувањето, селектирањето на податоците, обликувањата на сознанијата и пишувањето на текстот ги имаа во предвид методите соодветни на темата и научната област, при што најмногу се придржував на користењето на историско-генетичкиот метод, при осознавањето на генезата на настаните и процесите, компаративниот метод и аналитичкиот метод при извлекувањето на општите заклучоци, експликативниот метод при објаснувањето и обликувањето на тематските и логичките целини и други.

При употребата на стручните термини се придржував до општоприфатената терминологија во меѓународните институции и стандарди од областа на архивистиката.

За теоретските и методолошките прашања и дилеми околу композицијата на трудот, селектирањето и презентирањето на релевантните факти, обликувањето и презентирањето на сознанијата во трудот, голема заслуга имаат мојот ментор проф. Д-р Виолета Ачкоска и проф. Д-р Даринка Петреска, кои несебично ме упатуваа во постапките и методите на работа, со оглед на нивното стручно и научно анагажирање во теоријата и методологијата на научната работа. Посебна благодарност должам на д-р Славица Николовска која ја откри кај мене склоноста кон информатиката и ми помогна да ја применам во архивистиката и со несебичните сручни совети, информации и упатства уште во текот на постдипломските студии и при обработката на магистерскиот труд, како и во подготвувањето на тезите за докторската дисертација ми го отвори широкиот пат кон тајните на информациските науки: архивистиката и документацијата, библиотекарството и музеологијата.

Колку успеав да навлезам во оваа мошне сложена проблематика од научните области: архивистика и документација, ќе каже научната комисија во оценката на овој мој труд. Искрено се надевам дека трудот ќе биде од корист и на оние млади колеги кои ќе се определат за истражување во истите области.

ВОВЕД

Новите идеи за европска интеграција во сите домени на стопанството, општественото и кулурното живеење се појавија по Втората светска војна, а беа резултат на напорите на европските земји што побрзо да ги надминат тешките последици од војната и да ги имплементираат резултатите од науката за побрз техничко-технолошки развој и за подобрување на начинот на живеењето и меѓусебното комуницирање на луѓето од различни нации, вери и култури.

Посебно треба да се нагласи улогата на информатичката технологија во надминувањето на, речиси, сите бариери во сеопфатното и брзото комуницирање при нудењето и добивањето на информации за сите домени на човековото работење и живеење. Ако до средината на XX век најзначајно беше да се модернизираат патиштата, железниците, поморските и воздухопловните средства, за побрза размена на стоки и средства, последните децении од XX век и почетокот на XXI век, станува најзначајна размената на знаења и умеења на луѓето од сите континенти, држави, нации, корпорации, бизнис компании и сл. Значи во ерата на размена на знаењата се промени и комуникацијата и го направи огромниот чекор поминувајќи од кореспонденција на хартија и телефон, достигнувајќи ја масовната електронска комуникација, посебно онаа на интернетот, што поттикна револуција и во создавањето, заштитата и чувањето, архивирањето на документите, за поколенијата кои ќе го истражуваат нашето време како нивно минато време.

Електронските записи си го пробиваат патот да го достигнат нивото на најупотребувани за пренос на пораките од сите области на информирањето. Класичните канцеларии и писарници им го отстапуваат местото на интернет бироата и електронските кабинети. Станува мошне актуелно и загрижувачко за сите, што ќе се зачува од сите тие

информации и современи комуникации и кореспонденции за оние кои ќе дојдат по нас.

Споменатите состојби го наметнаа и прашањето за промени во размената на информациите од областа на културното наследство и рамноправен пристап до документите од минатото како извор на информација за научни, културни и други потреби на сите заинтересирани поединци и институции.

Грижата на човештвото да ги зачува материјалните и духовните придобивки како *културно наследство* од претходните генерации и како *сведоштво за минатите дејства на луѓето*, била присутна во различни епохи и во различни услови. Денес таа потреба се одвива во услови на засилена глобализација во која народите, етничките, јазичните, религиозните и другите заедници ќе ги зачуваат своите идентитети токму чувајќи ги и негувајќи ги тие траги од минатото меѓу мноштвото други култури, сфатени во најширока смисла на зборот.

Интегративните процеси во Европа и Светот, особено преку Организацијата на обединетите нации (ООН), Европската унија (ЕУ), НАТО, ОБСЕ и други владини и невладини организации, го наложуваат усогласувањето на интересите на нивните членки преку заеднички правила, норми и стандарди. Од таму и во областа на архивистиката и документацијата се наметна потребата од вакви процеси. Како резултат на стручното и професионалното здружување на архивите и архивистите во 1948 година беа ставени основите на Меѓународниот архивски совет (МАС).

Секако, меѓу големите здружувања на народите и државите во најновата историја на Европа, значајно место зазема современото здружување на европските држави во една Заедница - унија. Тоа започна да се реализира со почетоците на економското здружување врз основа на *Договорот за создавање на Европска заедница за јаглен и челик*, потпишан во Париз во 1951 година од 6 европски држави. Денес Европската унија брои 27 држави-членки.

За членките, но, и за оние држави кандидати кои аплицираат за полноправно членство во ЕУ, нејзините тела усвојуваат бројни препораки за усогласувања на општите и националните интереси. Меѓу нив се и препораките на ЕУ (најмногу на Советот на Европа) за постигнување на општи меѓународни стандарди за усогласување на архивското работење, создавањето, чувањето, заштитата и користењето на документацијата, односно архивската граѓа како општоцивилизациско наследство за секоја земја поодделно и воопшто за целата заедница.

На тој начин архивистите, архивите и другите институции, асоцијации и поединци се должни да ги прифаќаат, вградуваат и почитуваат меѓународните стандарди, препораки и други документи кои се однесуваат на државната управа, јавните и приватните установи и физичките лица, кои се иматели на потенцијална архивска граѓа. Најповикани за тоа се специјализираните институции-архивите, кои се должни да се грижат за документите низ целиот циклус на настанувањето на документите до нивното архивирање и предавање на чување во нивните депоа.

Во првата глава ги разработив прашањата поврзани со институциите на ЕУ и статусот на архивите во Унијата и во нејзините 27 членки, втората глава ја посветив на грижата на ЕУ за чувањето, заштитата и презентацијата на културното наследство, третата глава на управувањето со архивските записи низ проектите на ЕУ, четвртата на архивите и архивските записи во проектите и документите на ЕУ.

Начинот на кој е композиран трудот дава можност да се обликуваат тематските целини и да се изнесат анализите, сознанијата и заклучоците од кои може да се согледа колку трудот ќе претставува придонес во проширувањата на теоретските и практичните знаења во архивистиката и документацијата кај нас.

ПРВА ГЛАВА

ИНСТИТУЦИИТЕ НА ЕУ И СТАТУСОТ НА АРХИВИТЕ ВО ЗАЕДНИЦАТА И ВО НЕЈЗИНИТЕ ЧЛЕНКИ

1.1.1. Настанувањето, развојот и организацијата на ЕУ

Европските држави во текот на Втората светска војна (1939-1945) претрпеа големи последици. Покрај милионските човечки жртви тие претрпеа и катастрофални разурнувања и уништувања на нивните национални стопанства. Државите се најдоа во голема повоена економска криза. За разлика од нив, стопанството на САД, на чија територија не се водеа вооружени дејства, остана речиси целосно консолидирано, но со големи залихи на производи кои беа наменети за земјите кои војуваа. На тој начин САД требаше да најде соодветен начин како да ги пласира тие производи во услови на завршена војна и воспоставен мир во Европа.

Економската обнова во Европа се одвиваше во услови на блоковската поделеност на државите во Европа и во затегнати односи помеѓу државите од двата блока. Разликите во општественото уредување меѓу западните капиталистички држави кои продолжија да се развиваат како демократско-либерални општества, од една страна, и СССР и другите источноевропски и централноевропски држави со социјалистички т.е. комунистички еднопартиски општествено-политички системи, од друга страна, имаше негативно влијание врз целосното политичко и економско консолидирање на Европа.

Во такви услови САД пополека, но сигурно го заземаше местото на економски и политички супериорна држава, бараше начини да им помогне на своите европски сојузници, но и на оние кои во војната беа на спротивната страна, со цел да ја надминат повоената криза и да го зазemat своето место во рамките на светскиот економски систем, а во исто време да си го реши прашањето со залихите на производи. САД го направи тоа преку специјалната економска програма позната под името Маршалов план.¹ Понудената помош ја прифатија западноевропските земји, додека СССР и земјите кои воено и политички зависеа од него, поради идеолошките разлики не ја прифатија таа економска помош од САД.

За успешна реализација на програмата за реконструкција и обнова на европските земји беше формирана посебна **Организација за европска економска соработка - ОЕЕС** (*Organisation for European Economic Cooperation*), која се грижеше за опоравување на западноевропските земји и за обнова на нивните стопанства. Подоцна во 1960 година таа се трансформира во **Организација за економска соработка и развој – ОЕЦД** (*Organisation for Economic Co-operation and Development*)². Нејзиното седиште беше во Париз. Впрочем тоа беше економска заедница на најразвиените држави и таа требаше и понатаму да им обезбеди услови за одржување и развој на нивните развиени пазарни економии, за координација на економските и социјалните политики. Истовремено таа помагаше да се реализираат поконкретни институционални евроинтеграции.

Во рамките на тие напори и процеси за економска реконструкција и позабрзан развој во Западна Европа се појави зродишот на денешната

¹ Карталов, Христо, Европската интеграција низ економската перспектива, Скопје 2005, 19-21; Пешевска, Маргарита, Меѓународните односи по Втората светска војна, Менора, Скопје 1999, 34-35. Маршаловиот план всушност го доби името по државниот секретар на САД, Џорџ Маршал, и претставуваше *Економска програма за реконструкција и обнова на европските држави*. Таа програма се реализира во периодот 1949-1952 г. Тогашната помош од САД на европските држави се состоела во подароци-грантови и кредити за кои беа превидени специјални установи, со кои САД имаше контрола во што се вложуваат средствата од кредитите.

² Хр.Карталов, op. cit., 21. До трансформацијата ОЕЕС имаше 17 членки, а по нејзината трансформација во 1960 година, во ОЕЦД се приклучиле уште: САД, Канада, Австралија, Нов Зеланд и Јапонија.

Европска унија. Автор на идејата за нејзино формирање беше *Жан Моне*, а за прв пат таа беше предложена за реализација од страна на Министерот за надворешни работи на Франција *Роберт Шуман* со упатената Декларација (Шуманова Декларација која предлага формирање на *Европска заедница за јаглен и челик*) до Франција и Германија на 9 мај 1950 г.³, датум кој секоја година се одбележува како *Ден на Европа*.

Првиот конкретен чекор за реализирање на идејата за економско и политичко интегрирање на Европа беше направен со Договорот за создавање на *Европска заедница за јаглен и челик*, потпишан во Париз во 1951 г. Договорот го потпишаа 6 европски држави: Франција, Белгија, С.Р.Германија, Луксембург, Италија и Холандија за важечки период од 50 години.

Понатамошните етапи на обединувањето (најчесто употребуван збор за европското здружување на државите) на Европа на прво место најмногу зависеа од економските интереси, но, постепено значајно место меѓу нив заземаа и политичките интереси.⁴ Заинтересираноста за продолжување на оваа европска интеграција во 1957 година резултирала со потпишување на нови договори т.н Римски договори, кои се сметаат и како основачки договори за новата ЕЕЗ и ЕУРАТОМ, според кои членките требаше да работат на зацврстувањето на заедничкиот европски пазар и на контролата на производството на нуклеарната енергија, како и за одржување на мирот и соработката меѓу членките на таа европска заедница во интерес на секоја членка, поединечно, и во интерес на сите заедно.

Во наредниот период беа потпишани и други договори за консолидирање, проширување и структурно реорганизирање на ЕЕЗ. Седумдесетите години на минатиот век беа обележани со евидентна криза во ЕЕЗ во однос на нејзиното внатрешно консолидирање и проширување, на што влијаеше и тогашната економска криза. Но, со

³ Ванковска, Билјана, *Институциите на Европската унија*, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Филозофски факултет, Скопје 2008, 41.

⁴ *Ibidem*, 42.

Договорот во Мастрихт (Холандија) потпишан во февруари 1992 година и фактички се создава Европската унија, затоа е познат и како Договор за ЕУ.⁵ Тогаш и започна официјално да се нарекува Европска унија. Со оглед на тоа што сите членки не биле подготвени да го прифатат понатамошното сè поочигледно ориентирање кон создавање на федерални институции (меѓу оние кои беа против беше и В. Британија на чело со премиерката *Маргарет Тачер*) и присутниот скептицизам поради можноста на стеснување на ингеренциите на националните институции, во некои земји тешко одело ратификувањето на *Договорот од Мастрихт*. Сепак, тие прашања и дилеми биле разрешени во текот на 1993 г. Извесна ревизија на *Договорот од Мастрихт* била направена со *Договорот во Амстердам* кој бил потпишан уште во јуни 1997 година, а стапил на сила во 1999 г.⁶

Во периодот 2001-2004 година се одвиваа активности за прифаќање на *Договорот од Ница* (Франција) кој предвидувал дополнувања на дотогашните договори, *Договор* кој бил усогласен меѓу шефовите на државите и владите уште во 2001 година, но стапи на сила дури во 2004 г. по успешниот референдум за негово прифаќање во Ирска. Со него главно се предвидувала институционалната рамка за прием на новите членки на ЕУ (до 27 членки).⁷

Лисабонскиот договор потпишан во декември 2007 година е последен од низата договори кој се поврзува најмногу со прашањето за донесување заеднички Устав на ЕУ. Усогласениот договор за прифаќање на Устав на ЕУ бил донесен во декември 2007 година и со него за прв пат ЕУ добива статус на државна заедница со статус на правно лице и посебен субјект во меѓународните односи. Се воведува функцијата Претседател на ЕУ и шеф на дипломатијата, односно Висок претставник за надворешни работи и безбедност.⁸

⁵ Ibid., 50-57.

⁶ Ibid., 55-60.

⁷ Ib., 61-64.

⁸ Ib., 65-67.

Денес ЕУ брои 27 држави-членки:

1951 г.	Белгија, Германија, Франција, Луксембург, Холандија и Италија
1973 г.	Данска, Ирска и Велика Британија
1981 г.	Грција
1986 г.	Шпанија и Португалија
1995 г.	Австрија, Финска и Шведска
2004 г.	Словенија, Словачка, Чешка, Полска, Литванија, Латвија, Естонија, Малта, Кипар (Грчкиот дел) и Унгарија
2007 г.	Бугарија и Романија

Шема на динамиката на проширувањето на ЕУ

Членките кои се различни по нивната површина и население (од најмали кои не достигнуваат ниту до 1 000 000 жители, како Луксембург со околу 400 000 и Малта околу 500 000 жители, до најголеми, кои имаат повеќе десетици милиони жители, како Франција со околу 62 000 000 жители) имаат различни интереси. Според формата на државата и политичкиот систем, меѓу нив има уставни наследни монархии и републики со внатрешно унитарно, сојузно, федеративно уредување, ги има од слабо стопански развиени до најразвиени, со голем бруто домашен производ и приход по глава на жител, со различен степен на материјална и духовна култура, различен менталитет и сл.

Но, независно од тоа тие прават сè, да се воспостават приближно еднакви стандарди за сите во сите области, меѓу кои се: компатибилност на условите за економски развој, воспоставување на една заедничка валута, организација на политичкиот систем, регулативата за организација на политичкиот систем, регулативата за организација и функционирање на судството, почитување на слободите и демократските

права на граѓаните, верската толеранција, заштитата на националното, културното и духовното богатство на различните етнички, религиозни и други заедници во Унијата и во секоја членка поодделно итн.

ЕУ има и (не) официјални симболи; Знаме - сино со 12 жолти ѕвезди; Национални бои: сина и златна; Химна: *Одата на радоста* инспирирана од поетската ода на Фридрих Шилер со ист наслов; Ден на Европа - 9 мај; Заедничка валута: *Евро*; Мото на Европа: *In varietate concordia* (на латински), *unity in diversity* (на англиски), а со значење во различноста е слогата.⁹

1.1.2. Институции на Европската унија

Европската унија изгради систем на институции, кои имаат голема улога за одржување на нејзината внатрешна структура и функционирање, но, и во регулирање на односите меѓу членките и со земјите кандидатки за членки, како и со други држави. На тој начин во ЕУ се создава огромно количество документи од различна провиниенција, кои претставуваат истовремено и документи во создавање (во писарниците независно на кој материјал се направени: хартија, електронски документи или други), но, и архивски документи за одредено или трајно задржување во институцијата-имателот каде што настанува или како архивски запис (традиционален или електронски) во архивот како специјализирана установа.

Во институционалната структура на ЕУ, сепак, се издвојуваат по своето значење и компетентност, 5 институции (тела) кои одлучуваат за речиси сите најважни прашања за функционирањето на Унијата. Тоа се:

- **Советот на Европската унија** (*Council of the European Union*)
- **Европскиот парламент** (*The European Parliament*)
- **Европската комисија** (*The European Commission*)
- **Судот на Правдата** (*European Court of Justice*)

⁹ Иб., 29. Знамето и химната званично биле симнати од употреба по донесувањето на Лисабонскиот договор во 2007 г.

- **Судот на ревизорите** (*Court of Audielence*)¹⁰

Освен овие постојат и други тела кои се дел од структурата на Унијата, или дејствуваат во согласност со нејзината политика, задачи и цели, било како посамостојни како што е *Европскиот совет* (European Council), *Економско-социјалниот совет*; *Советот на регионите*; *Европскиот омбудсман*, како и повеќе значајни помошни консултативни тела, институции-агенции, банки и специјализирани служби.¹¹

Советот на Европската унија е формиран уште со почетоките на Унијата како *Совет на министри*, а од 1992 година го носи само името *Совет*, со седиште во Брисел, но, понекогаш неговите седници се одржуваат и во Луксембург. Најчесто кога се определува карактерот на *Советот*, се употребува дефиницијата дека *Советот* ги претставува земјите членки во Европската унија. *Советот* го сочинуваат претставници на владите на земјите членки на Унијата и по својата функција и карактер тоа е високо меѓувладино тело на ЕУ, односно главно политичко и законодавно тело кое донесува одлуки. Претседавањето во *Советот* е ротирачко и трае 6 месеци, односно секоја членка претседава 6 месеци.¹²

* Од 1 јануари до 30 јуни 2008 година таа функција ја има **Република Словенија**.

* Од 1 јули до 31 декември 2008 година – **Франција**.

* Од 1 јануари до 30 јуни 2009 година – **Република Чешка**.

* Од 1 јули до 31 декември 2009 година – **Шведска** и

* Од 1 јануари до 30 јуни 2010 – **Шпанија**.¹³

Во структурата на *Советот на Европската унија* постојат повеќе сектори, кои ја организираат и реализираат целокупната работа која произлегува од компетенциите на *Советот*. Сепак, од сите тела и

¹⁰ Фонтејн, Паскал, *Европа во 10 лекции*, трето издание, (на македонски јазик го издаде Информативниот центар на Делегацијата на Европската унија), Скопје 2000, 9-13. Европска унија); Хр.Карталов, op. cit., 2152-65.

¹¹ Ibidem; 13,14; Ibidem; 64-71; Б. Ванковска, op. cit., 95-155.

¹² Карталов, Хр., op. cit., 52-55.

¹³ **Delegation of the European Union to Belarus, What is the EU, EU Presidency**, <http://www.delbl.ec.europa.eu/page949.html>

сектори, *Советот за општи работи и надворешни односи* е најмногу ангажиран околу успешното функционирање на *Советот на ЕУ*.

Советот има и свој *Генерален секретаријат* со Генерален секретар, кој е истовремено и висок претставник на **ЕУ** за надворешни работи и безбедносна политика. Оваа функција е воведена во *1997 година*, а започна да функционира во **1999 година** со изборот на првиот Генерален секретар *Хавиер Солана*.

Компетенциите на *Советот на Европа* се многу значајни.

- По предлог на **Комисијата** ги донесува правните акти на **ЕУ** (регулативи, директиви, одлуки). Заедно со **Европскиот парламент** ја има законодавната функција;
- Заедно со **Парламентот** го донесува Годишниот буџет на **ЕУ**, при што дава завршна (последна) согласност за групата задолжителни трошоци;
- Ги склучува меѓународните договори на **ЕУ**, за кои претходно преговарала **Европската комисија**;
- Ги координира економските политики на членките на **ЕУ**;
- Ја развива заедничката надворешна и **безбедносна политика**.¹⁴

Со овие компетенции, фактички Советот е највисоко претставничко и законодавно тело на **ЕУ** и одлучува за донесувањето на најважните одлуки кои се во интерес на земјите членки и на целата заедница: Токму затоа и во него се создаваат значајни документи кои се неопходни за функционирање на **ЕУ**, но имаат големо значење и како документи во настанување, кои во наредниот период на животниот циклус ќе добијат крактер на архивски документи, односно архивски записи, било да се чуваат во архивите на Советот, односно на **ЕУ**, било во институцијата архив. .

Европскиот парламент е претставничко и законодавно тело на **ЕУ**, кое постои уште од времето на ставањето на темелите на **ЕУ**.¹⁵

¹⁴ *И сонцето е звезда, Македонија во ЕУ*, трето дополнето издание, Секретаријат за европски прашања, Скопје 2006, 2-3.

Неговото седиште е во *Стразбур*, а седници се одржуваат и во *Брисел*. Седиштето на администрацијата, односно на *Генералниот секретаријат на Парламентот* е во *Луксембург*. **Парламентот** се избира на непосредни избори на граѓаните (првите општи и непосредни избори се спроведени во 1973 година) токму затоа ги претставува интересите на граѓаните на земјите членки на **ЕУ** и врши еден вид демократска контрола на **ЕУ** и го гарантира демократскиот легимитет на европската интеграција. Така тоа е единствена меѓународна институција во светот во која нејзините членови се избираат на непосредни општи избори во земјите членки на **ЕУ**. За прв претседател на истиот во **1958 година** бил избран *Роберт Шуман*.¹⁶ **Европскиот парламент** освен претседателот има 14 заменици-претседатели, Биро на претседателот, 18 парламентарни комисии, работни групи и тела.

Парламентот ги одржува своите пленарни седници (на кои присуствуваат сите негови членови) во текот на една недела во месецот.¹⁷ **Европскиот парламент**, своите законодавни ингеренции ги реализира преку донесувањето на најважните правни акти заедно со **Советот на Европа**; донесувањето на буџетот, исто така, заедно со **Советот**; вршењето на супервизија-надзор врз сите институции во **ЕУ**.¹⁸

Само по себе станува јасно зошто и во Европскиот парламент се создаваат огромен број документи, за кои се води грижа да се зачуваат и по завршувањето на нивниот животен циклус да се најдат во соодветен архив.

Европската комисија зазема многу значајно место во институционалната структура на **ЕУ**.¹⁹ Таа е најголема институција која функционира слично како националните влади. Почетоците на

¹⁵ Тоа тело започнало да функционира прво како заедничко собрание, а од 3 март 1962 година под името **Европски парламент**, име кое било и официјално потврдено во 1987 година со Единствениот европски акт.

¹⁶ Шуман, Роберт, *За Европа*, Скопје 2004, 105.

¹⁷ Карталов, Хр., *op. cit.*, 58.

¹⁸ *Како работи Европската унија...*, 13.

¹⁹ Ванковска, Б., *op.cit.*, 128-145.

формирањето на **Комисијата** се наоѓаат уште во првите договори за основање на **Унијата** од **1950-1951 година**, но, со развојот и зголемувањето на бројот на институциите и ингеренциите на **ЕУ** се издиференцирала и нејзината структура, ингеренции и улога во функционирањето на **ЕУ**. Денес, таа е двигател на процесот на европската интеграција, со улога да ги подготвува предлозите и одлуките, да ги предлага европските закони и со нејзините ингеренции и функции претставува главно извршно тело на **Унијата**. Како чувар на договорите на **ЕУ**, таа е задолжена да ја осигури примената на правните акти, кои се донесуваат во *Советот на ЕУ* и *Европскиот парламент*.²⁰ Со оглед на тоа што Европската комисија функционира слично на влада, и документите кои се создаваат во неа имаат голема улога за обезбедување на функцијата на администрацијата на ЕУ, но и претставуваат документи за правното и политичкото функционирање на извршната власт во ЕУ, кои бездруго стануваат и *потенцијално документарно сведоштво за настанувањето, развојот и функционирањето на ЕУ*.

Овие кратки објаснувања за настанувањето, карактерот и компетенциите на најважните институции на **ЕУ**, ги наведов со цел:

- Да се добие *појасна претстава за разновидноста и огромното количество на документи*, кои како носители на информации од различни области и за различни потреби, настануваат во таа по многу нешто специфична меѓународна организација;
- Да го *подвечам местото на Советот на Европа* во донесувањето на нормативните акти, уредби, препораки, стандарди и други акти како носители на информации од различни области и за различни потреби, за што поуспешно управување со администрацијата во сите тела на **ЕУ**, кои создаваат огормен број традиционални, но, сè повеќе и електронски записи;
- Да ја истакнам *потребата за усогласување на најважните постапки и правила за вреднување, селектирање, опис, чување, одлагање за одреден период или архивирање во специјалните архиви* организирани при секое тело на **ЕУ** или одложени како архивски записи на **ЕУ**;

²⁰ Каргалов, Хр., op. cit., 58.

1.1.3. Улогата на Советот на ЕУ и Одборот на министри во Советот на ЕУ за координирање и подобрување на соработката во областа на архивистиката во земјите членки

Советот на Европа по својата поставеност и функција е едно од најважните тела на **ЕУ** и има повеќе компетенции. Меѓу другите компетенции *Советот* одлучува и за донесувањето на најважните документи кои се во интерес на земјите-членки и на самата **Унија** како заедница.²¹ Притоа, повеќе од нив се подготвуваат и усвојуваат од *Одборот на министрите на Советот на Европа*, чии членови се мнинистрите од земјите-членки на **ЕУ**.

Советот на ЕУ усвојува документи во вид на резолуции, извештаи, препораки и мислења, кои се однесуваат и на соработката на членките на **ЕУ** во областа на администрацијата, документаристиката и архивистиката. Посебно тоа стана актуелно во последните децении со масовната примена на информатичката технологија и настанувањето на огромното количество на електронските записи и нивното користење, чување и архивирање во секоја членка посебно, но, и во **ЕУ** како заедница. Тоа беше предизвикано и од процесот на проширувањето на **ЕУ** со повеќе нови членки (само во **2004 година** влегоа **10 нови држави во ЕУ**, од кои 8 беа источноевропски држави, односно земји во транзиција).

На овие претпоставки за интензивирање на активностите за соработка на полето на архивистиката, имаа одредено влијание и промените со транзицијата во источноевропските земји и неопходноста од демократизацијата на општествата на земјите кои стануваат кандидати за влез во **ЕУ**.²²

²¹ *Како работи Европската унија*, op. cit., 18.

²² Kolanović Josip, *Autonomija arhivske službe*, Arhivski vjesnik, god. 42 (Zagreb 1999), 29,34-35.

1.1.4. Статусот и ингеренциите на архивите во членките на ЕУ

Во време на постојана и брза промена, модерните архивски служби во XXI век се предуслов за демократско функционирање на нашето општество.

Терминот *архив* (архива) се однесува на *збирка на документи* кои се создаваат во текот на работењето на органите на управата, судството, претставничките тела, како и во културни и научни институции, банки, други асоцијации, компании, претпријатија. *Архив* (со значење на *збирка на записи*) на *индивидуите* може да содржат писма, документи, фотографии, електронски документи, белешки, финансиски записи, дневници или друг вид документарен материјал создаден или собиран од едно лице или семејство.

Тие се чуваат кај имателите на истите додека се во употреба или се потребни за подолго време, односно додека трае нивниот животен циклус во институциите каде настануваат. По завршувањето на тој циклус или по определен период предвиден со регулативата на соодветната држава документите се пренесуваат и депонираат како архивски записи за заштита и чување во архивите, било да се тоа државни, централни, регионални или специјализирани.²³

Терминот *архив* се однесува и употребува за *специјализирана институција во која се чуваат записите, како и за самата зграда каде што е сместен архивот*²⁴. Во понатамошното излагање терминот *архив* е употребен во сите наведени значења.

Архивските записи не се објавувани и речиси секогаш се единствени за разлика од книгите или списанијата во кои има идентични

²³ Duranti Lučijana, *Arhivski zapisi, teorija i praksa*, Preveli Mate Križman i Josip Kolanović, Hrvatski Državni arhiv, Zagreb 2000, 34-41.

²⁴ Лекић Богдан, *Архивистика*, Завод за уџбенике и наставна средства, Београд, 24.

текстови. Архивите како институции се многу поразлични од *библиотеките* поради нивната функција и организација.

Со оглед на тоа што во 2004 година се случи најголемото проширување на ЕУ, односно таа веќе имаше 25 земји членки, во институциите на ЕУ особено на *Советот на ЕУ* во 2005 година бил подготвен еден опширен извештај (на околу 170 страници) за моменталните состојби на архивите и организацијата на архивската служба во државите членки и наредните задачи во таа област.²⁵

Извештајот ја опишува шареноликоста на ситуацијата со архивите во *Европа* како резултат на различните административни и историски традиции и култури и која станува сè поочигледна по *проширувањето на Европската унија* и приемот на нови држави-членки. Во *Извештајот* се потенцирани специфичните обврски и карактеристични доприноси на Архивските служби во државите членки и **Институциите и органите на ЕУ** во процесот на заштита на општото Европско наследство (автентични документи и архиви), во обезбедување со поквалитетни информации достапни до жителите на ЕУ и обезбедување на континуитет на работата на јавната администрација и е-Влада.

Извештајот ги повикува Архивските служби во државите на ЕУ да се консолидираат и да ги рашират понатаму новите домени на интердисциплинарност и прекугранична соработка, особено вклучувајќи ги и другите професии кои се поврзани со историската меморија, како што се библиотекарите и кустосите, како и претставници на ИСТ²⁶ – индустријата, особено систем дизајнерите и дизајнерите на апликации.

²⁵ Report on Archives in the enlarged European Union, Elaboration by the National Experts Group on Archives of the EU-Members States and EU- Institutions and Organs at the Council of the European Union.,

http://www.arhiv.gov.si/fileadmin/arhiv.gov.si/pageuploads/zakonodaja/EN-Report_on_Archives.pdf

²⁶ Information and Communication Technologies (Информациски и комуникациски технологии).

Поради значењето од одржување на регуларни формални односи за размена на информации и експертизи меѓу Архивските служби на државите членки на **ЕУ**, како и со Архивските служби на **Институциите и Органите на ЕУ**, било констатирано дека треба да се формира *Постојан официјален Комитет на архивисти*²⁷ за обезбедување на зголемена институционална и професионална соработка и координација на архивите во Европа. Овој *Постојан официјален Комитет на архивисти* би требало да се фокусира особено на:

1. Понатамошен развој на стандарди, норми и искуства од доменот на архивите, во согласност со специфичните барања на претходно споменатата Резолуција од 6 мај 2003 година, и координација на Европските приоритетни активности за архивите;
2. Управување и развој на основните односи и соработка меѓу архивските служби и администраторите;
3. Конзервација и заштитата од оштетување на архивите во Европа од природни и други катастрофи (поплави, земјотреси, тероризам, војни и сл.);
4. Понатамошен развој на стандардите, нормите и искуствата во врска со автентичноста, преносот, трајната заштита, достапноста и распространувањето на документите и архивите;
5. Создавање и управување со интернет портал за документи и архиви во Европа;
6. Управување и континуиран развој на слични постоечки иницијативи како што се Европските интердисциплинрни DLM Форуми и периодичниот INSAR (European Archives News);
7. Проверка на развојот на претходните 6 точки;
8. Предложениот официјален *Комитет на архивисти* треба да биде во контакт со експерти и од други дисциплини (правници, експерти по информатичка технологија, архитекти, инженери и сл.) кои се поврзани со архивските прашања и проекти;
9. *Комитетот* секогаш треба да ја има во предвид и *Помошната служба*;

²⁷ Archivist Committee of the EU-Member States and the EU-Institutions and Organs

10. Со цел да се зголеми соработката и координацијата на архивите на национално и Европско ниво, битно е да се обезбедат соодветните извори.²⁸

Во секоја држава членка на ЕУ постои еден централен архив како највисоко тело во таа област, кој најчесто го носи името *Национален архив или Државен архив*. Во секоја земја тој има посебен статус и ингеренции и тоа е резултат на сопствената политичка и културна историја. Архивите кои своите корени ги имаат дури во Средниот век се многу поразлични од оние кои се формирани во новото и најновото време со формирањето на националните држави. *Националните архиви* во федералните земји не се исти како во земјите кои имаат традиција на јака централизирана администрација.

За некои земји *Архивите* се пример за културна легитимација, додека за други тие се класифицираат во доменот на образованието, животната средина, економијата и правдата, за трети пак тоа се пред сè значајни документи за авторитетот на власта, за докажување на легитимитетот на државноста и воената моќ во минатото и др.

Во некои земји, *Државниот архив* е одговорен за *архивите* при сите тела на управата: влада, министерства, агенции и други организации; во други земји, пак, главните министерства си имаат свои сопствени архивски служби и архиви. Функционирањето на некои *Архиви* е поддржано од детализираната легислатива (законодавство). Значајно е да се истакне дека архивската легислатива (законодавство) константно останува под надзор и постојано се обновува-дополнува.

Слободата на *информацијата*, *заштитата на податоците* и *јавната администрација* имаат особено влијание на *Архивите*. Исто така, големо влијание има и *Европската легислатива* и *Советот на Европа*.

²⁸ Report on Archives in the enlarged European Union, ...

http://www.arhiv.gov.si/fileadmin/arhiv.gov.si/pageuploads/zakonodaja/EN-Report_on_Archives.pdf

Државните архиви имаат одредени архивски прашања кои се однесуваат на соработката. *Најпрво*, тоа е граѓа која е производ на администрацијата. Односот меѓу канцелариите и архивските служби во писарниците и архивските организации постојано се менува. Електронските записи мора да бидат под архивски надзор од моментот на нивното создавање. *Второ*, архивите и архивските служби се сè повеќе предмет на постојан развој на информациската технологија. *Трето*, формирањето на Работна група во која би влегувале *Државните архиви* на 25 држави членки (податоците се однесуваат на периодот пред влегувањето на Романија и Бугарија во ЕУ) како и архивските служби на **Институциите и Органите на ЕУ**, која би се состанувала регуларно за да дискутира за архивски прашања кои се од голема важност. Исто така се предлага да се одржуваат хармонични односи со меѓународните организации како што се: **Советот на ЕУ, UNESCO, МАС** и сл.²⁹

● *Архиви под управа на владите и министерствата во земјите на ЕУ*³⁰

Државните архив или *Националните архиви*, или **Архивските агенции** или **Архивските сервис** во членките на ЕУ одговараат директно на Владата или на некое од министерствата.

● *Министерството за култура* е одговорно за **Националниот архивски сервис** во најголем број земји членки и тоа: Данска, Франција, Германија, Унгарија, Ирска, Италија, Луксембург, Латвија, Холандија,³¹ Полска, Португалија, Словенија, Шпанија и Шведска;

● *Министерството за обобразование* е одговорно за *Архивите* во: Финска, Грција и Малта;

● *Министерството за внатрешни работи* одговара за *Архивите* во: Чешка и Словачка;

²⁹ Ibidem,

³⁰ Ibid.,

³¹ Во Холандија Министерството за култура е заедничко и за образование.

- *Министерството за правда* во Кипар и Велика Британија³²;
- *Министерството за наука* во Белгија; *Министерскиот совет* во Бугарија;
- *Министерството за внатрешни работи* во Романија и
- *Претседателот на Владата* (Првиот министер) за *Архивите* во: Естонија и Литванија.³³

Во најголемиот број членки *Парламентот* и одделни министерства не ги предаваа своите архивски записи во **Националниот архивски сервис**, туку имаат свои архиви.

- *Парламентите* не ги предаваат своите архивски записи и имаат сопствени *Архиви* во следните земји: Австрија, Белгија, Данска, Грција, Ирска, Италија, Полска, Португалија, Словачка, Шпанија и Велика Британија;
- *Министерството за одбрана* не ги предава своите архивски записи на **Националните архивски сервиси** во: Белгија, Финска, Франција, Грција, Унгарија, Ирска, Италија, Латвија, Полска, Португалија, Словачка и Шпанија;
- *Министерството за надворешни работи* не ги предава своите архивски записи на **Националните архивски сервиси** во: Белгија, Финска, Грција, Италија, Луксембург, Полска и Словачка;
- *Министерството за финансии* не ги предава своите архивски записи на **Националните архивски сервиси** во: Полска и Португалија;
- *Министерството за внатрешни работи* не ги предава своите архивски записи на **Националните архивски сервиси** во: Полска и Словачка;
- *Министерството за правда* во Грција;
- *Министерството за јавни работи* во Португалија и
- *Службата за информации на Премиерот* во Франција, Италија, Полска и Словачка.³⁴

³² Report on Archives in the enlarged European Union ...,

³³ Ibidem,

³⁴ Ibid.,

Секој може да ја користи архивската граѓа која е сместена во овие институции, како што се: репортерите, писателите, историчарите, генеолозите, студентите и секој оној кој сака да добие повеќе информации за историјата на градот, регионот, институцијата и сл. Во некои архиви под државна управа, пред користењето на архивската граѓа, треба да се направи претходно закажување, додека, пак, во повеќето *Архиви* не е потребно закажување бидејќи тие се отворени за јавност.

*Пристапот до архивите во Европа*³⁵

Архивите, како опипливи и вистински записи за минатото, претставуваат битен дел од нашето општествено културно наследство.

Во периодот кога беше срушен Берлинскиот ѕид (1989), со отворањето на **Националните архиви** во Централна и Источна Европа, тие веднаш обезбедија потсетник за нивната примарна функција како чувари на националната меморија. Овој сведок на минатото фрла нова светлина на историјата, како суштински елемент во процесот на независност. Исто така, слободниот пристап до архивите има огромно влијание на индивидуалните лица кои сега имаат пристап до нивните лични фондови и можат да ги насочат своите патишта и понекогаш, и тажно, да дојдат до фактот за исчезнат роднина. На крај, меѓународната размена на информации ќе го збогати Европското наследство преку координирани историски истражувања.

Денес, *Советот на Европа* со голема поддршка од **Меѓународниот архивски совет** започна да работи на архивите односно на решавање на прашањето како да се направат истите подостапни за јавноста.

Истражувањата кои беа направени во текот на 1995 и 1996 година ја потврдија желбата на *Европа* за прифаќање на политиката за пристап до *архивираните информации и формулирањето на општи принципи*, кои

³⁵ Council of Europe, <http://www.coe.int/>

потоа ќе бидат прифатени од државите во процесот на основање и хармонизација на нивните системи за архивирање.

Важноста на Европската политика која тежнее за отворени архиви и е тесно поврзана со улогата, која ја имаат архивите во истакнувањето на културната разноликост и засилувањето на демократијата. Историските извори, кои ни овозможуваат да создадеме пообјективна слика за минатото, ни помагаат да ја разбереме сегашноста и со тоа да преземеме вистински одлуки во иднина. Ова го оневозможува манипулирањето со историјата и користењето на неосновани предрасуди и поттикнувањето на омраза меѓу луѓето. Токму поради достапноста до архивираниите документи ќе се спречат на извесен начин културните и религиозните конфликти и ќе се засили социјалното единство.

Институциите и Органите на Европската унија (Советот на Европската унија, Европскиот парламент, Европската комисија, Судот на правдата, Судот на ревизорите, Комитет за региони, Европскиот комитет за социо-економија и Европската инвестициска банка) имаат *заедничка правна основа за отворање на своите архиви за јавност*. Главната цел на тоа е да се поттикнат истражувањата за историјата на **ЕЗ**, промоција на јавниот интерес во развојот на Европската интеграција и подобра транспарентност на работите во Европските институции.

Секоја институција и орган има своја архивска служба одговорна за управување со работни документи и архиви и го покрива целиот животен циклус на документите, на пр. сегашен, интермедијален и историски архив.

Сето ова не би можело да се исполни доколку не постојат овие исклучителни помошни средства – компјутерите и интернет мрежата.

1.2. Организацијата и дејноста на архивите во земјите членки на Европската унија

Секоја од 27-те земји членки на Европската унија има институционализирана архивска дејност. Но, факт е дека тие имаат посебни развојни етапи на настанувањето на архивите, кои најчесто зависеле од процесот на настанувањето на државите, пространоста на државната територија, државното уредување, формата на државата, монархија или република, политичкиот систем, развиеноста на органите на управата и администрацијата, централистичката, сојузната, федеративната, конфедеративната и друг вид на внатрешна територијална и административна организација, степенот на развиеноста на легислативата (законодавството) и местото на архивското законодавство во тој систем и други карактеристики. Сите споменати специфичности, некаде повеќе, некаде помлку влијаеле и влијаат на организацијата на архивите, нивните ингеренции во системот на управата и во грижата за зачувувањето на архивската граѓа како културно наследство не само на нацијата, државата и нејзините граѓани туку и како дел од општото културно наследство на целото човештво.

Тргувајќи од тие аспекти на архивистиката и архивите во секоја земја посебно, се наметнува и прашањето како тие можат да одговорат на заедничките барања за усогласување на организацијата, ингеренциите и функциите на архивите во Европската унија, која не е само политички сојуз, туку во последните години поприма карактер и на еден вид сложена државна организација, имајќи ги предвид нејзините тела кои играат улога на парламент, влада, министри, органи со судски ингеренции и други.

Токму затоа е неопходен еден осврт на организацијата и дејноста на архивите во 27 земји членки на Европската унија со цел да се посочат главните развојни етапи на институционализираните архиви, (од

донесувањето на првите закони за архивите) односно нивната организација, законодавство, цели и задачи во периодот кога и архивистиката постепено се оформила како посебна наука, прво како помошна историска наука, а потоа и како самостојна наука од областа на општествените науки, од кога теоријата и методологијата на архивистиката се применуваат во организацијата, уредувањето и управувањето на архивите како специјализирани институции.

При тоа повеќе внимание и простор посветив на оние членки кои постигнале завидни резултати во организационата структура, во управувањето со архивите, примената на информатичката технологија, во презентацијата на архивското богатство, во држењето чекор со современите барања на дигиталните записи и нивната заштита, а особено на оние членки кои остваруваат соработка и имаат поголема улога во билатералните и мултилатералните проекти, односно за оние држави за кои слободно може да се рече дека го достигнале степенот на информатичкото општество.³⁶

³⁶ Vjekoslav Avrić, Informacijske tehnologije i društvo, Zbornik Težakovi dani, Izdavač Zavod za informacijske studije, Odsjek za informacijske znanosti, Filozofskog fakulteta, Zagreb 2002, 14. Според Авриќ, Информатичкото општество најчесто се дефинира како „општество со спектакуларно технолошки иновации. Информатичкото општество за разлика од претходните општества,

1. 2. 1. Архивите, организацијата и функционирањето на архивската служба во Австрија

Република Австрија е членка на ЕУ од 01.01.1995 г. Таа е сојузна парламентарна држава-република организирана од 9 сојузни земји-покраини, со Претседател на Републиката, Сојузна влада на чело со Сојузен канцелар и дводомен парламент: Национален совет и Сојузен совет.³⁷ Како средноевропска држава имала голема улога во европската историја. Таа била една од најважните земји на пространата Хабзбуршка монархија и на Австро-Унгарија сè до крајот на Првата светска војна-ноември 1918 г., кога се прогласила за Република Австрија и како таква била обновена и во 1945 година по Втората светска војна.

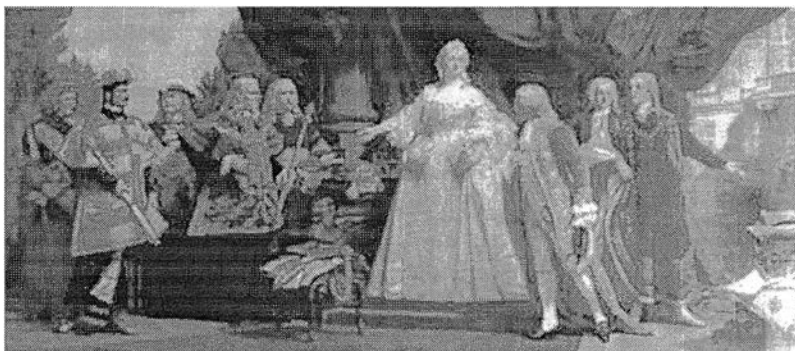
Австрија има непроценливо богатство на документи кои се депонирани во нејзините архиви и кои се однесуваат не само за нејзиното минато туку и за голем број европски земји кои биле директно вклучени во Империјата, како и за другите големи и мали држави со кои одржувала економски, стопански, дипломатски, културни и други врски или со кои војувала, но и за многу други земји и народи, меѓу кои и балканските во кои се чувствувало нејзиното влијание. Од тука може лесно да се објасни грижата на државните структури за време на Монархијата и по прогласувањето на Републиката, да се собере, зачува и заштити тоа документарно богатство, кое до создавањето на архивите како специјализирани институции било чувано и заштитено на повеќе начини и локации.

Оваа нејзина историја и денешното уставно уредување и територијалната организација како сојузна држава, на извесен начин, се отсликуваат и во институционализирањето на архивите во неа.

³⁷ Австрија зафаќа 83, 859 км² површина. Во неа (2001 г.) живееле 8. 069 000 жители. (Karl Natek I Marjeta Natek, *Države Svijeta*, Mozaik Клјига, Zagreb 2003, 16).

- *Осврт на историјата на институционализирањето на архивите*

Почетоците на основањето на **Државниот Архив** се поврзуваат со императорката *Марија Терезија* (1740-1780) која во **1749 година** наредила да се формира еден **Централен архив** на *Хабзбуршката кралска куќа*. До тогаш документите на владетелите и на државата биле сместени на повеќе локации и поради тоа **Марија Терезија** настојувала да се соберат на едно место и да се направат достапни во секое време. Била направена добра организација и структура на депоата во која се нашле бројни декрети, повелби, заповеди и друг вид јавни документи.

Алегориска претстава на основањето на Архивот од страна на **Марија Терезија** во 1749 година, Дело на сликарот Carl Reufuss 1902

За време на Австро-Унгарската империја (1867-1918) и во периодот на Првата република (1918-1938), биле правени повеќе обиди да се собере на едно место независната архива на централните служби во *Виена*. **Царскиот архив** основан за време на Австро-Унгарија во 1894 година функционирал како советодавно тело на *Империјата* и *Кралското министерство за внатрешни работи*. Обединетите архиви³⁸ не биле дел од неговата надлежност.

По завршувањето на Првата светска војна, постоеле предлози да се создаде една **Генерална управа на Државниот архив** според Прускиот модел, но тоа не се остварило. Сепак, по “**Anschluss**”, кога

³⁸ Државен архив (*Haus-, Hof- und Staatsarchiv*), Воен архив (*Kriegsarchiv*) и Архивот за Финансии на Империјата (*Reichsfinanzarchiv*).

Австрија станала дел од Третиот Рајх во 1938 година, на 11 јануари 1940 година бил основан **Националниот архив во Виена**³⁹ под управа на Министерот за внатрешни работи. Во рамките на **Националниот архив во Виена** биле сместени: **Државен архив**; **Архив на судската комора** (*Hofkammer Archiv*); **Архивот за финансии** (*Finanzarchiv*); **Архивот за образование** (*Unterrichtsarchiv*) и **Архивот за внатрешни работи и судство** (*Archiv des Innern und der Justiz*). Во новата организациона мрежа не влегле **Воениот архив**, кој бил интегриран во **Германскиот Воен архив** и **Архивот за транспорт** (*Verkehrsarchiv*), кој ја добил улогата на Дирекција на Рајховата железница.

По Втората светска војна во 1945 година, започнал периодот на Втората република и биле создадени правни основи за реорганизација на управата која постоела од 1940 г.⁴⁰ Бил основан **Државен архив на Австрија** како Агенција под управа на Сојузниот канцелар.

Во почетокот, **Државниот архив на Австрија** бил составен од 5 одделенија. Во 1947 година **Архивската Канцеларија за Заштита на архивските записи** (*Archivamt zur Wahrnehmung des Archivalienschutzes*) била повторно основана, а во 1954 година била трансформирана во **Агенција** со сопствена дирекција под управа на **Федералната Канцеларија**. Во 1983 година **Федералниот архивски систем** претрпел радикална промена со основањето на одделот **Архив на Републиката** (*Archiv der Republik und Zwischenarchiv*). Другите одделенија на **Државниот архив** биле принудени да ги отстапат официјалните записи од периодот на Првата Република (1919-1938), национално-социјалистичката ера во **Австрија** (1938-1945) и периодот на Втората Република (по 1945 г.). **Архивот за транспорт** бил расформиран и сите негови архивски записи биле испратени во **Архивот на Републиката** и на **Општиот управен архив**.⁴¹

³⁹ The Reichsarchiv Vienna

⁴⁰ Тие правни рамки биле внесени во *Заколот за Трансформација на управата* од 28 јули 1945 година, Службен весник no.94/1945 (*Behördenüberleitungsgesetz*).

⁴¹ **The Austrian State Archives**, <http://www.bka.gv.at/site/3863/default.aspx>

По формирањето на **Архивот на Републиката**, одделенијата: **Генерална Управа на архивите, Државниот архив, Воениот архив и Архивот за финансии и трезор** станале „*историски архиви*“. Архивските записи кои се наоѓаат во овие одделенија се однесуваат само на периодот од *Хабсбуршката монархија и Австро-Унгарија, односно* до крајот на Првата светска војна.

По организационата интеграција во **1940 г.** и подоцна во **1945 година**, *Одделенијата во Виена* не се наоѓале на едно место. Дури во периодот **1981-1986 година** била изградена нова зграда во Виена - Ердберг⁴², која била свечено отворена во **1988 година** и денеска во неа се сместени: **Генералната управа, Лабораторијата за реставрација, Централната библиотека на Државниот архив** и следните архивски одделенија: **Општиот управен архив, Архивот на Републиката, Воениот архив** и **Архивот за финансии и трезор**. Паралелно со новата зграда во континуирана употреба се и Функционалните архивски згради лоцирани на *Johannesgasse* и *Minoritenplatz*, кои се историски заштитени градби и датираат од XIX век.

Зградата на Централниот архив на Nottendorfer Gasse⁴³

Во **Државниот архив на Австрија** денес има 126 вработени лица. Во Архивот се сместени околу 177 700 m записи. **Државниот архив**

⁴² На локацијата: **Nottendorfer Gasse 2-4, 1030 Vienna.**

⁴³ Zentralarchivgebäude in der Nottendorfer Gasse

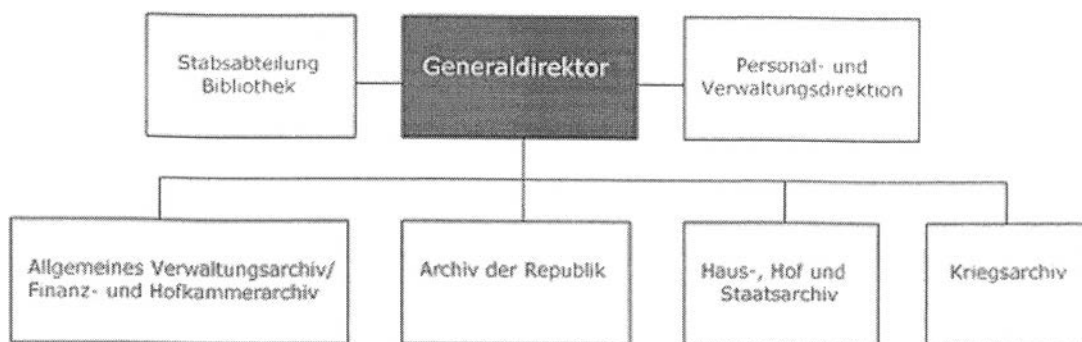
исполнува две клучни функции неопходни во секое демократско општество: транспарентност и осознавање на минатото.⁴⁴

Денес **Државниот архив на Австрија** е одговорен за архивите на сите Федерални управни служби, со исклучок на **Парламентот, правните и административните судови, универзитетите и бројните културни институции**. Имателите на архивска граѓа треба да ги почитуваат **посебните регулативи** поставени во **Канцеларијата за прописи (Kanzlerordnung)** од **1992 г.** **Деветте Федерални држави - Покраини (Bundesländer)** на **Австрија** имаат свои посебни архивски служби (како и поголемите градови) кои се независни од **Државниот архив** и функционираат согласно посебна легислатива (закони).

Дејноста на **Државниот архив на Австрија** денес е уредена со повеќе законски акти:

- *Федерален архивски документ (Bundesarchivgesetz)* од **17 август 1999 г.**;
 - *Документ за заштита на споменици (Denkmalschutzgesetz)*, параграф 24-5 од **19 август 1999 г.**
 - *Федерална владина уредба No 366 (Verordnung der Bundesregierung über nichta archivwürdiges Schriftgut des Bundes)* од **27 септември 2002 г.**;
 - *Уредба на Канцеларот No 367 (Bundesarchivgutverordnung)* од **27 септември 2002 г.**
- *Организационата структура и управувањето со архивите во Австрија*

⁴⁴ The Austrian State Archives, <http://www.bka.gv.at/site/3863/default.aspx>

Организација на Државниот архив на Австрија⁴⁵

Државниот архив на Австрија е еден од водечките архиви во Европа, но и во светот. Со **Архивот** раководи *Генерален Директор*. Во рамките на **Државниот архив** се: *Секторот за човечки ресурси и администрација*⁴⁶, *Секторот за библиотека*⁴⁷, **Општиот и административен архив / Архив за финансии и трезор** (Allgemeines Verwaltungsarchiv/Finanz- und Hofkammerarchiv), **Архивот на Републиката, Државниот архив и Воениот архив.**

Државниот архив на Австрија управува со **80 000 документи**, повеќе од **1 200 000 архивски единици** (фасцикли, кутии, предмети, акти итн.) и со повеќе од **7 500 метри картотеки и индекси** (пописи). Тука спаѓаат повеќе од **450 000 географски карти** и технички цртежи, како и повеќе од **340 000 фотографски документи**. Исто така, може да се споменат и дополнителните **650 000 волумени научна литература** во *библиотеката*, **137 публикациски серии** и **23 списанија**.

Општа управа на Архивот (Allgemeines Verwaltungsarchiv-AVA)

Во **AVA** се чуваат записи на хартија од централната служба на интерната администрација за време на *Хабзбуршката монархија од XVI век*. Исто така, во него се сместени збирки со мапи и планови како и **5 000 декрети и повелби**. **Архивот** бил основан уште во **1794 г.**

⁴⁵ <http://www.oesta.gv.at/DesktopDefault.aspx?alias=oestaen&init>

⁴⁶ Personal- und Verwaltungsdirektion

⁴⁷ Stabsabteilung/ Bibliothek

➤ *Архив на Републиката*

Архивот на Републиката чие основање е тесно поврзано со новата зграда на **Државниот архив**, како самостојно одделение при **Државниот архив на Австрија** постои од **1983 г.** Тој претставува австриски центар за истражување на поновата историја. Задачата на овој архив е да ја селектира, презема, чува, опишува, заштитува, одржува, обновува, дополнува, дигитализира и да ја прави достапна целата архивска граѓа создадена од Австриската централна служба (сите министерства, централните агенции и единици) по 1918 г.

➤ **Воен архив**

Со повеќе од **180 000 кутии** со документи и **60 000 книги** во должина од 50 километри, **Воениот архив во Виена** може навистина да се сфати дека е поголем од најголемиот *Европски Централен Воен архив*. Неговата збирка од мапи и планови содржи повеќе од **600 000 единици** и е најголемата во **Австрија**. Содржи и збирки со повеќе од **400 000 фотографии**. Фондовите во **Воениот архив** се поделени на 22 групи записи: *лични фондови на офицери, војници и цивилни службеници од вооружените сили од периодот 1740-1918 година; документи кои припаѓаат на воените одликувања (1789-1958), вклучувајќи ги и архивските записи од Воениот одред на Марија Терезија; Документи кои содржат материјали за воените операции на империјата од XVI век сè до 1882 година, како и документи за операциите од периодот на Првата светска војна (1914-1918 година); Врховната команда, централната, повремениот и територијална власт*⁴⁸.

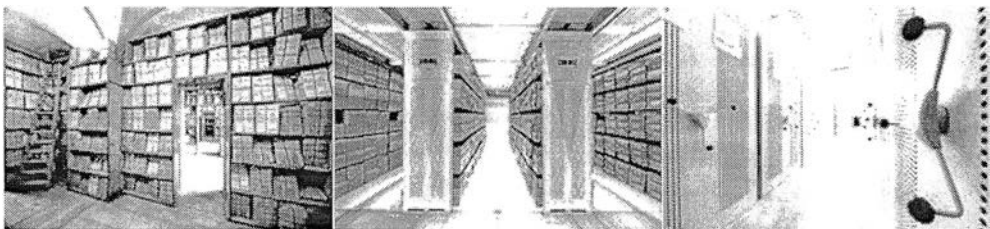
- *Задачи на Архивот*

Државниот архив е задолжен за:

⁴⁸ **Allerhöchster Oberbefehl, Zentral-, Mittel- und Territorialbehörden**; Оваа група фондови ги содржи записите на институциите на Императорот (Централната воена служба 1557-1848 година, Министерство за војна 1848-1918 година, Министерство за одбрана 1868-1918 година) и голем број на други управи, институции и команди како што се Канцеларијата за инвалиди, Апостолската воена црква⁴⁸, институциите за воено образование и обука итн.

- сместување, конзервација, реставрација и систематичка класификација на архивската граѓа со употреба на помошни средства;
- чување на фондови и документациски материјал од Врховните власти на Република Австрија;
- средување на стекнатиот архивски материјал;
- презентација на архивските записи, публикување, објавување на медиумите или приватните барања согласно уставните правила за употреба;
- истражување и обезбедување професионален совет за корисниците;
- одржување на научни конференции, средби и изложби;
- не врши инспекција на Архивите кои се во рамки на владините организации, но има право да им дава консултации.

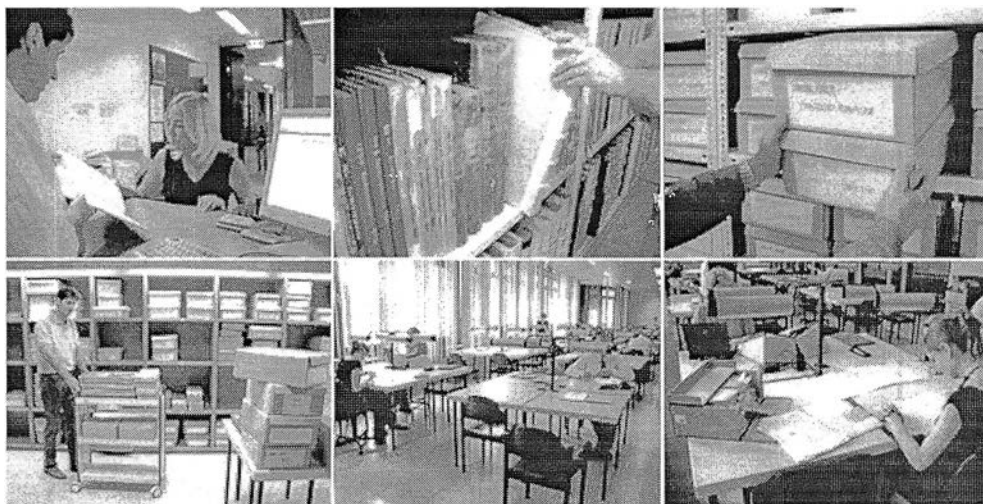
Пристапот до **Државниот архив** е овозможен на два начини: *традиционално* и преку неговата *интернет страница*. Во **Архивот** има читална која е опремена со обични, но и со специјално дизајнирани маси кои се користат при разгледување на големи карти, планови и цртежи. Во најново време на секоја маса има соодветен простор за користење на лаптопи.

Изглед на старо и ново архивско депо

Депо во Државниот Архив

Советување – уредување- распоредување- користење

Читалната е опремена со фотокопири. Користењето на фотокопири од страна на истражувачите е забрането само во следните случаи: при фотокопирање на архивска граѓа која датира пред **1900 година**; забранета архивска граѓа (регистравана, ракописи, врзани документи од левата маргина); карти, планови и ракописи во голем формат; фотографии; ракописи со печати; индекси; опожарени документи од **Општата Управа на архивите**; книги од библиотеката во **Државниот архив на Австрија**.

Работа на плански скенер

Архивската граѓа и библиотечниот материјал кои се забранети за фотокопирање од страна на истражувачите, се фотокопираат од **Одделот за фотокопирање и фотографии**. На корисниците не им е дозволено да се репродуцира архивската граѓа од **Државниот архив на Австрија** со употреба на *камери, дигитални апарати, скенери* и сл. Објавувањето на илустрации и извадоци од архивската граѓа во сопственост на

Државниот архив на Австрија може да се врши само со дозвола на **Архивот**.

Архивскиот информациски систем -Archivinformationssystem⁴⁹ достапен преку интернет на корисниците им овозможува многу побрзо истражување во фондовите на **Државниот архив на Австрија**. За да може што побрзо и попрофесионално да се користи истиот подготвени се кратки инструкции за пребарување достапни за посетителот во **Архивскиот информациски систем** кои би ја олесниле навигацијата во *базата на податоци*.

Архивската мапа ја претставува структурата која ќе помогне при истражувањето во сите одделенија на **Архивот** од почеток до крај, од ниво на одделение до ниво на **фондови** (Bestände) и **подфондови** (Teilbestände) и до **сериите** (Serien).

Повисоките структурни нивоа (**Одделение** - Abteilung, **Фонд** - Bestand, **Подфонд** - Teilbestand, **Серија** - Serie) овозможуваат краток преглед на историјата на единицата која ги создала записите (административна историја), краток преглед на историјата на архивската обработка, краток опис на содржината (предметот) итн. Потоа дадено е упатство како треба да се постапи за да се влезе во **архивската мапа** и да се добие подетален преглед.

Брзо пребарување

Брзото пребарување го обележува пребарувањето низ целиот текст во клучните полиња во *базата на податоци*. Во зависност од големината на пребарувањето може да се пребарува целиот **Државен архив**, или во селектираната секција или пак во најновите резултати за пребарување. Постои и **Детално пребарување**. Функцијата **дополнително пребарување** е начин на кој се врши пребарување на цел текст со прецизно истражување.

⁴⁹ Information on searching, <http://www.archivinformationssystem.at/suchinfo.aspx>

Според **Сојузниот Закон** (*Bundesarchivgesetz*) за **Државниот архив на Австрија** задолжително треба да поседува *Регистер на Архивска граѓа* секогаш достапен на интернет, за да ги подобри можностите за употреба. **Регистерот на архивска граѓа** е краток преглед на **Австрискиот Федерален архив** (Bundesarchive), **Архивот на Покраините** (Landesarchive или Länder), **Градскиот или општински архив** (Kommunalarchive) и приватните архиви, нивните фондови и условите за користење.

Ова мени на интернет страницата на **Државниот архив на Австрија** дава информации за понатамошните услуги кои ги нуди оваа институција. **Регистерот на архивска граѓа** е уставно одреден инструмент кој настојува да понуди краток преглед на *австриското архивско богатство*. Дадена е детална *шема на линкови* од интернет направена според предмети кои може да бидат од голема корист.

Во актуелниот момент во архивската дејност и архивското истражување мошне значајно место му се придава на истражувањето во областа на генеологијата.

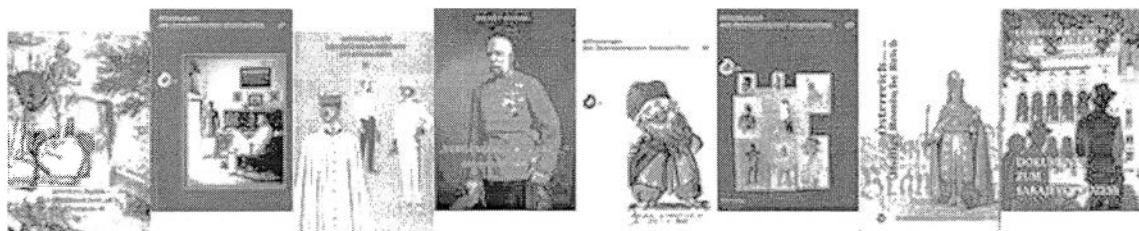
Генеолошкото истражување е долготраен процес. И наспроти големата желба и надеж, **Државниот архив на Австрија** нема “**централен регистер на лица**” каде може едноставно да се побара име на личност за кој се интересира истражувачот. Дадени се само некои општи информации за можностите за генеолошкото истражување во фондовите на **Државниот архив**. Основните информации што треба да се знаат при генеолошкото истражување во **Државниот архив на Австрија** се: основни податоци за личноста што се бара (*дата на раѓање или умирање, детали за животот на личноста итн.*). Обично овие информации може да се пронајдат во семејните документи. Исто така, потребно е и одредено познавање на германскиот јазик.

Групна слика на војници од Првата светска војна како архивски запис

- *Користењето и презентацијата на архивската граѓа*

Генералниот директорат на Државниот архив на Австрија публикува резултати од *архивски истражувања на историчари и архивисти*. Меѓу големиот број издадени публикации: зборници, серии на документи, посебни историски монографии, списанија, непобитен е фактот дека списанието “**Mitteilungen des Österreichischen Staatsarchivs**⁵⁰”, е најзначајната медиумска публикација. Во рамките на презентацијата на архивското богатство на Австрија се организираат бројни изложби, за дел од кои се објавуваат и посебни каталози.

Публикации

За пренесувањето на сознанијата за достигнувањата во областа на архивистиката, архивската дејност и служба, големо значење има и учеството на австриските архивисти на меѓународните форуми, собири, семинари и други средби на кои се разменуваат мислења и се презентираат новите теоретски и методолошки сознанија од областа на архивистиката и документаристиката.

⁵⁰ Вести од Државниот архив на Австрија.

Во последните години посебно е интензивирана активноста на полето на *меѓународната архивска соработка*. Доволно е да се наведат само неколку активности за да се види интензитетот и обемот на оваа соработка.

* Од **23 до 29 август 2004 година** во Виена се одржал *Петнаесетиот меѓународен конгрес на Архивите*⁵¹ во организација на **Државниот архив на Австрија и Меѓународниот архивски совет**.

Во истиот период во Виена, во организација на **МАС Секцијата за Универзитетите и Архивите на истражувачките институции** при **Државниот архив на Австрија** се одржаа неколку сесии на *Петнаесетиот меѓународен конгрес на Архивите* во рамки на **Конгресот**. Истовремено била организирана и *Архивска изложба* во **Државниот архив на Австрија**.

* Во **2006 година** во Виена, **Државниот архив на Австрија** бил домаќин на состанокот на **DLM Forum**-от. На интернет страницата на **DLM Forum**-от достапни се *агендата и презентациите* на учесниците на оваа **DLM** средба.⁵²

* На **DLM Forum**-от одржан на **8-9 април 2008** во Љубљана, **Словенија**, учествувале претставници на **Државниот архив на Австрија**. Овој **DLM Forum** бил посветен на **MoReq**-от како современ стандард за управување со електронски записи, неговата надградба односно усовршување, создавањето на **Moreq2**, тест-шемата на **MoReq2**, иднината на **MoReq2** и усвојувањето на **MoReq2**.

⁵¹ 15th International Congress on Archives, Конгресот бил наменет за архивистите, експертите од сите земји од целиот свет, **директорите на Националните архиви** па сè до млади професионалци и студенти. <http://www.ica.org/en/node/625>

⁵² Темата на **DLM Forum**-от била: основање на стратешка мрежа за спојување на индивидуите (лицата) и организациите како од државниот така и од приватниот сектор вклучени во *Управувањето со животниот циклус на документите*; обезбедување на формална и одржлива суштина за поддршка на членовите на Forum-от во исполнувањето на своите улоги и обврски; да се подигне свеста за *Управувањето со животниот циклус на документите*; да се обезбеди технологија и пренос на знаење и информациски услуги, соодветни практични водичи, референтни точки и информации, развој на образованието и вештините и можностите за истражување.

* На **8 октомври 2008 година** во *Виена* во **Државниот архив на Австрија** се одржал состанок на **CITRA Bureau** на кој биле присутни членовите на **CITRA Bureau**.⁵³ Истиот ден на истата локација се одржал и **состанок на РСОМ (Programme Commission)**.

* Во *Виена*, на **9-10 октомври 2008 година** во **Државниот архив на Австрија** се одржал состанок на **Извршниот одбор на ИСА**, на кој учествувале членовите на **ИСА Извршниот одбор**.

Годишно **Државниот архив на Австрија** во просек го посетуваат 5 000 истражувачи и посетители. Исто така, се организираат и специјални тури за разгледување на **Архивот**. Тоа е најдобар начин за развивање на односите со јавноста и запознавање со историското наследство. Во посетата е вклучено и запознавање со историјата на институцијата и нејзините локации, истражувачката работа, депоата каде обично не е дозволен пристап и лабораторијата за реставрација. Има и тури кои се фокусирани само на специфични области.

⁵³ Meeting of the CITRA Bureau, <http://www.ica.org/en/2008/10/08/meeting-citra-bureau>

1.2.2. Организацијата на архивите и управување со архивските записи во Белгија

Белгија е западноевропска земја со извонредна геополитичка положба, со долга историја во која се присутни најразновидни односи со соседните земји и со големите империи кои се создавале на просторот на Средна и Западна Европа. Како резултат на тоа, таа поминала низ еден долг процес на борби за стекнување на државна самостојност и независност. Таа е мултиетничка и мултикултурна држава во која се наоѓаат три големи етнички и јазични заедници: фламанската, германска и француска и три покраини: Фландрија, Валонија и Брисел, а тоа се отсликува и во нејзиното државно и политичко уредување. Таа е наследна парламентарна монархија со сојузно (федеративно) уредување, воспоставено со уставот од 1993 г.⁵⁴

Белгија игра голема улога во ЕУ, бидејќи е една од 6-те држави кои го започнаа процесот на европската интеграција во 1951 година и затоа што нејзиниот главен град Брисел е седиште на повеќе институции и органи на ЕУ. Во Брисел е седиштето на: **Советот на ЕУ, Европската комисија, Европскиот совет**, иако тој званично не е тело на ЕУ, се држат повремени сесии на **Европскиот парламент** и сл.

• Историја на архивите

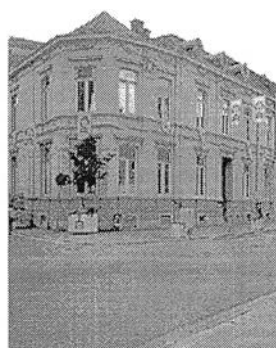
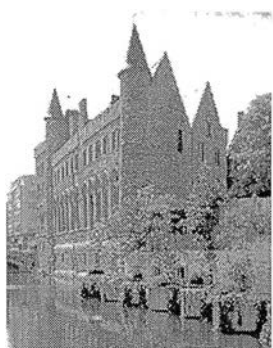
Сè до **1960 година**, структурата на **Државниот архив на Белгија** била организирана според Легислативата од Францускиот период (1795-1815 година). Од **1800 година** па наваму овие **Одделенија** биле ставени под управа на *Генералниот секретар на Префектурата*.⁵⁵

⁵⁴ Karl Natek, Marjeta Natek, *Države Svijeta*,...22..

⁵⁵ Првите платени архивисти биле во Брисел (*Brussels*) и Лиеж (*Liège*), а подоцна и во Монс (*Mons*) и Гант (*Ghent*).

Надворешен изглед на Националниот архив на Белгија

Градски архив во Ghent Градски архив во Bruges Градски архив во Hasselt

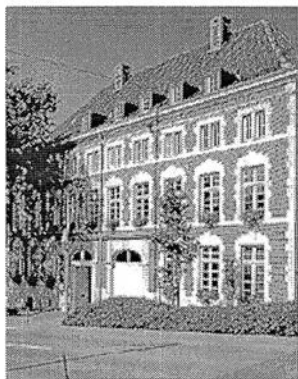
По добивањето на независноста на **Белгија**, **Градските архиви при Државниот архив на Белгија** биле сместени на секоја главна локација во покраините кои дотогаш немале свој архив: *Bruges*, *Namur*, *Arlon*, *Hasselt* и на крајот и *Antwerp* (1896).

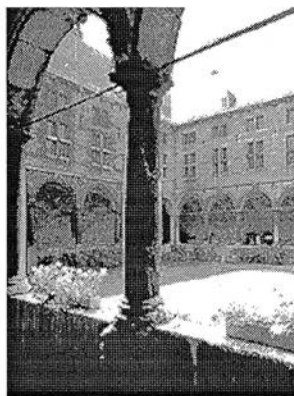
Градскиот архив во Antwerp

Градскиот архив во Leuven

Градски архив во Еуреп

Градски архив во Нуу

Од 1960 година па до денес формирани се десет нови градски архиви: во 1964 година - четири обласни архиви во *Huy*, *Kortrijk*, *Renaix* и *Tournai*, два помошни архиви (во 1690 година во *Saint-Hubert* и во 1964 година во *Beveren*) и конечно **Градски архиви** при **Државниот архив на Белгија** во *Leuven*, *Eupen*, *Louvain-la-Neuve* и *Anderlecht*. Со *Кралскиот Декрет од 17 декември 1851 година*, **Градските архиви во покраините** биле ставени под управа на **Националниот архивист – Директорот на Државниот архив на Белгија**, со што **Државниот архив на Белгија** станал еден од *најцентрализираните сервиси во светот*.

Во **Националниот архив на Белгија** и **Државните архиви во Покраините** се наоѓаат 19 читални, повеќе од 200 километри на архивска граѓа, 25 километри на книги.

- *Организација на Архивот*

Државните архиви на Белгија се поделени на четири подрачни одделенија⁵⁶: **Национален архив на Белгија** (*Archives générales du Royaume*⁵⁷) и **Државни архиви во Покраините** (*Archives de l'État dans les provinces*); **Архив на Бриселскиот регион** (*Archives dans la Région bruxelloise Department I*); **Архив на Фламанките покраини** (*Archives dans les provinces flamandes Department II*) и **Архив на Валонските покраини** и во оние заедници со германско говорно подрачје

⁵⁶ Archives depositories, http://arch.arch.be/content/view/389/175/lang,en_GB/

⁵⁷ National Archives of Belgium

(Archives dans les provinces wallonnes et dans la Communauté Germanophone Department III).

Државниот архив на Белгија кој претставува федерална академска институција во рамки на **Федералната научно-политичка установа на Белгија** (*Service Public Fédéral de Programmation Politique scientifique*) е составен од **Националниот (Главниот) архив на Кралството Белгија** (*Archives Générales du Royaume*) и **Државните архиви во покраините** (*Archives de l'Etat dans les Provinces*).

Државниот архив на Белгија вклучува 20 архиви низ земјата и е задолжен единствено за уникатните предмети. Документите од управните и судските органи се преземаат во **Архивот** по изминување на периодот од 100 години, кое што важи исто и за преземањето на архивските записи од приватните лица. **Државниот архив на Белгија** прима и конзервира архивска документација која е постара од 30 години. Денес, **Државниот архив на Белгија** чува огромна количина на документи, од кои некои се прекрасно претставени ракописи, а има и такви кои се стари и повеќе од илјада години.⁵⁸

Мрежата на архивскиот сервис на Белгија опфаќа 3 сектори

Во **Сектор I** спаѓаат архивите сместени во Брисел и тоа: **Националниот архив и Државниот архив во Брисел – Главниот Регион, Архивот на Кралската Палата.**

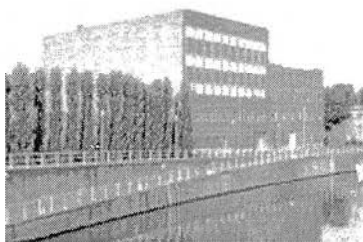
Во **Националниот архив** кој де наоѓа на *Rue Ruysbroeck* во *Брисел* сместени се сите архивски фондови кои се однесуваат на стариот и на модерниот период. **Националниот архив на Белгија** ги чува архивските записи на централните институции на бургундска, австриска и шпанска Холандија до **1795 година**, архивските записи на централните јавни институции од *Францускиот период* (1795-1815 година) и *Кралството Холандија* (1815-1830 година) и архивски записи од централните институции на националната влада и подоцна од сојузната

⁵⁸ **State Archives in Belgium**, http://arch.arch.be/index.php?lang=en_GB

влада, од создавањето на Белгија (1830 година) сè до денес, не вклучувајќи ги архивските записи на *Министерствата за одбрана и надворешни работи*.⁵⁹

Во **Архивот на Кралската Палата** на *Rue Ducale* во **Брисел** се чуваат сите архивски записи кои се однесуваат на кралското семејство и на работата на кралската служба, од **21 јули 1831 година** кога принцот *Leopold of Saxe-Cobourg (1790-1865)* бил прогласен за уставен Крал на Белгијците. **Архивот** е во рамки на *Кралскиот Кабинет*, но е под раководство на **Главниот архивист**, член на научниот персонал во **Државниот архив**.⁶⁰

Во **Градскиот архив во Брисел** (*Anderlecht*) на *Quai Demets*, во *Anderlecht*, се чуваат фондовите на имателите на архивска граѓа и нивните правни претходници од **Брисел – главниот регион**. Исто така, тука се чуваат архивски записи од надворешните органи на **Сојузните јавни сервис** (поранешните министерства), архивските записи на судовите и трибуналите во **регионот на Брисел** и записници од голем број нотари од овој регион.⁶¹

Градскиот архив во Брисел (*Anderlecht*)

⁵⁹ **National Archives of Belgium**, повеќе на http://arch.arch.be/content/view/1/26/lang,en_GB/

⁶⁰ **Archives of the Royal Palace**, повеќе на: http://arch.arch.be/content/view/14/26/lang,en_GB/

⁶¹ **State Archives in Brussels (Anderlecht)**, http://arch.arch.be/content/view/12/26/lang,en_GB/

Секторот II се состои од *покраинските архиви во Flanders*⁶² (Фландрија)и тоа: **Државен архив во Фламанските покраини, Државен архив во Ronse, Државен архив во Leuven, Државен архив во Kortrijk, Државен архив во Beveren, Државен архив во Hasselt, Државен архив во Ghent, Државен архив во Bruges и Државен архив во Antwerp.**

Секторот III се состои од *Покраинските архиви во Walloon*⁶³: **Државен архив во Louvain-la-Neuve – Photos, Државен архив во покраините Walloon, Државен архив во Еуреп, Државен архив во Tournai, Државен архив во Saint-Hubert, Државен архив во Namur, Државен архив во Mons, Државен архив во Louvain-la-Neuve, Државен архив во Liège, Државен архив во Нуу и Државен архив во Arlon.**

● *Улогта на Директорот на Државниот архив*

Законот за архиви од 24 јуни 1955 година и Кралскиот декрет од 12 декември 1957 година се однесуваат на **Директорот на Државниот архив** и неговото овластување за надзор на конзервацијата на целата архивска граѓа во сопственост на сите белгиски судови, трибунали, управни и јавни институции односно од сите тие кои имале главна улога во општествениот живот.

Ниеден архивски документ создаден или примен од државен орган не смее да биде уништен без претходно одобрение на **Директорот на Државниот архив**. Предложената модернизација на овој *Закон* ќе придонесе за зголемена локална одговорност за централните управни активности.⁶⁴

⁶² **Depository of Archives in Flanders (Department II)**, http://arch.arch.be/component/option,com_rab_instellingen/task,category/sectionid,5/id,14/Itemid,177/lang,en_GB/

⁶³ **Depository of Archives in the Walloon and German provinces (Department III)** http://arch.arch.be/component/option,com_rab_instellingen/task,category/sectionid,5/id,15/Itemid,178/lang,en_GB/

⁶⁴ **Digital archive, digitisation, digital reading room**, http://arch.arch.be/content/view/217/129/lang,en_GB/#2

- *Задачи на Архивот*

Државниот архив е задолжен да:

- *прима архивска граѓа* од државните органи, физичките и правните лица, со исклучок на: **Парламентот и сите негови придружни органи, Министерството за одбрана и Министерството за надворешни работи**⁶⁵;
- *обезбедува сместување и правилна заштита* на архивското наследство;
- *да го конзервира архивското наследство* и истовремено *да го прави достапно*;
- *публикува директиви, препораки, каталози, инвентари и студии* кои се однесуваат на архивите и историјата на институциите;
- *спроведува инспекција* на сите јавни архиви кои стекнале јавна или приватна архива;
- *организира обука за граѓаните*;
- *организира изложби, предавања, презентации*;
- *обезбедува помош и совети* за истражувачите во **Архивот**.

Пред да биде примена архивската граѓа во **Државниот архив**, таа подлежи на строга постапка на селекција. Оваа процедура се врши според инструкциите на **Директорот на Државниот архив на Белгија**. Сето тоа се изведува од страна на архивски работник кој е одговорен за архивската граѓа која што се прима да биде во добра состојба, класифицирана и да биде даден истражувачки водич, во согласност со стандардите на **Државниот архив на Белгија**.

Во внатрешната организација на Државниот архив на Белгија постојат седум сектори.

⁶⁵ **Националниот архив** прима и чува архивска граѓа која е во сопственост на приватни лица како што се лични архиви на политичари предадени во Државниот архив. Исто така поседува голем број на семејни фондови добиени на подарок од познати фамилии. Поседува и голем број на мапи и планови, оригинали итн., **National Archives of Belgium**,

http://arch.arch.be/component/option,com_rab_instellingen/task,view/id,1/Itemid,176/lang,en_GB/

- * Администрација;
- * HR сектор;
- * Сектор за обезбедување;
- * Сектор за превенција и заштита на работното место;
- * ICT сектор;
- * Сектор за сметководство и набавка;
- * Централна библиотека и печатница⁶⁶.

Во рамки на **Државниот архив** работи и функционира **Национална координативна служба** (*National Coordination Services*), која што е задолжена за управувањето со обврските и задачите општо за целиот **Државен архив на Белгија**, распореден во *Brussels, Flanders, Wallonia* и *германското говорно подрачје*. **Националната координативна служба** е организирана во три одделенија:

1. Одделение за инспекција, опис и координација на собирањето и одбирањето на архивската граѓа

Ова *Одделение* заедно со **ICT Одделението** и во тесна соработка со **Директорот на Државниот архив**, работи на планирање и координирање на мониторинг иницијативите на национално ниво под раководство на експерти - архивисти од **Архивот**. Ја одредува политиката на *надзор и одбирање на државната архивска граѓа* со цел да обезбеди постојана заштита на документите од историско значење и на оние кои имаат правна вредност. Поради тоа, строго се забранува уништување на ваков вид документи.⁶⁷ Ова *Одделение* обезбедува поддршка и помош за секој управен орган што настојува и пред сè има желба да го подобри својот *систем на управување со документи*,

⁶⁶ **Executive Management**, http://arch.arch.be/content/view/216/128/lang,en_GB/

⁶⁷ Со цел да се спречи тоа, се изработува **Список со архивски записи** одобрен од страна на **Директорот на Државниот архив** и истиот се објавува и редовно ажурира на интернет страницата на **Државниот архив**; Со цел да се заштити приватноста консултирањето на архивската граѓа понекогаш мора да биде лимитирано. Штом фотокопијата на еден документ, најчесто микрофилмувана копија, ќе стане достапна за користење, оригиналот се повлекува од користење. Во било кој случај, ако користењето на архивската граѓа води кон непоправливо уништување на еден документ, тогаш се одбива секако барање за негово користење. Дозволено е скенирање на секаков документ кај кого не постои ризик од оштетување.

особено преку обезбедување на *водичи, работни алатки и специјална обука*, наменети за добивање на корисни решенија.⁶⁸ **Одделението** обезбедува врски меѓу експертите вработени во повеќе одделенија во **Државниот архив** со лица кои сакаат да добијат информации или совет за архивската управа. Им помага на управните служби да ги дизајнираат своите **табели за управување со архивската граѓа**, методите за *канцелариското работење* кои се далеку поразбирливи од **Списоците со записи**, бидејќи **табелите** се систематски шеми кои ги означуваат категориите на создадените и примените документи и ги одредуваат *регулативите* за нивна **обработка, конзервација и комуникација** од моментот кога се создадени, текот на нивниот животен циклус, пред и по рокот на употреба.

2. *Одделение кое работи на дигитализација, дигиталното депо и дигитална читална*

Државниот архив на Белгија моментално работи на развојот на *дигиталната читална* каде што различни групи истражувачи ќе можат да го остваруваат своето архивско истражување. Приоритет на ова **Одделение** е да се обезбеди подобар пристап до архивските записи, кој ќе биде многу побрз и поуспешен. Истовремено, **Државниот архив на Белгија** е одговорен за коректната, методската и успешната заштита на *дигиталната архива*.⁶⁹

3. *Одделение за надворешна соработка и координација на комуникацијата и јавната служба*

⁶⁸ *Одделението* би било особено задоволно доколку би можело да одговори на прашањата за дизајнот на архивското опкружување, опремата, националните и меѓународните стандарди, архивските градби и другите материјали за трајна заштита на архивската граѓа, за превентивата од катастрофи (пожари и поплави), административната организација на една архивска служба, за најдобриот метод за релокација на архивската граѓа, дигитализацијата на оригиналната архивска граѓа на било каква подлога, заштитата на дигиталните податоци, калкулацијата на инвестирањето и трошоците.

⁶⁹ **Digital archive, digitisation, digital reading room**,
http://arch.arch.be/content/view/217/129/lang,en_GB/#2

Одделението е задолжено за клучната задача – промоција и олеснување на односите помеѓу **Државниот архив на Белгија** и големиот број на групи истражувачи и привилегирани соработници. Исто така, задолжен е за постојано ажурирање на интернет страницата и за регуларно публикување на дигиталниот информациски билтен, обезбедувајќи поддршка преку организација на настани и воспоставување на управна група фокусирана на потребите на истражувачите на **Државниот архив на Белгија**.

Со цел да се олесни академското истражување и да им излезе во пресрет на студентите, **Државниот архив на Белгија** дозволува позајмување на документи на други архивски служби и универзитетски библиотеки.⁷⁰

Со цел да се олесни пристапот до документите во читалните на **Државниот архив на Белгија**, архивистите издаваат научни прирачници со коментари специјално наменети за истражувачите: *прегледи на архивските фондови и збирки, водичи, историски извори и посебно инвентари и водичи за пребарување со детали описи*. Водичите за пребарување моментално се предмет на дигитализација која има за цел да ги направи целосно достапни преку интернет или преку интерната мрежа во сите **Градски архиви при Државниот Архив**.⁷¹ При *истражувањето* на истражувачот му е дозволено лично да прави свои копии на микрофилмови со употреба на соодветен апарат.

Оригинаалните документи се скенираат од страна на персоналот со употреба на *соодветен скенер*. Скоро сите документи сега може да се скенираат, со исклучок на документите кои не се јавни, документите кои се во распаѓачка состојба или предмети со авторски права. Овие копии може да се обезбедат во **дигитална или печатена форма**. Во случај кога

⁷⁰ External relations and coordination of communication and public services, http://arch.arch.be/content/view/217/129/lang,en_GB/#2

⁷¹ How do I find information about ...?, http://arch.arch.be/content/view/222/135/lang,en_GB/

се бара во дигитална (електронска) форма тогаш скенираниот документ се праќа преку сервер од кој може да се симне на интернет.⁷²

Дозволено е да се прават копии со сопствена камера (дигитален апарат), но претходно потребно е да се пополни и потпише посебна изјава за фотографирање, достапна во читалната. Постојат одредени услови за користење на дигиталниот апарат кои мора да се почитуваат.⁷³

Државниот архив публикува инвентари (описи), водичи и обезбедува база на податоци за истражувачите за полесно и побрзо пребарување. Со процесот на подготвувањето на архивската граѓа за истражување се зголемува и употребата на информатичката технологија.

Одделението за инспекција, опис и координација на собирањето и одбирањето на архивската граѓа издава:

- I. Извештаи и Упатства за управување со архивските записи и трајна заштита, кои се однесуваат на создавањето/сместувањето на архивска граѓа и организацијата на архивското работење во државната управа.
- II. Директивите и Водичите наменети за јавните служби моментално се во печатена форма (брошури) и се поставени на интернет страницата на Државниот архив на Белгија.
- III. Список со архивски записи
- IV. Во меѓувреме се планира креирање на брошури за тематско управување, кои ќе бидат поопширни од директивите/водичите, наменети за експертите за канцелариско работење, вклучувајќи ги архивистите и библиотекарите во државниот и приватниот сектор.
- V. Билтени:

- *Bulletin d'informations des Archives de l'État en Belgique* (Информативен Билтен на Државниот архив на Белгија),

⁷² Се добива URL адреса и password за да може да се преземат фотографиите. Исто така, може да им се прати на нарачателите и по електронска пошта (e-mail). Во случај да се бара во печатена форма односно копија на хартија (нешто слично на фотокопија) тогаш истражувачот сам ќе може да си го испечати во читалната директно од компјутер.

⁷³ Опремата не смее да биде во никаков контакт со документот, забрането е дополнително осветлување и блиц, документот не смее да биде поголем од масата, фотографираниот документ мора да биде поставен на работната маса или пак на специјална маса само за таа цел; потпирач за дигиталниот апарат може да се употреби само ако не предизвика оштетување на документите или на работната маса.

- *Nieuwsbrief Rijksarchief in België* (Билтен на Архивот во Белгија)
 - *Nieuwsflash Werken RA Antwerpen* (Новости од работата на Архивот во *Antwerpen*)
- *Активности за обука и презентација на архивските записи*

Курсевите кои се организираат се наменети примарно за персоналот кој работи во управата одговорна за архивското работење на државниот сервис. Последните неколку години се практикуваат повеќе начини на **обука**: од *еднодневен курс* па сè до *поинтензивни курсеви* кои траат и по неколку денови со вклучена пракса.

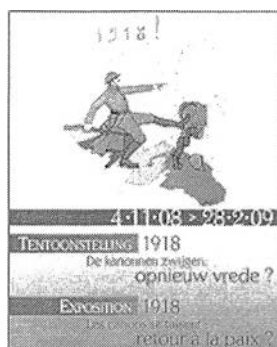
Државниот архив редовно организира и *(интер)национални конференции*.

* Од **3 до 6 ноември 2008 година** се одржа конференција на тема: **Кога огнот згасна** (*When the guns fall silent*).

По повод 90-годишнината од крајот на **Првата светска војна**, **Кралскиот музеј на воените сили** и **Државниот архив на Белгија** заедно организираа *Конференција за последните месеци од Војната и за поствоениот период* (1918-1925 година). Голем број на еминентни Белгијци и гости историчари од странство ја презентираа поготвеноста за истражување на оваа тема. *Конференцијата* беше фокусирана на завршните операции и дипломатијата, материјалната и етичката реконструкција итн.

Во истиов период од **4 ноември 2008 година до 28 февруари 2009 година** во **Државниот архив во Брисел** се одржа изложба на тема: **1918 - Огнот згасна: Повторно мир?** (*1918 – The guns fall silent: Back to peace?*) по повод 90 години од завршувањето на *Првата светска војна*.⁷⁴

⁷⁴ Во истиот период во Република Македонија се организира изложба по истиот повод на тема *Отпретани сведоштва* во рамките на проектот на Институтот отворено општество. На истата беа презентирани писма од Македонците војници во *Првата*

1918 - Огнот згасна: Повторно мир?

Оваа изложба е посветена на **враќањето на Белгиските војници, воените затвореници и бегалци и нивна реинтеграција во Белгиското општество**. Презентиран беше и **иконографски материјал** (слики, постери, карти, планови итн.), собрани по војната од страна на **Комисијата при Воениот архив** (*Commission on War Archives*) како и други документи од збирките на **Државниот архив на Белгија** кои ја илустрираат оваа тема. Токму за оваа прилика репродуцирана е збирка на фотографии и постери од **Кралскиот Музеј за воена историја** (*Royal Museum of Military History*) и **Воените сили** како надополнување и комплетирање на изложбата. Посетителите имаа можност да гледаат кратки филмови (клипови) од **Кралскиот Филмски архив** (*Royal Film Archives*) за **враќањето на Кралот во Брисел на 22 ноември 1918 година** како и за **рехабилитацијата на тешко повредените војници**.

* На **26 март 2009 година**, **Државниот архив на Белгија** организира предавање на тема *Лични записи од странската полиција* (*Personal records from the Foreigner's Police*). Потенцирано е значењето на овие досиеја за колективната меморија (депортацијата на Евреите, на Ромите итн.) и нужното донирање на овие досиеја за истражување (историја на миграцијата и мигрантите), како и за генеолошките истражувања. Исто така, главно прашање беше: **Дали да се уништи, класифицира или заштити комплетираноста на овие лични записи од странската полиција создавани по 1950 година?**

Се работи за еден милион лични записи примени од **Државната безбедност** во **Државниот архив на Белгија** во **1948** и подоцна во **1965** г. Тоа се записи од периодот **1835-1912** г. Овој импресивен број на записи се зголемил во втората половина на **2008** година кога пристигнала уште една пратка со записи од периодот **1913-1943** година во **Архивот**.

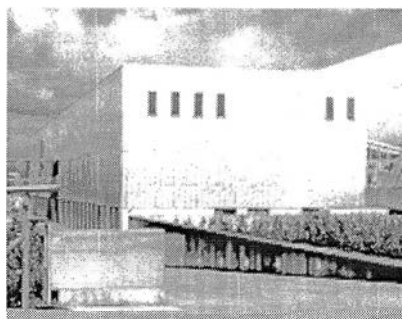
Државниот архив на Белгија редовно организира изложби отворени за широката јавност. **Националниот архив на Белгија во Брисел** е место на кое се одржуваат поголемиот број изложби. Поголемите изложби се одржуваат во специјално изградена зграда на *Rue de Ruysbroeck*.

Изложбите обично се со историска тематика поттикнати од моменталната состојба. **Прославата на 175** годишнината од создавањето на Белгија, **50** годишнината од потпишувањето на **Договорот со Рим** се само два примери.

Други изложби како што беше изложбата посветена на **Белгискиот Црвен крст** по повод предавањето на нивните архивски записи обезбедија можност за презентација на извонредни интересни збирки, изложени архивски документи, интервјуа, филмови и уникатни изложби од приватни изложби. Во **Градските Архиви во Покраините** се одржуваат и помали изложби.

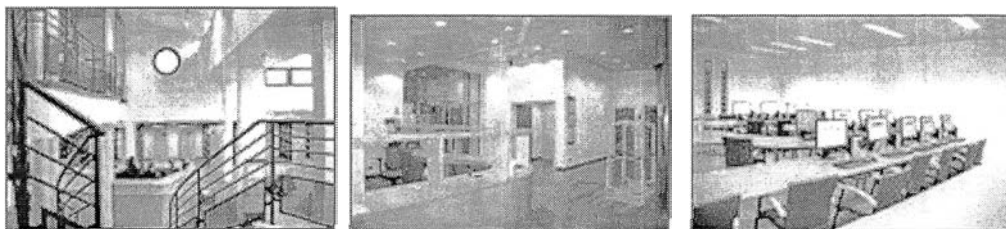
* Од **20** јануари до **27** март **2009** година се одржа изложба во **Градскиот Архив во Arlon** на тема **“10 години од работењето во замокот Autelbas”**. Изложбата беше посветена на стабилизацијата на работите изведени од уништувањето на замокот *Autelbas* во **1998** г. Презентацијата беше фокусирана на богатото наследство и можностите за заштита.

* Од 28 февруари до 14 март 2009 г. Градскиот архив во Mons беше домаќин на изложба насловена како **Наследството и историјата на мелниците во Hainaut** (*Patrimony and history of the mills in Hainaut*).⁷⁵

Градски Архив во Mons

Изложбата го презентира наследството и историјата на мелниците во Hainaut од **Средниот век па сè до денес**. Околу 40 експонати претставуваат голем број на мелници од покраината и ја презентираат нивната историја од економски, правен, технички, терминологски и естетски аспект. Била објавена книга **Наследство и историјата на мелници Hainaut. Инвентарен Опис** (*Patrimoine et histoire des moulins en Hainaut. Inventaire descriptif*).⁷⁶

Дел од новите простории на Градскиот архив во Louvain-la-Neuve

На 6 февруари 2009 година, Државниот архив официјално го инаугурираше новиот **Градски архив во Louvain-la-Neuve**. Во оваа брендирана нова зграда ќе биде сместена 4 километри архивска граѓа, 8

⁷⁵ Подетални информации може да се најдат на интернет страницата: **Patrimoine et histoire des moulins en Hainaut. Inventaire descriptif**, http://www.hannonia.be/Moulins_en_Hainaut.html

⁷⁶ Ibidem.

000 научни и административни книги и дигитална читална со пристап до окружните и градските записи од покраината *Walloon Brabant*.

* **Националниот архив** е ангажиран во новиот проект: *Водич за архиви за колонијалната историја (Guide on archives regarding the colonial history)*.

Друга важна улога на **Државниот архив** е да ја координира архивската политика на национално ниво и да развива ефективна соработка на меѓународно ниво. **Државниот архив на Белгија** е член од **А категорија во МАС**.

1. 2.3. Организацијата и дејноста на архивите во Бугарија

- *Од историјата на архивите во Бугарија*

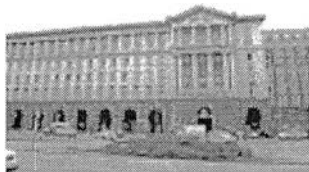
Бугарија заедно со Унгарија станаа членки на ЕУ со последното проширување од 2007 г. Бугарија со својата геополитичка положба на Балканот имала значајна улога во историјата на Балканот и во Југоисточна Европа.⁷⁷ На нејзината територија се создавле значителен број пишани документи, независно од нејзиниот статус како потчинета територија или суверена и независна држава, но факт е дека најголемиот број документи кои се зачувани како историско сведоштво и културно наследство од втората половина на XIX век, со создавањето на националните и на културните институции и создавањето на современата национална бугарска држава (по 1878 г.). Со оглед на тоа што и покрај настојувањето на научните културните работници да се создаде еден Државен архив таа цел била остварена дури по Втората светска војна. Во отсуство на централен архив, документите се чувале Народната библиотека, Бугарската академија на науките, Светиот синод, музеите и др.⁷⁸

Современата организација на архивската служба во Бугарија се поврзува со создавањето на **Архивската управа** при Министерството за внатрешни работи во 1951 г. и создавањето на **Државниот архивски фонд**. Во наредната 1952 година е донесен законски пропис од Владата за уредување на архивите и се формирани **Централниот Државен историски архив** и **Централниот државен архив** на Народна Република Бугарија и 12 окружни архиви, а по 1959 година 15 регионални државни архиви, кои во периодот од 1961 до 1992 година се

⁷⁷ Бугарија зафаќа околу 110 910 км², на која живета 7 200 000 жители.

⁷⁸ Петкова Стевка, Увод в Архивознанието, Универзитетско издадателство „Св. Св. Кирил и Методиј, Велко Търново, 1999, 62-70; За българските архиви, Архивски преглед 3-4, Главно управление на архивите при Министерския свет, София 2001, 10.

под непосредна управа на општинските народни совети (локалната власт). Од 1976 година архивската го носи името **Главно управление на архивите**. Веќе на почетокот на овој век во внатрешноста на Бугарија има територијални дирекции-Дражвен архив во 27 административни центри.⁷⁹ Со новиот Закон за Националниот архивски фонд (НАФ) од 2007 година го добила сегашното име **Државна агенција „Архиви“**.⁸⁰

Државна Агенција “Архиви” во центарот на Софија

- *Организација и структура на Архивот*

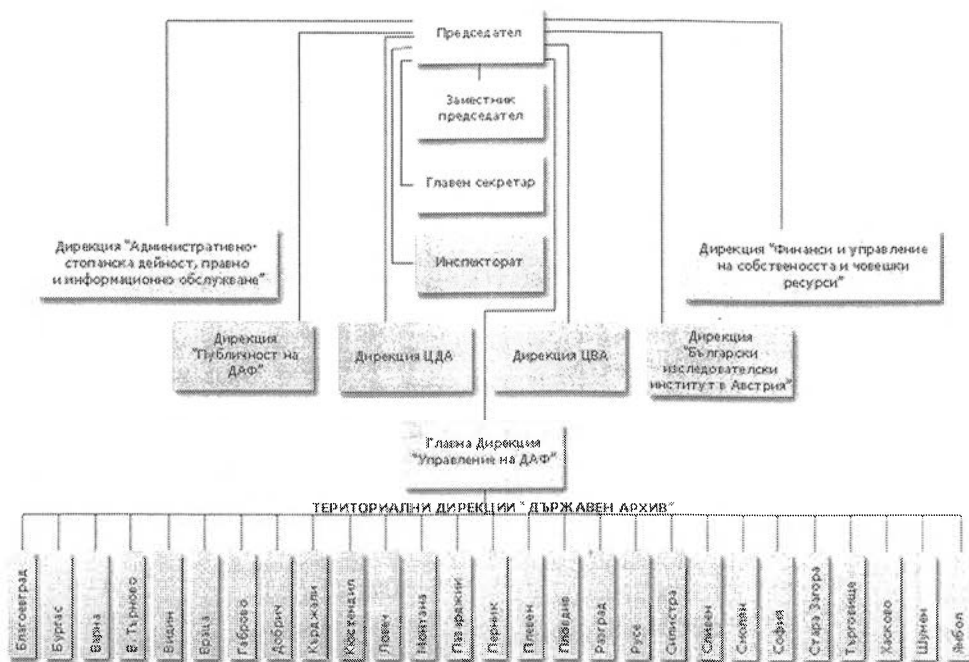
До 2007 година структурата на ГУА е определна со *Државниот Правилник на ГУА од 2000 година* и опфаќа мрежа на **Државни архиви во Бугарија**.

Специјализираната администрација е организирана во:

1. **Главна Дирекција “Управа на Државниот Архивски Фонд” со 27 територијални управи “Државен архив”;**
2. **Дирекција “Отвореност на Државниот архивски Фонд (ДАФ)”;**
3. **Дирекција на “Централен Државен архив-ЦДА”;**
4. **Дирекција на “Централен Воен архив-ЦВА” и**
5. **Дирекција на “Бугарски Истражувачки институт” – Виена, Австрија.**

⁷⁹ Ibidem, 12. Такви архиви има во: Благоевград, Бургас, Варна, В. Трново, Видин, Габрово, Добрич, Кривопаланка, Кустендил, Ловаеч, Монтана, Пазарцик, Перник, Плевен, Пловдив, Разград, Русе, Силистра, Сливан, Смољан, Софија, Стара Загора, Трговиште, Хасково, Шумен и Јамбол.

⁸⁰ <http://www.archives.government.bg/index.php?lang=bg&page=7>

Организација на Државната Агенција "Архиви"

1. Дирекција "Отвореност на Државниот архивски фонд (ДАФ)"⁸¹

Државниот архивски фонд (ДАФ) е целина од вредни документи, јавни и доверливи документи кои се создадени од работата на претпријатијата, научните, стопанските, општествените и другите организации, независно од времето, местото и начинот на создавање и кои се сместени во органите за управата на ДАФ или се под нивна управа.

Органите за управа на ДАФ се:

- Главна Управа на архивите при Министерскиот Совет;
- Централен државен архив;
- Централен Воен архив;
- Територијалните Дирекции "Државен архив".

2. Дирекција на Централен државен архив (ЦДА)

⁸¹ ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЯ "АРХИВИ",
<http://www.archives.government.bg/index.php?lang=bg&page=7>

ЦДА е управа во **ГУА**. Во овој **Архив** сместени се документите на државните и невладините институции и физичките лица од Ослободувањето во 1878 година па сè до денес, кои се од општа важност и степен на активност. Во **ЦДА** се заштитуваат документи за бугарската историја во последните 120 години. Одделни фондови го вклучуваат периодот на *Преродбата*.

ЦДА се состои од седум одделенија:

1. Стари архиви;
2. Нови архиви;
3. Партиски архиви и општествени организации;
4. Лични фондови;
5. Документи за бугарската историја во странски архиви;
6. Описи, заштита и користење;
7. Автоматизација.

Во **ЦДА** се заштитуваат:

- **Фондови од државните органи:** Органите на законодавната, извршната и судската власт⁸²; тука се чуваат оригиналите на уметнички направените уникати на *Третата бугарска држава – Трновската конституција (1879 г.)* и *Манифестот за Бугарската независност (22.09.1908г.)*; Финансиски и економски институции⁸³; културни, просветни и научни институции⁸⁴; религиозни институции⁸⁵;
- **Фондови на општествено-политичките организации:** политички партии⁸⁶; организации за бугарската борба за

⁸² Монархиски институт, Регенство, Претседателство на НР Бугарија, Администрација на Претседателот на Република Бугарија, Народно собрание, Министерски совет, министерства, Врховен суд, Јавното обвинителство, комитети, дирекции и други високи и централни тела на државната управа.

⁸³ Бугарската Народна Банка и други големи банки, осигурителни компании и институции, акционерски друштва, фабрики, економски комбинати, државно-економски сојузи, трговски претпријатија, надворешно-трговски организации, странски економски организација, проектантски организации и др.

⁸⁴ Народниот театар, Народната опера и балет, Софиската државна филхармонија, издавачки куќи, Народната библиотека, музеи, истражувачките институти итн.

⁸⁵ Бугарската егзархија, Светиот Синод на Бугарската православна црква, Бачковски и Тројански манастир, Главната канцеларија на муфтијата, Централната еврејска заедница.

⁸⁶ БКП во нејзината стогодишна историја, стари политички партии од крајот на XIX век, Демократската и Либералната партија, Задграничното претставништво на БЗНС (Бугарска земјоделска народна партија) и др.

национална слобода и обединување⁸⁷; професионални, културни, просветни, спортски и други организации;

- *Лични фондови на еминентни личности*: општествено-политички дејци; дејци на национално-ослободителното и обединителното движење; претставници на црковното свештенство итн.

ЦДА располага со околу **3,5 милиони збирки документи**, откриени во архивските депоа и библиотеки во **САД, Австрија, Русија, Велика Британија, Франција, Германија, Ватикан и др.** Според количината на слики, преовладуваат оние од крајот на **XIX и XX век**, презентирајќи го целиот спектар од меѓународните односи на **Бугарија**.

Во рамки на **Архивот** формирани се и збирки копии на уникатни стари карти (историски и географски) и стари навигациски карти од **XIV-XIX век**; словенски, грчки, латински, османскотурски, западноевропски и други ракописи. Подетални информации за сместените фондови во **ЦДА** може да се пронајдат во **публикуваните водичи на Архивот**.

3. Дирекција на Централен Воен архив – Велико Трново (ЦВА)

ЦВА е управа во **ГУА** и основан бил во **1951 година** при *Генералниот штаб и Министерството за одбрана*.

Централен Воен архив-Велико Трново

⁸⁷ Внатрешно Македонската Революционерна Организација (ВМРО), ВМРО (Обединета), Сојузот на македоно-одринските ополченски здруженија итн.

ЦВА – Велико Трново е задолжен за: комплетирање, обработка, сместување и пристап за користење на документите на воените штабови, персоналот и одделенијата во системот на *Министерството за одбрана и Бугарската армија*. **Централниот Воен архив** ги нуди следните услуги:

- ✦ Издавање на документи, трудови, и социјален статус на сегашните и поранешни воени лица, воени работници и граѓански лица, како и на нивните наследници;
- ✦ Научно-информативни средства за државните институции, агенции, истражувачи и приватни лица;
- ✦ Научно-информативни услуги во *читалните* на Дирекцијата;
- ✦ Достава на преписи, ксероскопии, фотокопии, микрофилмови, микрофиши и други носители на информации.

4. Главна дирекција “Управа на Државниот архивски фонд” со 27 територијални управи “Државен архив”

• **Државен архив – Благоевград**⁸⁸ е територијална дирекција на ГУА при МС. Основните цели и задачи се сведуваат во најопшт план на: *пребарување, комплетирање, научно-техничка обработка, сместување и користење на документи и информации за документите од институциите на територијата на Благоевград*. **Архивот** е составен од:

- *Специјализирана администрација* во состав: *Директор; Одделот ‘Комплетирање, научно-техничка обработка и сместување’*. При Одделот има ателје за реставрација и конзервација на архивски документи и единица за научно-техничка и тематска обработка на архивски фондови и документи.

⁸⁸ ТЕРИТОРИАЛНА ДИРЕКЦИЈА 'ДЪРЖАВЕН АРХИВ' - БЛАГОЕВГРАД
<http://www.archives.government.bg/tda/index.php?cat=60>

Според податоците од извештајот за **2005 година**, Дирекцијата поседува **2 871 државни и 72 лични архивски фондови, 189 777 архивски единици, 1859 делумни постапки и 952 000 слики на микрофилмови - копии на документи.**

*Услугите кои ги нуди Државниот Архив–Благоевград се: фотокопирање и скенирање на документи; уверенија, преписи и преписки; граѓански информации и издавање на заверени копии на документи; писмени експертски оценки на документи од институционални и лични архиви.*⁸⁹

• **Државен Архив–Варна** е единица во структурата на Главната Управа на архивите при МС и има задача да *регистрира, комплетира, обработува, заштитува, евидентира и да ги дава на користење архивските документи* на институции и организации на територијата на **Варна** и регионот. Архивот во Варна има мошне развиена *информациска, научно-истражувачка и популаризациска дејност.*

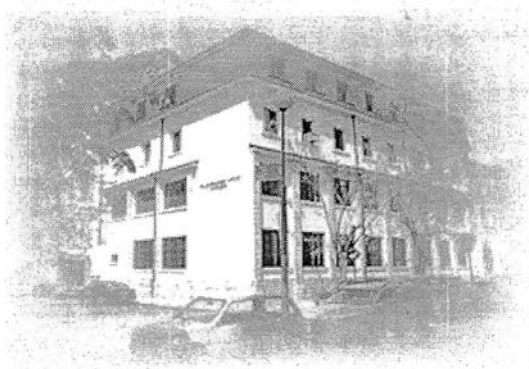
Од **1977 година** била отворена *лабораторијата за реставрација и конзервација на архивските документи.* За време на 50 годишното работење на **Архивот**, публикувани се над **20 зборници и водичи**, самостојни и заеднички изданија. Претставниците на **Архивот** учествуваат на *научни конференции, симпозиуми, округли маси* и сл. **Архивот** бил организатор и координатор на повеќе изложби по повод настани и годишнини од националната и регионалната историја, по повод делата на видни личности од **Варна** итн. Денес, **Архивот** поседува **3 759m архивска граѓа**, која е на располагање на истражувачите од Бугарија и од странство. Согласно **Правилникот**, на читателите им се даваат на користење документи од обработените фондови (во оригинал, фотокопија, ксероскопија или микрофилм). Необработените фондови се даваат за користење во рок од 30 денови само со дозвола од **Директорот на архивот.** На

⁸⁹ Ibidem.

странските државјани потребна им е дозвола за користење на документите од **Главната Управа на архивите при МС**. *Користењето на архивските документи надвор од архивот може да се исполни само со посебна дозвола на Директорот.*

• **Државен архив–Пловдив**⁹⁰ е важна единица на ГУА при МС и е меѓу успешните работни административни и културни институции во регионот.

Во **1947 година** по иницијатива на видни пловдиски интелектуалци формиран бил *Градски архив*. *Архивот во Пловдив* со својата работа започнал на **7 јули 1952 г.** Сè до **1993 година**, Архивот бил под двојна управа: под ГУА при МС и под управа на општината **Пловдив**, а денес само под управа на ГУА.

Зградата на Државен архив – Пловдив

Од неговото формирање па до денес, архивската научно-истражувачка, методска и инспекциска дејност се извршува од страна на двата оддела: 1) за комплетирање, отвореност и заштита и 2) за информации, користење и популаризирање на архивското документарно наследство во регионот на Пловдив. Од **1976 година** во **Архивот** се формирале *две лаборатории* со специфична дејност: за фотографии и за реставрација и конзервација на архивските документи. Во последните години, експертите-архивисти особено го насочуваат вниманието кон **електронските документи** како предмет

⁹⁰ ТЕРИТОРИАЛНА ДИРЕКЦИЈА 'ДЪРЖАВЕН АРХИВ' – ПЛОВДИВ,
<http://www.archives.government.bg/tda/index.php?cat=134>

на архивска заштита – светска тенденција, на која работат меѓународни експертски екипи.

• **Државен архив–Софија**⁹¹ е територијална единца на ГУА при МС. Архивот има две одделенија: 1. Комплетирање и научно-техничка обработка и 2. Отвореност, заштита и користење заедно со секторот *Архивски водичи и автоматизација*.

Архивот започнал со работа во **јули 1952 година** како *управен орган на Државниот архивски фонд на територијата на Софија* и поранешниот Софиски орган. Од **1978 година** функционираше како *Управа “СГОДА” – Софија* – орган на ГУА при МС и на ИК на СГНС. Во **1993 година** Архивот преминува под директна управа на ГУА при МС. Согласно *Државниот правилник на ГУА при МС* од **2000 година** бил преименуван во **Територијална управа “Државен архив–Софија”**.

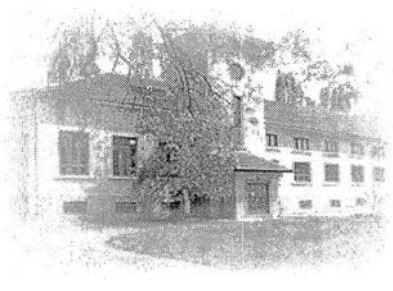
Во **2005 година** Државниот архив–Софија поседувал **4 332 фондови претставени во 4 819 метри**. Во овој Архив сместени се: *државни фондови и збирки, лични фондови, архивски документи на Градскиот партиски архив и Окружниот партиски архив*.

Услугите кои им ги нуди Државниот архив–Софија на физичките и приватните лица се: *експертиза на научната и практичната вредност на архивските документи; подготвување на писмени експертски оценки (истражување на документи по теми, подготовка на значајни тематски информации, определување на вредноста и автентичноста на архивските документи, инструкции за организација на деловодната дејност, условите за заштита и чување на документите); складирање во депо; подготовка на ксероскопии и фотокопии на архивски документи; скенирање на архивски документи на CD; подготовка на потврди, копии на архивски документи;*

⁹¹ ТЕРИТОРИАЛНА ДИРЕКЦИЈА 'ДЪРЖАВЕН АРХИВ' – СОФИЈА,
<http://www.archives.government.bg/tda/index.php?cat=174>

Државен архив – Враца

Државен архив – Плевен

● *Меѓународна соработка*

При реализирањето на оваа задача значајна улога има и:

*Бугарскиот истражувачки институт – Виена, Австрија
(БИИА)*

БИИА бил формиран во **Виена** во **1977 година** при *Министерството за надворешни работи*. Во **1991 година** стана дел од структурата на ГУА, а од **2000 година** – управа во ГУА.⁹²

Институтот организира:

- ❖ **Конференции, семинари, изложби и циклус лекции** во рамки на "**Lectorium Bulgaricum**" од областа на историјата и културата на **Бугарија** и **Балканот** и односите со светот;
- ❖ Подготовка и издавање на списанието "**Miscelanea Bulgarica**" и "**Miitalungen**";
- ❖ **Соработка и помош** при истражувањето на бугарските, австриските и други експерти, кои работат на Бугарските историски проблеми;
- ❖ **Поддршка и користење** на библиотеката на Институтот.

Од **1960 година**, ГУА е член на **МАС** од **А категорија**. Учествува во неговата работа и во **меѓународните форуми, конгреси, меѓународните конференции на тркалезната маса на Архивите** и сл.

⁹² Државна Агенција "АРХИВИ",

<http://www.archives.government.bg/index.php?lang=bg&page=8>

Со формирањето на **EURBICA** (Европската група на МАС), во **2000 година ГУА** стана негов **постојан член**.

Меѓународната активност на **ГУА** се одвива согласно со принципите на взаемната корисна соработка со архивите на Европските држави и отворен и рамноправен пристап до архивските фондови за бугарските и странските истражувачи, развојот на архивите во Бугарија и нивната активност во согласност со прогресивните светски промени во рамки на информатичката технологија, која има влијание на предметот на архивската активност и методите на архивското работење.

ГУА развива *меѓународни односи* на основа на потпишани билатерални договори и протоколи за соработка со архивските институции во *Австрија, Албанија, Германија, Италија, Македонија, Романија, Русија, Турција, Црна Гора, Република Чешка и Хрватска*.

● *Издавачка дејност*

Освен издавањето на прирачници за подетални информации за фондовите кои се чуваат во **Архивот: Водичи, Каталози, Инвентари, Референтни книги за странски извори за Бугарската историја**⁹³, се издаваат серија на документи, монографии, списанија, албуми и други публикации.

"Архивски водичи"

"Архивите говорат"

"Весник на државните архиви"

"Архивски преглед"

Други публикации

За презентација на архивското богатство годишно се организираат повеќе изложби.

⁹³ Водичите се достапни на интернет страницата на **ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЈА "АРХИВИ"**, <http://www.archives.government.bg/index.php?lang=bg&page=8>

Во годината на одбележувањето на 50 години од основањето на **Државниот архив на Бугарија** -2001 година биле одржани 5 изложби и тоа:

1. Д-р Константин Стоилов – Европски државник;
2. 75 години на Ефорија “Зограф” (со отпечатен каталог)
3. Масонството во Бугарија (со отпечатен каталог);
4. 50 години од формирањето на **Државни архиви** (со отпечатено јубилејно издание);
5. Австрија во Бугарските државни архиви (во БИИА – Виена).

*** Во 2002 година**

1. 110 години на Меѓународниот панаѓур – Пловдив;
2. Бугарија и Ватикан – историја и документи (IX-XX век);
3. 90 години од Балканската војна;
4. Бугарската егзархија, 130 години од избирањето на првиот бугарски егзарх – Антим I.

*** Во 2003 година**

1. 130 години бесмртност – архивски документи за меморијалната градба во спомен на Васил Левски
2. Русија и бугарската државна организација - 125 години од Ослободувањето на Бугарија (заедно со Росархив);
3. Бугарија во европските идеи IV-XIX век – Стразбург, Палатата на Европскиот совет;
4. 100 години бугарско-американски дипломатски односи (во Софија и Вашингтон);
5. Бугарија и Обединетите нации (Бугарски истражувачки институт во Виена);
6. Црна Гора и Бугарија (1878-1918) – со каталог.

*** Во 2004 година**

1. Балканскиот комитет во Лондон;
2. “Водата и градот”, посветена на 125 годишнината од промовирањето на Софија за главен град (со отпечатен каталог)

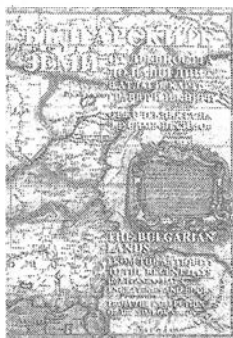
3. “Бугарија-Австрија. 125 години дипломатски односи” – Виена, Пале Кобург;
4. 125 години од создавањето на Бугарската народна банка;
5. Руско-турската војна 1877-1878 година и Ослободувањето на Бугарија – фотографии од војната, сместени во меморијалната колекција “Мажураник-Брлик-Ружик” во Ријека, Хрватска (со печатена брошура);
6. Бугарија и Франција во модерна Европа – Париз, Палатата на Луксембург.

*** Во 2005 година**

1. “Волја за унификација” – посветена на 135 годишнината од уредувањето на Бугарската егзархија (со отпечатен каталог и јубилеен лист);
2. 120 години од Обединувањето на Источна Румелија и Кнежеството Бугарија.

*** Во 2006 година**

1. 85 години на Драмскиот театар – Варна;
2. “Бугарија и бугарите во колекцијата на д-р Симеон Симов”, презентација на приватна колекција на стари карти, книги, атласи и гравирови, стекнати од ГУА (со отпечатен каталог – албум и DVD);

3. “Балчик во старите карти и гравири (II-XX век)”, презентирани во Културниот центар “Палатата”, Балчик.

● *Процесот на воведување на дигитализација*

Во Бугарија, како во сите држави во светот, во последните години станува мошне актуелно прашањето за електронските документи и дигитализацијата на традиционалните архивски документи и на електронските записи. Но, сето тоа било поврзано и обезбедување на финансиските средства. Бугарија уште во периодот пред да влезе во Европската унија ги имаше во предвид барњата од страна на Унијата за обезбедување на сите можности и законски рамки за создавањето, трансферот и искористувањето на електронските документи. Во реализирањето на истата главна улога треба да имаат архивите, но реализирањето на истата политика е концентрирано во централните органи на управата, а потешко оди во локалната управа.⁹⁴ Сепак, во законската регулатива на Бугарија *Законот за електронскиот документ и електронскиот запис* е усвоен во Народното собрание уште на 6 октомври 2001 г. Во бројните документи и законски прописи кои се однесуваат на модернизирањето на државната администрација, воведувањето на информатичката технологија во работењето на органите на управата, посебно внимание е посветено на реализирањето на *стратегијата за електронска влада* (е-влада), која се реализира во периодот 2004-2005 година и други.⁹⁵

⁹⁴ Пламка Бошњакова, Електронните документи в архивната теория и практика, Архивеи преглед, Софија 2005/ 3-4 , 61-80,

⁹⁵ Ibidem.,

1.2.4. Организацијата и современите предизвици на архивите во Велика Британија во ерата на информатичката технологија

- *Краток осврт на организационата поставеност на архивите во Велика Британија*

Велика Британија е островска земја која историски, економски, политички и културно е поврзана со Европскиот континент и се смета за европска држава. В. Британија е парламентарна монархија.⁹⁶ Таа како една од најголемите колонијални империи и најголема економска светска сила до Втората светска војна, има огромно документарно богатство, кое се наоѓа во нејзините архиви. Со оглед на тоа што во монархијата влегуваат неколку историски покраини (Англија, Шкотска, Велс и Северна Ирска), тие имаат и извесна улога во организирањето на архивите.

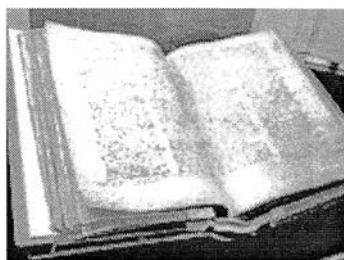
Во организационата структура на архивите во В. Британија централното место го има **Националниот архив** (*The National Archives-TNA*), кој беше формиран во април 2003 година со спојувањето на **Државниот архив** (*Public Record Office*) и **Комисијата за историски ракописи** (*Historical Manuscripts Commission*). **Националниот архив** истовремено претставува државна институција и официјален архив за **Англија, Велс и централната управа на Велика Британија**. Во истиот се депонирани документи за илјада годишната историја, кои датираат од **Domesday Book**⁹⁷ па сè до денес, со архивска граѓа на пергамент и хартиени свитоци сè до речиси создадените **дигитални документи** и

⁹⁶ В. Британија зафаќа 244 101 km² површина на која (2001 г.) живееле 59 953 жители. (Natek K., Natek M., *Države Svijeta, ...* 200).

⁹⁷ Таа е статистички преглед на Англија од 1806 г., со кој е направен обид да се регистрира земјоделското богатство на државата во систематички начин, за да се одредат приходите за кралот... **Domesday Book, Книга на судниот ден**

http://encarta.msn.com/encyclopedia_761572734/Domesday_Book.html

архивски WEB страници. Сè повеќе и повеќе овие записи се ставаат на интернет со што стануваат достапни за целиот свет.⁹⁸

The Domesday book

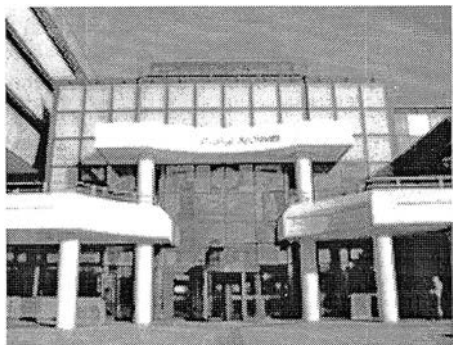
Националниот архив е владин сектор и извршна агенција под надлежност на Министерството за правда. На **31 октомври 2006 година**, **Националниот архив** се обедини со **Канцеларијата за информации од јавниот сектор** (*Office of Public Sector Information - OPSI*). Оваа **Канцеларија** во своја надлежност го има и **Кабинетот на Нејзиното Величество Кралицата** (*Her Majesty's Stationery Office - HMSO*). Целта на обединувањето беше да се формира единствен **Национален архив** кој ќе може да го следи управувањето со државните информации и информациите воопшто.

Постојат **Национални архиви** за останатиот дел од **Обединетото Кралство**: **Национален архив на Шкотска** и **Архив на Северна Ирска**. Во **Националниот архив на Шкотска**⁹⁹ се сместени државните и приватни документи кои се однесуваат на **Шкотска**, а во **Архивот на**

⁹⁸ **About us, The National Archives of UK**, <http://www.nationalarchives.gov.uk/about/default.htm>

⁹⁹ **Националниот архив на Шкотска** со седиште е во **Единбург** е задолжен за потребите на **Шкотска**. Постои **Акт за јавни записи** уште од **1937 г.** **Шкотскиот Советодавен орган за записи** (*The Scottish Records Advisory Council*) е законодавно тело кое го советува министерот за архивски прашања. **Националниот архив на Шкотска** е одговорен за архивите на сите национални агенции, Парламентот и судовите, како и за сите институции кои се однесуваат на **Шкотска** преземени од владините оддели, со исклучок на оние на **Генералниот Секретар**. *Шкотската архивска електронска мрежа* нуди пристап до најважните записи сместени во јавните архивски служби во земјата, <http://www.nas.gov.uk/>

Северна Ирска¹⁰⁰ се сместени записи кои се однесуваат за **Северна Ирска**.

Зградата на Националниот архив
во Лондон

Зона за учење

Седиштето на **Националниот архив** се наоѓа во *Kew*, во југозападниот дел на **Лондон**. Во него се сместени *Музејот и Библиотеката* кои се користат за интерна потреба. Исто така има и **Зона за учење** (*Learning zone*).¹⁰¹

Главните задачи на **Националниот архив** на В. Британија се да :

- раководи со управувањето со информации;
- гарантира опстанок на тековните информации за во иднина;
- да ја оживува историјата за секого

Во *отворената читална*, сместена на првиот кат во **Архивот**, може да се консултираат *каталози* на записите сместени во **Националниот архив**; *каталози* на британските записи сместени надвор

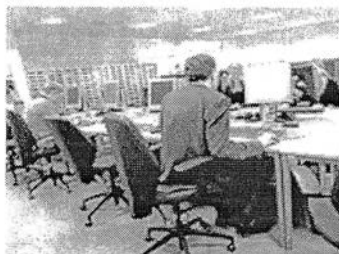
¹⁰⁰ Архив на Северна Ирска (**Public Record Office of Northern Ireland**) со седиште во Белфаст и воедно и **Владин Архив** за Северна Ирска. Постои **Акт за јавни записи од 1923 г.** *The Public Record Office of Northern Ireland Advisory Board* претставува Управно тело кое во земјата го советува *Министерот за професионални работи*. **Архивот на Северна Ирска** е единствениот јавен архивски сервис во **Северна Ирска**, кој е одговорен за сите архиви од секој аспект на владината активност во земјата, вклучувајќи ја и архивата која произлегува од активностите на секторите на Британската влада кои се однесуваат главно на **Северна Ирска**. Во периодот до **2005 година** нема никакви билатерални или мултилатерални иницијативи.

http://www.proni.gov.uk/index/about_proni.htm

¹⁰¹ Таа е специјално отворена за луѓето кои првпат доаѓаат во **Националниот архив** и тука може да се консултираат со персоналот за секакви основни информации и совети за пребарување на online каталозите, порачување на документи, печатење на online документи или било какви други информации; **Researching records, The National Archives of UK** <http://www.nationalarchives.gov.uk/visit/virtualtour/researching.htm>

од **Националниот архив**; *водичи* за различни предмети како помошни средства при истражувањето; *информации* со основна помош, совет и online помош вклучувајќи повеќе брошури на тема “Како да...” – кои постепено даваат објаснувања за записите; за самостојно користење на микрофилмовите и микрочитачите.

Постои и **посебно информативно биро** за стручна помош и совет, особено при користењето на записите од периодот по **1688 година**; совети за електронскиот пристап до каталозите, интернетот и **Библиотеката**.

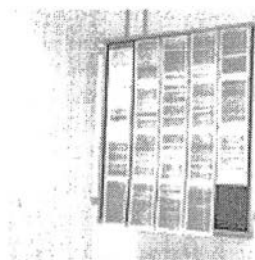

Читалната во Националниот архив

Во **Информативната служба за Средновековни и рано модерни записи** (*Medieval and Early Modern Records Information Service*) работи архивист-експерт кој дава стручни совети за темите кои се однесуваат за периодот пред **1688 г.**

Информативната служба за Средновековни и рано модерни записи

Табла со водичи за истражување

На првиот кат во **Архивот** поставена е **Табла со водичи за истражување** (*Research guides index board*), на која има закачено печатени копии на водичите за истражување, наредени по азбучен ред

според насловот со број на водичот за истражување од десната страна и означени со посебна боја.

Библиотеката во *Отворената читална* обезбедува информативна служба која им помага во толкувањето и користењето на архивската граѓа на сите истражувачи во **Националниот архив**. **Библиотеката** содржи збирка од 65 000 *книги, брошури, упатства, годишни книги и списанија* кои се однесуваат на генеолошките истражувања, локалната и воената историја, британската колонијална историја, правната, парламентарната и владината администрација. Исто така, публикува материјали кои се однесуваат на документите за **Архивот** како и информации за професионалните и работните активности на **Националниот архив**.

Читалната за карти и големи документи (*Map and Large Document Reading Room*) е посебна просторија за записи и предмети за периодот пред **1688 година** и за современи правни записи. Таа просторија се користи и за карти, планови и огромни документи. **Националниот архив** поседува една од најбогатите збирки на *историски мапи*. Поседува повеќе од 6 милиони карти и планови од кои најстарите потекнуваат од XIV век сè до денес (најмногу од XVII до XX век) и чиј број континуирано се зголемува. На картите се претставени Британските острови и колониите во светот.¹⁰²

Фотокопирите кои може да се користат од читателите/истражувачите достапни се само за копирање на документи со големина до А3 формат. Читателите може бесплатно да ги фотографираат документите. Сите простории се опремени со скенери.¹⁰³

Директорите во **Националниот архив** се одговорни за главните оперативни служби и службите за поддршка под раководство на **Извршниот Директор**, кој заедно со останатите директори се состануваат еднаш неделно за да ги изнесат моменталните проблеми во

¹⁰² Maps, The National Archives of UK,

http://www.nationalarchives.gov.uk/maps/?source=ddmenu_research0_g

Извршниот тим. **Извршен директор** на **Националниот архив на Велика Британија** уште од 2005 година па сè до денес е **Natalie Seoney**.

Бордот на Директори составен од: **Извршниот директор**, шест директори на секторите и пет надворешни членови, има обврска да постави долготрајни стратегии за потврдување на клучните инвестициски одлуки и да ги обезбеди бизнис плановите на **Националниот архив**. *Бордот на Директори* се состанува еднаш месечно и има два подкомитети.

Во **Националниот архив на Велика Британија** има шест сектори:

1. Сектор за клиенти и развој на бизнисот;
2. Сектор за јавна служба;
3. Сектор за технологија и информации ;
4. Сектор за информациска политика и служба;
5. Сектор за човечки ресурси и организациски развој;
6. Сектор за општи работи и финансии¹⁰⁴.

- *Улогата на Националниот архив во дигитализацијата и управувањето со електронските записи*

Со оглед на актуелноста на дигитализацијата на архивите ќе се задржам на *Секторот за дигитална заштита* при **Националниот архив**.¹⁰⁵ Тој бил формиран во **јули 2001 година** и е задолжен за развој на методите за сместување, заштита и обезбедување на пристапот до *е-владините записи* – почнувајќи од *е-пошта* и интернет страниците до мултимедијалните формати. Експертите биле задолжени да го прифатат предизвикот – дел од иницијативата за *Модернизација на Владата*, за

¹⁰³ **Reading, copying and returning documents, The National Archives of UK,**

<http://www.nationalarchives.gov.uk/visit/virtualtour/reading.htm>

¹⁰⁴ Customer and Business Development; Public services; Technology and Information Office; Information Policy and Services; Human Resources and Organisational Development; Finance and Corporate Services.

¹⁰⁵ **Preservation, The National Archives of UK**

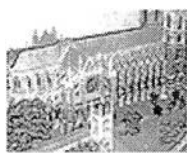
<http://www.nationalarchives.gov.uk/preservation/digitalarchive/default.htm>

воспоставување на начини за *е-комуникација на граѓаните и претпријатијата со Владата*.

По долг интензивен период на развивање, во **2003 година** во **Националниот архив** била основана *дигитална архива*, за чија потреба бил вклучен и тим формиран од сите бизнис групи. За прв пат било достапно *дигитално депо* во кое успешно се сместени и истовремено достапни *е-записите* на државата сместени во **Националниот архив**.

Во *Дигиталната архива* се чуваат записите од познатите државни истражувања, интернет страниците на министерствата и записите на парламентарните комитети и кралските комисии. Електронските записи може да бидат во повеќе различни формати, вклучувајќи и канцелариски документи, апликации, *бази на податоци*, виртуелно-реални модели и аудио-визуелни материјали.

Системот за презентација, *Електронски записи online* беше активиран во **2005 година** и понатаму продолжува да се развива. Системот ги прави достапни дигиталните записи на интернет дозволувајќи им пристап на сите заинтересирани читатели во целиот свет.

Електронски записи online

NDAD¹⁰⁶

UK Government Web Archive

- Слободен пристап до **електронските записи од Владиноот сектор** на Обединетото Кралство во лесен формат на прикажување;

¹⁰⁶ **The National Digital Archive of Datasets (NDAD)** ги заштитува и обезбедува online пристап до архивираниите дигитални збирки податоци и документи од централната управа на Велика Британија. Збирката се состои од четириесет години современа историја, со најстар документ кој е online достапен и датира од 1963 година., **The National Archives of UK**

<http://www.ndad.nationalarchives.gov.uk/>

- **Националната дигитална архивска табела со податоци (NDAD)** обезбедува online пристап до архивските дигитални табели со податоци и документи;
 - Архивските записи се одбрана збирка од **интернет страниците на Владата на Обединетото Кралство**, архивирани во регуларни интервали од август 2003 г.
- *Задачи на Архивот*

Националниот архив бара воспоставување на стандарди и истовремено ја поддржува иновацијата во управувањето со информации и записи во целата земја и обезбедувањето на практична рамка на искуства и поттикнување за повторно користење на информациите од државниот сектор.

Националниот архив има повеќе функции:

- одбирање, вреднување, сместување и заштита на архивската граѓа;
- инспекциски и стручен надзор на архивската граѓа;
- дигитализација;
- достапност на архивските записи на повеќе начини (со електронско пребарување во *базата на податоци*);
- совети и помош за истражувачите при користењето на архивската граѓа;
- организирање на обуки, семинари, курсеви, изложби, конференции, презентации, посети на Архивот¹⁰⁷;
- учествува во повеќе проекти;
- публикува водичи, каталози; соработува со многу национални и интернационални организации и институции.

Само 5 % од документите создавани во државниот сектор се одбираат за постојана заштита во **Националниот архив**. Принципите под кои државните записи се одбираат дефинирани се во **Стратегијата за стекнување и распоредување** (*Acquisition and Disposition strategy*)

¹⁰⁷ Секторот за едукација е задолжен училиштата и колежите да почувствуваат физичко искуство со историските документи.

објавена во **март 2007 година**¹⁰⁸. Одбирањето на архивската граѓа се изведува според број (OSP број)¹⁰⁹ и според предмет (OSP предмет).

Обврските околу создавањето и објавувањето на активни *стратегии за конзервација на архивска граѓа* во сопственост на државата и приватните лица, вклучуваат управување и одржување на физичкиот интегритет и употребата на записите во **Националниот архив**, како и советување за сите работи околу заштитата на записите (*традиционални, аудио-визуелни и дигитални*) на вработените лица и имателите на приватни записи. Исто така, вклучен е и развојот на стратегиите за внатрешна и надворешна заштита, користење на *техники за конзервација* - заштита на електронски записи (организација на миграцијата на записите во нови формати) и набљудување на употребата на стандарди за конзервација во **Националниот архив** и во државните оддели.¹¹⁰

Управувањето на **Националниот архив** со сопствените информациски извори вклучува: создавање, снимање, евиденција, класификација, каталогизација, сместување, обновување и распоредување на записите и развој на стратегии за управување со записите; поседување, контрола и распоредување на библиотечните и другите информациски производи, единици чувани за соодветни цели и обезбедување помош за домашните и странските истражувачи.

Националниот архив има главна улога во *сместувањето и заштитата* на дигиталните записи создавани од управата на **Велика Британија**. Под *дигитална заштита* се мисли чувањето и управувањето со оригиналните електронски записи (електронска пошта, интернет страници, *бази на податоци* и дигитални слики и видео).

¹⁰⁸ Selection, The National Archives of UK,

<http://www.nationalarchives.gov.uk/about/selection.htm>

¹⁰⁹ Finalised Operational Selection Policies listed by OSP number

¹¹⁰ Access management, The National Archives of UK

<http://www.nationalarchives.gov.uk/about/electronicfiles.htm#a1>

Националниот архив се залага да ги заштити записите преку процесот на дигитализација.¹¹¹ Заштитата на *дигиталните записи* претставува предизвик:

- Опремата и софтверот треба да ги претстават и оние *дигитални записи* кои со време може да станат неупотребливи;
- Медиумите како што се касетите и дисковите може да се оштетат многу брзо дури и кога тоа не може да се забележи однадвор;
- Содржината на еден *дигитален запис* и неговиот однос со другите записи лесно може да биде изгубен.

Изглед на депо во Националниот архив

Друга важна задача на **Националниот архив** е давањето совети за чување на другите архивски збирки кои може да бидат во сопственост на државните органи или во надлежност на приватни лица низ целото **Кралство**. Им се даваат совети за управувањето со тековните записи и за чување на архивските записи.

Како една од светските водечки архивски служби, **Архивот** игра главна улога во развојот и поставувањето на интернационалните стандарди кои се основа на советувањата.¹¹²

- *Грижата за создавање на соодветни претпоставки за обавување на истражувања*

¹¹¹ Digital preservation, The National Archives of UK
<http://www.nationalarchives.gov.uk/preservation/digital.htm>

¹¹² Advice, <http://www.nationalarchives.gov.uk/about/advice.htm>

Националниот архив настојува да обезбеди online пристап до записите на интернет страницата на што е можно полесен начин и истовремено за што повеќе корисници. Според тоа, архивските записи се достапни на два начини. **Националниот архив** најпрво им препорачува на истражувачите да направат online пребарување на *базата на податоци* и од тука да ги преземат потребните записи. Во случај кога истражувачите не можат да ги пронајдат online документите, тогаш потребно е да го посетат **Архивот** за да може да ги видат оригиналните записи.

Online *каталогот* им овозможува на истражувачите да пронајдат детални информации за документите кои се чуваат во **Националниот архив**.

Исто така, **Националниот архив** нуди богатство од информации за записите кои се сместени на друго место. *Базата на податоци (Access to Archives)* содржи *каталози* кои ја опишуваат архивската граѓа која е сместена делумно во **Англија** и **Велс**. **Националниот Регистер на Архивски записи (National Register of Archives)** е online извор за историските документи создавани од индивидуални лица, семејни архиви, претпријатија и организации.

Доколку истражувачите не можат да го посетат **Архивот** или, пак, не можат да го најдат online тоа што им треба тогаш може да побараат информации согласно **Законот за слобода на информации**.¹¹³

Секторот за јавни информации (The Office of Public Sector Information), кој функционира во рамки на **Националниот архив** обезбедува совети за управување со повторно користење на *Public sector information, Crown copyright* и *official publishing*.

¹¹³ Access, The National Archives of UK,
<http://www.nationalarchives.gov.uk/about/access.htm/>

Еден од големите успеси на Секторот за дигитална заштита при Националниот архив на В. Британија е подготвениот информациски систем **PRONOM**.

* **PRONOM** е online информациски систем за форматите на податоците за документите и нивните софтверски производи. Првенствено бил развиен за поддршка на пристапот и трајната заштита на електронските записи кои се чуваат во **Националниот архив**. **PRONOM** е достапен како средство за било каков пристап до овој вид на информации. Во **PRONOM** се сместени информации за форматите на датотеките и за софтверските производи кои можат да го обработат (читаат, пишуваат, идентификуват итн.) секој формат.

- *Стратегија за 2008/2009 година*¹¹⁴

Националниот архив на Велика Британија има за цел да создаде амбициозна стратегија во време кога постојат финансиски ограничувања. **Архивот** се соочува со дигиталниот предизвик, што значи владеење со дигиталната содржина исто како и со содржината на традиционалните записи. **Националниот архив** презема одговорност за создавање стандарди преку информацискиот и архивскиот сектор. **Архивот** ќе започне со *инвестирање во програмите за стручно усовршување и оспособување на вработените во организацијата*.

Исто така, **Архивот** ќе работи на одржување на довербата на своите клиенти преку константен развој на *службата за поддршка*.

- *Проекти од областа на архивистиката*

* **Planets – Preservation and Long-term Access through Networked Services**¹¹⁵

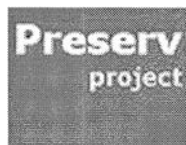
¹¹⁴ **Strategic Plan 2008-2009, The National Archives of UK**, <http://www.nationalarchives.gov.uk/documents/strategic-plan0809.pdf>

¹¹⁵ Заштита и траен пристап низ мрежните служби

Planets¹¹⁶ е четиригодишен проект кофинансиран од **Европската Унија** за потенцирање на предизвиците од дигиталната заштита. **Националниот архив на Велика Британија** е еден од 16-те партнери кои се вклучени во проектот од цела **Европа** и работи на развојот на нови инструменти за опис на дигиталните предмети. Во продолжение во мојата дисертација ќе дадам повеќе објаснувања за овој проект.

* **Preserv and Preserv2 – Preservation Eprint Services**

PRESERV¹¹⁷ развива служба за дигитална заштита во дигиталните депоа. Во првиот **Preserv** проект биле користени **PRONOM & DROID** алатки да го претстават форматот на датотеките сместени во институционалните архиви низ цел свет. **PRESERVATION EPRINTS SERVICES** – Овозможување траен отворен пристап до материјалите во институционалните архиви. Проектот бил реализиран во рамки на *Факултетот за електронски и компјутерски науки, Универзитетот Southampton*. **PRESERV** проектот е финансиран од **Заедничка комисија за информациски системи-JISC** (*Joint Information Systems Committee*) во рамки на програмата **Поддршка на дигиталната заштита и управувањето со средствата во институциите**¹¹⁸. Во проектот покрај **Националниот архив** учествуваат и **Британската библиотека** и **Универзитетот Оксфорд**.

¹¹⁶ Collaboration, The National Archives of UK,

<http://www.nationalarchives.gov.uk/preservation/collaboration.htm>

¹¹⁷ Preservation Eprints Services - Enabling long-term open access to materials in institutional repositories (IRs) <http://preserv.eprints.org/video-coverpage.html>

¹¹⁸ Supporting Digital Preservation and Asset Management in Institutions

* **InSPECT** *Investigating the significant properties of electronic records over time.* - **Истражување на значајните карактеристики на електронските записи**¹¹⁹

Работејќи со Службата за уметнички и општествени податоци, овој проект ги истражува значајните карактеристики на дигиталните записи кои имаат потреба да бидат заштитени за во иднина. Овој проект е финансиран од **JISC**.

* *Соработка на Националниот архив со индустријата*¹²⁰

Националниот архив на Велика Британија соработува со ИТ индустријата во развојот на нови методи за заштита. Во **јули 2007 година** бил потпишан *Меморандум за разбирање со Microsoft* - како најдобро да се заштитат *националните дигитални записи од минатото, сегашноста и за во иднината* создадени во *Microsoft* формати. **Microsoft** ќе изработи систем за **Националниот архив**, со комбинација на претходните верзии на **Windows** и **Office** за да помогне во решавањето на проблемите кои се јавуваат при управувањето со историските записи.

- *Организација на обуки, семинари, курсеви*

Една од **главните задачи** на **Архивот** е учеството во разни активности заедно со други организации за побрз развој на архивистичките стандарди и воедно промоција на архивистичката професија.

Тоа вклучува членство во релевантни национални, регионални и професионални асоцијации (на пр. **Меѓуодделенски Архивски**

¹¹⁹ *Investigating the significant properties of electronic records over time.*, Mission, <http://www.significantproperties.org.uk/>

¹²⁰ **The National Archives and Microsoft join forces to preserve the UK's digital heritage**, <http://www.nationalarchives.gov.uk/news/stories/164.htm?homepage=news>

Комитет¹²¹, Комитет за описни стандарди при МАС¹²², HE Hub, AIM 25, Архивска мрежа на Шкотска¹²³, Архивска мрежа на Велс¹²⁴, Кариписки студии и црнечка и азиска историја¹²⁵, Државна група за квалитет¹²⁶, АНРВ, Друштво на архивисти¹²⁷, Национален Архивски Совет¹²⁸, Архивски Совет на Велс¹²⁹, регионални архивски совети, развој на Датотеката на властите на Обединетото Кралство за потребите на Архивот¹³⁰, учество во заеднички совети, стратешки совети за вработените во Архивот и иматели на приватни записи, обезбедување помош преку организација на професионални конференции, семинари и работилници, како и организирање на посети во и од страна на важни национални, регионални и професионални организации.

Поттикнувањето на персоналот од Архивот да ги развива и усовршува своите вештини и способности преку активности, програми и настани за да го зголеми својот потенцијал и да ја зголеми сопствената продуктивност е една од главните компоненти за успешно функционирање и напредување на Архивот. Исто така, вклучено е и утврдување и имплементација на сите видови на обука и програми (внатрешни и надворешни) кои се достапни за персоналот.¹³¹

Во Националниот архив се организираат секаков вид на посети:

* Групни посети за возрасни;

¹²¹ UK Inter-Departmental Archives Committee - IDAC

¹²² ICA Committee on Descriptive Standards

¹²³ Scottish Archival Network

¹²⁴ Archive Network for Wales

¹²⁵ Caribbean studies and black and asian history - CASBAH

¹²⁶ Public Services Quality Group - PSQG

¹²⁷ Society of Archivists

¹²⁸ National Council on Archives

¹²⁹ Archive Council Wales

¹³⁰ UK National Name Authority File for Archives

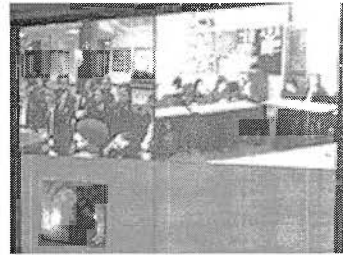
¹³¹ Access management, The National Archives of UK,
<http://www.nationalarchives.gov.uk/about/electronicfiles.htm#a1>

- * Академски групи (овие тури се фокусирани на истражувањето и посета на читалните – овие групи најмногу се организираат за постдипломските истражувања);
- * Посети на библиотекарски и информатички експерти;
- * Училишни и студентски посети (кои се најпопуларни) познати како и едукативни групи.

Работилниците се одржуваат во специјална просторија позната како **Соба за едукација** (*Education Room*) во **Националниот архив**. Таа е специјално дизајнирана за училишни посети, опремена со најнова технологија и практична опрема која ќе им помогне на учениците да работат со оригинални документи (компјутери со пристап до интернет и електронски извори и видеоконференциско студио).

Отворање на Собата за едукација

Видео конференциска врска

Работилниците наменети за *key stage 1* и *2* на учениците им даваат можност да работат со **оригинални историски документи** создавани или се однесуваат на некои од познатите историски ликови за кои претходно учеле.¹³² На интернет страницата на **Националниот архив** има истакнато 13 работилници кои во моментов се актуелни и кои може да се организираат. На пр:

KS 1: Позната личност – Horatio Nelson¹³³;

KS 1: Големiot пожар во Лондон¹³⁴;

¹³² Тука им е овозможено на учениците да ги развијат своите клучни вештини преку читање, разбирање и интерпретирање на информациите од различни оригинални документи. Работилниците се наменети да им бидат интересни на посетителите за да може да ги заинтригираат документите и со тоа да го поттикне нивниот интерес и ентузијазам за историјата. Овие работилници траат околу час и половина и се одржуваат во специјалната **Соба за едукација** или пак во **Музејот**, во зависност од содржината на Работилницата.

¹³³ **Famous People: Horatio Nelson, The National Archives of UK,**
<http://www.nationalarchives.gov.uk/education/workshops/nelson.htm>

KS 2: Втората светска војна: Пропаганда¹³⁵;

KS 2: Henry III: Сликата на Кралот итн.¹³⁶

Работилници за **key stage 3 и 4** студентите се организираат на теми од историскиот национален животопис.¹³⁷ На пр:

Од Работилницата “Што е историјата”

YEAR 7: Злочин и казна;¹³⁸

YEAR 7: Што е историјата;¹³⁹

YEAR 8: Британската империја¹⁴⁰ итн.

Службата за едукација нуди запознавање со **Националниот архив** за групи наставници со своите студенти во текот на целата академска година. Предавањата се вовед односно запознавање со употребата на архивската граѓа и главните извори за историските истражувања и особено употребата на средствата во **Националниот архив**. Работилницата вклучува:

¹³⁴ **The Great Fire of London,**

<http://www.nationalarchives.gov.uk/education/workshops/great-fire.htm>

¹³⁵ **Propaganda and the Art of War, The National Archives of UK,**

<http://www.nationalarchives.gov.uk/education/workshops/propaganda.htm>

¹³⁶ **Henry VIII: The Image of a King, The National Archives of UK,**

<http://www.nationalarchives.gov.uk/education/workshops/henryviii.htm>

¹³⁷ Студентите имаат можност директно да работат со *оригинални историски документи*, или со копии со добар квалитет доколку оригиналот премногу е оштетен да се употребува. Работилниците се закажуваат 2-3 месеци однапред поради големиот интерес. Повеќето од работилниците се бесплатни. Преку овие работилници студентите имаат можност да ги усовршат сопствените знаења (вештини) за одбирање на архивската граѓа од документарниот материјал и за анализирање на *оригиналните документи* за потребите на истражување.

¹³⁸ **Crime and Punishment, The National Archives of UK,**

<http://www.nationalarchives.gov.uk/education/workshops/crime.htm>

¹³⁹ **What is history:(KS3/4), The National Archives of UK,**

<http://www.nationalarchives.gov.uk/education/workshops/whatishistory3.htm>

¹⁴⁰ **British Empire, The National Archives of UK,**

<http://www.nationalarchives.gov.uk/education/empire/>

- Општо запознавање со содржината и историјата на збирките во **Националниот архив**;
- Дискусија за изданијата за конзервација и управувањето со документите;
- **Водич** за употребата на дигиталниот каталог и постапката за порачување на документите;
- Online истражување до другите релевантни архивски збирки;
- Посета на опремената читална и внатрешноста на **Архивот**.

Постои и *виртуелна посета* која ги покрива дел од аспектите на програмата преку *видеоконференциската врска*. Овие **Работилници** моментално се бесплатни.¹⁴¹

Исто така, се организираат и **Работилници** во *Универзитетите* каде на студентите непосредно им се објаснува процесот за *започнување со истражување во Националниот архив, за постапките на одбирање и конзервирање на архивската граѓа, демонстрација на интернет страницата на Националниот архив и начинот на користење на дигиталниот каталог*.

- *Публикации на Архивот*

Во **Националниот архив на Велика Британија** има посебен Сектор кој се занимава со издавање на **публикации, извештаи и водичи**. *Водичите* се наменети за вработените во државната служба и поголемиот број државни организации.¹⁴² Освен досегашните водичи на хартија, во В. Британија се посветува големо внимание на **водичи за дигитална заштита**, како наведените тука:

1. Водич за дигитална заштита No1. *Одбирање на електронски документи за трајна заштита*;

¹⁴¹ *Видео-конференциските работилници* бараат посебна опрема за да може да се воспостави конекција со училиштето. Тие вообичаено траат околу 35 минути за најмалите ученици и еден час за студентите. Сите материјали кои ќе им бидат потребни на студентите и учениците за работилницата достапни се на интернет порталот на **Националниот архив** за да може тие претходно да се подготват за Работилницата. **Visiting the National Archives, The National Archives of UK**, <http://www.nationalarchives.gov.uk/educationservice/undergraduate.htm>

¹⁴² **Publications, The National Archives of UK**, <http://www.nationalarchives.gov.uk/services/publications/default.htm>

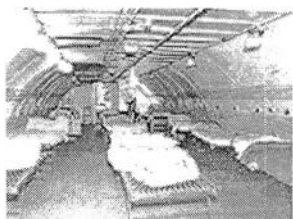
2. Водич за дигитална заштита No2. *Одбирање на медиуми за трајна заштита;*
3. Водич за дигитална заштита No3. *Чување, заштита и сместување на подвижните медиуми;*
4. Водич за дигитална заштита No 4. *Графички електронски документ формат (File);*
5. Водич за дигитална заштита No5. *Компресирање на фотографии.*

- *Изложби*

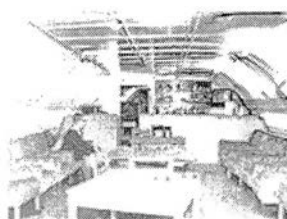
На интернет страницата на **Националниот архив на Велика Британија** поставени се **online изложби**. Може да се разгледуваат според историски период или според тематика. Изложбите покриваат повеќе периоди преку фотографии, документи и филмови.

Меѓутоа во **Националниот архив** се одржуваат и традиционални изложби.

* **“Тажната држава”**¹⁴³ е една од изложбите која беше презентирана во **Архивот**. Оваа изложба ги презентира од поинаков аспект владините процеси во *Студената војна*. Претставени беа **фотографии од тајниот бункер (со кодирано име *Turnstile*)** во кој би се скриле тогашниот премиер со своите најблиски соработници во случај на напад од Советскиот Сојуз а со тоа почеток и на “Трета светска војна”...Никој од тогашните офицери воопшто не знаеле за постоењето на овој таен бункер ниту пак каде се наоѓал. Во Националниот архив овие фотографии пристугнале дури 10 години по завршувањето на *Студената војна*.,

Спалните соби во бункерот

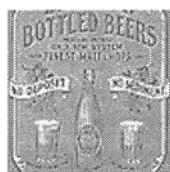

Дневен престој во бункерот

¹⁴³ The Secret State, The National Archives of UK,
<http://www.nationalarchives.gov.uk/events/calendar/secret.htm>

* Изложбата на тема “*Историја на алкохолот 1690-1920*”¹⁴⁴ била организирана од страна на **Националниот архив**. Оваа изложба ја презентираше *историјата на пивото и шпиритусот*. Конзумирањето на британското пиво била општетсвена работа.

Изложбата е поделена на четири теми: **Потрошувачка; Регулатива; Трговија и Здравје**. Посебно се истакнувала и *рекламата на алкохолот*. Се појавиле специјални компании за рекламирање кои изработувале богато обоени етикети и брендирани слики чија цел била да се зголеми продажбата на брендираните производи.

Enlarge

Enlarge

Enlarge

Првите пивски шишиња

Jacob's Pilsener Lager Beer 1898

* Изложбата “*Иноватори и иновации: Патенти, Протести и Моќ во Индустриската револуција 1750-1890 година*”¹⁴⁵ го презентираше доприносот на некои клучни иноватори и нивните иновации за Индустриската револуција во Англија. Во процесот на соочување со новите индустрии присутни биле и протестите и отпорот.

* Изложба посветена на капетани и пирати под наслов “*Капетани, Пирати и Бродоломи: Битки и Патувања на Nelson, Cook и Bligh*”¹⁴⁶

¹⁴⁴ Тука е претставен начинот на кој властите успешно ја регулирале *индустијата за производство на алкохол* со воведување даноци и сопирање на криумчарањето. На изложбата прикажани се многу оригинални и интересни брендирани етикети од XIX век, еден вид наследство од бизнисот со алкохол. Изложбата завршува со периодот од **1920 година** со воведување на посебна *легислатива за контрола на пиењето* посебно меѓу воените работници за време на **Првата светска војна**., **The History of Alcohol 1690-1920, The National Archives of UK,**

<http://www.nationalarchives.gov.uk/events/calendar/drink.htm>

¹⁴⁵ **Inventors and Inventions: Patents, Protest and Power in the Industrial Revolution 1750-1890, The National Archives of UK,**

<http://www.nationalarchives.gov.uk/events/calendar/inventions.htm>

¹⁴⁶ **Captains, Pirates and Castaways: Battles and Voyages of Nelson, Cook and Bligh, The National Archives of UK,**

<http://www.nationalarchives.gov.uk/events/calendar/pirates.htm>

* Изложба на тема “*Двигатели и други значајни ликови*” во која се претставени ликовите и приказните за познати личности.¹⁴⁷

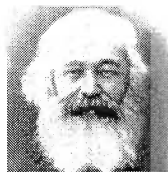
Enlarge

Henry VIII
(1491 -1547)

Enlarge

Elizabeth I
(1558 – 1603)

Enlarge

Karl Marx
(1818 – 1883)

Enlarge

Charles Dickens
(1812 – 1870)

* Online изложбата: **100 години тајни и шпиони**¹⁴⁸ стана достапна на 5 октомври 2009 година. Од **Sam Wanamaker** и **Ezra Pound** до **P G Wodehouse** и **Lee Miller**; поглед наназад преку датотеките издадени од *Службата за безбедност* во последните 12 години кои нудат несекојдневен увид во политичката активност на овие познати имиња.

- *Интернационална соработка*

Секторот за дигиталната заштита во **Националниот архив на Велика Британија** е вклучен во истражувачки проекти и работни групи во соработка со други национални и интернационални организации.

Информациска и комуникациска технологија

Една од главните и денес една од основните потреби за поддршка на работите во **Националниот архив** е подобрувањето на функционирањето или примањето, тестирањето, имплементацијата на апликациите за одржување, системите и *базите на податоци*. Тоа

¹⁴⁷ **Geoffrey Chaucer** (1343 – 1400), **Cecily Neville** (1415 – 95), **Henry VIII** (1491 -1547), **Elizabeth I** (1558 – 1603), **Oliver Cromwell** (1599 – 1658), **Christopher Wren** (1632 – 1723), **Edmund Halley** (1656 – 1742), **Henry Cole** (1808 – 1882), **Karl Marx** (1818 – 1883), **Charles Dickens** (1812 – 1870), **Mary Seacole** (1805 – 1881), **Gertrude Bell** (1868 – 1926), **Winston Churchill** (1874 – 1965), **Alan Turing** (1912 – 1954), **Francis Crick** (1916 – 2004) и **Elton John** (1947 -); **Movers and shakers**, National Archives of UK,

<http://www.nationalarchives.gov.uk/events/calendar/movers.htm>

¹⁴⁸ **100 years of secrets and spies**, National Archives of UK,
<http://www.nationalarchives.gov.uk/news/stories/369.htm?WT.lp=n-33642>

вклучува евалуација на софтверот и хардверот и стекнувањето, предлагањето, најмувањето, лиценцирањето и контролата на системите. Исто така вклучува и систем на мрежна комуникација како што се: видео конференции, говорна пошта, е-пошта и техничките аспекти на интернетот, интранетот и web-страниците.

- *Други активности*¹⁴⁹

Во **Националниот архив на Велика Британија** се одржуваат возбудливи настани, изложби, конференции како резултат на богатата ризница на архивска граѓа сместена во самиот **Архив**.

* На **19 март 2009 година** се одржа Форум во *Конференциската соба* на **Националниот архив**. Овој Форум се одржува еднаш месечно и тука се презентираат услугите кои ги нуди **Националниот архив** и тековните работи што се случуваат. На Форумот може да учествуваат сите корисници на услугите на **Националниот архив**. Следните вакви Форуми се одржаа на **16 април, 21 мај, 18 јуни, 16 јули, 20 август, 24 септември, 15 октомври** и ќе се одржат на **19 ноември** и **17 декември 2009 година**.¹⁵⁰

* На **21 март 2009 година** се одржа *Конференција* на тема “*Моќта на Tudor, Величенственост и Пропаганда*”¹⁵¹. Еднодневната *Конференција* се одржа по повод **500 годишнината од крунисувањето на Хенри VIII во 1509 година** и истовремено **450 годишнината од**

¹⁴⁹ Сите новости се достапни на **Latest news**,
<http://www.nationalarchives.gov.uk/news/archive2009.htm>

¹⁵⁰ **The National Archives' user forum, National Archives of UK**,
<http://www.nationalarchives.gov.uk/events/readers.htm>

¹⁵¹ Времето на **Tudor** долго време се сметало за едно од посебно блескавите времиња, во кои најпознатите англиски кралски династии ги искористиле церемонијалните, витешките вредности, кралските богатства и пропаганди за да ја воспостават својата позиција и моќ. Може да се види како монархиите ја создале својата сопствена слика за зајакнување на личната и политичка моќ. Со ова се потенцира како симболичкото значење на кралските крунисувања и драматичните и богати погребни биле користени за да се афирмира легитимноста на **Tudor династијата**. **Tudor Power, Pageantry and Propaganda, National Archives of UK**,
<http://www.nationalarchives.gov.uk/events/tudor.htm>

крунисувањето на Елизабета во 1559 г. Исто така на *Конференцијата* биле претставени документи од **Националниот архив** за кралските ликови и церемонии од тој период.

* На **31 март 2009 година** се одржа *предавање* на тема “*Генеологија на Интернет*”¹⁵². Интернетот станува едно од основните средства за историчарите кои се занимаваат со семејната историја и ова предавање обезбеди запознавање со големиот обем на материјали достапни на интернет. Потенцирани биле двата зида на web страници: бесплатни и комерцијални со генеолошки извори и форуми за дискусии и *бази со податоци*. Но, секогаш треба да се внимава при нивното користење.

* На **14 април 2009 година** се одржа *предавање* на тема “*Титаник живее: офицерите и персоналот на Титаник*” кое што има за цел да се концентрира на бродот и патниците. Темата за персоналот *екипаж* долго се игнорираше сè до сега. Со користењето на изворите како што се *листите на персоналот, бродските дневници, книгите со записници за Фондот на Титаник и повторно реализираниот попис од 1911 година*, ова предавање упатува кон истражување на животите на персоналот на *Титаник* и нивните семејства и се бара одговор на прашањето: ***Каков беше животот за нив соочени со последиците од трагедијата?***¹⁵³

¹⁵² **Peter Christian** го истражува своето генеолошко потекло веќе 30 години. Тој е автор на повеќе книги како и на четвртата едисија на книгата “*Интернет за генеолог*”. Тој е еден од главните основачи на првата web страница за општеството. Тој е член на *Друштвото на генеолозите*., **Genealogy on the internet, National Archives of UK**, <http://www.nationalarchives.gov.uk/events/genealogy.htm>

¹⁵³ **James Cronan** веќе 15 години работи во **Националниот архив** и специјализира на дипломатски и колонијални записи. Сето тоа го поттикнало да почне да се занимава со овие поморски работи. **James Cronan е посебно горд што неговите пра-прадедовци работеле на трите најголеми бродови: Титаник, Британик и Олимпик.**

Titanic lives: the officers and crew of RMS Titanic, National Archives of UK, <http://www.nationalarchives.gov.uk/events/titanic.htm>

* На **16 април 2009 година** се одржа *предавање* на тема: “*Истражување на Британската империја и Комонвелтот*”¹⁵⁴. Британската империја постоеше четири векови и кога го достигна својот врв владееше со четвртина од светската популација. Ова *предавање* ги претстави документите на Британските власти одговорни за администрацијата со колонијалните работи за периодот од 1801-1968 година и дава примери за видот на материјалот што го содржат.

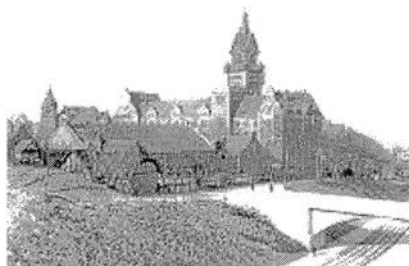
¹⁵⁴ Британските колонии биле интегрален дел од големата светска сила, допринесувајќи со своите богатства и воената сила. Записите од колонијалните канцеларии и соодветните управни оддели сместени во **Националниот архив** се основни извори за историјата на Империјата како целина, за Британскиот комонвелт на нациите кои постепено успеаа во тоа и за индивидуалните колонии. Д-р *Mandy Banton* работи во **Националниот архив** уште од 1984 година. Таа е автор на **Управувањето со Империјата, 1801-1968г.: Водич за записите на колонијалната канцеларија во Националниот архив на Велика Британија., Researching the British Empire and Commonwealth, National Archives of UK,**

<http://www.nationalarchives.gov.uk/events/empire.htm>

1.2.5. Организација на архивите во Германија и управувањето со архивските записи

По обединувањето на Сојузна Република Германија и Демократска Република Германија, во една држава со 82 000 000 жители стана најбројна држава членка на Европската унија.¹⁵⁵ Сојузната Република Германија (Западна Германија) е членка основач на ЕУ.

Германија има долга историја, која во повеќе периоди се испреплетувала со историјата на други земји и држави. Во XIX век, “златниот век“ за историографијата во Европа, Германската историографија која имаше голем придонес во засилување на интегративните процеси на германската нација и држава, посветуваше големо внимание на истражувањето и објавувањето на историските извори и институционализирањето на културните, образовните и научните институции.¹⁵⁶ Грижата на архивското богатство се зголемува и тоа се заштитува и чува во повеќе специјализирани архиви ширум Германија. По завршувањето на Првата светска војна во **1919 година** во *Potsdam*, била создадена една централна архива за документите од највисоките власти така и неофицијални писма, фотографии и филмови на Германскиот Рајх од **1867 г.**¹⁵⁷

¹⁵⁵ Сојузна република Германија по нејзиното обединување во 1989 година зафаќа површина од 356 854 км².

¹⁵⁶ Даринка Петреска, Виолета Ачкоска, Осознавање на историјата, Универзитет Св. „Кирил и Методиј“, Филофоски факултет, Скопје, 2007, 79-84.

¹⁵⁷ **Willkommen beim Bundesarchiv, Das Bundesarchiv**, <http://www.bundesarchiv.de/>

Државниот архив во Potsdam¹⁵⁸

Во понатамошната организација и реорганизација на архивската мрежа во Германија во 1936 година се издвоил **Воениот архив** како посебна установа,

Во 1945 година имало големо оштетување на **Воениот архив**, **Архивот на Военото воздухопловство** и на **SS архивот** како и од заплenuвање на оштетениот архивски материјал од воените трупи. Во 1946 година бил основан **Германскиот Централен архив во Потздам**, во 1952 година бил основан **Федералниот архив** во Кобленц, во 1955 година во Берлин бил основан **Државниот Филмски архив**. Во 1956 година **Централниот Државен архив** се преселил во зграда во Берлин. Во 1973 година **Германскиот Централен архив во Потздам** бил преименуван во “**Централен државен архив**”. Во 1986 година **Федералниот архив** бил преместен во нова зграда во *Koblenz-Karthause*.

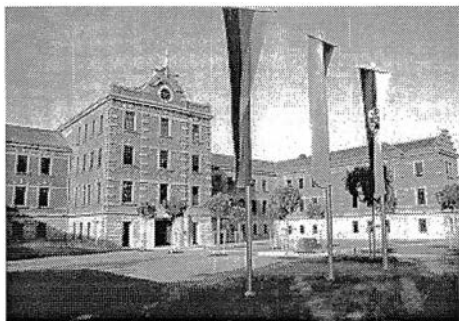
Федерален архив во Koblenz

Во 1990 година со повторното обединување на Германија се обединуваат и централните архиви на ДДР (**Централниот Државен архив** и **Воената архива** во Потздам, **Државниот Филмски архив** во *Берлин*) и оттогаш архивите на поранешна ДДР стануваат достапни.

Во 1994 година **Федералниот архив** го преземал *Берлинскиот центар за документи*. Во 1997 година била основала *привремена архива*

¹⁵⁸ Reichsarchiv in Potsdam

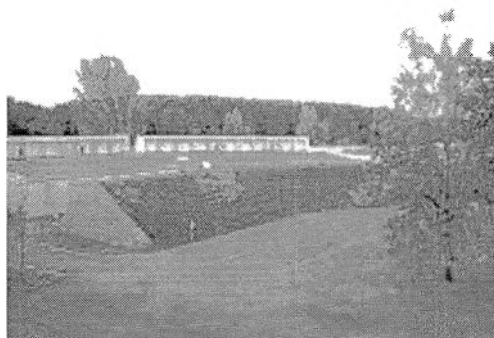
за највисоките сојузни власти во областа на **Берлин**. Тогаш за првпат **Федералниот архив** ја направил својата прва интернет презентација.

Влезот на Bundesarchiv¹⁵⁹

Внатрешниот двор во Bundesarchiv¹⁶⁰

Во **март 2002 година** на територијата на **Dahlwitz - Hoppengarten** започна изградбата на **Центарот за конзервација** со специјални магацини за сместување на целулоидни филмови на нитратна основа, а истовремено и други објекти за обработка на филмови, реставрација и конзервација на секаков вид документи како и нивно снимање и дигитализирање.¹⁶¹

**Специјални магацини за сместување
на целулоидни филмови**

- *Организација на Федералниот архив*

Федералниот архив е федерална управа под *Министерството за култура и медиуми* на Федералната држава. Во **Архивот** и во подрачните

¹⁵⁹ Eingangsbereich Bundesarchiv

¹⁶⁰ Innenhof mit Anbau Bundesarchiv

¹⁶¹ http://www.bundesarchiv.de/aufgaben_organisation/abteilungen/verwaltung/index.html

одделенија има околу 800 вработени. **Федералниот архив** поседува околу **90 километри архивски материјал** кој потекнува од *Reich-от* и од **GDR** одделенијата како и од *SAPMO* кои може да се видат во **Архивот** и *1,7 милион книги, весници, списанија и друг печатен материјал*.

Федералниот архив е составен од *шест одделенија* и *одделение за централни административни работи*. Во **1992 година** во **Федералниот архив** била основана **Архивска Фондација на партии и масовни организации на GDR**.

Федералниот архив е поделен во *седум секции* и *фондациски партии* и *масовни организации на GDR*. Подолу се дадени кратки описи на одделенијата. Некои одделенија се задолжени за архивска обработка на записите и обезбедување информации за епохите од историјата и минатото (Германскиот Рајх, Федерална република Германија, DDR).

- **Одделението Z (Abteilung Z)**¹⁶² е одговорно за централните административни работи на **Федералниот Архив**.

Одделението G (Abteilung G)¹⁶³ е задолжено за архивско-принципиелните технички прашања и клучните експертски служби за архивските одделенија во *Koblenz, Berlin, Freiburg* и *Bayreuth*,

Одделението B (Abteilung B)¹⁶⁴ е задолжено за документите на уставните тела, јавните управи, судови и други федерални агенции за периодот од 1949 година и со документите на Западниот дел од окупацијата (1945-1949); записи од политички партии, асоцијации и организации; историски збирки; фотографии и звучни записи; карти,

¹⁶² Abteilung Zentrale Verwaltungsangelegenheiten,
http://www.bundesarchiv.de/aufgaben_organisation/abteilungen/verwaltung/index.html

¹⁶³ Abteilung Fachliche Grundsatzangelegenheiten und zentrale Fachdienstleistungen,
http://www.bundesarchiv.de/aufgaben_organisation/abteilungen/grundsatz/index.html

¹⁶⁴ Abteilung Bundesrepublik Deutschland,
http://www.bundesarchiv.de/aufgaben_organisation/abteilungen/bundesrepublik/index.html

планови и нацрти, дигитални записи; Записници од **Кабинетотот на Федералната влада** итн.

Одделение R (Abteilung R)¹⁶⁵ е всушност Одделение *за Германскиот рајх* со седиште е во *Berlin-Lichterfelde*. Тука се сместени и достапни за користење централните записи на приватните лица од периодот на *Германската нација* во рамки на *Светата Римска Империја на* (1495-1806); *Германската Конфедерација* (1815-1866); *Северната Германска Конфедерација* (1867-1871); од периодот на *Револуцијата 1848/49 година* во *Koblenz*; *Wilhelmine Империјата* (1871-1918); *Републиката Weimar* (1918-1933); *Национален социјализам* (1933-1945) итн. Дел од овие документи се распоредени во секциите во *Koblenz*, *Freiburg* и *Berlin-Lichterfelde*.

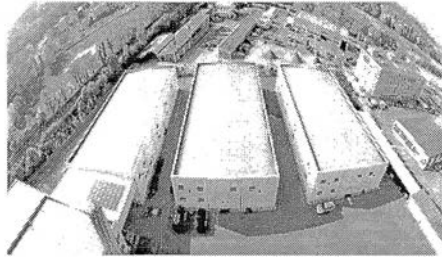
Одделение DDR (Abteilung DDR)¹⁶⁶ е **Одделението за тековни записи и развој на информациите** е задолжено за управување со записите на **Парламентот** (*DDR Volkskammer*) и врховните управни институции (вклучувајќи го **GDR Советот на Министри**, **Претседателот на GDR**, **GDR Државниот Совет**) како и записи од индивидуални министерства и органи. Записите од **Министерството за национална одбрана** се во сопственост на **Воениот Архив** во *Freiburg*.

МА одделение (Abteilung Militärarchiv)¹⁶⁷ **Одделение – Воен архив** сместен во *Freiburg*

¹⁶⁵ Abteilung Deutsches Reich, Berlin-Lichterfelde,
http://www.bundesarchiv.de/aufgaben_organisation/abteilungen/reich/index.html

¹⁶⁶ Abteilung DDR, Berlin-Lichterfelde,
http://www.bundesarchiv.de/aufgaben_organisation/abteilungen/ddr/index.html

¹⁶⁷ Abteilung Militärarchiv, Freiburg,
http://www.bundesarchiv.de/aufgaben_organisation/abteilunger/ma/index.html

Воен Архив *Freiburg*

Магацин во Воениот Архив-Freiburg

Ова *Одделение* било формирано во **1955** година. Во **Воениот архив** сместени се документи од *Пруската војска - 1867 година*; *воените сили на Северната Германска конфедерација (1867-1871)*; **Кралската морнарица**; *Reichswehr, Wehrmacht, Waffen-SS*; **Германските воени единици во служба на Првата и Втората светска војна**; **Националната Народна армија**, вклучувајќи ги и **GDR** граничните трупи.

- **Одделение IA** (Abteilung Filmarchiv)¹⁶⁸

Бранденбуршката Порта, Берлин, © BArch, Bild 183-R96517
BArch, слика 183-R96517

Филмскиот архив стана дел од **Федералниот архив** на **3 октомври 1990** година. Во *Одделението* е сместена 100 годишна филмска историја. Тој е еден од најголемите архиви во светот од овој тип. *Берлин* е седиштето на **филмот**, воопшто.

¹⁶⁸ Abteilung Filmarchiv,

http://www.bundesarchiv.de/aufgaben_organisation/abteilungen/fa/index.html

Филмската збирка моментално изнесува околу **146 000** документарни и долгометражни филмови сместени на еден милион филмски ленти и на други медиуми. Од неговото основање во педесетите години на XX век до денес **Филмскиот архив** е колекционер на германски филмови од сите жанрови (репортажи, анимирани, документарни и долгометражни). Достапни се и најстарите филмови кои се сместени во **Архивот**, а датираат од **1895 година** па сè до најмодерните филмови – Германски филмски награди. Најмногу филмови има од периодот 1930-1945 година кои претежно се документарни и репортажи, како и филмови од **GDR**.

Секој филм има своја ознака и име. Исто така има и посебни **каталози, водичи, програми, постери** во кои се презентирани детални информации за содржината и сл. Карактеристично е тоа што тука има и збирка со цензурирани филмови кои денес им се достапни на историчарите и архивистите.

Филмскиот архив поседува сопствена лабораторија во која се конзервираат и реставрираат филмовите за да се зачуваат за идните генерации.

Фондацискиот архив на партиите и масовните организации на GDR во Федералниот Архив (Stiftung Archiv der Parteien und Massenorganisationen der DDR im Bundesarchiv – SAPMO) ¹⁶⁹ започна со работа на **4 јануари 1993 година**. **SAPMO** обезбедува *управување со записи* од штабовите на партиите (SED, CDU, LDPD, DBD, NDPD), трговските унии, масовните организации итн.

Федералниот архив има повеќе локации: **Bayreuth, Berlin, Berlin (Film), Hoppegarten, Freiburg, Koblenz, Ludwigsburg, Rastatt, St. Augustin-Hangelar**.

¹⁶⁹ Stiftung Archiv der Parteien und Massenorganisationen der DDR im Bundesarchiv – SAPMO http://www.bundesarchiv.de/aufgaben_organisation/abteilungen/sapmo/index.html

Читална за микрофилмови во
Berlin-Lichterfelde во Зграда 901

Читална за документи во
Berlin-Lichterfelde

Норpegarten

Сместување на целулоидни
филмови во Норpegarten

Изградба на нов Федерален Архив¹⁷⁰

Уште во **2003 година** било одлучено да се обединат сите збирки) со важни документи, филмови и фотографии заедно на една локација наменета само за тоа. Главната причина поради која се страртувало со проектот била на едно место да биде *збирката документи* штом ќе се започне со процесот на **конзервација и каталогизација**, за да не мора да се бараат останатите делови во другите подрачни одделенија.

Како резултат на тоа, следната година започна проект за изградба на **Нов Федерален архив во Берлин**, финансиран од *Германската Федерална Влада, Германскиот Федерален Архив и Европската Унија*, кој треба да заврши до средината на **2009 година**. Архивската зграда ќе

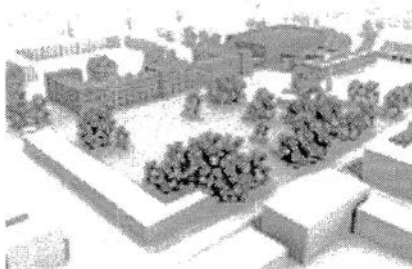
¹⁷⁰ Berlin Federal Archive (Bundesarchiv), Lichterfelde, Germany,
<http://www.designbuild-network.com/projects/berlin-archive/>

биде поставена околу постарата градба - Прускиот воен офицерски Институт - во **Берлин**, која што ќе биде проширена и модернизирана .

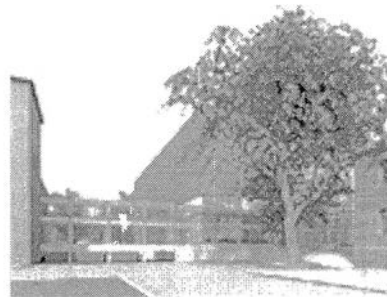

Зградата на **Прускиот воен офицерски Институт**

Приоритет на проектот е да се внесе и користи што е можно повеќе природно светло. Поради тоа главниот влез ќе биде целосно изграден од стакло. Просирниот стаклен нов влез не само што ќе даде отворен видик на целиот комплекс и истовремено ќе биде симбол на транспарентноста на *Федералната влада* и достапноста до сите значајни документи и информации што ги содржи, што значи дека Архивот станува “прозорец”.

Новите градби на Федералниот Архив
во Берлин во средината на 2006 г.
—макета—

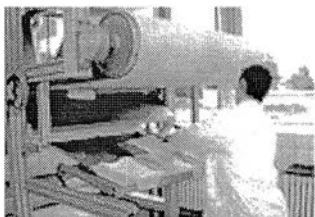
Федералниот архивски комплекс,
Берлин, поврзување на старите и
новите градби преку
стаклени ходници

Се предвидува комплексот да може да собере 110 километри архивски простор. Тука ќе биде изградено **депо за сместување на дел од најважните документи во Европа**. Ќе има кино и сала за предавање. Важна карактеристика на проектот е да се искомбинираат постоечките градби со постарите згради во еден обединет облик и да се даде современа фасада на целиот комплекс.

- **Задачи на Архивот**¹⁷¹

Задачите на Федералниот Архив се:

- да ја прима и проценува архивската граѓа од значајни личности, од политички партии, асоцијации и друштва од регионално значење, од журналистички извори; **Федералниот Архив ги презема документите и записите од Федералната влада** и организациите кои повеќе не се користат, нудејќи им потоа пристап до овие материјали во опремените привремени депоа во **Sankt Augustin** и **Норрегатен**;
- **обезбедува трајно сместување** на документите и записите од современата Германска историја;
- врз основа на *Законот за заштита и употреба на Федералните архивски документи*, **Федералниот Архив ги заштитува** цивилните и воените записи од современата Германска Федерална Влада како и на претходните влади, вклучувајќи ја *Германската федерација*, *Германскиот Рајх* и *Германската Демократска Република*;
- да ја **конзервира и реставрира** архивската граѓа, а како дополнителна мерка и *микрофилмување* и *дигитализација*;

Опрема за отстранување на киселина во Норрегатен

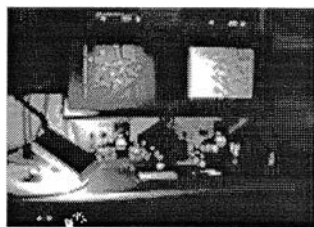
Рачно отстранување на киселина во Berlin-Lichterfelde

- **одговорен е за трајно сместување и заштита на документите кои веќе се во електронска форма, документарните и долгометражните филмови, карти, фотографии и друг аудио-визуелен материјал од историско и културно значење;**

¹⁷¹ The Federal Archives-Providing Services for the Research Community and the Administration, http://jensites.com/bbr/site/index.php?cat=ba&page=ba_02&lang=en

**Инспекција на скенирани слајдови
од колекцијата “Plak 4 Zonenzeit”**

**Споредба на квалитетот на
различни филмски материјали
од “Metropolis”**

- **ги прави** архивските записи **достапни** во *електронска форма*;
- **обезбедува услуги** за јавноста, истражувачките заедници и администрацијата;
- **организира едукативни изложби** за архивските записи во подрачните архиви во *Rastatt* и *Ludwigsburg*;
- **ги поддржува** историските истражувања со публикување на библиографски каталози и научни документи;
- **обезбедува брз пристап** до online записите;
- **обезбедува пристап** до библиотечните информации и од специјалната универзитетска библиотека за јавноста;
- **организира обука и стручно усовршување** на архивистите;
- **користи национални и меѓународни стандарди** и **работи на нивно усовршување**;
- **соработува** со Архиви во странство и други научни институции;
- **Федералниот архив** има улога на централен **Германски Филмски архив**.

Архивите во Германија имаат ексклузивно право на архивската граѓа што им овозможува да оценат кои документи трајно ќе се чуваат и да изработат проценителни шеми заедно со имателите на архивски записи. Претставниците на архивските служби учествуваат во групи за владини проекти на различно ниво во врска со запознавањето со електронската управа и автоматизацијата на работата.

Федералните и државните архивски служби ги координираат своите активности, особено оние кои се однесуваат на правните прашања, конзервацијата, микрофилмувањето и ИТ апликациите, преку

регуларни состаноци на нивните ‘раководни архивисти’ и преку заедничките работни групи. **Федералните архивисти** поседуваат национална широка база на податоци за збирки од приватни записи, достапни преку интернет.

- *Пристап до архивските записи*

Федералниот архив нуди пристап до Архивите формирани од централните агенции на Федералната држава и неговите претходници, вклучувајќи го и *Министерството за одбрана* и **Архивот за филмска индустрија**. Државните архивски служби во Федералната држава се одговорни за Архивите на своите регионални управи. Тие не се задолжени за документите кои се во сопственост на **Тајниот Државен архив за пруско културно наследство** (*Secret Staatsarchiv Preussischer Kulturbesitz*), *Архивот на Германскиот парламентарен бундестаг*, *Политичкиот архив на Кабинетот за надворешни работи* и *Федералниот комесар за записите на тајната служба на поранешната Германска демократска република*.

- *Улогата на архивите во едукацијата и струќното усовршување*

* Постојат тригодишни студии за архивисти. Георетската обука се одржува на *Колеџот за администрација во Мауен* и на *Колеџот за архивистика во Marburg*;

* Обука на експерти за медиуми и информации во одделенијата на **Воениот Архив** во *Freiburg* и *Berlin* во траење од три години;

* **На 13 ноември 2008 година** во **Федералниот Архив Berlin-Lichterfelde** се одржа **Работилница** на тема “*Информации за присилната работа во нацистичката држава*”¹⁷². На Работилницата учествува 29 претставници од државниот, градските и црковните архиви, од Меѓународната истражувачка служба, како и од музеите.

¹⁷² “**Informationsportal Zwangsarbeit im NS-Staat**” am 13.11.2008 im Bundesarchiv Berlin-Lichterfelde, <http://www.bundesarchiv.de/aktuelles/projekte/00229/index.html>

Присуствувале и гости од странство (**Национален архив на Чешка во Прага** и од **Национална Фондација “Разбирање и помирување” во Киев, Украина**).

Д-р Hans-Dieter Kreikamp ја отвори Работилницата и посвети особено внимание на *добрата соработка на архивите* во обезбедувањето на евиденција за поранешните жртви на нацизмот.

Работилницата била посветена на архивските информации за *инвентарите на записите, информации за користењето на присилната работна сила, регрутирањето, животот и условите на работа, семејствата* и многу други работи. Особено било потенцирано презентирањето на вакви видови документи во **дигитална форма**.

* Од **24-27 април 2007 година** во **Берлин** се одржа **Третата Европска конференција на EAD, EAC и METS**¹⁷³ на тема *Меѓународните стандарди за дигитални архиви*.¹⁷⁴

Околу 350 учесници од 65 земји ширум светот ја прифатија поканата на **Федералниот архив** да бидат дел од состанокот во **Берлин** под *Германско претседателство на Советот на ЕУ*. Присутни биле околу 85 учесници од Источноевропските земји, врвни експерти и корисници со големо практично искуство во работата со трите меѓународни стандарди: **Кодиран архивски опис (EAD)**, **Кодиран архивски контекст (EAC)** и **Стандард за креирање и пренос на метаподатоци (METS)** и дискутираа за начинот на кој треба да се користат овие стандарди за креирање на **помошни средства** и презентација на дигиталните архивски записи на интернет. Повеќето од презентациите биле илустрирани со примери од практични апликации.

¹⁷³ **Encoded Archival Description (EAD); Encoded Archival Context (EAC); Metadata Encoding and Transmission Standard (METS); 3rd European Conference on EAD, EAC and METS, International Standards for Digital Archives - Joint Meeting,**

<http://www.bundesarchiv.de/instada/en/index.html?lang=en/>

¹⁷⁴ **Програмата за Третата Европска конференција на EAD, EAC и METS, Берлин, 24-26 април 2007 година,** <http://www.bundesarchiv.de/imperia/md/content/stab/36.pdf>

Конференцијата ја отвори **Директорот на Федералниот архив на Германија**, професор *д-р Hartmut Weber*, кој ја потенцирал улогата на интернетот во денешно време како начин за достапност до архивската служба.

Првата седница била посветена на **EAD** стандардот и споредбата со **ISAD(G)** и **DC** стандардите за опис. Главна тема на втората седница бил **EAC** стандардот. Претходно **EAC** не бил многу употребуван, но денес функциите на **EAC** играат главна улога во претставувањето на информациите за создавачите на архивските записи. Се дискутирало за односот меѓу **EAC** и **ISAAR(CPF)** соодветен стандард создаден од **Меѓународниот Архивски Совет**. Третата работна седница била фокусирана на **METS**. Овој стандард дозволува кодирање на описните, административните и структурните метаподатоци за дигиталните предмети. Седницата била одржана заедно со **DLM Forum**-от и се дискутирало за тоа како **METS** може да биде употребуван како стандард за дигитална заштита и управување со пристапот до дигиталните репродукции. На последната работна седница главен предмет била употребата на структурни стандарди за **online** пристапот и биле презентирани примери од Велика Британија, Шпанија и Италија.

Конференцијата била затворена со групна дискусија за потребите од пристап до Архивите во Европа.

Конференцијата имала за цел да ја подвлече извонредната важност на меѓународните стандарди **EAD**, **EAC** и **METS** за архивите сакајќи да понуди online пристап до архивските материјали независно од времето и местото. Интернетот без сомнение е одличен медиум за понуда на архивските услуги. Како клучно прашање се поставува како сега овие три стандарди можат да се имплементираат и со меѓусебна комбинација да овозможат online пристап до архивските записи.

Заедно со Третата Европска конференција на EAD, EAC и METS се оддржал и Генералниот состанок на EURBICA¹⁷⁵ во Берлин.

На Генералниот состанок се дискутирале четири тековни работни проекти на EURBICA: развој на база на податоци за архивското законодавство во државите членки на ЕУ, создавање на водичи за програма за обука на вработените за управување со записи (канцелариско работење), архивирање на електронски записи и модел барања за професионална класификација на архивистите, последното издание на VII-та Европска Конференција на Архиви во Варшава - мај 2006 година.

Членови на извршниот одбор на EURBICA: Christine Martinez, Martine de Boisdeffre, Andreas Kellerhals, and Angelika Menne-Haritz (од лево на десно)

На Генералниот состанок исто така предмет биле односите на EURBICA со ЕК, Советот на Европа и Европскиот Одбор на Националните архивисти (EBNA), особено на контактите со EBNA за размена на информации за тековните работни проекти.

¹⁷⁵ European Regional Branch of the International Council on Archives – Европска Регионална група на МАС формирана во 2001 година во Фиренца и моментално е под раководство на Martine de Boisdeffre, Директорот на Националниот архив во Франција. Други извршни членови во одборот на EURBICA се: Andreas Kellerhals, Директор на Швајцарскиот Федерален архив-Берн како в.д. претседател, Jari Lybeck (Финска) како секретар, Hermann Coppens (Белгија) како EURBICA претставник на Европските институции и делегати од Шпанија, Словенија, Италија, Словачка, Велика Британија, Турција и Германија, последните претставувани од Angelika Menne-Haritz, Потпретседател на Федералниот архив (Bundesarchiv). Присутни биле и претставници од Националниот архив на Канада и САД како надгледувачи... General Assembly of EURBICA Berlin, 2007, April 25th,

<http://www.bundesarchiv.de/aktuelles/begegnungen/00166/index.html?lang=en>

* На **25-26 април 2007 година во Берлин** се одржа **DLM состанок**.¹⁷⁶ Главна тема бил **MoReq2** проектот, неговата можност за тестирање, сертификација на **EDRM**, Развој на софтверски алатки и сл.

* На **26-27 април 2007 година во Федералниот Архив во Берлин** се состанаа *Директорите на Националните архиви од 26 ЕУ држави-членки* на **XV Конференција на Европскиот Одбор на Национални архивисти (EBNA)**¹⁷⁷.

Помошник министерот на Канцеларот на Федерална Република Германија и Федералниот државен комесар за култура и медиуми, г-дин Bernd Neumann, им посака добредојде на делегациите на државите членки како и на гостите од *Швајцарија и Лихтенштајн* и на претставниците на **ЕК и МАС**. Тој го потенцирал мотото на *Германското претседателство со Советот на ЕУ* “**Gemeinsam Europa gestalten – Да ја градиме Европа заедно**”. Министерот *Neumann* ги охрабрил националните архивисти заеднички да се обидат да создадат *прекугранична мрежа за управување за заштита од оштетување* и ја препорачал **NORA**- вонредниот регистер, развиен како референтен модел од страна на **Федералниот архив на Германија**.¹⁷⁸

EBNA Конференцијата¹⁷⁹ била поделена на четири работни сесии посветени на *заштитата на културното наследство, стандардите за архивските грабди, стратегиите за трајна заштита на електронските записи и начинот за учество во наредниот EDL*

¹⁷⁶ **DLM Forum Berlin Meeting Presentations**,
http://dlmforum.typepad.com/dlm/2007/05/dlm_forum_berli.html/

¹⁷⁷ **European Board of National Archivists, XV Конференција во Берлин, 26-27 април 2007 година**, <http://www.bundesarchiv.de/aktuelles/begegnungen/00178/index.html>

¹⁷⁸ *Г-динот Neumann* исто така го потенцирал културното значење на **Европската дигитална библиотека (European Digital Library - EDL)** означувајќи дека наредниот **EDL** проект би требало да вклучува информации за Архивите, како што архивското наследство ја појаснува историската димензија на **Европската културна активност** и може да ја зајакне свеста за заедничките историски врски (информации) меѓу луѓето во светот.

¹⁷⁹ **Proceedings of the XV Conference, EBNA, 26-27 April 2007**,
<http://www.bundesarchiv.de/imperia/md/content/stab/ebnaprot0407.pdf>

проект. Во текот на *првата сесија* тема на дискусија биле *меѓународните и националните стандарди за архивската грабба*.

На *вториот ден* од **Конференцијата**, *четвртата работна сесија* била посветена на *начинот на учество во идниот EDL проект* и се дискутирале сите можни начини на соработка. Поголемиот дел од делегатите од членките на ЕУ биле мошне заинтересирани во овозможувањето на интернет пристапот до **Архивите во Европа** (врз основа на **EAD** стандардот).

- *Интернационална соработка*

Федералниот архив работи заедно со **Германската библиотека** (*Deutsche Bibliothek*) на *трајна достапност на електронските материјали*. Исто така, соработува со *архивските служби во Источна Европа и Русија* за подобрување на пристапот до архивите од различни извори на XX век.

Некои државни архивски служби учествуваат во повеќе заеднички проекти во Европа.

Во проектите кои се во тек или оние кои веќе се имплементирани се употребуваат *нови методи и технички средства*. Во поголем дел, проектите се финансирани од трети страни и се реализираат во соработка со други административни институции и архивски служби.

* **Федералниот архив од 2007 година** учествува во национален пилот проект за развој на работата во имплементацијата на **DFG мерки** за повратно-конвертирање. Тука спаѓаат *мапи, водичи за пребарување на интернет страницата*. Во овој проект вклучени се и **Архивот на Baden-Wuerttemberg, Државниот архив на Hesse и Саксонскиот Државен архив**.¹⁸⁰

¹⁸⁰ Pilotproject zu DFG – geförderten Retrokonversionsmaßnahmen,
<http://www.bundesarchiv.de/aktuelles/projekte/00216/index.html>

1.2. 6. Организација и улогата на архивите во Грција

• Историски осврт на настанувањето на Генералниот архив на Грција

Грција е прва од балканските држави која стана членка на ЕУ уште во 1981г.¹⁸¹ На нејзината територија низ историјата се создавале огромен број документи. Грижата за чувањето на тоа архивско богатство започнала да се реализира по ослободувањето од османската власт и создавањето на грчката национална држава во 1829 г. Во **1829** година започнува процесот на формирањето на **Архивот на Грчката држава** со цел да собира јавни датотеки на министерствата и ги прима архивските записи на секретаријатите. Но престанал да постои и од **1833** година секој секретаријат си ги преземал датотеките кои ги депонирал, подоцна во архивите на ревизорите биле сместени и јавни датотеки, архивата од Грчкиот парламент, се чувала во него. Дури во 1914 година бил донесен Законот за *Основањето на Грчкиот Државен Сервис за архивирање* под управа на претседателот на владата Елефтерос Венизелос, со цел “собирање и контрола на документите во сите јавни архиви кои датираат од пред 50 години”.¹⁸² Архивите на Јонските острови, Крит и Самос се ставени исто така под управа на **Генералниот Државен архив**. Во **1939 г.** за времето на режимот на **Јоанис Метаксас** бил усвоен **Закон** за “Реорганизација на **Генералниот Државен архив**”, кој бил заменет со нов закон од 1946 година и тој останува на сила до 1991 г. Новиот **Закон од 1991** година одредува нова законодавна рамка која ја регулира работата на **Генералниот Државен**

¹⁸¹ Грција зафаќа 131 957 км² на која живеат 11.200 000 жители. Од 1975 година е република.

¹⁸² Првиот **Директор на Генералниот Државен архив** *Yiannis Vlachogiannis* кој ја подарил својата вредна колекција во **Генералниот Државен архив** и прв **Претседател на Советот** бил *Nikolaos G. Politis*.

архив сè до денес.¹⁸³ Централниот сервис е структуриран во оделенија. Нови архиви се основани во префектурите, во нив дотогаш не постоеле такви.¹⁸⁴

Генералниот државен архив (ГДА) претставува грчка национална архивска служба. Уште од 1914 година, со исклучок на периодот од **1971-1985 година**, **Генералниот државен архив** бил под јурисдикција на **Министерството за образование и религиозни прашања**.

Зградата на Генерален Државен архив во Атина

- *Современата организација и дејност на архивот во Грција*

Денес ГДА претставува интегриран и независен јавен сервис под управа на *Министерството за образование и религиозни прашања*, на чело на **Сервисот е Директорот на ГДА**. Во **Генералниот државен архив** има *Советодавно Собрание* во состав од девет членови, чија задача е да решава, да дава експертско мислење или совет за разни работи кои се однесуваат на архивското работење, по предлог на **Директорот на ГДА**.¹⁸⁵

Централниот сервис е составен од повеќе одделенија. **Регионалните служби на Архивот**¹⁸⁶ кои во префектурите го носат

¹⁸³ **The General State Archives of Greece**, http://gak.att.sch.gr/en/h_overview.html

¹⁸⁴ **Historical Overview, General State Archives**,

<http://www.gak.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=15&clang=1>

¹⁸⁵ Повеќе за *Советодавното Собрание* на **Structure, General State Archives**,

<http://www.gak.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=17&clang=1>

¹⁸⁶ **Regional Services, General State Archives**,

името **ГДА + Архив на Префектурата**... Истите се сместени најчесто во административните центри-градови во соодветната префектура и истите се разликуваат од **Архивите** кои работат самостојно во поедини градовите во префектурите и го носат името **ГДА-Локален архив на...**¹⁸⁷

Директорот на ГДА ги координира активностите на **Централниот сервис** како и на сите **Регионални сервиси**. Моментално функционираат 43 архивски служби во градовите на префектурите и 12 локални архиви низ цела Грција.

Конструкцијата на новата архивската зграда одговара на националните и меѓународните стандарди, посебно на заштитата од уништување на архивската граѓа за време на земјотреси.. Денес, **Архивот** зафаќа вкупна површина од 6 500m² и организиран е на шест нивоа (**А-Ф**).¹⁸⁸

Комуникацијата во новата зграда на **Архивот** е преку оптички кабел за пренос на глас и податоци. Телекомуникациите се со ISDN

<http://www.gak.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=RESOURCE&crest=11&cnode=36&clang=1>

¹⁸⁷ **Local Archives, General State Archives,**

<http://www.gak.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=RESOURCE&crest=44&cnode=36&clang=1>

¹⁸⁸ **Facilities, General State Archives,**

<http://www.gak.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=18&clang=1>

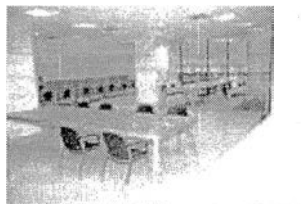
1. Главниот влез е поставен на **нивото-Д** заедно со службите за прием и услуги за јавноста, салата за предавања и семинари и дел од канцелариите;
2. **Нивото-Е** е во форма на мезанин (отворен балкон над **нивото - Д**) и тука се сместени останатите канцеларии;
3. На **нивото-Ф** сместена е *постојана изложба*, читална, библиотека и канцеларијата на **Директорот**.
4. Главниот влез е поставен на **нивото-Д** заедно со службите за прием и услуги за јавноста, салата за предавања и семинари и дел од канцелариите;
5. **Нивото-Е** е во форма на мезанин (отворен балкон над **нивото - Д**) и тука се сместени останатите канцеларии;
6. На **нивото-Ф** сместена е *постојана изложба*, читална, библиотека и канцеларијата на **Директорот**.
7. **Депоата** се сместени на **нивоата А, В и С**.
8. **Нивото-А** се наоѓа целосно под земјата и тука е сместена специјална просторија во која се чуваат вредни документи, голема просторија за сместување на записи со квадратура од 745 m². На задната страна на **нивото-С** кое е над земјата има еден влез за архивските материјали, просторија за дезинсекција, простории за каталогизација и конзервација, фотографски работилници

линии. Исто така, овозможена е безжична и конференциска комуникација. Читалната и библиотеката се сместени на **нивото-Г**. Од двете страни преку стаклените површини истражувачите може да уживаат во погледот на Атина. Читалната може да собере до 70 луѓе истовремено.

Читална

Од изложбените активности на Генералниот Државен архив

Читална

Салата за предавања има капацитет од 150 седишта, кои се подвижни и просторот може да се адаптира според потребите, така што може да биде *конференциска сала, простор за изложби или училница за едукативни активности* и опремена е со систем за симултан превод.

- *Задачи и дејноста на Генералниот Државен архив*

Во време кога слободниот пристап до информациите претставува основно право, главните задачи на ГДА се:

- Контрола, собирање, одржување, снимање, микрофилмување, класификација и индексирање на националната архивска граѓа за потребите за истражување на јавните и приватните архивски записи, документи и ракописи од историјата и културното наследство на грчката нација и нејзиниот однос врз административниот, економскиот и општествениот живот на грчката држава;
- Собирањето и индексирањето на јавните архивски записи од историско значење и нивното внесување во базата на податоци на Генералниот Државен архив, со исклучок на *Министерството за одбрана, Министерството за надворешни работи* и *Министерството за јавен ред*;
- Соработка со црквите, црковните институции, манастирите и други религиозни институции за зачувување на архивската граѓа;
- Соработка со имателите на приватните архиви – архивски записи од историска вредност;
- Контрола на специјалните датотеки од пошироките сервиси на јавниот сектор;
- Издавање публикации (списанија и периодични изданија) со цел унапредување на државните историски извори;
- Соработува со други научни институции како домашни така и странски;
- Збогатување преку купување или донација на архивска граѓа од приватните иматели и архивска граѓа пронајдена во други држави или организации.¹⁸⁹

Во ГДА се прима архивска граѓа во било кака форма од сите државни агенции, судовите, општините, научните институции, нотарски канцеларии и црковни архиви и приватна граѓа.¹⁹⁰

¹⁸⁹ **Mission, General State Archives,**

<http://www.gak.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=14&clang=1>

¹⁹⁰ **Архивот на Јонските Острови**, во кои се сместени архивски записи на владите пред нивното обединување со Грција; **Архивот на Венециската доминација**; Во **Историскиот Архив на Крит** сместени се архивски записи од Отоманската управа, како и официјална кореспонденција на Критските револуции итн.; Во **Архивот на Префектурата Дореканс**; **Архивот на Самос** сместени се збирки архивски записи на

- *Организираны презентации на архивското богатство*

Генералниот Државен архив учествува во сите видови на презентации во земјата и надвор и го поддржува развојот на архивистиката на меѓународно ниво. Се изработуваат информации за архивистите вработени во **ГДА** и за работата на **Сервисот** согласно **меѓународните стандарди** и грчката реалност. Се *организираат семинари кои имаат за цел архивска обука на вработените во ГДА, размена на публикации и информации за теми од архивистиката.*¹⁹¹

Постојана изложба со предмети од **ГДА** поставена е на **нивото - F** со површина од 200m². *Изложбата* е изработена врз основа на прегледот на *архивските записи кои ја сочинуваат арката на грчката национална меморија*. Тука Арката претставува оклоп изработен според моделот на човечкиот мозок односно местото каде се наоѓа памтењето; во ходниците поставени се кутии со архивски материјал. Како дополнување на документите и предметите поставени се плазма монитори, монитори на допир, звучен систем, видео прожектори, CD плеери и ТВ монитори. Тоа е интерактивна изложба и наменета е да се користи за едукативни цели.

* **Од 5 до 6 јуни 2003 година** во **ГДА** во **Атина** била одржана одржа *Конференција на Европскиот Одбор на Национални архивисти (EBNA).*¹⁹² Со Конференцијата раководел г-дин *Giannakopoulos*, на која главни теми биле: **Резолуцијата на Архивите**, прифатена од *Министрите за култура* на 15 ЕУ држави членки на состанокот на *Советот во Брисел на 6 мај 2003 година* за време на *Грчкото претседателство со ЕУ*; Создавање на нов Извештај за архивите во Европска унија; Сумарен извештај за заштита на архивската граѓа во Европа од поплави и мерки за отклонување и ограничување на штетата

Samian Domination (1834-1912) и др. **Архивот на Јонските Острови**, во кои се сместени архивски записи на владите пред нивното обединување со Грција;

¹⁹¹ **Activities**, http://gak.att.sch.gr/en/h_overview.html

¹⁹² **Meeting of the National Archivists of the European Union, Jun 5 - Jun 6 2003, Athens, Greece**, <http://www.ica.org/en/node/1228>

на која се изложени; Презентација на **MINERVA**¹⁹³ проектот кој бил изведен во рамки на Информатичкото општество и има за цел координација на националните програми и воспоставување на контакти со други Европски земји и национални организации; **за резултатите од DLM Forum-от од 2002 година во Барселона** за широко прифаќање и поддршка за основање на отпорна и проширена Европска платформа на електронски документ и архивско работење; **за улогите на EBNA и EURBICA** и постоењето на граница на истовремена сличност и разлика, но и натпревар меѓу нив; поголема соработка меѓу **Националните архивисти и земјите кандидатки и Европските институции; Директиви на ЕУ за користење и комерцијална експлоатација на документите на државниот сектор; посета на новата зграда на Националниот архив во Грција.**¹⁹⁴

Националниот архив на Грција е членка на **MAC** од **A** категорија во **EURBICA**.

* **13 септември 2008 година била одржана Конференција** на тема *Документација и издавање на културни информации од теорија до пракса*¹⁹⁵, Музеј *Benaki, Pireos St. Annexe*.

ГДА учествувал во изложбата која била подготвена во рамките на горенаведената конференција и каде што биле претставени делата на грчките културни организации од културните содржини кои се веќе дигитализирани и електронски документирани.

¹⁹³ *Ministerial Network for Valorizing Activities in Digitization* (Мрежа на министерства за валоризација на процесот на дигитализацијата); **MINERVA** е проект кој ги поврзува министерствата на членките за меѓусебна дискусија, споредба и хармонизација на активностите спроведени при дигитализацијата на културната и научната содржина и како резултат на тоа создавање на усогласени Европски заеднички (општи) препораки и водичи за дигитализација, траен пристап и заштита.

¹⁹⁴ Во рамки на **EBNA** конференцијата била организирана посета на новата архивска зграда на **Националниот Архив во Грција** на 5 јуни 2003 година.

¹⁹⁵ **Congresses – Meetings, General State Archives,**

<http://www.gak.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=29&clang=1>

1.2.7. Организацијата на архивот во Данска и управувањето со архивските записи

Данска¹⁹⁶ сместена меѓу Северна и Западна Европа на полуостровот Јитланд и на околу 490 острови, наспроти скандинавските земји Норвешка и Шведска, со својата поволна географска положба играла значајна улога во европската историја.¹⁹⁷ По Втората светска војна таа ги прифатила западноевропските перспективи на интеграција. Во 1949 година станата член на НАТО, во 1960 година на ЕФТА, а 1973 година на ЕЕЗ, односно на ЕУ.

• Организација на архивите

Националниот архив на Данска бил основан уште во 1889 г.¹⁹⁸ Државниот архив е заедничко име за: Националниот бизнис архив на Данска¹⁹⁹, Данскиот архив на податоци (*Dansk Data Arkiv*)²⁰⁰, Националниот архив на Данска и четири регионални архиви во *Viborg*, *Aabenraa*, *Odense* и *Copenhagen*²⁰¹. Националниот архивист е Директор на Националниот архив и извршен Директор на Државниот архив.²⁰²

Во Националниот архив на Данска се собираат и сместуваат архивски записи од *Данскиот кралски дом*, *централните државни управи*

¹⁹⁶ Данска зафаќа површина од 43 096 км², на која живеат (според пописот од 2001 г.) 5.358 000 жители. (Natek K., Natek M., *Države Svijeta*,...38).

¹⁹⁷ Ушете во Средниот век успеала да ја оствари својата државност, а веќе во XI век станала велесила, во која влегувале делови од Англија и Норвешка, во XIV и XV век се наоѓала во заедничка држава заедно со Норвешка и Шведска. Во XVIII и XIX век и покрај обидите на неколку европски држави да завладеат делови од нејзината државна територија, Данска успеала да ја одржи својата независност, а во Првата светска војна да остане неутрална држава. Обидот и за време на Втората светска војна да остане неутрална не успеал, бидејќи во 1940 година германската војска навлегла на нејзина територија.

¹⁹⁸ **Danish National Archives**, http://en.wikipedia.org/wiki/Danish_National_Archives

¹⁹⁹ Во Националниот бизнис архив на Данска сместени се регистри, документи и сл. од претпријатија и организации од бизнис секторот.

²⁰⁰ Во Данскиот архив на податоци сместени се историски и социјално-научни студии како што се: регистри, бази на податоци и други електронски зачувани информации.

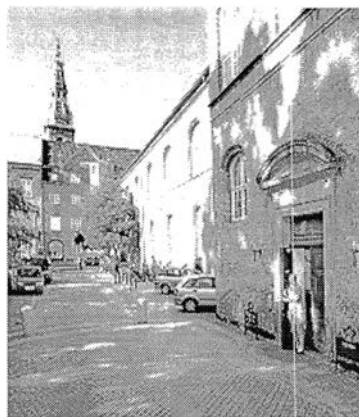
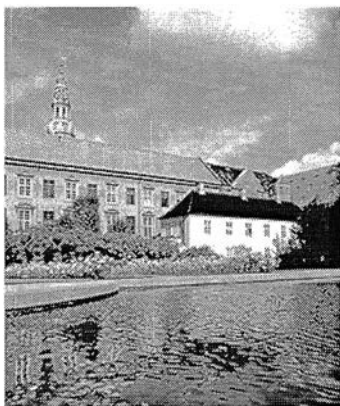
²⁰¹ Во Регионалните архиви се чуваат записи донесени од регионалните управи, како што се: судовите, градските власти, полицијата и другите локални управи.

²⁰² **About the Danish State Archives**, http://www.sa.dk/content/us/about_us/

(министерства, агенции и национални организации) како и од *приватните организации*²⁰³ и *физички лица*. Збирките датираат уште од XII век и денес поседува повеќе од 140 km архивска граѓа.

Националниот архив на Данска поседува голема збирка на архивски записи од *националните институции и асоцијации* како и приватни архивски записи и лични записи на политичари, цивилни лица итн. Само **Архивот на Парламентот** (*Folketing*) и неговите органи не спаѓаат во Националниот сервис.

Во покраинските архиви се сместува архивска граѓа од институции, асоцијации и лични архиви од регионот во кој се наоѓаат.²⁰⁴

Националниот архив во Данска

Националниот архив годишно го посетуваат професионални историчари и истражувачи, и најмногу интерес покажуваат за генеологијата и локалната историја па сè до посепцифични теми.

²⁰³ Според посебен договор, **Државниот архив** може да прима архивска граѓа од приватни извори. Ова се однесува на институции, асоцијации, друштва, организации, компании и индивидуи. Преносот на приватната архивска граѓа во **Државниот архив** е од волонтерска природа за двете страни при што се подготвува *посебен договор за преносот* што вклучува *што треба да се земе, условите за пристап* итн. Претставниците од **Државниот архив** исто така учествуваат во обидите за заштита на приватната архивска граѓа како членови на **Одборот на приватни архиви** кој дискутира и поставува прашања од заеднички интерес и важност за имателите на приватна архивска граѓа.

²⁰⁴ **Private archives, The Danish State Archives,**

http://www.sa.dk/content/us/appraisal_and_transfer/private_archives

Државната архивска управа во Данска, претставувана од Државниот архив на Данска, има голема можност да обезбеди *прописи* и *регулативи* за работата на јавните архивски власти.

Денес Државниот архив на Данска е под управа на Министерството за култура на Данска. Архивските активности на јавната управа се дефинирани со Законот за архиви од 1992 година, два пати дополнуван (во 1997 година и во 2000 година).

Само државните органи, судовите и признатите религии се под обврска да ги предадат записите во Државниот архив. Во посебни случаи, Министерот за култура има надлежност да ги принуди *компаниите, институциите и асоцијациите кои не се дел од јавната администрација да се раководат според прописите и регулативите.*

Директорот е овластен да публикува *правила и регулативи* за следните работи:²⁰⁵

- ❖ Акумулација на архивски записи од страна на државната управа²⁰⁶;
 - ❖ Гранични години за пренос на записи од државните управи, вклучувајќи верзии на електронски системи за сместување и период на пренос;
 - ❖ Како влијае преносот до Државниот архив;
 - ❖ Позајмување на јавните управи записи кои биле преземени во Државниот Архив од истите управи;
 - ❖ Следење на преговори, оценка и пренос на административните записи од специјалните административни тела;
 - ❖ Следење на преговорите со општинските партии, процена и пренос на нивните записи.
- *Ингеренциите и дејноста на Државниот архив*

²⁰⁵ Legislation on archives with respect to public authorities, The Danish State Archives, http://www.sa.dk/content/us/appraisal_and_transfer/legislation

²⁰⁶ Известување и оценка на системите за сместување на електронски записи; поставување, проектирање, разграничување и работа на системите за сместување; мерки со кои се обезбедува конвертирање на електронските системи за сместување во верзии за сместување независни од специфичните системи; технички барања за архивските медиуми; работи кои се однесуваат на сместувањето на записите; оценка на државните записи.

Секоја година **Државниот архив на Данска** го посетуваат околу 100 000 луѓе, заинтересирани за своите предци и за историјата на нивниот регион или град. Останатиот дел се академски истражувачи или студенти кои може да работат на историски истражувачки проекти или пак на своите магистерски тези.

Моментално во **Државниот архив** има околу 25 архивисти кои имаат истражувачки обврски што подразбира дека 2/7 од работните часови се посветени на истражување. Темите на истражување претежно се од *данската историја, Средниот век сè до денес*. Сите истражувања се извршени врз основа на збирките кои се чуваат во **Архивот**.

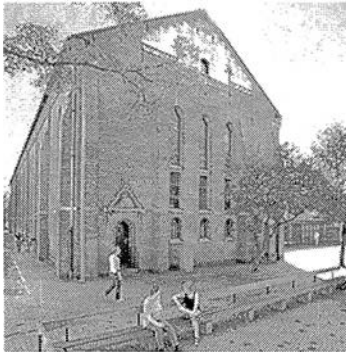
* **ИТ секторот на Државниот архив на Данска** е одговорен за развој на *стратегии и методи за чување на дигиталните архивски материјали за во иднина*.

Стратегијата за конвертирање се развива во **Државниот архив** за трајна заштита на *ИТ системите за сместување*. **Конвертирањето** значи дека податоците (не апликациите) мигрираат во соодветни интервали за да се обезбеди нивна континуираност со тековните технологии. *Електронските архивски записи* кои се носат во **Државниот архив** треба да се сместуваат на начин кој овозможува **конвертирање** на податоци во **формати** кои се соодветни за континуирано конвертирање *без значајно губење на податоци*. *Законот за архивски работи* му дозволува на **Државниот архив на Данска** да ги дефинира барањата на институциите како предуслов на оваа стратегија. Врз основа на *стратегијата за конвертирање*, барањата на институциите се концентрираат на користењето на системот на управата, системот за сместување и бројот на техничките барања за пренос на материјал.²⁰⁷

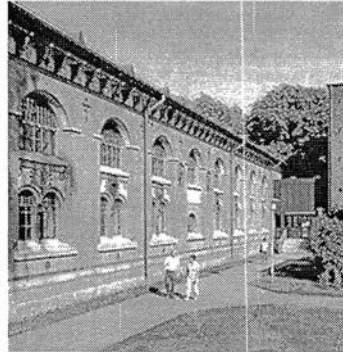
* **Покраинскиот архив на Zealand**

²⁰⁷ **Electronic records – strategies and requirements, The Danish State Archives,**
http://www.sa.dk/content/us/appraisal_and_transfer/electronic_records

Покраинскиот архив во Копенхаген ги покрива деловите од земјата – источно од Големиот Појас и во него се сместени извори кои се од посебен интерес за емиграциските анализи.

Покраински архив на *Zealand*

Покраински архив на *Northern Jutland*

Во **Покраинскиот архив** може да се најдат записи од јавната власт во *Zealand, Lolland-Falster* и *Bornholm*. Откако полициските записи од **Копенхаген** станаа дел од овој **Архив** тука може да се најде голем материјал за емиграцијата, на пр. оригинални трговски листи и документи за емигрантските агенти. Во рамки на **Покраинскиот архив** сместен е и *Центарот за конзервација на Државниот архив на Данска*.

Годишно овој **Архив** го посетуваат околу 22 000 посетители, генеолози, академски истражувачи, локални историчари и физички лица во потрага по информации.

Составен дел на *читалната* е специјална просторија за истражување со четири места. Тие се резервираат за посетителите кога е потребно пространо и концентрирано проучување на архивската граѓа.

Покраинскиот архив соработува со **Градскиот архив на Копенхаген** и со голем број на **Шведски архивски институции** за размена на архивски материјал.

* *Покраинскиот архив на Northern Jutland*²⁰⁸

²⁰⁸ Provincial Archives of Northern Jutland,

http://www.sa.dk/content/us/about_us/provincial_archives/provincial_archives_of_northern_jutland

Покраинскиот архив на *Northern Jutland* е најстар од четирите регионални архиви и покрива поголем дел од *Jutland*.

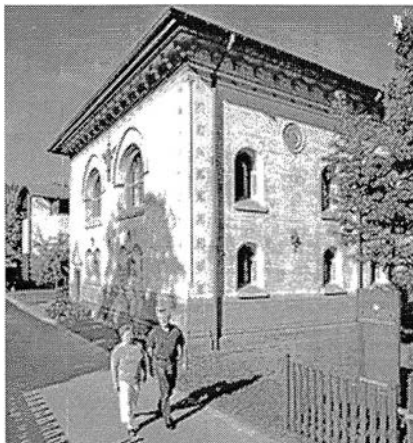
Архивот бил изграден и отворен во **1891 година** согласно **Законот од 1889 година за Дански јавни архиви**. Архивот ја покрива областа од *Skagen* во северниот дел до старата граница на *Konngæaen* - вклучувајќи го и *Ribe* - до југ.

Покраинскиот архив има создадено збирка која содржи повеќе од 45 км записи, вклучувајќи материјал од државните, локалните власти, институции, од приватните лица, асоцијации и организации, вклучувајќи земјишни поседи лоцирани во *Northern Jutland*. Оваа збирка го покрива периодот од **1389 година сè** до денес. *Читалната* собира околу 98 луѓе. Поделена е на две одделенија: главна читална и читална за филмови. Според тоа, тие се две одделни истражувачки простории кои може да се користат со закажување.

Во истата зграда со **Покраинскиот архив** сместен е и *Државниот архивски филмски центар*.

Доколку се знае точниот број на сигнатурата, записите може да се порачаат и преку интернет страницата на **Архивот**. Во читалната за филмови, може да се пронајдат катастарски записи, регистри и нацрт листи. Има голем број **прирачници** кои се лесно достапни.

Сите **органи на државната власт** според **Законот** се должни да ги предадат записите кои се од архивска вредност. Во **Архивот** записите се класифицирани според истиот принцип кој што се употребувал кај имателите. Истражувањето на старите студии како и на современите записи потврдува колку локалните тела ги спроведувале законите на државата во областите, општините, градските собранија и парохиите, но и ни кажува за луѓето и настаните во *Northern Jutland*. Издавачката куќа во **Покраинскиот архив на *Northern Jutland*** издава книги изработени врз основа на истражени записи.

* Покраински архив на *Funen*²⁰⁹

Покраинскиот архив на *Funen* е сместен во *Odense* кој го покрива островот **Funen** и окружните острови. **Покраинскиот архив на *Funen*** ја покрива сегашната населба на *Funen* и прима архивски записи од **органите на државната власт, локалните власти и приватните лица** во овој реон. Записите кои се примени од приватните лица се од посебен интерес и се однесуваат на земјошни те поседи на *Funen*. **Архивот** поседува околу 14 km записи.

Покраинскиот архив е централна институција за сите работи од историјата на регионот на *Funen*. Во овој **Архив** доаѓаат истражувачи од други високообразовни институции како и локални историчари и генеолози.

Во рамки на *читалната* има голема просторија за сместување каде посетителите може да ги пронајдат најпотребуваните записи. Тука се сместени парохиски регистри, регистри за граѓанските бракови, регистри со потврди, записи на читатели, локални весници, нацрт весници итн. **Водичите за барање** други видови на архивска граѓа се наоѓаат во *читалната*.

Корисниците имаат директен пристап до *Архивската библиотека* лоцирана во галеријата, каде меѓу другиот материјал има дански правен

²⁰⁹ Provincial Archives of Funen,

http://www.sa.dk/content/us/about_us/provincial_archives/provincial_archives_of_funen

службен весник, правни упатства, административна историја, биографии, данска историја, монографии, локална историја и општи историски публикации.

* *Покраински архив на Southern Jutland*²¹⁰

Јужните делови на *Jutland* биле разменети помеѓу **Данска** и **Германија**. Записите од овој регион се чуваат во **Покраинскиот архив во Southern Jutland** во *Aabenraa*.

Покраинскиот архив на S. Jutland го покрива регионот на *S. Jutland*, дел од старото данско војводство на *Schleswig* до **1864 г.** Во 1864 година, *Schleswig* и *Holstein* биле поделени од Данската монархија, и во **1867 година** двата региона биле вклучени во кралството Прусија (и од 1871 година, Германска империја). По гласањето во **1920 година**, северната половина била вратена на **Данска**.

Покраинскиот архив на Southern Jutland поседува бројни записи кои се од големо значење за генеолозите. Тука се сместени парохиски регистри (најстарите датираат од 1573 година), пописни листи, двојни регистри од матични книги (од 1874 година), регистри со долгови, залози и хипотеки (најстарите датираат од 1669 година) и катастарски регистри (околу 1880-1950 година).

- *Задачи на Архивот*

Веќе неколку години наназад властите користат специјални електронски системи за сместување на записи. Повеќето од раководствата, компаниите и организациите **извршиле комплетно конвертирање на документите во електронски записи**. Како резултат на тоа **Државниот архив на Данска** задолжен е за достапност на електронските документи со

²¹⁰ Provincial Archives of Southern Jutland,

http://www.sa.dk/content/us/about_us/provincial_archives/provincial_archives_of_southern_jutland

усовршување на технологијата. **ИТ секторот** на **Државниот архив** постави голем број на барања поврзани за електронските записи. Сето тоа се реализира во соработка со управата, ИТ индустријата и странските архивски тела.²¹¹

Архивот е истражувачка институција која спроведува сопствени истражувања и ги прави достапни архивските изјори за истражување на историчарите и другите истражувачи како од **Данска** така и надвор од неа.²¹²

Согласно **Законот за архиви** една од целите на **Државниот архив на Данска** е да учествува во истражување кое го прави ова тело.²¹³

Задачите на **Архивот** се:

- да ги собира и сместува историските извори и истовремено да ги прави достапни за јавноста;
- да чува записи кои се преземени од регионалните управи (судовите, окружните управи, полициските и други локални управи);
- да ја презема архивата на министерствата, агенциите и националните организации;
- нуди услуги за јавните власти кои се под обврска да ги предадат своите записи;
- **Државниот Архивски филмски центар** и **Центарот за конзервација** при **Државниот архив** покрај тоа може да прифатат проекти за други – на пр. копирање на филмови и реставрација;²¹⁴
- да врши инспекција и да одреди мерки за заштита на архивата која би била преземена;
- оцена и пренос на записите од јавните власти.

Во согласност со **Законот на Државниот архив на Данска**, **Државниот архив** застапуван од **Директорот** е овластен да одреди

²¹¹ **About the Danish State Archives**, http://www.sa.dk/content/us/about_us/

²¹² **Learning and research, the Danish State Archives**,

http://www.sa.dk/content/us/learning_and_research

²¹³ **Archivists and research, the Danish State Archives**,

http://www.sa.dk/content/us/learning_and_research/archivists_and_research

²¹⁴ **Services, the Danish State Archives**, <http://www.sa.dk/content/us/services>

прописи и регулативи за управувањето со записите на *Данската јавна управа*.

Според **Законот за архивите** целта на **Државниот архив** во овој домен е да обезбеди заштита на записите од историска вредност и да ги осигура записите кои немаат историска вредност во асоцијација со властите кои се опфатени со овој **Закон**.

Државниот архив ги исполнува целите на **Законот** со издавање на *прописи и регулативи* за оцена на записите на јавните власти. **Државниот архив** обезбедува вистинските записи да бидат заштитени за идните генерации. **Државниот архив** мора да обезбеди сместување на записите на државните органи.²¹⁵

Сите активности околу електронски записи се управувани од посебни *Циркулари*. **Државните власти** имаат обврска да го известуваат **Државниот архив** за *сопствените системи за електронско сместување* пред нивното имплементирање. Сите активности околу оценувањето се планираат и спроведуваат во меѓусебна соработка на **Националниот архив** со **регионалните архиви**. Раководителот на секторот за оценување при **Националниот архив** задолжен е за координација на овие активности.

Сите активности околу *оценувањето* се засноваат на *принципот на провиниенција*. Ова значи, меѓу другото, дека архивските записи се преземени во согласност со *класификацијата на институцијата од која потекнуваат записите*. Во врска со оценувањето, оваа класификација се опишува од институцијата која ги создава и користи водичите (упатствата).

²¹⁵ Главната цел е да обезбеди сите записи **постари од 30 години** да бидат предадени во **Архивот** до 2006 година. Сегашните посебни договори го покриваат периодот од 2001 до 2004 година. Како продолжение на посебниот договор, **Државниот Архив** подготви план на активности во форма на циркулар кој го дефинира времето за решавање (одлучување) на оценувањето за секоја јавна установа и за секој пренос на хартиени записи на една институција.

Информациите за архивските записи ќе бидат внесувани во DAISY (Дански информациски систем за записи)²¹⁶; централната база на податоци на Државниот архив која содржи систематички описи на записите, институциите од кои потекнуваат, сместувањето и други информации.²¹⁷

Штом Државниот архив ја одобри класификацијата на одредени архивски записи, институцијата има обврска да обезбеди ваквиот материјал да биде класифициран на безбеден начин откако повеќе нема да се користи за правни или административни цели. Доколку се реши записите да се заштитат, институцијата мора да ги чува записите сè до нивниот пренос во Државниот архив.

Јавната власт треба да го доставува сопствениот материјал до одделението во Државниот архив задолжено за тоа. Едно од главните прописи е локалната државна власт, градските или обласните совети / општинските совети да го предаваат материјалот во Покраинските Архиви од каде што националната државна власт го предава материјалот во Националниот архив на Данска.

Традиционалните записи од органите на државната власт обично се предаваат во Архивот по изминувањето на 20 години од создавањето на записите. Ова се прави за да се обезбеди достапноста на записите во читалните на Државниот Архив пред да достигнат старост од 30 години како што е според Законот за Архиви. Во посебни случаи Директорот може да им дозволи на институциите да го одложат трансферот на традиционални записи на одредено време. екоја индивидуална управа ја спроведува задолжителната подготовка на сопствените записи за пренос.

²¹⁶ Во електронската база на податоци-Daisy може да се бараат информации за создавачите (институциите, компаниите, приватните лица) на архивската граѓа како и на актуелната архивска граѓа. По голем дел од документите кои се сместени во Државниот Архив на Данска се регистрирани во Daisy... Danish Arkivalieinformationssystem, <http://www.daisy.sa.dk/>

²¹⁷ Electronic records – strategies and requirements, the Danish State Archives, http://www.sa.dk/content/us/appraisal_and_transfer/electronic_records

Државните власти имаат обврска да го известуваат **Државниот архив** за *сопствените системи за електронско сместување* пред нивната имплементација. Тогаш **Државниот архив** дава оценка дали системот треба да биде заштитен, и доколку треба, тогаш да се одреди термин кога податоците треба да се пренесат за првпат. Ова обично се прави по изминување на период од 5 години. *Системите за управување со електронски датотеки и документи* да бидат заштитени што е можно на подобар начин за да може да бидат одобрени. Во овој контекст, **Државниот архив на Данска** одредува дали системот и овозможува на управата да ги почитува барањата на **Државниот архив** за јавните институции во врска со *управувањето со сопствените записи*.

Барањето за известување за системите за електронско сместување значи дека, во принцип, **Државниот архив** има информации за *сите системи за електронско сместување* кои се користат во **централната администрација на Данска**.²¹⁸

* *Барања за употреба на електронските датотеки на институциите и системите за управување*

Дел од барањата се јасно разграничување, логички систем за пребарување и инструкции за употреба. Ова ќе обезбеди секоја институција да го направи *системот* разбирлив и употреблив и достапен за крајните корисниците во архивите согласно *прописите* на **Државниот архив** за *управување со сопствените архивски материјали*.

Системот мора да биде ограничен во согласност со организацијата и предметот за појасно да ја одреди институцијата што го покрива тој домен како и крајните корисници. **Државниот архив** бара институциите да го објаснат *системот за истражување* кој се користи во *системите за електронско сместување*. Секоја установа мора да го потенцира начинот на кој го конструирала системот и по можност за лесно истражување на

²¹⁸ **Electronic records – strategies and requirements, the Danish State Archives,**
http://www.sa.dk/content/us/appraisal_and_transfer/electronic_records

снимените документи. На крај, потребни се *упатства* кои ги одредуваат *прописите за употреба на системот*. Овие *упатства* меѓу другото треба да обезбедат униформирано користење на системот и оптимален квалитет на податоците.

** Барања за системите за сместување користени од страна на институциите*

Единствените барања значајни за *системите за електронско сместување* користени од институциите се дека истите мора да дадат како и кога се има намера да се конвертираат *форматите* кои моментално се во употреба и начинот на кој ќе се решаваат проблемите што можеби ќе се појават со промената на *системите за обработка на зборовите*, во *формат за сместување* користен од страна на **Државниот архив**. Целта е секако да се обезбеди *верзија за сместување* која може да биде репродуцирана во бараните формати.

** Фундаментални (основни) принципи за избраните стандарди за формати на пренос*

За да се добие сигурна заштита на сите пренесени електронски архивски материјали на начин кој што ќе ги направи читливи и употребливи за идните генерации, **Државниот архив** значи голем број на *впечатливи и познати формати* што ќе се употребуваат кога *електронските записи* се пренесуваат од институциите. Мора да се обезбеди конвертибилност помеѓу одбраните формати и идните формати.

Според тоа, *форматите мора да бидат стандардизирани* или во најмала рака, *добро документирани*. Не смее да постои *ризик од губење на податоци* или последователно *оштетен квалитет на податоците* во формати со подолг век на траење. Тие треба да бидат независни од *системите* и *апликациите* и да овозможат конвертирање во идни формати.

Сите видови на архивски записи при приемот се проверуваат од страна на **Државниот архив** за да се утврди дека се исполнети сите видови

на барања за форматот, содржината и медиумите. Упатствата за проверка се развиваат во институцијата за проверка на податоците при приемот; други *упатства* се користат за континуирана проверка на квалитетот на медиумите за обезбедување единствен квалитет на медиумската колекција сместена во **Државниот архив на Данска**. Моментално се користи CD-ROM.

Поголемиот дел од збирките смесени во **Националниот архив** се составени од текстови, најчесто на хартија. Поради тоа потребни се *пописни и нацрт листи* кои се од посебен интерес за генеолозите. Во **Националниот архив на Данска** има огромна збирка од средновековни документи, изработени на пергамент. Исто така, **Архивот** поседува и голема збирка од карти и нацрти и специјална колекција која содржи многу печати кои веќе биле користени за да потврдат значајни документи.

Исто така, во **Националниот архив** има и *копии на записи* од прашањата за **Данска и данските жители** што се наоѓаат во **Архивите** во странство во форма на филм во *колекцијата Danica*.

- **Проекти**

Филмскиот центар при **Државниот архив на Данска** ги дигитализира *парохиските регистри* и *пописите на населенијата*²¹⁹ со цел да ги направи достапни на интернет. *Проектот за дигитализација* е примарно исполнет со *скенирање на микрофиши и микрофилмови*.

Парохиските регистри и *пописите на населенијата* ќе бидат презентирани како слики на оригиналните записи. Од сликите може да се забележи дека записите биле чувани во лоши услови, лошиот квалитет на мастилото, постојаното користење итн. Не се изработени регистри во кои може да се бараат лични имиња, професии, адреси итн. Сите дански парохиски регистри кои потекнуваат од **1892 година** опфатени се со овој *проект за дигитализација*. *Парохиските регистри* изработени пред **1925-**

²¹⁹ **Parish registers and population censuses on the Internet, Statens Arkiver,** <http://www.arkivalieronline.dk/English/default.aspx>

1930 година исто така се поставени на интернет и во следните неколку години *парохиските регистри* од периодот пред **1950 година** исто така ќе бидат достапни.

1787	Достапно на интернет	1880	Достапно на интернет
1801	Достапно на интернет	1890	Достапно на интернет
1834	Достапно на интернет	1901	
1840	Достапно на интернет	1906	Достапно на интернет
1845	Достапно на интернет	1911	
1850	Достапно на интернет	1916	Достапно на интернет
1855	Достапно на интернет	1921	
1860	Достапно на интернет	1925	
1870			

Пописи на населението кои се достапни на интернет

- *Истражување*

Државниот архив на Данска нуди форум за активен интерес за историјата. Годишно во *читалните* за истражувачите се изнесуваат повеќе од 250 000 пакети, регистри итн., и многу се инвестира во комуникацијата и презентацијата на содржините на збирките. За дел од персоналот истражувањето на записите е дел од нивната работа.

Главните теми на истражување се: *локалната историја, условите на размена, трговијата и технологијата.*²²⁰ Клуч до сето ова се *записите и одлуките* презентирани како научни студии, написи во весници и публикации, популарни презентации во асоцијациите и општествата како и интервјуа итн.

²²⁰ Најинтересните теми на истражување се: Структурата на **Данската држава** во VI и VII век е разработена во студиите за колониите на Кралството и историјата на даночната политика; средби на колониите и збирки со официјални записи од Данската резиденција на Канцеларот до 1660 година; Општеството и администрацијата од 1950-те години е цел на истражувачки проект; Администрацијата на *Southern Jutland* следејќи го овој регионален трансфер од Прусија до Данска во 1920 година е уште еден голем проект. Истражувачите во **Данскиот Национален бизнис архив** го проучуваат државниот бизнис и организационата историја, особено периодот по 1945 година. *Историјата на данските градови* е друго централно прашање каде истражувачите од **Државниот Архив** учествуваат во воспоставувањето на синтезата на урбан развој од **Викиншкиот период** сè до денес. Предмет на интерес исто така се и *историјата на трговијата и индустријата и данските колонии во West Indies.*

Како културна институција, **Државниот архив на Данска** е многу активен. Записите од збирките се користат во историски документарни филмови, потоа формираат дел од изложби низ целата земја и се презентираат на разни настани.²²¹

Историјата на администрацијата е вистинска тема за **архивско истражување**. Едукативните серии кои ги презентираат најважните видови извори од данската администрација од почетокот сè до 1970 година се планира да бидат достапни за јавноста во **Архивите**.

Државниот архив на Данска е домаќин на истражувачката мрежа наречена “**Den multikulturelle danske helstat i det lange 18. århundrede**” (Мултикултурна данска унитарна држава во долгиот XVIII век). Ова централно истражување покрај тоа вклучува и предмети како што се статус, индустриско производство, дизајн и потрошувачка во периодот XVIII-XX век, државниот патриотизам во *Данската монархија* околу 1800 година.

Во **Архивот** посетителот ќе биде свој сопствен истражувач и со веројатност дека ќе ја пронајде информацијата што ја бара. Персоналот е должен да им помага на истражувачите со совети и водичи и да помогне во интерпретирање на некои посебно тешки зборови или пасуси во документите. Поголемиот дел од архивскиот материјал е во ракопис и е пред 1875 година и доминира “готскиот ракопис”²²². Повеќето записи се на дански јазик, но дел се пишувани и на германски јазик.²²³ О *читалните* на **Архивот** може да се најдат записи кои би сакале да се користат преку инвентарите итн. **Архивот** има и *библиотечно одделение* со книги на

²²¹ **About the Danish State Archives**, http://www.sa.dk/content/us/about_us

²²² Сè до 1875 година т.н. *Германски* или *Готски стил на пишување* бил користен и во Данска. Овој ракопис наликува на детски ракопис. Особено во постарите документи сместени во Архивот користен е овој стил и потребно е најпрво да се научи да се чита за да може понатаму да се истражуваат документите во Архивот.

Handwriting styles, the Danish State Archives

http://www.sa.dk/content/us/genealogy/old_danish_handwriting_style

²²³ **At the Archives, the Danish State Archives**, http://www.sa.dk/content/us/at_the_archives

теми за архивирање, потоа публикувани извори, локална историја и генеологија. Книгите може да се користат само во читалните.²²⁴

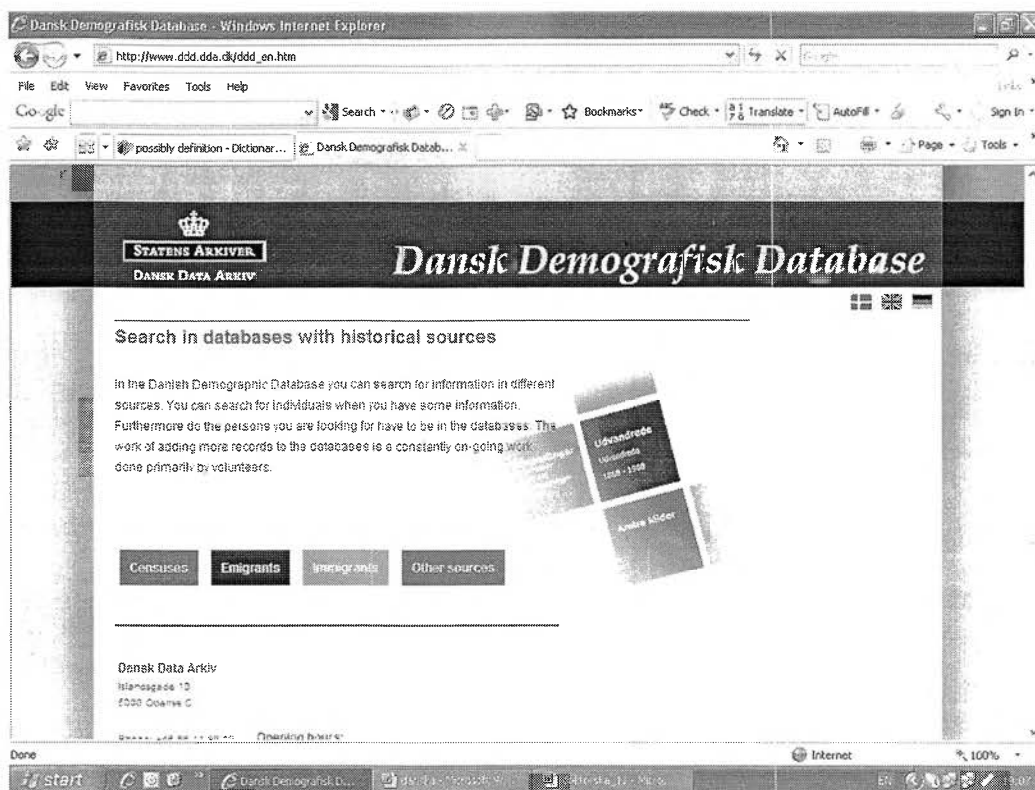
Читална во Државниот архив на Данска

Законот за Архив одредува колку години треба да поминат пред записите да станат достапни за јавноста без да се поднесува специјално барање за нивни истражување. Во случај, истражувачот да бара записи кои сè уште не се достапни, тогаш треба да се пополни специјална апликација во која се бара дозвола да се користат записите во **Архивот** во кој се сместени. Ако истражувачот добие дозвола тогаш може да ги користи во специјални услови.²²⁵

Данската демографска база на податоци е задолжителен избор ако се бараат претците на интернет преку **Државниот архив на Данска**. За да може да се користи оваа база на податоци задолжително е да се внесат податоци за лицата кои се бараат. Дел од базите на податоци се креираат од страна на волонтери и се во тек на изработка.

²²⁴ **Reading Rooms, the Danish State Archives**,
http://www.sa.dk/content/us/at_the_archives/reading_rooms_of_the_state_archives

²²⁵ **10 години** – записи од регистрите за погребни на парохиите; **20 години** – документи кои не подлежат на посебни прописи; **50 години** – записи од регистрите на парохиите за потврда, потврди за раѓања и бракови; **75 години** – доверливи информации за лица, посвојување, развод, убиство, злостор итн, **Opening hours, the Danish State Archives**,
http://www.sa.dk/content/us/at_the_archives/opening_hours

- *Публикации*

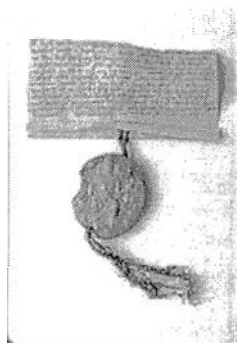
Ракувањето со записите од **Националниот архив** не е толку едноставно како што е во *библиотеките* каде многу лесно може да се пронајде една книга. Тука записите не се класифицирани според наслови, туку *според оригиналниот ред по кој се собирали*. Меѓутоа за да се олесни пребарувањето,

Државниот архив има изработено голем број на *водичи, инвентари и брошури* кои ги опишуваат записите што доаѓаат од различни управи, институции и приватни лица. Воглавно, тие се на дански јазик, но, достапни се некои материјали и на англиски, особено оние кои се однесуваат на надворешната политика и генеологијата. **Упатствата (водичите)** се многу употребливи за корисниците на архивите за да може да се снајдат низ системите за класификација на записи, користени од поголемиот број на управи.

1.2.8. Организацијата на архивите и управување со архивските записи во Естонија

Естонија е најсеверната балтичка земја која низ историјата била освојувана и владеена од соседните држави и која по раскинувањето на сојузот со СССР во 1991 година станала независна држава - Република, а во 2004 година била примена во Европската унија.²²⁶

Националниот архив на Естонија (*Rahvusarhiiv*) е владина агенција основана според Законот за архиви од 1999 година за реорганизација на јавниот архивски сервис. Почетокот на **Националниот архивски сервис** датира уште од **1920 година**, веднаш по *Декларацијата за независност на Естонија во 1918 г.* Денес **Националниот архив** вклучува **13 архивски сервиси**²²⁷ на различни локации во Естонија. **Националниот архив** работи под управа на *Генерален директор* кој се наоѓа во *Tartu*. Државниот канцелар е одговорен за **Националниот архив**.²²⁸ **Националниот архив на Естонија** обезбедува заштита на информациите за промените на естонското општество, заштитата и пристап до архивските документи.

Ова е најстариот документ кој се чува во Националниот Архив на Естонија и датира од 1240 г.

²²⁶ Естонија зафаќа 45 000 км² површина на која живеат 1 300 000 жители. Главен град на Естонија е Талин.

²²⁷ Меѓу овие архиви се и *Архивот во Tallin* (основан во 1921 година), *Историскиот архив во Tartu* (основан во 1921 година), *Филмскиот архив во Tallin* (основан во 1971 година) и 10 регионални архиви.

²²⁸ **The National Archives of Estonia (Rahvusarhiiv)**, <http://www.ra.ee/?topic=25>

Еден од главните принципи на современиот *Закон за Архиви* е централизацијата - за подобрување и унифицирање на квалитетот на архивскиот сервис, редуцирање на копиите и обезбедување оптимална архивска администрација.²²⁹ Одредени законски прописи се однесуваат на *дигиталното архивирање*²³⁰. Меѓу нив се: *Закон за бази на податоци*, *Закон за јавни информации*, *Закон за дигитални потписи* и *Закон за заштита на лични податоци*.

На чело на **Државниот архив на Естонија** е **Државниот архивист** кој исто така раководи со состаноците на: *Одборот на Архивот* (се состанува еднаш месечно), *Бирото за развој*, *Бирото за административни работи (финансии и ресурси)*, *Биро за дигитална заштита* и *Историски архив*²³¹.

Под ингеренција на **Државниот архив** се: *Филмскиот архив*²³², *Регионалниот архив во Нарја*, *Регионалниот архив во Lääne*, *Регионалниот архив во Hiiumaa*, *Регионалниот архив во Lääne-Viru*, *Регионалниот архив во Saare*;

Интерно, **Државниот архив** е составен од следните сектори:

*** Сектор за прием:**

- Сервис за јавни агенции;
- Сервис за приватни архиви;
- Сервис за опис и содржина.

*** Сектор за пристап и информации:**

- Сервис за барања на корисниците;
- Сервис за консултации и односи;

²²⁹ **INSAR10, Archives in the New member states**, http://ec.europa.eu/transparency/archival_policy/docs/insar/insar10_en.pdf

²³⁰ Legal issues...достапно на **Legislation**, <http://www.ra.ee/?topic=25>

²³¹ Под ингеренција на Историскиот архив се: *Jõgeva Регионален архив*, *Регионален архив во Tartu*, *Регионален архив во Pärnu*, *Регионален архив во Valga*, *Регионален архив во Viljandi*.

²³² Во **Филмскиот архив** се наоѓаат Аудио-визуелната архивска служба, Службата за заштита, Службата за пристап и информации.

- Сервис за публикација.

* Сектор за инспекција;

* Сектор за заштита:

- Сервис за конзервација;

- Сервис за одржување на записите.

* Национален Регистер на Архивскиот Сервис;

* Сектор за административни работи.

Изградбата на новата зграда на Архивот во *Rakvere* ги спои Архивите во *Järva*, *Lääne-Viru* и *Ida-Viru* во еден **Lääne-Viru** - Околиски Архив. Тоа е четврти по ред модерен архив отворен во последно време. *Rapla* Околискиот Архив во *Märjamaa* се спои со *Harju* Околискиот Архив. Постојаното инвестирање во архивите даде напредок во заштитата на *националното историско и културно наследство на Естонија*.²³³

- *Задачи на Архивот*

Архивскиот Сервис чува записи од поранешните административни институции на територијата на **Естонија**, судовите и полициските власти, материјали од периодот на витештвото (**Балтичко-германското благородништво**) и од локалните управи на градовите и руралните средини. Исто така се чуваат и *црковни записи и записи од академски институции, лични документи и записи од асоцијации и компании*. Меѓу овие колекции има *и ретки документи, печати, оригинални писма од гувернери, ракописи, гравури, фотографии, голема збирка на историски мапи и повеќе аудиовизуелни записи*.

Денес, во **Националниот архив** има околу 18 150 архивски фондови. Тука спаѓаат 44 819 филмски материјал, 454 685 фотографии, 13 832 аудио записи и 654 410 единици со записи кои имаат привремена архивска вредност. Архивската граѓа зафаќа преку 73 километри со полици.

²³³ **The National Archives of Estonia in 2003-2004**, http://www.ra.ee/file_storage/2/952

Националниот архив на Естонија ја собира и конзервира историската, културната, државната и општествената архивска документација на **Естонија** без разлика на време, место и природа на создавањето на информациските единици.

Главните задачи на Националниот архив според Законот се:

- да прима архивска граѓа од сите централни и регионални државни агенции, како и онаа од Парламентот;
- да составува архивски опис и попис;
- да врши контрола на записите и управувањето со архивите;
- да го конзервира и заштитува националното наследство;
- да дозволува користење на фондовите и информациите за правни, социо-политички, културни, образовни и научни истражувања;
- да овозможи пристап до записите;
- одговорен е за *електронската база на податоци*, дизајнирана да биде во употреба и да ги чува информациите за локацијата, содржината, квантитетот, трајноста на дигиталните документи;
- да дава помош при користењето на новите информатички технологии;
- да врши контрола и да дава совети.

Другите архивски задачи се спроведуваат во согласност со **меѓународно прифатени директиви за хармонизација на Естонските легитимни процедури.**

Библиотеки и читални

Библиотеката на **Државниот архив** поседува околу 82 000 публикации, 9 книги, периодични изданија и брошури од доцниот XIX век сè до денес. Изданијата во **библиотеката** се од доменот на *историјата*²³⁴,

²³⁴ Научни изданија, учебници и мемоари кои се однесуваат на историјата на Естонија; богата литература за воената историја; изданија за меѓународното работничко движење, како што се материјали за Коминтерната; публикации за политичките движења и партии од периодот на повторното воспоставување на независноста на Естонија; современа странска литература за најновата историја на поранешните социјалистички земји во Источна Европа.. **History**,

http://riigi.arhiiv.ee/index.php?lang=ing&content=Inglise2&parent_btn=menu_03/

*архивистиката*²³⁵, *правосудството*, *воените истражувања*, *статистиката*, *економијата и културата*.

Во сите јавни Архиви има читални и отворени се шест дена во неделата. Годишно **Националниот архив** го посетуваат околу 20 000 истражувачи. Истражувачите може да користат микрофилмови и дигитализирани слики на најчесто бараните фондови во *Регионалните архиви во Tallinn, Tartu и Kuressaare, Prnu и Viljandi*.²³⁶

* *Историски архив на Естонија*²³⁷

Државниот Централен архив на Естонија, претходник на денешниот *Историски архив на Естонија* бил основан на **16 мај 1921 г.**

Државниот Централен архив на Естонија

Во **Централниот архив** во 20-те и 30-те години на XX век се сместувала значителна архивска граѓа. Во 1940 година поранешниот **Централен архив** бил реорганизиран во **Tartu - Оддел на Државниот Централен архив** на Естонската SSR.²³⁸ Во **1949 година Архивот** бил преименуван во **Државен Централен историски архив** на Естонската

²³⁵ Литература за историјата на архивите и нивната дејност; изданија на Естонските архиви; методолошки материјали, научни истражувања направени врз основа на документите во Државниот архив; современа странска литература за архивите и архивските истражувања. **Archival research**,

http://riigi.arhiiv.ee/index.php?lang=ing&content=Inglise2&parent_btn=menu_03

²³⁶ **INSAR10, Archives in the New member states**,

http://ec.europa.eu/transparency/archival_policy/docs/insar/insar10_en.pdf

²³⁷ **A brief history of the Estonian Historical Archives**, <http://www.eha.ee/english/history.htm>

²³⁸ Војната која очигледно била неизбежна не предизвикала никакво директно оштетување на архивскиот материјал, но, документите кои биле од голема вредност морале да бидат евакуирани од *Tartu*. Според инструкциите на Германските воени власти огромен број на кутии со архивски материјал биле пренесени во *Potsdam, Poznan, Чехословачка* и на други места.

SSR. Денешното име **Историски архив на Естонија** датира од **1990 година**.

Архивот содржи околу 20 000 метри полици со записи организирани во повеќе од 3 200 фондови. Тука има записи кои потекнуваат од институциите на територијата на Естонија: судови, училишта, локални власти, друштва, Балтичко-Германска аристократија како и имотни листови и лични фондови од средината на XIII век сè до 1918 година. **Најстариот документ потекнува од 1240 година** предаден од Данскиот крал *Valdemar Erik* до неговиот вазал во четири области во Северна Естонија.

Историскиот архив е составен од следните сектори: *Сектор за прием и инспекција*, *Сектор за пристап и информации*²³⁹, *Сектор за заштита*²⁴⁰ и *Сектор за административни работи*.

*Читална и библиотека во Историскиот архив*²⁴¹

Историскиот архив на Естонија е голем извор на информации за професионалните историчари, студенти како и другите корисници. Со текот на годините бројот на посетители се зголемува. *Читалната* е опремена со 17 седишта и читална со микрочитачи за 12 посетители. Истражувачите може да користат *електронски бази на податоци* и соодветна литература.

Библиотеката во **Архивот** била основана во **1922 г.** Денес таа поседува околу 200 000 едигии: *книги, периодични изданија, брошури, музички книги, географски планови и ракописи*. Најстарата публикација потекнува од XVI век. *Библиотеката* постојано се опремува со новите изданија од областа на *историјата и архивистиката*.

²³⁹ Во кој спаѓаат: Сервис за консултации и односи; Сервис за опис и содржина и Сервис за публикување.

²⁴⁰ Во кој спаѓаат: Сервис за конзервација; Сервис за микрофилмување и слики и Сервис за одржување на записите.

²⁴¹ **The Estonian Historical Archives as an inexhaustible treasury of historical memory**, <http://www.eha.ee/english/english.htm>

Бази на податоци

Системот за пребарување обезбедува информации за фондовите во **Историскиот архив на Естонија**: Репродукции од XVII век во *Историскиот архив на Естонија*; *Album Academicum Universitatis Tartuensis* 1918-1944; Записи од Архивот на Естониската евангелистичко-лутернска црква кој содржи лични податоци; Конструкциски изглед на зградите во Tartu итн.²⁴²

Изложби

Историскиот архив на Естонија на својата интернет страница секој месец презентира по еден запис кој е значаен за тој момент.²⁴³ Историскиот архив редовно организира изложби по разни поводи.

Изложби во 2005 година во Историскиот архив²⁴⁴

Оригинален печат на Кралот Филип Високиот (1316-1322) од Франција, кој се обидел да изврши реформи во државната администрација во текот на неговото владеење

²⁴² Авторските права му припаѓаат на *Историскиот архив на Естонија* и на Универзитетот *Tartu*. Било какво копирање или дистрибуирање на *базата на податоци* не е дозволено без претходна дозвола од *Историскиот архив на Естонија* и *Универзитетот Tartu*.; **The Estonian Historical Archives as an inexhaustible treasury of historical memory**;

Витезите на редовите на *Св.Горѓи* во Естонија; Регистер со карти во *Историскиот архив на Естонија*; Регистер со имиња во инвентарите на имотните и личните фондови; Регистер со ревизиски списоци на населението; Регистер со имоти во Естонската област; Регистер на руралните општини во Естонската област 1866-1917 година; Регистри за имоти; Регистри на градби осигурени од Estland Mutual Fire-Insurance Company; KUPITS – Историски управни граници; SAAGA – Дигитализирани извори за семејната историја; Индекс со лични имиња на парохиските регистри, <http://www.eha.ee/english/english.htm>

²⁴³ Може да биде значаен за општеството или **Архивот**, да презентира комеморативни годишнини или само по себе интересен.

²⁴⁴ **Exhibitions, The Estonian Historical Archives**, <http://www.eha.ee/english/english.htm>

“Избор на уверенија” – за да се стандардизира пишувањето на уверенијата.

1875. 1881. 1882. 1883. 1884. 1885. 1886. 1887. 1888. 1889. 1890. 1891. 1892. 1893. 1894. 1895. 1896. 1897. 1898. 1899. 1900. 1901. 1902. 1903. 1904. 1905. 1906. 1907. 1908. 1909. 1910. 1911. 1912. 1913. 1914. 1915. 1916. 1917. 1918. 1919. 1920. 1921. 1922. 1923. 1924. 1925. 1926. 1927. 1928. 1929. 1930. 1931. 1932. 1933. 1934. 1935. 1936. 1937. 1938. 1939. 1940. 1941. 1942. 1943. 1944. 1945. 1946. 1947. 1948. 1949. 1950. 1951. 1952. 1953. 1954. 1955. 1956. 1957. 1958. 1959. 1960. 1961. 1962. 1963. 1964. 1965. 1966. 1967. 1968. 1969. 1970. 1971. 1972. 1973. 1974. 1975. 1976. 1977. 1978. 1979. 1980. 1981. 1982. 1983. 1984. 1985. 1986. 1987. 1988. 1989. 1990. 1991. 1992. 1993. 1994. 1995. 1996. 1997. 1998. 1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019. 2020. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026. 2027. 2028. 2029. 2030. 2031. 2032. 2033. 2034. 2035. 2036. 2037. 2038. 2039. 2040. 2041. 2042. 2043. 2044. 2045. 2046. 2047. 2048. 2049. 2050. 2051. 2052. 2053. 2054. 2055. 2056. 2057. 2058. 2059. 2060. 2061. 2062. 2063. 2064. 2065. 2066. 2067. 2068. 2069. 2070. 2071. 2072. 2073. 2074. 2075. 2076. 2077. 2078. 2079. 2080. 2081. 2082. 2083. 2084. 2085. 2086. 2087. 2088. 2089. 2090. 2091. 2092. 2093. 2094. 2095. 2096. 2097. 2098. 2099. 2100.

1875. 1881. 1882. 1883. 1884. 1885. 1886. 1887. 1888. 1889. 1890. 1891. 1892. 1893. 1894. 1895. 1896. 1897. 1898. 1899. 1900. 1901. 1902. 1903. 1904. 1905. 1906. 1907. 1908. 1909. 1910. 1911. 1912. 1913. 1914. 1915. 1916. 1917. 1918. 1919. 1920. 1921. 1922. 1923. 1924. 1925. 1926. 1927. 1928. 1929. 1930. 1931. 1932. 1933. 1934. 1935. 1936. 1937. 1938. 1939. 1940. 1941. 1942. 1943. 1944. 1945. 1946. 1947. 1948. 1949. 1950. 1951. 1952. 1953. 1954. 1955. 1956. 1957. 1958. 1959. 1960. 1961. 1962. 1963. 1964. 1965. 1966. 1967. 1968. 1969. 1970. 1971. 1972. 1973. 1974. 1975. 1976. 1977. 1978. 1979. 1980. 1981. 1982. 1983. 1984. 1985. 1986. 1987. 1988. 1989. 1990. 1991. 1992. 1993. 1994. 1995. 1996. 1997. 1998. 1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019. 2020. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026. 2027. 2028. 2029. 2030. 2031. 2032. 2033. 2034. 2035. 2036. 2037. 2038. 2039. 2040. 2041. 2042. 2043. 2044. 2045. 2046. 2047. 2048. 2049. 2050. 2051. 2052. 2053. 2054. 2055. 2056. 2057. 2058. 2059. 2060. 2061. 2062. 2063. 2064. 2065. 2066. 2067. 2068. 2069. 2070. 2071. 2072. 2073. 2074. 2075. 2076. 2077. 2078. 2079. 2080. 2081. 2082. 2083. 2084. 2085. 2086. 2087. 2088. 2089. 2090. 2091. 2092. 2093. 2094. 2095. 2096. 2097. 2098. 2099. 2100.

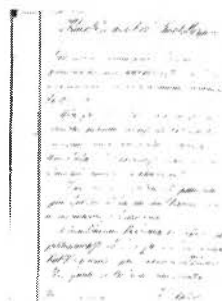
1875. 1881. 1882. 1883. 1884. 1885. 1886. 1887. 1888. 1889. 1890. 1891. 1892. 1893. 1894. 1895. 1896. 1897. 1898. 1899. 1900. 1901. 1902. 1903. 1904. 1905. 1906. 1907. 1908. 1909. 1910. 1911. 1912. 1913. 1914. 1915. 1916. 1917. 1918. 1919. 1920. 1921. 1922. 1923. 1924. 1925. 1926. 1927. 1928. 1929. 1930. 1931. 1932. 1933. 1934. 1935. 1936. 1937. 1938. 1939. 1940. 1941. 1942. 1943. 1944. 1945. 1946. 1947. 1948. 1949. 1950. 1951. 1952. 1953. 1954. 1955. 1956. 1957. 1958. 1959. 1960. 1961. 1962. 1963. 1964. 1965. 1966. 1967. 1968. 1969. 1970. 1971. 1972. 1973. 1974. 1975. 1976. 1977. 1978. 1979. 1980. 1981. 1982. 1983. 1984. 1985. 1986. 1987. 1988. 1989. 1990. 1991. 1992. 1993. 1994. 1995. 1996. 1997. 1998. 1999. 2000. 2001. 2002. 2003. 2004. 2005. 2006. 2007. 2008. 2009. 2010. 2011. 2012. 2013. 2014. 2015. 2016. 2017. 2018. 2019. 2020. 2021. 2022. 2023. 2024. 2025. 2026. 2027. 2028. 2029. 2030. 2031. 2032. 2033. 2034. 2035. 2036. 2037. 2038. 2039. 2040. 2041. 2042. 2043. 2044. 2045. 2046. 2047. 2048. 2049. 2050. 2051. 2052. 2053. 2054. 2055. 2056. 2057. 2058. 2059. 2060. 2061. 2062. 2063. 2064. 2065. 2066. 2067. 2068. 2069. 2070. 2071. 2072. 2073. 2074. 2075. 2076. 2077. 2078. 2079. 2080. 2081. 2082. 2083. 2084. 2085. 2086. 2087. 2088. 2089. 2090. 2091. 2092. 2093. 2094. 2095. 2096. 2097. 2098. 2099. 2100.

100 години од раѓањето на **Juhan Vasar (1905-1972)**, професор д-р по историја кој пишувал за историјата на Естонија во Средниот век, за XVII и XVIII век и за историјата на *Универзитетот Tartu*.

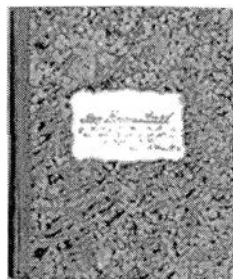

Juhan Vasar (1905-1972)

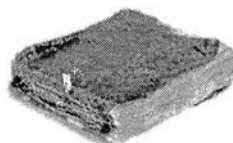
Закон за државните основни училишта од 7 мај 1920 г. – 85 години од воспоставувањето

Оваа книга се наоѓа во **Историскиот архив на Естонија Коментари за Граматиката на Stahl**

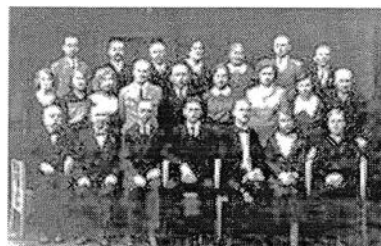

Хорска книга на **Christoph Köler (1686)** – најстарата книга на Балтикот

100 години од раѓањето на Otto Liiv (1905-1942) - историчар и архивист. Од 1929 до 1942 година **Otto Liiv** бил директор на **Државниот Централен Архив** на Естонија, главен редактор на весникот “**Ajalooline Ajakiri**” и професор на универзитетот во Tartu.

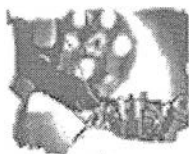

Персоналот на Државниот централен архив на Естонија на 17 мај 1936 г.

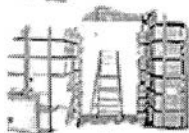
100 годишнина од Првата револуција во Естонија.

Декоративни репродукции – поштенски картички, белешки за објавување на посебни настани, писма и други мали декоративни репродукции, и покрај тоа што уште популарни се денес, доста биле користени и во **XIX и XX век**.

* **Филмски архив во Tallin**²⁴⁵

Стекнување на филмски, фотографски и аудио документи со архивска вредност

Обезбедување на заштитата на записите

Обезбедување пристап до записите

Филмски збирки - На интернет страницата на **Филмскиот архив на Естонија** може да се најдат информации за *естонските филмови*,

²⁴⁵ **Estonian Film Archives**, <http://www.filmi.arhiiv.ee/index.php?lang=eng>

фотографии и звучни записи сместени во **Архивот**. **Архивот** поседува над 8 000 филмови, од кои 6 100 технички се обработени и регистрирани.²⁴⁶

Видео филмови – Од 1908 година сè до денес, во **Архивот** се сместени околу 400 касети. Поголеми **архивски видео записи** се: **Eesti Video** - 32 наслови од 1988-1992 година; **TV-3** -23 наслови од 1992-2001 година; **Faama Film** - 14 наслови од 1993-1999 година; **Läänemaa Telestudiod** – 86 наслови од 1991-1998 година и **Eesti Filmiarhiiv** (сопствени снимки на Филмскиот архив на Естонија) - 113 наслови од 1990-2001 година.

Фотографски збирки²⁴⁷ – поседува околу 500 000 фотографски документи, од кои 265 035 се опишани и припаѓаат на 522 различни архивски предмети. Најстариот датира од втората половина на XIX век во врска со студентските претставништва на *Tartu*. Регистрирани се околу 528 фото албуми, од кои дел имаат уметничка вредност. Фотографската збирка содржи фотографии од прес-конференции од периодот 1945-1991 година.

Аудио записи²⁴⁸ – Во 18 архиви сместени се касети, грамофонски плочи, дискови и CD записи. Тука има повеќе од 7 000 аудио записи со архивска вредност. Записите се преземаат од *Естонското Радио*, *Централниот архив за звучни документи* на USSR и др.

Базата на податоци FIS достапна е за пребарување од **6 март 2008 година**, каде што може да се пребаруваат податоци за филмските и музички збирки. Насловите и описите се дадени на естонски јазик.

Во **Филмскиот архив на Естонија** се одржуваат и изложби:

²⁴⁶ Тука може да се најдат снимки за *TB програми, документарни филмови, музички и долготражни филмови, реклами и аматерски филмови*. Исто така сочувана е и документацијата за филмовите (монтажните кадри, сценарија, резимеа, сценарија на продуцентите и сл.), **Film collections, Estonian Film Archives**,

http://www.filmi.arhiiv.ee/index.php?lang=eng&show=asutusest&sub_id=100003

²⁴⁷ **Photo collections, Estonian Film Archives**,

http://www.filmi.arhiiv.ee/index.php?lang=eng&show=asutusest&sub_id=100005

²⁴⁸ **Audio collections, Estonian Film Archives**,

http://www.filmi.arhiiv.ee/index.php?lang=eng&show=asutusest&sub_id=100006

На **4 февруари 2009** година се одржа прослава во чест на раѓањето на *Andres Sööt* (1934-).²⁴⁹

- *Публикации*

Публикациите кои ги издава **Историскиот архив на Естонија** може да се набават во **Архивот** или во фоајето на **Државниот архив на Естонија**. Исто така се печатат: *изворни публикации, научни работи, помошни средства – текстови за студентите на архивистика, публикации за резултатите на повеќе истражувачки проекти.*

Националниот архив издава **публикации во серии: *Ad Fontes***²⁵⁰, *Ex Fontibus Archivi Historici Estoniae, Scripta Archivi Historici Estoniae, Acta et Commentationes Archivi Historici Estoniae.*²⁵¹

Опитата ситуација во Естонија и народното мислење за време на Германската окупација претставено во полициските документи” (преведени од *T.Noormets*) и збирка со документи “*Внатрешните работи на Република Естонија во 1921-1929 година*” (собрани од *J.Ant, E.Kessel* и *A.Pajur*) биле презентирани на 7 март 2003 година во **Државниот архив на Естонија**.²⁵²

* На **13 март 2003** во **Историскиот архив** била презентирана збирка со написи објавени во серијата *ЕАА* (No.9/16), студија “*Еманципацијата на Државните селани во Saaremaa 1841-1919*” (No.10/17) од *K.Lust* и четвртата публикација “*Како офицер во Руската војска*” (преведена од *T.Tannberg*) во серијата “*Студии и извори за воената историја на Естонија*”.

²⁴⁹ Естонски филмски режисер, автор на повеќе од 70 документарни филмови; **Photo exhibitions, Estonian Film Archives,**

http://www.filmi.arhiiv.ee/index.php?lang=eng&show=fotonaitused&sub_id=100007&is_inc=naitused/

²⁵⁰ Трите публикации објавени во серијата “*Ad Fontes – Извештаи за активност на Државната Комисија за безбедност II и IV сектор во 1957 година*” (со коментари на *I.Jürjo*), “*Извештаи на Тајната полиција на Естонија 1941-1944 година*”.

²⁵¹ **INSAR10, Archives in the New member states,**

http://ec.europa.eu/transparency/archival_policy/docs/insar/insar10_en.pdf

²⁵² **The National Archives of Estonia in 2003-2004,** http://www.ra.ee/file_storage/2/952

* На **30 мај 2003 година** биле презентирани: *публикацијата* “**Националниот архив на Естонија 2001-2002**” и првата книга од серијата на архивски водичи “**Водичи за преносот на архивска граѓа во јавните архиви**” во **Државниот архив на Естонија**.

* На **3 октомври 2003 година** било презентирано *истражувањето* “**Осиромашените судови во Естонија**” водено од *K.Roosileht* и објавено во серијата на ЕАА (No.11/18) во **Историскиот архив**.

* На **26 март 2004 година** биле презентирани публикациите во врска со “*Forest brothers*” во салата за истражување во **Државниот архив на Естонија**.

- *Управување со дигитални записи во Националниот архив*²⁵³

Живеејќи во ерата на *е-држава, е-влада, е-граѓани* и *е-пошта*, **Националниот архив**, неизбежно го означил поставувањето на *Дигитален архив* како еден од своите приоритети за во иднина. Во **2002 година** дошло до промени во процесот на трајна заштита на дигиталните записи и било формирано посебно Одделение.

Денес барањата за пренос на дигитални записи во архивите правно се регулирани со владини регулативи. Како резултат на ова, **Националниот архив** ќе објавува *водичи* наменети за јавните агенции кои што ќе работат со дигитални записи.

*Што е Архивскиот информациски систем (AIS)?*²⁵⁴

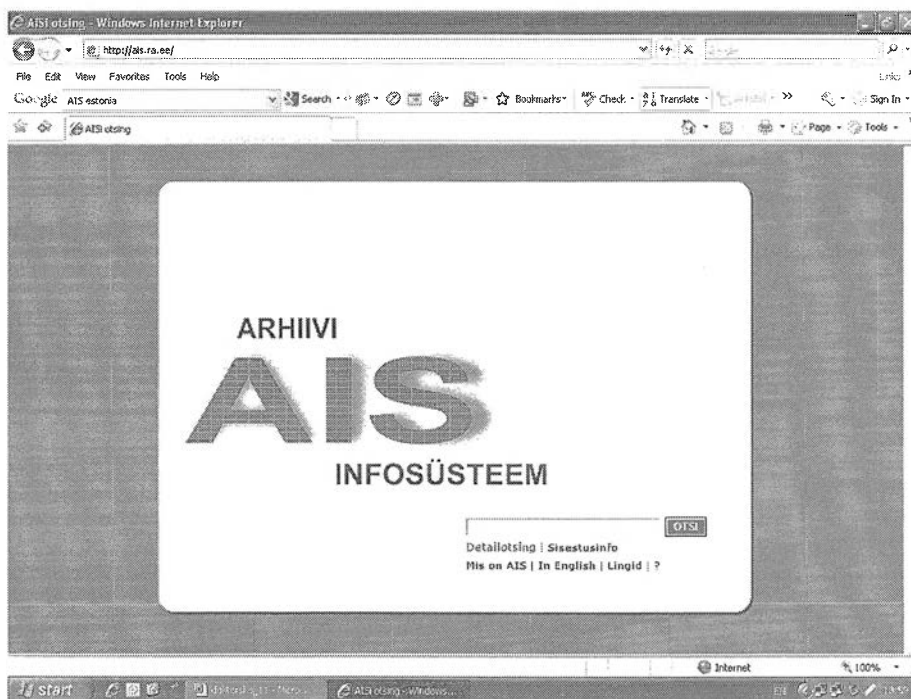
AIS е *база на податоци* на **Националниот архив на Естонија**. Оваа база им дозволува на корисниците да ги бараат документите кои се наоѓаат во **архивот**. **AIS** е сличен на *електронските бази на податоци* во *библиотеките* кои им овозможуваат на корисниците на лесен и брз начин да ги пронајдат книгите во *библиотеките*. Значи, најпрво се внесува

²⁵³ **INSAR10, Archives in the New member states**, http://ec.europa.eu/transparency/archival_policy/docs/insar/insar10_en.pdf

²⁵⁴ **What is the Archival Information System (AIS)?**, http://ais.ra.ee/static/misonais_en.html

клучен збор за да се најдат бараните документи. Записите се средени според серија, на пр. група записи кои се однесуваат на една тема. Сите записи кои се однесуваат на активностите на една институција или личност се сместуваат во една збирка или ‘архива’. За да се видат и читаат записите најпрво мора да се дојде во *читалната* на **Архивот**. Ова е значајна разлика помеѓу *Архивите* и *Библиотеките*. Записите не може да се позајмат туку да се користат само во **Архивот**.

Во периодот пред да се креира **AIS**, задолжително било доаѓањето во **Архивот**. Денес, верзијата на **AIS** му овозможува на секој корисник да добие информација за запис, серија или архивска граѓа на интернет. Начинот на пребарување е сличен на пребарувањето кај **Google** и **Altavista** (со обично и напредно пребарување).

*Дигитална заштита во Националниот архив*²⁵⁵

Дигиталната заштита во Естонија својот почеток го има уште во 90-те години на XX век. Формално, **Националниот архив** започнал да учествува во овој процес дури во 1999 година. Следната година **Владата**

²⁵⁵ **Digital preservation in Estonian National Archives**,
http://www.ra.ee/galahad/file_storage/2/949

на **Естонија** вовела тригодишна национална иницијатива за побрз *јавен електронски сервис* како и за електронско чување на записите во јавните организации. Целта на програмата била делумно исполнета. Но, и покрај тоа, биле спроведени некои истражувања, поставени неколку стандарди и воведени неколку online сервиси.

Во **2002 година Националниот архив** била основана *фондација* за работа со записи. Во тој период започнал и пилот проект за *архивирање на дигитални компјутерски бази на податоци*.

Спротивно на аналогните податоци, информациите повеќе не се достапни без софистициран софтвер и хардвер. Истовремено и брзината на развојот на ИТ индустријата создаде ситуација каде што софтверите кои имаат повеќе од 5-10 години се сметаат за стари и се отстрануваат од употреба.

За да се реши проблемот со трајната заштита, целта на **Националниот архив на Естонија** е да создаде **дигитална архива** која ќе ги почитува **регулативите** во државните институции, достапна за работа за лицата надвор од **Архивот** и истовремено корисна и успешна. Основата на **дигиталната архива** треба да биде *стратегијата на миграција* со употреба на стандардизирани **формати на датотеки** (најчесто XML и обичен текст) и опис со употреба на пропишани јазици во согласност со соодветни стратегии и упатства. Овој пристап треба да осигура период на долга миграција и медиумски одмор од најмалку 10 години и стандардизиран пристап до сите видови документи, особено до форматите во кои биле создадени. Денес **Архивот** се уште има ангажирано луѓе кои работат на **дигиталната архива** како со дигиталните така и со дигитализираните документи.

При **дигиталното архивирање** се јавува проблем околу **автентичноста** на електронските податоци. Иако **дигиталниот потпис** станува широко употребуван во дневната работа, не е технолошки возможно да се заштити потписот преку процесот на миграција (бидејќи по измената на документот, потписот повеќе не е валиден). Како решение, **Националниот**

архив употребува комбинација од институционалните и техничките алати. Податоците ќе бидат заштитени **offline** на најмалку 2 различни географски локации како главни документи. Податоците кои се online достапни најверојатно нема да бидат дефинирани како автентични (во правна смисла), сепак **Архивот** дава се од себе за да ја осигура нивната автентичност за истражувачки цели. Друга можност е да се заштитат оригиналните документи и преку нивните **дигитални потписи**. Денес **Законот за дигиталните потписи** заедно со други релевантни законски регулативи дефинира дека само документите со потписи се автентични во правна смисла.

- *Проекти*

* Во рамки на **проектот Saaga**, пристапот до првите дигитализирани микрофилмови во салата за истражување во **Историскиот архив** е загарантиран веќе од **15 ноември 2004 година**. *Проектот започнал во октомври 2004 година* кога започнало скенирањето на микрофилмовите од Министерството за внатрешни работи.

Во **2002 година** бил одобрен **‘Стратешкиот план за управување со записи и архивскиот систем за периодот 2002-2005’** од страна на **Владата на Република Естонија**. Приоритетите на Акциониот план потенцирани во последниот биле подетализирани во **‘Развојниот План за Национални архиви до 2005’**, особено оние кои се однесуваат на специфичните домени како што се апликациониот план за политиката на оценување или **Акциониот план за дигитално архивирање**.

Главните активности кои биле потенцирани во **2003 и 2004 година** се: исполнување на задачите во доменот на дигиталното архивирање согласно сопствениот **Акционен план**; развој на политиката на оценување на **Националниот архив** и поставување на нов модел на инспекција;

апликација на **Архивскиот Информациски Систем (AIS)** и подобрување на конституцијата и организацијата на **Националниот архив**.²⁵⁶

- *Организирана презентација на архивското богатство*
 - Во **јануари 2003 година** биле организирани: јубилејна и лична изложба под името “*Valdo Pant 75*” во **Филмскиот архив**; и семинар од страна на **Филмскиот архив во Финскиот Институт**. Заедно со колегите од Финска се дискутирало на тема “*Филмот како историски извор*”;
 - На **17 февруари 2003 година** била поставена изложба во **Државниот архив** на тема “*Други опции. Скици од знамињата и грбовите на Република Естонија од 1919-1922 година*” посветена на годишнината на **Република Естонија** и почетокот на борбата за независност;
 - Во **март 2003 година** во фоајето на **Историскиот архив** била отворена изложбата на тема “*Триесет години војна*” и изложба на **Историскиот архив** насловена како “*Слики на потсмев и карикатури*” поставена во **Градскиот Архив во Tallinn**;
 - Во **април 2003 година** била отворена изложбата на тема “*Изгледот на Viljandi 1961-1969*” во **Viljandi - Обласниот архив**; и била презентирани јубилејна и лична изложба на тема “*Felix Moor 100*” во **Филмскиот архив**;
 - **Националниот архив на Естонија** учествувал на семинарот во **Братислава** одржан од **18 до 29 септември 2003 година** во врска со *Европскиот проект за конзервација MIP (Transition Metals in Paper)*. Целта на проектот за следните три години била размена и ширење на знаењето за дотраеноста на хартијата предизвикана од промената на медиумите, од новите методи на конзервација и да ги идентификува потребите за стратегиите на конзервација;²⁵⁷
 - На **6 октомври 2003 година** била отворена изложбата “*Големата октомвриска револуција преку фотографии*” во **Обласниот архив Saare**;
 - Во **ноември 2003 година** била отворена изложба посветена на **70 годишнината на H. Leppikson** во **Филмскиот архив**; и изложба на тема “*Против непријателот. 85 години од почетокот на борбата за независност*” во **Државниот архив**;
 - На **16 јануари 2004 година** заедно со презентацијата на изложбата “*Знамиња и грбови на областа Viru*” во

²⁵⁶ The National Archives of Estonia in 2003-2004, http://www.ra.ee/file_storage/2/952

²⁵⁷ The National Archives of Estonia in 2003-2004, http://www.ra.ee/file_storage/2/952

Државниот архив била отворена и новата зграда на *Lääne-Viru Обласниот Архив* во *Rakvere*;

- На **19 февруари 2004 година** првиот дел од “**Архивскиот Водич**” (преведен од L.Leprik) – заеднички обид на архивистите да создадат обемен водич до архивски збирки – бил презентираан во **Историскиот Архив**;
 - На **26 март 2004 година** во **Државниот архив** отворена била изложба по повод *130 години од раѓањето на Претседателот Konstantin Päts*, со користење на архивски документи од личниот фонд на *K.Päts* и од архивата на Кабинетот на Претседателот;
 - Од **април до декември 2004 година** биле одржани семинари за вреднување на записите и организираниот трансфер за надзорните институции на **Државниот архив**;
 - На **15 декември 2004 година** била презентирана web страницата на **Архивскиот информациски систем (AIS)** во **Државниот Архив**.
- *Меѓународна соработка*

Националниот архив на Естонија воспостави повеќе меѓународни односи во последните години. Значајно е да се спомене соработката на **Националниот архив на Естонија** со други архиви како и со **МАС**. Овие меѓународни контакти може да се поделат на три категории: *активности поврзани со МАС, архивски состаноци на членките и државите кандидатки за ЕУ (ЕВНА) и регионална соработка особено со Северните и балтичките земји.*

- На **5-6 јуни 2003 година** - **Директорот на Националниот архив на Естонија** учествувал на состанокот на **ЕВНА** во Атина;
- На **18-20 септември 2003 година** – претставници од **Националниот архив на Естонија** учествувале на *Меѓународната конференција за Заштита на Европските фотографии за пристап (SEPIA project²⁵⁸)* во **Хелсинки** за *фотографските збирки* и нивното управување во дигиталната ера;

²⁵⁸ **Safeguarding European Photographic Images for Access**, проект финансиран од Програмата за култура на Европската Унија за 2000 година, повеќе на <http://www.knaw.nl/ecpa/sepia/conference.html>

- На **14 октомври 2003 година** - *T.Jullinen* учествувал на *состанокот на експерти на ЕК* во **Брисел** на дискусија за изданијата за надзорот на архивите во **ЕУ**;
- На **19-27 октомври 2003 година** - претставници од **Националниот архив на Естонија** учествувале на **Годишната конференција на МАС** во **Саре Товн**;
- На **7-9 мај 2004 година** - На покана на **Националниот архив** се одржал состанок на *Комисијата за заштита при МАС* во *Tallinn* и *Tartu*;
- На **18-20 октомври 2004 година** - *T.Arumäe* и *T.Jullinen* учествувале на состанокот на **DLM Forum**-от во **Хаг**;
- На **21-22 октомври 2004 година** - Претставници од **Националниот архив на Естонија** присуствувале на состанокот на **ЕВНА** во **Хаг**;
- *Меѓународна Конференција на Балтичките Архиви: Статии и Документи*²⁵⁹.

Оваа *Конференција* се одржала по иницијатива на **Музејот за литература на Естонија, Националниот архив на Естонија** и *Организацијата Karl Ristikivi*. Целта на *Конференцијата* е да се даде краток преглед на моменталната ситуација, достигнувањата и проблемите во заштитата на **културното наследство на дијаспората**; да се анализираат и одржат односите и соработката меѓу националните општини насекаде и меморијалните институции во родните краеве; да се негуваат интернационалните контакти меѓу Балтичките општини и контакти со меморијалните институции на државите; пронаоѓање на практични решенија за неодложните прашања; размена на знаење, искуства и идеи.

²⁵⁹ **International Conference on the Baltic Archives Abroad, June 27-July 1, 2006, Tartu, Estonia**, http://www.kirmus.ee/baltic_archives_abroad_2006/

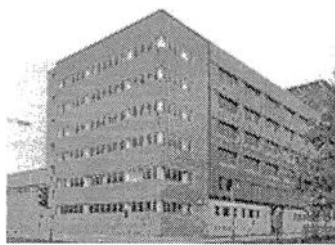
1.2. 9. Организација на архивската служба и управување со архивите во Ирска

- *Историски осврт на архивот во Ирска*

Ирска зафаќа површина од 70. 000 км² на која живеат 4 500 000 жители. Таа е членка на ЕУ од 1973 г.

Во почетокот со **архивските записи** во **Ирска** се занимавале **Државната канцеларија за документација** (State Paper Office)²⁶⁰ и **Јавната архива** (Public Record Office)²⁶¹ на Ирска. Во **јуни 1922 година** зградата на депото била уништена од пожар, заедно со повеќето од записите, од кои некои датираат уште од XIII век.

Со основањето на современата **Ирска држава** во **1922 година**, **Државната канцеларија за документација** и **Јавната архива** продолжиле да функционираат сè до 1986 година кога биле укинати со *Законот за Национален архив*. Нивните фондови биле предадени во новоформиранот **Национален архив**.²⁶²

Националниот архив на Ирска,
Bishop Street, Даблин

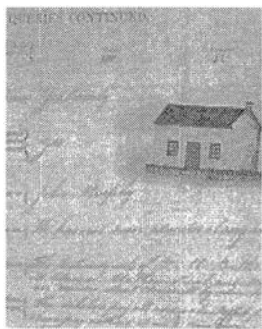
²⁶⁰ Основана во 1702 година како депо за записи кои се однесуваат на управувањето на различни претставници на Англиската монархија во Ирска.

²⁶¹ Сè до 1990 година била сместена во замок во **Даблин**, основана со *Законот за јавни записи од 1867 година*...Тука биле сместени записите на администрацијата, судовите како и валидни записи кои биле стари повеќе од 20 години. Во јуни 1922 година зградата на депото била уништена од пожар, заедно со повеќето од записите, од кои некои датираат уште од XIII век.

²⁶² **Cartlann Náisiúnta na hÉireann, The National Archives of Ireland**,
<http://www.nationalarchives.ie/>

Националниот архив на Ирска бил основан на **1 јуни 1988 г.** Тој е официјален **Архив** за сместување на државните записи на **Република Ирска**. Од **септември 1992 година** **Националниот архив** се наоѓа на денешната локација во **Даблин**.

Националниот архив на Ирска²⁶³ поседува архивска граѓа за **Ирската влада** од периодот **1922-1978 година**; архивска граѓа за **Британската администрација во Ирска**, од XIX и XX век, но и од XVII и XVIII век; оригинални записи од **Пописот во Ирска** (комплетно за 1901 и 1911 година и делови од пописите за 1821, 1831, 1841 и 1851 година); архивска граѓа за **правниот систем од XIV век**, како и од **XIX и XX век**; архивска граѓа од други извори: **црковна архива, пристаништа, болници, училишта, претпријатија, приватни лица** и многу други, кои се однесуваат на периодот од XIX и XX век, но и материјали од XVII и XVIII век; транскрипти, календари и индекси кои се однесуваат на оригиналните записи од периодот од XIII и XIX век, но уништени во 1922 година; лични фондови (*Jack Lynch* и *Liam T. Cosgrave*).

Училишна апликација за грант од Rathgormuck,
Co. Waterford, 1836²⁶⁴

- *Организација на Архивот*

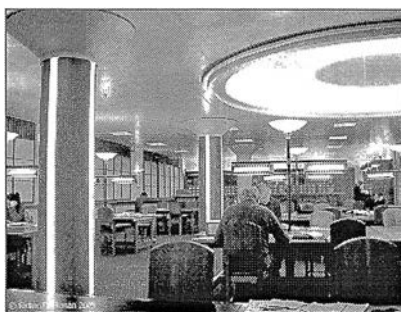
Архивот е составен од четири сектори (одделение):

²⁶³ **Records held in the National Archives,**
<http://www.nationalarchives.ie/research/archives.html>

²⁶⁴ **Archives held in the National Archives, The National Archives of Ireland,**
<http://www.nationalarchives.ie/research/archives.html>

1.Работата на Одделението за депо и заштита²⁶⁵ вклучува сè околу заштитата на интегритетот и осигурувањето на долготраен опстанок на архивската граѓа. **Одделението** се грижи за милиони документи кои ги прима **Архивот**. Во *сместувањето* спаѓа градбата, одржувањето, надгледувањето на околината, создавањето и одржувањето на *базите на податоци* кои им дозволуваат на истражувачите да знаат каде секој од милионите документи е сместен, обезбедување доволен простор за годишен прием на граѓа согласно **Законот за Национален архив**. *Заштитата* вклучува големи проекти кои се однесуваат на незавршената обврска околу пакувањето (преработката) и постигнувањето на високи стандарди користејќи архивски квалитетни материјали и исто така конзервација во модерни услови.

2.Одделението – читална²⁶⁶ обезбедува јавен сервис за читателите и корисниците. Персоналот кој работи во ова **Одделение** раководи со јавната *читална*; обезбедува сигурност на документите и микрофилмовите; одговара на прашањата на читателите преку писма, e-mail, факс или телефон; копира документи согласно јавното барање; прима посети и организира предавања; раководи со *Генеолошкиот сервис*; креира рекламни материјали; го организира годишниот **Отворен Ден** и обезбедува online изложби и исто така задолжен е за поставување на **Документот на Месецот** на интернет страницата на **Архивот**.

Читална во Националниот архив на Ирска

²⁶⁵ Archives Storage and Preservation Division, The National Archives of Ireland, <http://www.nationalarchives.ie/aboutus/functions/archivesstorage.html>

²⁶⁶ Reader Services Division, The National Archives of Ireland, <http://www.nationalarchives.ie/aboutus/functions/readerservices.html>

Читалната во **Националниот архив на Ирска**²⁶⁷ отворена е од понеделник до петок за сите посетители кои сакаат да ги истражуваат архивските записи. За да се консултираат записите во **Архивот** за кои се интересираат истражувачите мора да се внимава на процедурите: *да се консултираат упатствата, порачка на записи и враќање на записите.*

3.Одделението за прием и опис на записи²⁶⁸ ја прима архивската граѓа од приватните институции, организации и индивидуални лица под своја управа. При стекнувањето на ваква приватна граѓа, **Националниот архив** се обидува да ги дополни своите збирки со архивска граѓа која е од официјално потекло, додека истовремено обезбедува заштита на записите кои ги документираат **изворите и историската рсзвој на Ирската држава**, како и нејзиниот економски и социјален живот.

- *Задачи на Архивот*²⁶⁹

Заземајќи клучна позиција во културниот и духовниот живот на нацијата, **Националниот архив** чува записи кои се однесуваат на современата **Ирска држава** и го документираат сопствениот историски развој и создавањето на сопствен национален идентитет.

Архивот ја осигурува заштитата на записите за **Ирска** и обезбедува соодветни договори за јавен пристап до архивата. Записите во **Архивот** се однесуваат на сите делови на државата и имаат голем истражувачки потенцијал така што тие се битни примарни изворни материјали за луѓето кои настојуваат да ги разберат политичките, економските и социјалните сили кои ја обележуваат оваа држава.

Националниот архив на Ирска е одговорен за архивите на сите органи на **Владата**, со исклучок на **Парламентот** и **Министерството за одбрана**. Исто така и одделни државни здравствени установи имаат

²⁶⁷ **The Reading Room, The National Archives of Ireland,**
<http://www.nationalarchives.ie/contactus/reading.html>

²⁶⁸ **Records Acquisition and Description Division, The National Archives of Ireland,**
<http://www.nationalarchives.ie/aboutus/functions/recordsacquisition.html>

²⁶⁹ **The National Archives of Ireland,** <http://www.nationalarchives.ie>

одредено ниво на независност. Годишно **Архивот** прима илјадници документи кои се однесуваат на работата на **Владата**.

Националниот архив на Ирска е задолжен за следните задачи: Заштита, реставрација, средување и опис на архивата; Подготовка на водичи, списоци, индекси и други упатства за архивата; Достапност на архивата за јавна инспекција; Изработка на копии на архивската граѓа; Публикација на архивска граѓа, упатства и друг материјал за архивската граѓа и Обезбедување на едукативен сервис.

- *Презентација на архивските записи*

Националниот архив и Канцеларијата за јавни записи на Ирска објавиле голем број на извештаи, водичи и упатства во последните три децении, на пр. *Customer Charter* и *Freedom of Information Manual*. На *интернет страницата* на **Националниот архив** достапни се некои извештаи, планови и упатства.²⁷⁰

1. *Извештаи на Управителот од периодот 1997-2006 година* (од 2000 до 2006 година достапни се во pdf формат);
2. *НААС Годишни извештаи од периодот 1987-2001 година*;
3. *Стратешки план на Националниот архив од периодот 1996-2001 година* (1996);
4. *Freedom of Information Manual – Секција 15 и 16 Референтни книги* (2002) (ирска верзија)
5. *Customer Charter* (ирска верзија)

Публикации:

1. *Извори за локалните истражувања во Канцеларијата за јавни записи на Ирска* (1982) (веќе не се печати);
2. *Работници во Унијата* (1988) (веќе не се печати);
3. *'Љубовници на слободата?' Локална управа на Ирска во XX век* од *Diarmaid Ferriter* (2001);
4. *Статутни списоци на Ирскиот парламент, Richard III-Henry VIII* уредена од *Philomena Connolly* (2002).

²⁷⁰ **Publications, The National Archives of Ireland,**
<http://www.nationalarchives.ie/aboutus/publications.html>

- *Интернационална соработка*

Постои Програма за дигитализација на претходно напишани записи во соработка со Националниот архив на Канада. **Ирска**, исто така, учествува во **INTERPARES програмата**.

Архивот на Ирска во соработка со: Библиотеката и Архивот на Канада, Националната библиотека на Ирска, Градска Библиотека и Архив на Даблин, Јавната архива на Северна Ирска, Кралското друштво на антиквари на Ирска, Записи кои се однесуваат на транспортот на Ирска и архив на локалната управа на Fingal,²⁷¹ работи на Проект за дигитализација на пописите од 1901 и 1911 г

Пописникот со дигиталните слики е направен преку **топографски индекс** базиран на градските улици во *District Electoral Division* и **индекс според номенклатурата** за секоја личност од двата пописи. Интернет страницата која е лансирана во **декември 2007 година** содржи *слики и индекси* заедно со дополнителен илустративен материјал (историски коментар, фотографии, дигитализирани документи од **Ирска и Канада**).²⁷² Најпрво била изработена *дигитализација на пописот од 1911 година* бидејќи филмот бил со подобар квалитет за разлика од пописот од 1901 г.

* *Документ на месецот*²⁷³

Секој месец на интернет страницата на **Националниот Архив на Ирска** се поставува нов документ. Ќе ги наведат документите поставени на споменатата страница од последната година со цел да се видат колку разновидни се тие документ и дека некои од нив се однесуваат на секојдневниот живот во минатото.

²⁷¹ *Library and Archives Canada, National Library of Ireland, Dublin City Library and Archives, Public Record Office of Northern Ireland, Royal Society of Antiquaries of Ireland, Irish Railway Records Society и Fingal County Council Archives, Partners in the Census online project*, <http://www.census.nationalarchives.ie/about/partners.html>

²⁷² Повеќе за овој проект **Digitization of Irish 1901 and 1911 census records.**, <http://www.census.nationalarchives.ie/about/index.html>

²⁷³ **Documents of the Month Archive (2003-2006)**, <http://www.nationalarchives.ie/contactus/archives.html>

До **ноември 2009 година** поставени се следните документи: **јануари** – Мени од официјален ручек на претседателот *Douglas Hyde* во *Áras an Uachtaráin*, 1940 година²⁷⁴; **февруари** – Извештај на *Garda Síochána* во врска со стрелачки инцидент во *Fort Templebreedy*, областа *Cork*, 1940 година²⁷⁵; **март** – Освоена Резолуција од состанокот на Калифорнискиот државен парламент за *St Patrick's Day*, 1963 година²⁷⁶; **април** – Меморандум на Секторот за надворешни работи за признавање на теретот од економските санкции на **Ирската влада** против Јужна Родесија, 1967 година²⁷⁷; **мај** - Писмо до Секретаријатот на *Министерството за финансии* во врска со вооружен грабеж во пошта во *Dunmore*, 1923 година²⁷⁸; **јуни** - Писмо од Секторот на *Taoiseach* до претседателот *Douglas Hyde*, со кое се информира Претседателот за новата политика на **Владата** за цензурирање на телефонските повици меѓу **Ирска** и **Британија**, во воени услови, 1940 година²⁷⁹; **јули** – Извештај на *Garda Síochána* за цртање провокативни пароли од страна на пет луѓе на улиците на *Clogheen*, областа *Tipperary*, 1934 година²⁸⁰; **август** – Писмо од Претседателот на Извршниот одбор на **Кралското друштво на Даблин** со кое му се заблагодарува на *Taoiseach Jack Lynch* за организација на свечена вечера во чест на принцот *Bernhard* од **Холандија**, 1967 година²⁸¹; **септември** - Напис во Ирскиот весник *Times* со детали од свеченото откривање на плакетата од страна на *Phyllis O'Kelly* (сопруга на претседателот *Seán T O'Kelly*) по повод стогодишнината од смртта на *Anne Devlin*, куќна помошничка и заговорничка на *Robert Emmet*, 1951 година²⁸²; **октомври** – Писмо од Секторот во врска со разгледување на подморницата на брегот *Galway*, 1951 година²⁸³; **ноември** – Писмо од Секретаријатот на Фудбалскиот Сојуз на **Ирска** до Секретаријатот на Претседателот на **Ирска** со кое се поканува претседателот *Douglas Hyde* на следниот фудбалски натпревар меѓу **Ирска** и **Полска** во *Dalymount Park*, 1938 г.²⁸⁴

²⁷⁴ <http://www.nationalarchives.ie/contactus/news/jan2009.html>

²⁷⁵ [Ibidem..feb2009.html](#)

²⁷⁶ [Ibid., mar2009.html](#)

²⁷⁷ [Ibid., apr2009.html](#)

²⁷⁸ [Ib.,may2009.html](#)

²⁷⁹ [Ib.,jun2009.html](#)

²⁸⁰ [Ib.,jul2009.html](#)

²⁸¹ [Ib.,aug2009.html](#)

²⁸² [Ib.,sep2009.html](#)

²⁸³ [Ib., oct2009.html](#)

²⁸⁴ [Ib., nov2009.html](#)

1.2. 10. Организација и улога на архивите во Италија

Италија е една од членките основачи на Европската унија. Италија²⁸⁵ е распослана на Апенинскиот полуостров, но кон неа припаѓаат и три поголеми и неколку помали острови и со нејзината положба како средоземноморска земја имала голема улога во светската историја, почнувајќи од улогата на Рим и Римската империја во Стариот век, преку *златниот век* на хуманизмот и ренесансата се до денес. Огромното документарно богатство кое се создавало и зачувало во Италија било сместувано во канцелариите и културните институции во Рим и во други градови на Полуостровот. Пред обединувањето на Италија прв закон за уредување на архивската служба бил донесен во Кралството Сицилија во 1813 г. По обединувањето на Италија, со Кралски декрет од 1975 година била формирана архивска служба при Министерството за внатрешни работи и Архивски совет со што започнало основањето на Кралскиот архив. Но дури во 1919 година сите државни и приватни архиви биле подредеи на државен надзор, само црковните архиви останале надвор од тој надзор.²⁸⁶

Во 1953 година Централниот државен архив го добил статусот на современа архивска институција.²⁸⁷ За организационата структура и управувањето со архивите по 1963 година биле донесени неколку законски акти, меѓу кои: Претседателски декрет од 30 септември 1963 година; Правен декрет од 20 октомври 1998 година; Правен декрет од 22 јануари 2004 година, кој стапи на сила на 1 мај 2004 година и Претседателски декрет од 10 јуни 2004 г.

²⁸⁵ Италија зафаќа површина од 301 263 км² на која живеат 60 000 000 жители и е една од поголемите членки во ЕУ.

²⁸⁶ **Archivio centrale dello stato**, <http://www.archivi.beniculturali.it/ACS/storia.html>Б. ; Лекић, оп. cit., 41.

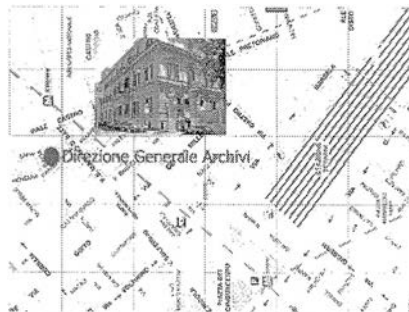
²⁸⁷ **ARCHIVIO CENTRALE DELLO STATO**,
<http://www.archivi.beniculturali.it/ACS/storia.html>

Италијанските документи се едни од најзначајните во светот и за нивната конзервација се грижи архивската администрација, која има мрежа на **Државни архиви и Архивски дирекции**.

- *Организација на Генералната архивска управа*

Генералната архивска управа е одговорна за управата на научната, техничката и административната област преку: *заштита и конзервација* на архивските записи; *инспекција и контрола на архивирањето*; *обука на персоналот* кој управува со записите; *технологија за работа*; *публикација*; *развој на работата и презентација*.²⁸⁸

Генералната архивска управа ги исполнува должностите и задачите во согласност со *одредбите за заштита на архивската граѓа*.

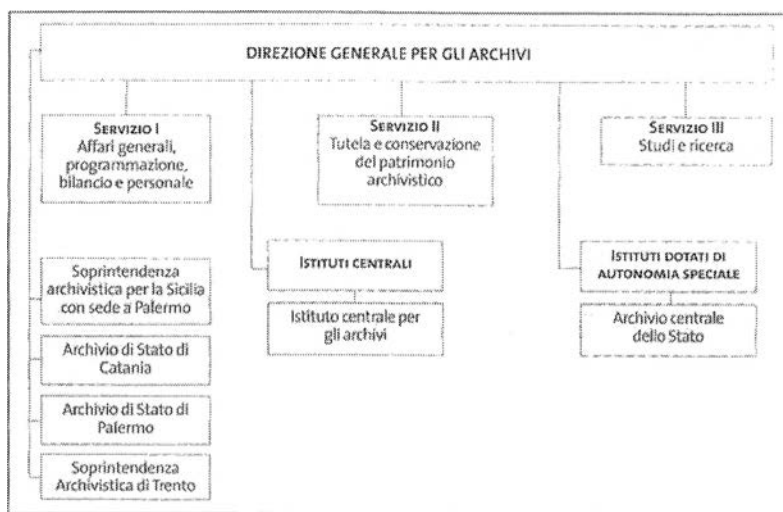
Генерална архивска управа

Генералната архивска управа посебно е задолжена за:

1. искажување на мислења од доменот на работата кои се однесуваат на годишно ниво;
2. одобрување активности во врска со архивската граѓа согласно Законот;
3. одобрување за изнајмување на архивската граѓа за изложби на националната територија или надвор од земјата;
4. за развој на програми за обука, истражување и научни цели;
5. изведување работи во однос на репродукцијата и реставрацијата на архивската граѓа, заштита на дигиталните записи, односи со меѓународните органи во секторот;

²⁸⁸ L'amministrazione archivistica, <http://www.archivi.beniculturali.it>

6. одобрување планови за сместување на граѓата која повеќе не се користи од страна на државните органи;
7. понуда на стипендии за усовршување на чувањето на документите;
8. договарање со надлежните органи на *Министерството за внатрешни работи* за идентификација на доверливите документи во **Архивот** кои се од јавен или приватен интерес;

Шема на Генералната дирекција на архивите

Генералната дирекција на архивите е составена од три сервиси: **Сервис I**, **Сервис II** и **Сервис III**, **Архивска дирекција за Сицилија** со седиште во **Палермо**; **Државен архив на Катанија**; **Државен архив во Палермо**; **Архивска дирекција на Тенто**; **Централен институт** (под чија управа е **Централниот Институт за архивите**); Институционални органи со посебна автономија (под чија управа е и **Централниот државен архив**)²⁸⁹.

1. **Сервисот I** е задолжен за општите работи, законските односи, годишните извештаи и статистичките податоци, апликација на санкции; обезбедување на компјутерски сервис; организирање и управување со тековните и архивирани записи,²⁹⁰
2. **Сервисот II** го поддржува **Генералниот Директор** во подготовката на *упатства*; се грижи за чувањето и заштитата на документите во

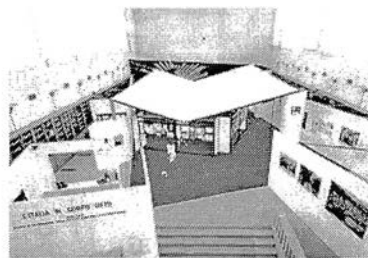
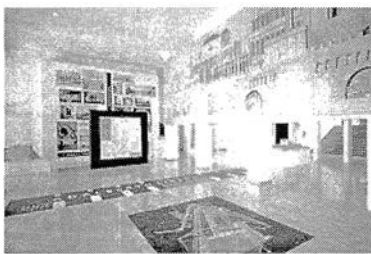
²⁸⁹ Abruzzo, Basilicata, Calabria, Campania, Emilia Romagna, Friuli Venezia Giulia, Lazio, Liguria, Lombardia, Marche, Molise, Piemonte e Valle d'Aosta, Puglia, Sardegna, Sicilia, Toscana, Trentino - Alto Adige, Umbria, Veneto.,

<http://www.archivi.beniculturali.it/UCBAWEB/homeSop.html>

²⁹⁰ Повеќе за **Сервисот I** на <http://www.archivi.beniculturali.it/servizioI/index.html>

Архивите; ја координира организацијата на просториите за истражување; работата на лабораториите за реставрација и репродукција;²⁹¹

3. **Сервисот III** обезбедува *обука и курсеви* за архивистите во договор со *Универзитетите, локалните управи и организации* во однос на внатрешните односи и учеството во здружени истражувачки програми. **Сервисот** е задолжен за прифаќање **општи стандарди** во доменот на дигиталната репродукција на документарното наследство, прифаќање на **општи стандарди** за конзервација на аналогни и дигитални записи; репродукција и реставрација на архивското наследство; заштита на дигиталната меморија; односите со меѓународните органи во секторот. **Сервисот** координира со **Националниот архивски систем (SAN)**; одржува контакти со **Централниот институт за Архиви** и со **Националниот центар за ИТ** во однос на јавната администрација. **Сервисот** се грижи за **web** страницата на **Генералната дирекција** и координацијата со **web** страниците на локалните организации;²⁹²
4. **Централниот државен архив** е одговорен за чување и збогатување на збирките документи од централните државни органи (*Претседателството на Советот на министри, министерствата, јавните организации и судството*), со исклучок на документите од Архивите на **Кабинетот на Претседателот на Републиката, Парламентот, Министерството за надворешни работи и Министерството за одбрана.**

Ентериерот на Централниот државен архив

Централниот државен архив на Италија е еквивалент на *Националните архиви на државите со слични историски традиции* како на пр. **Националниот архив на Франција, Германскиот Сојузен архив, Националниот архив во Вашингтон и Јавната архива во Лондон.** Во поглед на својот институционален карактер, **Централниот државен архив** повеќе од половина век е појдовна точка за историските истражувања, како

²⁹¹ Повеќе за **Сервисот II** на <http://www.archivi.beniculturali.it/servizioII/index.html>

²⁹² Повеќе за **Сервисот III** на <http://www.archivi.beniculturali.it/servizioIII/index.html>

што докажуваат и илјадниците публикации создадени со помош на архивските фондови сместени во архивската библиотека.

Државниот архив ги прима архивските записи на сите државни органи, со исклучок на: **Министерството за одбрана, Министерството за надворешни работи, Канцеларија на пратеници и Сенатот, Претседателството на Републиката и Уставниот суд.**

- *Информациони систем на Државните архиви*

Sistema Informativo degli Archivi di Stato

SIAS е база на податоци која постојано се зголемува и овозможува да се истражуваат *документарните збирки и инвентари* преку интернет или во самите читални на **Државните архиви**.

Во **SIAS** може да се најдат:

- Информации за **Државните архиви**, нивните оддели и локации, консултации за адресите, работното време и контакти;
- Информации за квалитетот на документите, содржината на фондовите и нивните врски со имателите и инвентарите;
- Информации за имателите: институциите и органите, индивидуалните лица и семејствата во текот на создавањето, зачувувањето и предавањето на архивските записи;
- Информации за инвентарите: типот и степенот на детали на алатките за пристап до архивските збирки; за детално истражување во просториите за истражување;
- Слики од документи, структурно интегрирани во информацискиот систем;
- Истражувачки патеки, сруктурно поврзани преку јазли и рангирани од **општо кон посебно**, од описи на документи во нивната хиерархиска структура и нивните врски со луѓето, семејствата или организациите кои ги создале;
- WEB корисниците можат да пребаруваат во податоците на **Државните Архиви**, да ги селектираат и зачувуваат податоците од истражувањето директно на нивниот сервер.

Координацијата и организацијата на **SIAS** му е доверена на **Централниот институт за архивите**.

* **Централниот институт за архиви**²⁹³

Централниот институт за архиви бил основан со **Законскиот Декрет од 20 октомври 1998 година**. Основните задачи на **Институтот** се поставување на стандарди за инвентари и формирање на архивски записи, истражување и проучување и примена на нови технологии.

Целта на **Централниот институт** се: истражување и проучување при **Генералната Дирекција за Архиви**, развива планови и програми за опис на архивската граѓа, критериуми за опис, развојот и поддршката на соработката меѓу информациските системи, врши координација, насочување и промоција на знаењето и примената на стандардите за опис и технологија.

²⁹³ Повеќе на интернет страницата **Instituto Centrale per gli Archivi - ICAR**, <http://www.icar.beniculturali.it/>

1.2. 11. Организација на архивот на Кипар

Република **Кипар** е сместена на најголемиот остров во источниот дел на Средоземно Море, јужно од Турција. Кипар зафаќа површина од 9. 950 км² на која живеат 800 000 жители. Кипар (грчката зедница) е член на ЕУ од 2004 г.

- *Организација на архивот*

Јавниот архивски сервис (*Public Record Office*) на **Кипар** бил формиран во **1978 година** согласно *Законот за јавни записи* со цел обезбедување на соодветна конзервација на јавните записи. Во **1991 година** бил преименуван во “*Државен архив*” согласно *Законот за Државен архив*. **Архивот** е под управа на *Министерството за правда и јавен ред*.²⁹⁴

Државниот архив на Кипар гораководи **Директорот на Државниот архив**. **Архивот** има два сектори: *Администрација на записи* (*Records Administration*) и *Сервис за записи* (*Records Services*).

- Сектор - *Администрација на записи* вклучува служби кои се одговорни за контрола и координација на договорите за имплементација на Програмата за Административни записи, како на пр. класификација, одбирање и пренос на записите;
- Сектор - *Сервисот за записи* ги вклучува сите сервиси кои работаат за записите кои веќе се сместени во **Државниот Архив**.

Во рамки на **Секторот за записи** спаѓаат:

- *Читална*: Добивање на информации од записите како одговор на официјалните и другите барања, насоки за локалните и странските истражувачи во почетната фаза на нивното истражување за тоа како да го спроведува истражувањето и идентификувањето на потребните записи²⁹⁵;

²⁹⁴ **State Archives of Cyprus**,
http://www.mjpo.gov.cy/MJPO/MJPO.nsf/dmlstate_en/dmlstate_en?OpenDocument

²⁹⁵ Во *читалната* може да се добијат одговори на често поставуваните прашања од страна на официјалните тела и од јавноста. Тука може да се најдат водичи за истражувачите, кои

- *Сервис за средување*: Логичка и уредна класификација и изработка на соодветни каталози, индекси и други средства за преглед на архивските збирки. Издава публикации врз основа на записите кои ги поседува;
- *Депоза*: Обезбедување сигурност на записите кои се примени во **Државниот архив** и нивната достапност;
- *Одделение за конзервација*: Реставрација на оштетените документи и нивно враќање во употреблива состојба;
- *Репрографски сервис*: Микрофилмување на оригиналните записи за нивна сигурност и превентивна конзервација;
- **Обука**: Учество во програми за обука на членовите на граѓанскиот сервис.²⁹⁶

- *Улога на Архивот*

Примарната функција на **Државниот архив** на Кипар е место каде се сместуваат јавните записи и перманентно се чуваат. **Архивот** мора да ги заштитува и истовремено да ги прави достапни за истражување за јавноста. **Државниот архив** е место каде се сместуваат архивските записи од сите органи на **Владата** и други органи според *Законот за Државен архив*. Моментално во **Државниот архив** сместени се околу 3.88 километри. Некои од основните архивски фондови потекнуваат од архивата на *Гувернерот и Секретаријатот* во периодот 1878-1960 година.

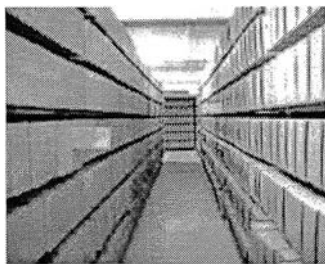
Задачите на **Државниот архив на Кипар** се следните:

- прием на архивската граѓа;
- обезбедување на соодветна заштита на примените записи и обезбедување пристап до нив;
- публикување на каталози, индекси и други упатства;
- реставрација на распаднатите или уништени документи;
- микрофилмување на оригиналните записи за нивна безбедност и превентивна конзервација;
- обработка на порачките за фотокопии од истражувачите;
- организација на обуки за вработените.²⁹⁷

се на почетокот на своето истражување. Им се нуди помош при истражувањето и идентификацијата на записите кои им се потребни.

²⁹⁶ **Organisation, Ministry of Justice and Public Order,**

http://www.mjpo.gov.cy/MJPO/MJPO.nsf/dmlorganisation_en/dmlorganisation_en?OpenDocument

Депото на Државниот архив на Кипар

- *Соработка со други институции и архиви*

Државниот архив на Кипар е член на **МАС** од **А категорија** уште од **1977 година** и исто така е член и на **EURBICA**.

Од **1985 година**, **Државниот архив на Кипар**, во обид да ги зголеми фондовите со записи од постариот историски период за островот, бил вклучен во проекти заедно со **Националниот архив на Англија, Велс и Обединетото Кралство**, со откупување на микрофилмови, копии од записите кои се однесуваат на **Кипар** од **Државниот архив на Венеција**. Овој проект веќе заврши и започнат е еден нов проект во соработка со *Marciana Library* во **Венеција**.

Државниот архив соработува со **ИТ секторот** при **Владата на Кипар** со цел да обезбеди пристап до документите во електронска форма, како и со *Министерството за образование и култура* со можност да им се олесни работата на архивистите.

²⁹⁷ **INSAR10, Archives in the New member states**,
http://ec.europa.eu/transparency/archival_policy/docs/insar/insar10_en.pdf

1.2. 12. Архивите и управувањето со архивските записи во Летонија

Летонија е балтичка земја, поранешна советска република. По распаѓањето на Советската федерација таа стана независна држава.²⁹⁸ Членка на ЕУ од 2004 г.

- *Историски осврт на настанувањето на архивот*

Државниот архивски систем на Летонија бил основан во **1919 година**, кога **Државниот историски архив** ја започнал својата работа управуван од *Министерство за образование на Летонија*. Тоа била првата независна институција и неговата мисија била да се собираат и чуваат сите значајни државни документи.

Законот за **Државните архиви** стапил во сила на **28 октомври 1924 година** и го обезбедил статусот на Архивите, ги дефинирал нивните цели што се однесува на државните институции и го дефинирал името – **Државни архиви**. Подоцна бил изменет во **1932 година**, проширен со вклучување на локалните управи и други јавни судски институции.

За време на Советската окупација на **22 август 1940 година**, Кабинетот на Министрите ја прифатиле Одлуката “За организација на Архивите во **РСБ Летонија**”, која ги признава сите документи кои постојат на територијата на **Летонија**, како и оние од сите укинати и национализирани установи и компании, религиозни, општествени и политички организации, да станат дел од државната сопственост.

До **1961 година** архивскиот систем бил под управа на структурите за внатрешни работи (*Внатрешен Народен Комесаријат на РСБ Летонија*), подоцна *Министерство за внатрешни работи*.²⁹⁹

²⁹⁸ Латвија зафаќа површина од 65 000 км² на која живеат 2 300 000 жители.

Реорганизацијата на архивскиот систем започнала во **1961 година**. На **30 декември 1961 година** била основана **Архивската Дирекција**, под управа на *Советот на Министри на РСБ Летонија*. Обновената **Република Летонија** го прифати Законот “За Архиви” на **26 март 1991 година**. Ова е основата на денешниот архивски систем. Според *Законот за Архиви од 26 март 1991 година*, **Државниот архив на Летонија** е правен субјект. Во **1993 година** државниот архивски систем под управа на *Министерството за правда*, но од **2001 година** е под управа на *Министерството за култура*. **Државниот архив на Летонија - LVA**³⁰⁰ е дел од државниот архивски систем на **Летонија**, под управа на **Генералниот директорат на Државниот архив**³⁰¹.

- *Организација на архивот*

Државниот архивски систем на Летонија се состои од 15 архиви чија задача е да се обезбеди собирањето, вреднувањето, описот, чувањето, пристапот и користењето на националните документи.

Структура на Генералната дирекција на Државниот Архив на Летонија
Šķūņu Street 11, Rīgā, LV - 1050

²⁹⁹ **Latvia State Archives: Brochure,**

http://www.arhivi.lv/sitedata/VAS/dokumenti/digitalas_publicacijas/LatviaStateArchives.pdf

³⁰⁰ **Latvijas Valsts arhīvs,** <http://www.arhivi.lv/index.php?&371>

³⁰¹ **Генералната дирекција на Државниот архив на Летонија** е под управа на *Министерството за култура*. Тоа е административно тело кое допринесува за развојот и имплементацијата на политиката во доменот на архивите и истовремено одговорно е за администрација на **Државните архиви**. **Генералната дирекција на Државниот архив** издава инструкции и други документи во врска со организацијата на архивската работа и државната инспекција на *Националниот архивски Фонд на Летонија*. Ги синхронизира финансиските работи, материјалните залихи и капиталните конструкции за *Државниот архивски систем* со Кабинетите на Министрите на **Република Летонија**,

State Archives of Latvia, Law "On Archives", <http://www.arhivi.lv/index.php?&1168>

Државен историски архив
на Летонија³⁰²

Регионален државен архив на
Liepāja³⁰³

Државен архив на
Летонија³⁰⁴

Регионален државен архив на
Rēzekne³⁰⁵

Државен архив за
аудиовизуелни документи
на Летонија³⁰⁶

Регионален државен архив на
Sigulda³⁰⁷

Државен архив за лични
податоци³⁰⁸

Регионален државен архив на
Tukums³⁰⁹

Регионален државен архив
на Alūksne³¹⁰

Регионален државен архив на
Valmiera³¹¹

³⁰² *Структурата на Државниот историски архив на Летонија*: Директор, Сектор за заштита на документи, Сектор за консултирање на документација и бази на податоци, Сектор за истражување на фондови, Сектор за научна консултација, Сектор за применети информации, Сектор за примена и популаризација на документи, Сектор за организација на работата и развојот и Сектор за финансии и сметководство., повеќе на **Latvia State Historical Archives**, <http://www.arhivi.lv/index.php?&217>

³⁰³ Повеќе на **RSA of Liepāja**, <http://www.arhivi.lv/index.php?&860>

³⁰⁴ Повеќе за **The State Archives of Latvia**, <http://www.itl.rtu.lv/LVA/indexe.php?id=11>

³⁰⁵ Повеќе на **RSA of Rēzekne**, <http://www.arhivi.lv/index.php?&861>

³⁰⁶ *Структурата на Државниот архив за аудиовизуелни документи на Летонија*: Директор, Сектор за човечки ресурси и управа, Сектор за сметководство, Сектор за филмови, Сектор за аудио и фотографски документи, Сектор за фондови, Сектор за дигитална технологија и заштита, Сектор за TELECINE, Сектор за електронски документи и Сектор за набавка.; работи на собирање на аудио-записи и видео-записи, кои се однесуваат на **Летонија** и на најактуелните социјални, политички и културни настани; обезбедува висок квалитет на примените документи; обезбедува пристап до документите согласно постоечката легислатива; постојано ги дополнува аудиовизуелните и фотографските збирки и со нив да ги комплетира *архивските фондови*. Повеќе на **Latvia State Archive of Audiovisual Documents**, <http://www.arhivi.lv/index.php?&1177>

³⁰⁷ Повеќе на **RSA of Sigulda**, <http://www.arhivi.lv/index.php?&863>

³⁰⁸ **Државниот архив за лични податоци на Летонија** е задолжен за консултација за *номенклатурата и описот на архивските датотеки*, уредување и опис на архивските датотеки во институциите и препријатијата во согласност со дворот, акумулација на записи од ликвидирани институции и препријатија во државата и нивно сместување во **Државниот архив** согласно договорот.,

повеќе на **State Archive of Personnel Files**, <http://www.arhivi.lv/index.php?&936>

³⁰⁹ Повеќе на **RSA of Tukums**, <http://www.arhivi.lv/index.php?&862>

³¹⁰ Повеќе на **RSA of Alūksne**, <http://www.arhivi.lv/index.php?&846>

Rūpniecības Street 1, Alūksnē,
LV - 4301

Регионален Државен Архив
на Cēsis³¹²

Регионален Државен Архив
на Ventpils³¹³

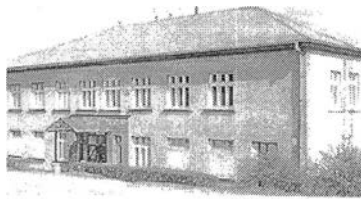
Регионален државен архив
на Daugavpils³¹⁴

Специјална Библиотека на
Државниот архив³¹⁵

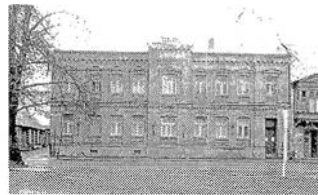
Регионален државен архив
на Jelgava³¹⁶

Централна лабораторија за
микрофилмување и
реставрација на документи³¹⁷

Регионален државен архив
на Jēkabpils³¹⁸

Регионален Државен
архив на Alūksne

Регионален Државен
архив на Cēsis

³¹¹ Повеќе на **RSA of Valmiera**, <http://www.arhivi.lv/index.php?&864>

³¹² Повеќе на **RSA of Cēsis**, <http://www.arhivi.lv/index.php?&856>

³¹³ Повеќе на **RSA of Ventpils**, <http://www.arhivi.lv/index.php?&865>

³¹⁴ Повеќе на **RSA of Daugavpils**, <http://www.arhivi.lv/index.php?&857>

³¹⁵ Библиотеката работи како независна единица уште од 1987 година со обединувањето на библиотечните фондови на **Државните архиви**. Библиотеката може да се користи од страна на архивисти, истражувачи и други заинтересирани лица. Библиотеката содржи историска литература, литература од доменот на архивистиката, социјалната наука, енциклопедии, речници итн. Библиотеката исто така содржи ретки изданија од XVI-XIX век и се однесуваат на европската и балтичката историја, хералдика, генеологија итн. Таа издава и е-каталог., **Special Library of State Archives**, <http://www.arhivi.lv/index.php?&386>

³¹⁶ Повеќе на **RSA of Jelgava**, <http://www.arhivi.lv/index.php?&859>

³¹⁷ Централната лабораторија за микрофилмување и реставрација на документи била основана во 1968 година како дел од Државниот архив за аудиовизуелни документи на Летонија, но подоцна во 1989 година станала независна единица. Главната задача на ова Лабораторија е да се обезбеди зачувување на националните архивски фондови, **Central Microphotocopying and Document Restoration Laboratory**, <http://www.arhivi.lv/index.php?&388>

³¹⁸ Повеќе на **RSA of Jēkabpils**, <http://www.arhivi.lv/index.php?&858>

Регионален Државен архив на Lierāja

Регионален Државен архив на Daugavpils

Државен историски архив на Летонија

Државниот архив на Летонија е најголемиот **Архив**, кој е задолжен за *контрола и собирање на државни записи и записи од локалните институции на власта на Република Летонија, судски записи, записи од Јавното обвинителство и невладините организации.*

Државниот архив на Летонија обезбедува заштита и користење на записи од историјата на **Летонија** (од 1940 година до денес).³¹⁹

Државниот архив на Летонија на Bezdēlīgu street

Државниот архив на Летонија на Kurzemes avenue

Државниот архив на Летонија собира голем број на извори од политичката, социјалната и културната историја, од кои најстарите датираат од XIII век и изнесува околу 145.4 илјади метри а.г. *Државните и регионалните архивски служби се одговорни за сместување, управување и пристап до сите примени архивски записи, како и инспекција и*

³¹⁹ The State Archives of Latvia, <http://www.lvrahivs.gov.lv/indexe.php?id=21>

контрола на управувањето со записите и архивите во сите јавни институции. **Законот** ги задолжува сите јавни институции да ги предадат документите од трајна вредност во **Државниот архив**. Овој **Државен архив** врши прием и на архивските записи во сопственост на приватните лица, организациите и претпријатијата кои се од национална важност.

- Презентација на архивското богатство на Летонија.

Публикации на Државниот архив на Летонија:

Во последната деценија мошне актуелна форма на презентација се изложбите со каталози, отпечатени или електронски.

Една од темите за публикација и изложба е депортацијата и реперсијата врз летонските граѓани од страна на Советскиот Сојуз по наредба на Сталин.

1. Првата масовна депортација на Летонските граѓани, 14 јуни 1941 година³²⁰

На **14 јуни 1941 година** – денот кога била извршена **Првата масовна депортација на Летонските граѓани** од страна *Советскиот Сојуз* и истовремено една од најжасните страници од историјата на **Летонија**. Се смета дека тогаш, за време на репресиите, **Летонија** изгубила илјадници жители – политичари, наставници, научници, војници, културни работници итн..

Темата за репресиите не е само дел од *Историјата на Летонија*, но и од историјата на Европа, воопшто. Благодарение на финансиската поддршка од **Европската комисија**, оваа **виртуелна изложба** е достапна

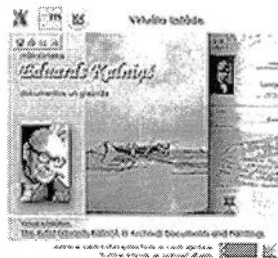
³²⁰ Повеќе за оваа публикација **AIZVESTIE**, <http://www.itl.rtu.lv/LVA/dep1941/>

и на англиски јазик. **Летонија** се надева дека на тој начин ќе допринесе во проширувањето на знаењето во заедничката европска историја и зголемувањето на разбирањето и близината меѓу народите.

Оваа изложба била подготвена со употреба на постоечките бази на податоци во **Државниот архив на Летонија** и нуди јасни информации за целиот процес од **14 јуни 1941 година**, *депортацијата – подготовката, имплементацијата и условите во спогодбата*.

Изложбата, исто така, содржи документи кои го запознаваат посетителот со судбините на поедини личности кои биле депортирани. Секцијата е надополнета со извадоци од интервјуа со поранешните депортирани лица, кои биле следени и подготвувани со експерти кои работеле на *Проектот за национална усна историја* при *Институтот за Филозофија и Социологија на Универзитетот во Летонија*.

2. Артистот **Eduards Kalniņš** во документите и портретите

Артистот **Eduards Kalniņš** во документите и портретите³²¹

Виртуелната изложба “Уметникот **Eduards Kalniņš** во документите и портретите” е резултат на соработката која вклучува и збирка со архивска документација на **Државниот архив на Летонија**, збирка со портрети од *Eduards Kalniņš* во **Државниот музеј за уметност** и архивските записи во **Информацискиот Центар на Академијата за уметност на Летонија**.

³²¹ Virtual exhibition, The Artist Eduards Kalniņš in Archival Documents and paintings, <http://www.itl.rtu.lv/kalnins/>

Како резултат на тоа се врши еден вид на популаризација на културното наследство на **Летонија** во земјата и надвор. Оваа изложба е создадена со финансиска поддршка на *Фондацијата за културни фондови* и учество на Државната агенција *Културно информациски системи*.

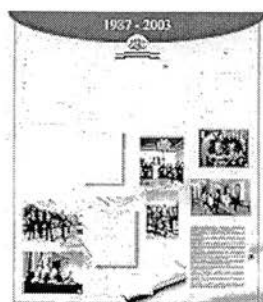
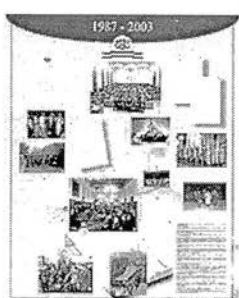
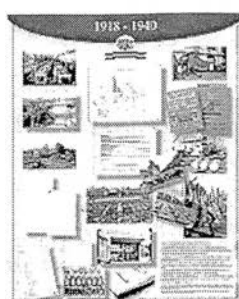
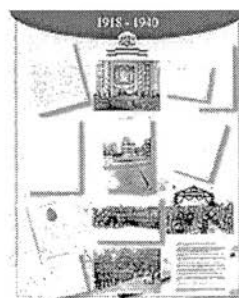
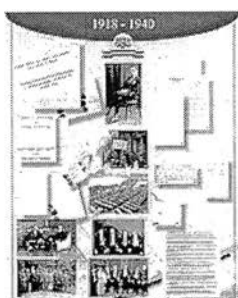
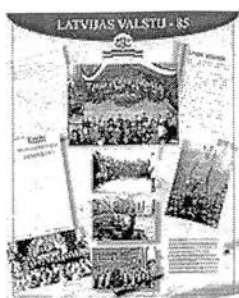
3. Изложба на документи “Република Летонија - 85”³²²

18 ноември – *86 години од прогласувањето на Република Летонија*. Минатата година на овој значаен датум била подготвена изложба на тема “*Република Летонија – 85*”. Сè уште може да се посети изложбата во просториите на **Генералната Дирекција на Државниот архив на Летонија** во главниот град Рига. Изложбата била подготвена од страна на **Државниот архив на Летонија** во соработка со *Познатиот Фронтален музеј* и *Архивот на Министерството за надворешни работи на Летонија*. Оваа изложба е само мал дел од вредните материјали од документарното наследство на **Летонија**. На 11 паноа се изложени 148 копии на документи од разна архивска граѓа и фондови, кои содржат докази за фокусот на историјата на **Летонија**. Претставен е развојот на државата како независна земја, од *Протоколот на историското заседание на Националниот Совет на Летонија* на 18 ноември 1918 година со прогласувањето на **Летонија за Република**. Претставени се и документи за **Мировниот договор помеѓу Летонија и Советска Русија** од 11 август 1920 година.

Брзиот прекин на ваквиот начин на живот може да се види на 5-то пано каде е претставена Советската окупација врз **Летонија** во 1940 година. На 6-то и 7-то пано прикажани се почетоците на *Atmoda* (National Awakening Movement) и кулминацијата на активностите во самостојноста на **Летонија** во текот на доцните 80-те, вклучувајќи и фотографии од единствената акција - **Балтички Начин** на 23. август 1989 година, како и повторно воспоставување на независна држава. На последното пано се презентирани доказите од последните и најважните настани – вклучувањето на **Летонија** во **НАТО** и во **ЕУ** во 2003 година.

³²² Изложбата **Document exhibition "Republic of Latvia - 85"** достапна е на <http://www.arhivi.lv/index.php?&1373>

Прилог со паноата од изложбата “Република Летонија” - 85

Во Читалните на Државните архиви може бесплатно да се користат помошните средства и документи. Секој Архив има служба која нуди подготовка на прашања за социјалните и правните прашања врз

основа на архивските документи и копии, прави истражувања и анализи за архивските документи.

- *Соработка на архивот со други институции и асоцијации*

Архивот на Летонија соработува со институции и невладини организации во повеќе проекти за заштита и собирање на културното наследство и нивно спојување во еден интегриран лесно достапен информациски систем.³²³ **Државниот архив** е носител на иницијативата да се обединат сите јавни архиви во единствена мрежа со цел да ги направи online достапни.

Институциите на **Генералната Дирекција на Државниот архив** соработуваат со *невладините организации* во својата работа која се однесува на собирање документи, нивна заштита и промоција на имплементацијата на проекти.

Генералната Дирекција на Државниот архив соработува и со **Асоцијацијата на архивисти на Летонија (LAV)**³²⁴. Во LAV членуваат голем број на архивски институции, индивидуални лица кои се занимаваат со проблематиката на развојот на архивскиот систем.

Генералната Дирекција на Државниот архив е членка на **МАС** уште од 1993 година.

Генералната Дирекција на Државниот архив на Летонија има потпишано **Договори за соработка со Германија, Холандија, Русија, Белорусија, Полска, Литванија и Естонија**. Соработува и со Мрежата на Балтичкото наследство.³²⁵

³²³ **State Archives of Latvia**, <http://www.arhivi.lv/index.php?&3/>

³²⁴ Повеќе на страницата на **State Archives of Latvia, Collaboration**, <http://www.arhivi.lv/index.php?&23>

³²⁵ **International cooperation, State Archives of Latvia**, <http://www.arhivi.lv/index.php?&67>

1.2.13. Улогата на архивите во Литванија и управување со архивските записи

- *Краток осврт на историјатна архивите*

Литванија³²⁶ е една од трите балтичките земји кои до распаѓањето на СССР беа Советски републики. Таа ја прогласи својата независност со Декларацијата од 11 март 1990 г. Литванија стана член на ЕУ во 2004 година.

- *Краток историски осврт на организацијата на архивите*

Настанувањето на архивите во **Литванија** е поврзано со формирањето на **Литванската држава** во првата половина на XIII век. Старите архивски литвански записи биле уништени во бројните војни и пожари. **Архивата** на *Големiot Војвода* подоцна го стекнала името *Литванска метрика*. Во **Средниот век** градовите, црквите и имотите поседувале свои сопствени архиви. Со Руската окупација над **Литванија** во **1795 година** најзначајните **Литвански архивски записи** биле префрлени во **Русија**.

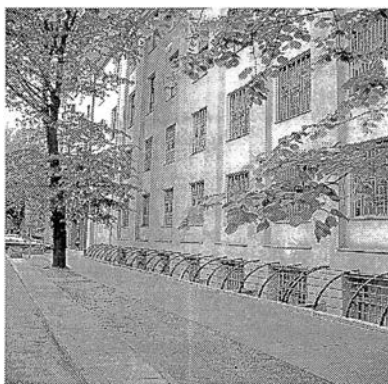
Во средината на **XIX век** бил основан првиот **Архив** како посебна институција за собирање и заштита на записи. Во **1852 година** бил основан **Централниот архив - Vilnius** за *првите регистратурски книги*, чија цел била да ги чува официјалните записи на **Големото војводство на Литванија**.³²⁷

³²⁶ Литванија зафаќа површина од околу 65 300 км² на истата живеат околу 3 400 000 жители. Таа е парламентарна република. (К. Natek I М. Natek, *Države Svijeta*,... 95; http://europa.eu/abc/european_countries/eu_membres/lituania/index_bg.htm)

³²⁷ Записите од периодот на руската инвазија, кои припаѓаат на Царската руска институција на *Vilnius Gubernya*, биле сместени во Заедничкиот Архив на институциите на *Vilnius*, основан во 1872-1876., **Introduction, Lietuvos archyvų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės**,

На Република Литванија, на 19 октомври 1921 година бил основан Централниот Државен архив во *Kaunas*. Целта на овој Архив била да ги собира и чува сите записи од поранешните државни и локални институции, грижејќи се истовремено и за архивите на приватните лица и сместувањето на архивската граѓа добиена назад од Русија.

Архивскиот сектор на Литванија основан е во 70-те години на XX век и именуван е како *Архивски одбор* под надзор на Советот на Министри. По осамостојувањето од поранешната Советска унија на 11 март 1990 година бил основан модерен систем на Државни архиви. Подоцна, во 1995 година, бил преименуван во денешното име Архивски сектор на Литванија под управа на Владата на Република Литванија.

Архивскиот сектор на Литванија

Денес архивите се организирани и работат според повеќе закони.³²⁸

<http://www.archyvai.lt/archyvai/selectPage.do?docLocator=11133F286DBD11D8AA1D746164617373&pathId=18>

³²⁸ Закон за архиви од 30 март 2004 година; Статут за Архивскиот сектор на Литванија прифатен на 14 април 1995 година (Резолуција п.542), изменет во 1998 и 2002 година; Регулативи за Државните архивски фондови прифатени на 13 мај 1996 година (Владина резолуција п.556); Регулативи за заштита, управување, истражување и пристап до Државните архивски фондови, прифатени на 12 април 1996 година (Владина резолуција п.452); Регулативи за регистер на Литванските архивски фондови од 19 април 1996 година (Владина резолуција п.480).

● *Организација на Архивот*

Архивскиот сектор на Литванија е највисока национална власт во доменот на записите и архивското работење. Секторот учествува во создавање и имплементација на националната политика и државната стратегија во доменот на управувањето со записите и архивите. Издава *полномошни и советодавни стандарди и регулативи* со намера да обезбеди пристап, ефикасно управување и контрола на јавните записи во текот на нивниот животен циклус (од создавањето до крајниот распоред). *Премиерот го назначува генералниот директор на Секторот.*

Државниот архивски систем во **Литванија** е централно организиран. Во состав на Системот се:

Архивскиот сектор на Литванија³²⁹ (*Lithuanian Archives Department*),

Три **Државни архиви**:

1. Државен Историски архив на Литванија³³⁰ (Архивот претставува депо за сместување на записи кои се однесуваат на историјата на Литванија од XIII век сè до *Декларацијата за независноста на Литванија во 1918 година.*);

1. Централен Државен архив на Литванија³³¹ (Во Архивот се чуваат записи од државните и локалните органи, претпријатијата, религиозните заедници, популарните институции и лица, од **1918 година** сè до **1990 година**. Архивот поседува околу 31 000 метри архивска граѓа.);

2. Државен Модерен архив на Литванија³³² (Архивот врши контрола над управувањето со записи во главните државни институции -

³²⁹ **Lithuanian Archives Department under the Government of the Republic of Lithuania**, <http://www.archyvai.lt/archyvai/selectLanguage.do?language=en>

³³⁰ Овој Архив содржи значајни книги со записи од матични книги од 1940 година до денес. Архивот не нуди генеолошко истражување., **Lithuanian State Historical Archives**, <http://www.archyvai.lt/archyvai/changeSite.do?siteId=1&pathId=59>

³³¹ **Lithuanian Central State Archives**,

<http://www.archyvai.lt/archyvai/changeSite.do?siteId=2&pathId=67>

³³² **Lithuanian State Modern Archives**,

<http://www.archyvai.lt/archyvai/changeSite.do?siteId=3&pathId=75>

Парламентот, Кабинетот на Претседателот на Република Литванија, Кабинетот на Владата, министерствата и органите итн.);

Два специјализирани архиви

3. **Специјален Архив на Литванија**³³³ (Архивот чува записи од поранешната РСБ Литванска поделба на КГБ, СССР, од **1940-1941 година**; записи од РСБ Литванското Министерство за внатрешни работи за периодот **1944-1990 година** и записи од комунистички и социјалистички организации од XIX век сè до 1991 година);
4. **Архив за Литература и уметност на Литванија**³³⁴ (Во Архивот се чуваат и собираат записите кои им припаѓаат на државните институции, популарните организации и приватни лица, одразувајќи го развојот на културата и уметноста во Литванија.);

Десет окружни архиви:

5. **Окружниот архив на Alytus**³³⁵ (Во Архивот се чуваат документи од регионалните државни, општински и невладини институции, претпријатија и поединци од областите *Alytus, Lazdijai* и *Varėna* од **1945 до денес**. Архивот исто така е вклучен во инспекцијата на *управувањето со записите* во локалните јавни институции.);
6. **Окружниот архив на Kaunas**³³⁶ (Најголемиот окружен Архив, во кој се чуваат документи на поранешните институции *Kaunas Gubernya* од средината на XIX век до **1918 година**, документи од некои институции кои функционираше во регионот *Kaunas* во периодот **1918-1945 година**, и документи на регионалната држава, општинските и невладините институции, претпријатија, популарни организации и лица од областите *Kaunas, Jonava, Kaišiadorys, Kėdainiai, Prienai* и *Raseiniai* од **1945 година до денес**.);
7. **Окружниот архив на Klaipėda**³³⁷ (Во Архивот се чуваат документи од регионалните државни, општински и невладини институции, претпријатија и лица од областите: *Klaipėda, Kretinga, Skuodas* и *Šilute* од **1944 година до денес**. Некои записи датираат од **1940-1941 година**.);
8. **Окружниот Архив на Marijampolė**³³⁸ (Во Архивот се чуваат документи од регионалните државни, општински и невладини институции,

³³³ Lithuanian Special Archives,

<http://www.archyvai.lt/archyvai/changeSite.do?siteId=4&pathId=103>

³³⁴ Повеќето од записите се од XX век. Lithuanian Archives of Literature and Art,

<http://www.archyvai.lt/archyvai/changeSite.do?siteId=5&pathId=104>

³³⁵ Alytus County Archives,

<http://www.archyvai.lt/archyvai/changeSite.do?siteId=6&pathId=105>

³³⁶ Kaunas County Archives,

<http://www.archyvai.lt/archyvai/changeSite.do?siteId=7&pathId=106>

³³⁷ Klaipėda County Archives,

<http://www.archyvai.lt/archyvai/changeSite.do?siteId=8&pathId=107>

³³⁸ Marijampolė County Archives,

<http://www.archyvai.lt/archyvai/changeSite.do?siteId=9&pathId=108>

претпријатија и лица од областите *Marijampolė, Kazlų Rūda, Kalvarija, Vilkaviškis* и *Šakiai* од 1945 година до денес. Архивот е вклучен и во вршењето на инспекција над управувањето со записи во локалните јавни институции.);

9. **Окружниот архив на Panevėžys**³³⁹ (Во Архивот се чуваат документи од регионалните државни, општински и невладини институции, претпријатија и лица од областите *Panevėžys, Biržai, Kupiškis, Pasvalys* и *Rokiškis* од 1945 година до денес.);
10. **Окружниот архив на Šiauliai**³⁴⁰ (Во Архивот се чуваат документи од регионалните државни, општински, невладини институции, претпријатија и лица од областите *Šiauliai, Joniškis, Kelmė, Pakruojis* и *Radviliškis* од 1945 година до денес.);
11. **Окружниот архив на Tauragė**³⁴¹ (Во Архивот се чуваат документи од регионалните државни, општински, невладини институции, претпријатија и лица од областите *Tauragė, Jurbarkas* и *Šilalė* од 1945 година до денес.);
12. **Окружниот архив на Telšiai**³⁴² (Во Архивот се чуваат документи од регионалните државни, општински, невладини институции, претпријатија и лица од областите *Telšiai, Akmenė, Mažeikiai* и *Plungė* од 1945 година сè до денес.);
13. **Окружниот архив на Utena**³⁴³ (Во Архивот се чуваат документи од регионалните државни, општински, невладини институции, претпријатија и лица од областите *Utena, Molėtai, Ignalina, Zarasai* и *Anykščiai* од 1945 година до денес.);
14. **Окружниот архив на Vilnius**³⁴⁴ (Чува документи од регионалните државни, општински, невладини институции, претпријатија и лица од областите *Vilnius, Švenčionys, Šalčininkai, Trakai, Širvintos* и *Ukmergė* од 1945 година до денес.).

Архивскиот сектор на Литванија поставува општи барања за создавање, класификација и заведување на документите, нацрт и усвоени регулативи за формирање на унифициран начин на управување со записи во државните и општинските институции, агенции и претпријатија.

³³⁹ **Panevėžys County Archives,**

<http://www.archyvai.lt/archyvai/changeSite.do?siteId=10&pathId=109>

³⁴⁰ **Šiauliai County Archives,**
<http://www.archyvai.lt/archyvai/changeSite.do?siteId=11&pathId=110>

³⁴¹ **Tauragė County Archives,**
<http://www.archyvai.lt/archyvai/changeSite.do?siteId=12&pathId=111>

³⁴² **Telšiai County Archives,**
<http://www.archyvai.lt/archyvai/changeSite.do?siteId=13&pathId=113>

³⁴³ **Utena County Archives,**
<http://www.archyvai.lt/archyvai/changeSite.do?siteId=14&pathId=114>

Vilnius County Archives,
<http://www.archyvai.lt/archyvai/changeSite.do?siteId=15&pathId=115>

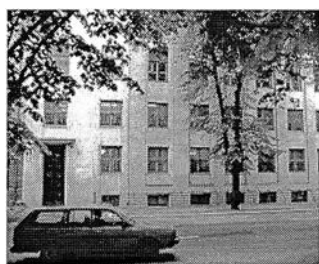
Државните и Регионални архивски служби се одговорни за *сместување, управување и пристап до сите архивски записи, како и инспекција и контрола на управувањето со записите и архивите во сите јавни институции. Законот* ги задолжува сите јавни институции да ги предадат документите од трајна вредност во **Државниот архив**. Овие **Државни архиви** ги примаат и архивските записи, сопственост на приватните лица, организации и претпријатија кои се од национална важност.

Централен Државен архив
на Литванија

Државен Историски архив
на Литванија

Државен Модерен архив
на Литванија

Специјален архив на Литванија

- *Соработка со други институции и асоцијации во земјата и странство*

Архивскиот сектор на Литванија соработува со *Министерството за внатрешни работи* за пристап до документите во јавните институции, со *Министерството за образование и наука* на образовни проекти, како и со *Комитетот за развој на информатичкото општество* на проекти за размена на електронски документи во јавната администрација. **Државниот архив** соработува и со *Парламентот* за описот на парламентарните документи во *електронската база на податоци*. **Архивот** одржува тесна мултилатерална и билатерална соработка со балтичките и северните земји,

со **Полска** и со **Русија** на основа на нивното заедничко наследство, за размена на архивски информации, презентации и професионална обука. Пред извесно време, **Државниот архив** учествуваше во проекти финансирани од ЕУ програмите во соработка со колеги од **ЕУ**.

Само во текот на октомври 2009 година се бележат повеќе активности во кои бил вклучен архивот и тоа:

- На **2 октомври 2009 година** се одржа изложбата *“Литванија во старите историски извори”*;
- На **5 октомври 2009 година** - виртуелизација на проектот *Radziwill* документарно наследство со збирки книги и Третиот состанок на **МАС**;
- На **13 октомври 2009 година** - I Меѓународна конференција *“Европската аудиовизуелна содржина и управувањето во дигиталниот простор”*;
- На **16 октомври 2009 година** – Состанок на Информативната работна група на **Советот на ЕУ**;
- На **19 октомври 2009 година** – VII состанок на експертските групи од **Полска** и **Литванија**;
- На **23 октомври 2009 година** – I Изложба *“Kaunas градската управа. Социјалните предизвици на меѓувоенниот период”*³⁴⁵

³⁴⁵ Lietuvos archyvų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės,
<http://www.archyvai.lt/archyvai/index.jsp>

1.2. 14. Организацијата и функционирањето на архивот во Луксембург

Централноевропската држава Луксембург со површина од само 2586 км² и населениа од 500 000 жители, до влегувањето на Малта во ЕУ, беше најмалата членка во ЕУ, но со значајна улога во европските интегративни процеси. Таа е една од 6 европски држави кои го започнаа процесот на европското интегрирање уште во 1951 година со потпишувањето на Договорот за формирање на Европската заедница за јаглен и челик. Во неа е Седиштето на администрацијата, односно на *Генералниот секретаријат на Парламентот* на ЕУ. Во Луксембург повремено се одржуваат и седниците на Советот на Европа, чие седиште е во Брисел. По своето уредување Луксенбург е парламентарна наследна монархија (големо војводство).³⁴⁶

● *Историсиски осврт на настанувањето на архивот и неговата организација*

Националниот архив, го одразува поранешниот политички, верски, културен, социјален и економски живот на **Луксембург** и го чува националното наследство на **Луксембург**. Институцијата датира од времето на **графовството во Луксембург**. Долго време пристапот до јавните архиви им бил овозможен само на органите на владата, но, во **1829 година** *Гувернерот Willmar* дозволил пристап за “*било која личност позната и доверлива, која сака да истражува од интерес за историјата.*” Архивската граѓа била сместена во *зградата на Владата* и во *Регистерот на судот*.

За прв архивист на **Владата** на **19.02.1840 година** бил назначен *Louis Deny*. По долго време, во **1958 година** *Владиниот Архив* станал **Државен Архив**, а во **1968 година** дефинитивно бил сместен во зградата

³⁴⁶ K. Natek, M. Natek, *Države Svijeta...*98..

на старата касарна каде се наоѓа и денес. Со текот на времето се проширил и во соседните згради.

● *Статусот и организацијата на архивот*

Националниот Архив на Луксембург има статус на културна институција под ингеренција на *Министерството за култура* согласно **Законот за реорганизација на државните културни институции од 25 јуни 2004 г.** Внатрешната организација е доста разгранета и ги има следните сектори и одделеи: *Дирекција; Секретаријат и сметководство; Сектор за стари архивски записи; Сектор за модерни и иконографски записи; Сектор за современи и административни записи; Сектор за економија; Библиотека; Генеолошки сервис и Депо.*³⁴⁷

Интересно е да се нагласи постоењето на **Генеолошкиот сервис.** Тој е потребен не само на научните истражувачи туку е интересен повеќе за интересот на оние поединци кои се интерсерираат за европските кралски династии и благороднички семејства, кои биле доста поврзани меѓу себе. Во последните години се одржуваат и денови на Генеологијата. На **25 октомври 2009 година** се одржа *IV Национален ден на Генеологијата и Локалната историја во Hall Omnisports Leudelange.*³⁴⁸

Националниот Архив на Луксембург е одговорен за:

- собирање на документите од историско значење (приватни и јавни);
- заштита на јавната архива за административни и историски цели;
- каталогизација на истите;
- советување на јавни и приватни организации;
- конзервација на историското наследство на државата.

³⁴⁷ **Organigramme, Archives nationales de Luxembourg**, <http://anlux.lu/index.php?page=63>

³⁴⁸ Повеќе за ова на http://anlux.lu/index.php?mact=News,cntnt01,detail,0&cntnt01articleid=40&cntnt01lang=fr_FR&cntnt01returnid=57

*Најстариот документ во историските збирки датира од 762 година. Националниот Архив на Луксембург има конзервирано 50 км архивска документација сместена во три депоа.*³⁴⁹

Во Националниот архив на Луксембург се сместува архивска граѓа од државната администрација, општините, приватните организации и од приватни лица. Практично само *Министерството за надворешни работи* има своја сопствена архива. Националниот архив е интегриран во широката мрежа на културни институции вклучувајќи библиотеки, музеи и анимирање на културниот, интелектуалниот и социјалниот живот. Библиотеката на Националниот архив е поврзана со други библиотеки во земјата преку електронски систем за управување познат како **ALEPH**. Во читалната може да се побараат копии, фотографии или микрофилмови на документите. Архивската граѓа која е мошне оштетена не е достапна во читалната, но е достапна во просторијата со микрофилмови.³⁵⁰

● Дигитализацијата на архивот

Како и сите домени кои се поврзани со информациите, и архивата е подложена на промени поради технолошката револуција на информациската технологија. Уште при крајот на минатиот век била констатирана потребата да се подготви скенирање и префрлање на јавните податоци, за да бидат бесплатни и достапни за сите. На тој начин, Архивот ќе ги отвори сопствените врати кон светот.

³⁴⁹ Archives nationaux de Luxembourg, <http://anlux.lu/index.php?page=les-archives-nationales>

³⁵⁰ Les services, Archives nationaux de Luxembourg, <http://anlux.lu/index.php?page=les-services>

Во 2005 година **Националниот архив на Луксембург** бил во можност да набави соодветни инструменти за *создавање на виртуелни архиви*. На интернет страницата на **Националниот архив** поставена е виртуелна *посета на Архивот*.

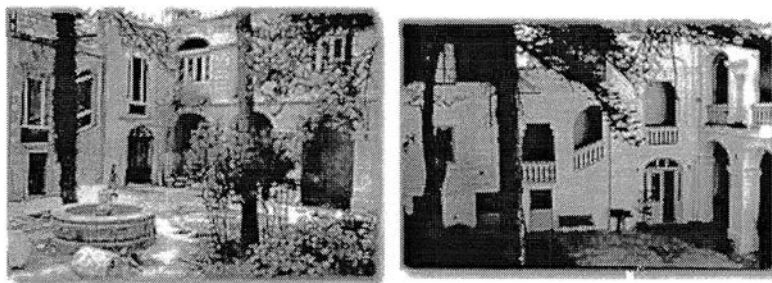
1.2.15. Организацијата на архивот на Малта

- *Историски развој на архивите*

Малта е една од најмалите држави членки на ЕУ.³⁵¹ Како островска земја со извонредна важна географска положба во западниот дел на Средоземно Море, во минатото била под власта на разни држави, а од 1814 година во последните два века нејзината историја е поврзана со Велика Британија. Својата независност ја стекнала во 1964 година кога добила статус на наследна монархија но останала во рамките на Британскиот комонвелт. Од 1974 година Малта е република.

Во 1971 година била иницирана идејата за воспоставување на *Национален архив на Малта* со основање на **Комитет за заштита на јавните записи** (*Committee on the Preservation of Public Records*). Следната година била отворена секција во *Casa Leone* која почнала да нуди истражувачки можности за јавноста. Првенствено *Националниот архив на Малта* делумно бил формиран од *Министерството за правда и парламентарни работи*.

- Во **јануари 1986 година**, бил основан *Комитет* од страна на *Административниот секретар* за проучување на искуствата во заштитата и класификацијата на јавните записи. Одлучено било да се основа **Национален архив** со седиште во историска зграда која порано била болница. На **28 октомври 1988 година** *Депото* било свечено отворено, преносот од *Архивската Палата* во *Rabat* бил завршен на **28 јули 1989 г.** Во **1990 година** била воспоставена правната структура со *Акт за Национален Архив*.³⁵²

Архивската Палата во Rabat

³⁵¹ K. Natek, M. Natek, *Države Svijeta*,...109.

³⁵² **National Archives of Malta**, http://www.libraries-archives.gov.mt/nam/general_info.htm

Свеченото отворање на *Националниот архив* се одржало на **28 мај 1994 година**.³⁵³

- *Организација и задачите на Националниот архив*

Генералната структура на *архивскиот оддел* е поделена на: *администрација, каталогизација и оддел за управување со записи и надворешна служба*.

- *Администрацијата на Националниот архив* ги обединува *Генералната Дирекција на службите*, координацијата за пристап од органите на **Владата** и презентацијата во националните координативни тела како што е *Комитетот при Националниот архив*, кој го советува *Министерот за архивски прашања*. **Националниот архив** нуди и експертски совети за *истражување, палеографија и контакти со меѓународни истражувачки институции*.

Внатрешноста на Националниот архив

- **Сектор за каталогизација и управување со записи.** Овој сектор реализира повеќе проекти. Еден предизвикувачки проект што бил остварен во *2001 година* било производството на CD на кое има повеќе од 40 000 апликации за пасоши. Во **2003 година** втор каталог (*GOV fonds*) исто така бил ставен на CD-ROM.
- **Надворешна служба.** Главната цел на оваа служба е да обезбеди пристап до националните архивски записи. Поради ова овозможено е истражување и споредување на информации за донаторите.

Националниот Архив на Малта има за цел да ја заштити колективната меморија на *Малтешката нација* и да ги заштити правата на жителите преку пристап до основната евиденција. **Националниот архив на Малта** е задолжен за:

* одбирање и заштита на архивската граѓа;

³⁵³ Законот е достапен на интернет страницата на http://www.libraries-archives.gov.mt/nam/pdf/national_archives_act.pdf

* истата да ја прави достапна, на било кој медиум, според највисоките стандарди. Ова е постигнато преку:

- Контролирањето на практичното управување со записи во владините оддели и агенции;
- Управувањето со записи од трајна вредност;
- Поттикнувањето на архивските активности и архивската заедница.

* нуди голем број на услуги (репрографски средства, услуги кои се нудат во *читалните* и дополнителни услуги кои им се нудат на истражувачите за истражувачката процедура)³⁵⁴

Националниот архив е одговорен за целата документација односно која се создава од *кабинетите на Премиерот, Претседателот, Праламентот и органите на управата*. **Архивот** не ја прима *нотарската архива* за која постои посебен Закон и архивата на *приватните институции* (Католичката црква и политичките партии) и нема право на нејзина инспекција.

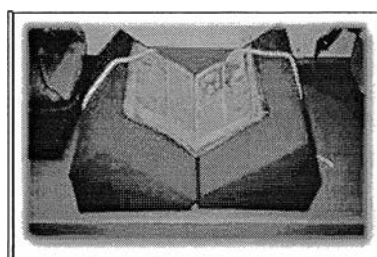
Во **Националниот архив** се примаат записи во различна форма (*пишувани документи, печати, фотографии, подвижни слики, аудио материјали и електронски записи*). Записите се чуваат затворени за јавност 30 години и по изминувањето на овој период стануваат достапни за јавноста.

Во **Националниот архив на Малта** се чуваат фондови чии записи се однесуваат на *Британската окупација на островот од 1840-1964 година, архивски записи за Св.Јован*. Во **Архивот** се сместени големи и значајни фондови од историјата на Католичката Црква во **Малта**, кои се однесуваат на Римската инквизиција на **Малта**. **Националниот архив** поседува илјадници планови и нацрти кои потекнуваат од *Кралскиот кабинет за инженерство*. Овие карти биле преземени од катастарот во **1995 г.** Повеќето нацрти се однесуваат на градбите и терените кои претходно биле во сопственост на Одделението за артилерија. Исто така поседува планови кои претходно биле чувани во **Музејот за археологија**.

³⁵⁴ National Archives of Malta, INSAR10, Archives in the New member states, http://ec.europa.eu/transparency/archival_policy/docs/insar/insar10_en.pdf

Националниот архив не поседува нацрти кои се за приватна сопственост. Група албуми на кои се насликани кралските свечености и посети го сочинуваат главниот зачеток на фотографскиот материјал достапен за истражување.

Еден од најзначајните принципи е концептот на автентичност. Архивистот мора да ги заштити авторските права на граѓата и според тоа на корисниците да им обезбеди оригиналност. Донесени се посебни правила кои се однесуваат на читалните³⁵⁵.

Користење на потпирач за книги

● *Организација на обука, семинари, посети*

Обезбедена е специјална обука за користење на компјутерски софтверски програми и на имплементација на **ISAD(G) стандардот** во процесот на каталогизација.

Поаѓајќи од потребата дека на почетокот на XXI век, експертите за канцелариско и архивско работење треба да се адаптираат и самите на глобален контекст, каде што управувањето со информации е од многу повисок профил Бирото за организирање на меѓународни конференции и тркалезни маси од областа на архивистиката **CITRA** при МАС, од **17 до 21 ноември 2009 година** во **Малта** ја одржа 41-та **Конференција на CITRA**, на тема “Замислувајќи го архивистот на XXI век: Нови стратегии за образование и обука”

³⁵⁵ **User’s Responsibilities, National Archives of Malta,**
http://www.libraries-archives.gov.mt/nam/pres_respon.htm

Ова е причината зошто градењето на капацитет во канцелариската и архивската професија е една од стратешките цели донесени од страна на МАС за периодот 2008-2018. Оваа конференција, која на едно место собра голем број на експерти, ќе помогне да се изградат нашите мислења, и ќе ни понудат нови идеи и нови насоки, со цел да се развие програма за обука на МАС, која одговара на очекувањата и потребите на нашите членови.³⁵⁶

Брошурата беше промовирана за време на прес конференцијата од страна на *Hon. Dolores Cristina, Министер за образование, култура, млади и спорт* во **Националниот архив** во *Rabat* на **6 ноември 2009 година**.

Брошура од Меѓународната конференција³⁵⁷

Заклучоците од **Конференцијата од CITRA во Малта** се достапни на интернет страницата на **МАС**.³⁵⁸

³⁵⁶ **CITRA MALTA 17-21 November 2009, Theme of the conference,**
<http://www.citra2009.ica.org/fo/index.php?ctNv1=10&artID=11>

³⁵⁷ **CITRA MALTA 17-21 November 2009, Professional Programme,**
<http://www.citra2009.ica.org/fo/index.php?ctNv1=13&artID=22>

³⁵⁸ **CITRA MALTA 17-21 November 2009, Conclusions of the 2009 MALTA CITRA,**
<http://www.citra2009.ica.org/fo/index.php?ctNv1=35&artID=53>

1.2. 16. Организација на архивите и архивската дејност во Полска

Полска со својата геополитичка положба во Европа играла многу значајна улога во европската историја. Иако таа успеала да ја оствари својата државност уште пред 1000 години, во текот на второто илјадалетие, ја делеле судбината и на другите европски земји да биде освојувана и делена, По Првата светска војна се стекнала со независност, но пак, била окупирана и поделена земја во текот на Втората светска војна. По звршувањето на истата да го прифати социјалистичкото уредување и еднопартискиот комунистички режим. Полска е членка на ЕУ од 2004 г. и со својата површина од 312 679 км² и со 58 100 000 жители е една од поголемите членки на ЕУ.³⁵⁹

Првите архивски записи во **Полска** датираат уште од крајот на **XIII век**, сместени во Црковните институции (епархиски и монашки), градовите, подрачните управи. Во средината на **XIV век** бил основан **Кралскиот архив** (*Archiwum Koronne*, исто така познат и како *Kraków Archive*). **Архивот на Кралскиот регистер** (*Archiwum Metryki Koronnej*) кој последователно станал и Централен Архив за **Комонвелтот** бил основан на крајот на XIV век.

•Краток осврт на историјата на архивот

Во **1794 година** делови од архивските записи на централните власти биле прземени од руските царските власти и однесени во *St.Petersburg*. Во **1808 година** бил основан **Генералниот Национален архив** во Краков (*Archiwum Ogólne Krajowe*).

Првиот современ архив во **Полска** дополнително бил трансформиран во **Генерален архив за историски записи**. Со враќањето на независноста на Полска во **ноември 1918 година**, со **Декретот од 7**

³⁵⁹ http://europa.eu/abc/european_countries/eu_membres/poland/index_bg.htm

февруари 1919 година бил воспоставен **Државен архив на Република Полска**.

- *Современа организација на архивот*

По Втората светска војна бил донесен нов **Декретот во 1951 година, а во 1983 година** бил донесен нов законски акт во **Парламент** за државната администрација и архивското работење.³⁶⁰ Според него **Генералниот директор на Државниот архив** управува со 32 државни архивски служби (3 централни и 29 регионални архивски служби со 51 локални одделениеја). **Државниот архив** заедно со одделенијата ги чуваат записите на локалните власти и државните институции, правните, административните и самоуправните органи, едукативните, религиозните и социјалните институции; фамилијарни архиви и катастари и сл. Архивската граѓа датира од **XIX и XX век**. Последните дополнувања на **Законот** овозможуваат архивската служба да управува со личните фондови и записи од платните списоци за регулирање на прашањата на граѓаните поврзани со пензиите.

Главните рхиви кои се од национално значење се сместени во **Варшава**:

1. **Централен архив за историски записи** (*Archiwum Główne Akt Dawnych*) чија должност е заштита на записите од централните и подрачните управи, како и за семејните архиви до 1918 г.
2. **Централен архив за современи записи** (*Archiwum Akt Nowych*) задолжен за чување на записите од централните власти и институции и асоцијации од национална важност, како и документи и хартии за надворешната политика создавани во периодот по **1918 г.**
3. **Националниот Дигитален архив** (*Narodowe Archiwum Cyfrowe*) ја чува документацијата создавана од почетокот на XX век.³⁶¹

Визијата на **Националниот Дигитален архив**³⁶² е:

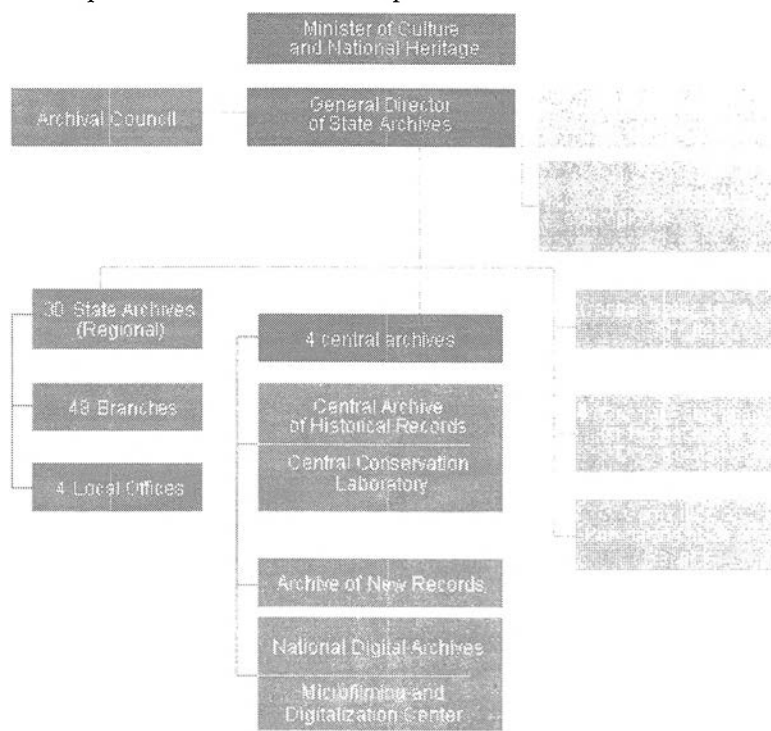
- да ги архивира дигиталните материјали, заедно со дигиталните документи;

³⁶⁰ **The Head Office of the State Archives of Poland**, <http://www.archiwa.gov.pl/?CIDA=179>

³⁶¹ **Tasks of Polish Archives**, <http://www.archiwa.gov.pl/lang-en/state-archives/384-tasks-of-polish-archives.html>

³⁶² **The vision of the National Digital Archives**, <http://www.beta.nac.gov.pl/en/vision>

- да ги архивира фотографиите, филмовите и аудио записите;
- да создава дигитални записи за записите на хартија;
- да разменува информации за архивите и истовремено да ги прави достапни на интернет.

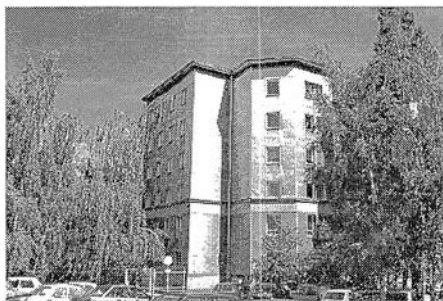
Организациона шема на Државниот архив на Полска

Исто така има и 31 **Државен архив** со 48 локални одделенија со 5 локални канцеларии.

2. Задачи на Државниот архив на Полска

Во **Државниот архиви** и во **неговите одделенија** се чуваат записите на локалните власти и државните институции; судските органи; административните и самоуправните владини органи; научните, религиозните и социјалните институции и организации; индустриски претпријатија, економски институции; семејни архиви и катастарски листови итн. Поголемиот дел од овие материјали датираат од **XIX** и **XX век**. Некои од нив содржат записи кои се однесуваат и на **Средниот век**.

Највредните и најстарите записи се сместени во **Државните архиви** во *Gdańsk, Kraków, Lublin, Olsztyn, Poznań, Szczecin* и *Wrocław*.

Државен Архив во *Gdańsk*

Задачите на **Државниот архив** се:

- * развој и инспекција на Државните архивски фондови;
- * каталогизација, обработка и достапност до архивските материјали;
- * регистрирање на не-државни архивски фондови;
- * обезбедување на авторски копии и репродукции како и копии на сертификати од заштитените записи.³⁶³

Државниот архив е одговорен за функционирањето на *управувањето со записите* во централната и регионалната управа, автономните локални тела и државни претпријатија, како и за управувањето со историските архиви. Во овие функции не спаѓаат архивите на некои централни организации кои управуваат со свои записи, како што се: *Министерство за одбрана, Министерство за надворешни работи, Министерство за внатрешни работи, Кабинетот на Претседателот, Парламентот, Известителните служби, Институт за национална меморија*, кои се однесуваат на претставувањето на полската нација.

Се очекува тие да се придржуваат до одредбите на **Законот за архиви** и да ги предаваат записите во **Државниот архив** по истекувањето на периодот од 50 години од нивното создавање. **Државниот архив** нема право да вршат инспекција врз овие органи, но може да бидат консултирани. Може да ја контролираат конзервацијата на историските документи кои се од посебна важност и се наоѓаат во овие органи. Го

³⁶³ INSAR10, *Archives in the New member states*,
http://ec.europa.eu/transparency/archival_policy/docs/insar/insar10_en.pdf

контролираат *управувањето со документите*. Публикуваат копии и извадоци од овие документи, како и сертификати.

● *Соработката на Државниот архив со други институции и асоцијации во Полска и неговата улога во интернационална соработка*

Генералниот Директор на Државните архиви особено соработува со *Министерството за култура и заштита на културното наследство*, *Министерството за научни истражувања и информациска технологија* на проекти за електронски записи во рамки на јавниот сектор и за достигнувањата на информатичкото општество. **Генералниот директор и Државниот архив** исто така соработуваат и со други органи и институции како што се *Министерството за внатрешни работи (архивирање на виртуелни записи)*, *Министерството за правда (управување со судски записи)*, и со *управните органи за заштита на лични податоци*.

Постои и официјална интернет страница за државната архивска мрежа, на која се дадени основни информации и пристап до *базите на податоци* на **Националниот архив**. **Државниот архив** заедно со **NASK** (*Research and Academic Computer Network*) ја создадоа интернет страницата “*Богатствата на Полските Архиви*”³⁶⁴, на која има дигитализирани слики на најважните документи од **Полската историја**, и исто така, се придружи во проектот за *Полска виртуелна библиотека*, која дава online пристап до културното наследство.

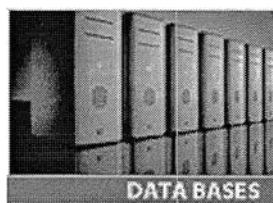
Посебно внимание заслужуваат напорите кои прави Полска да ги имплементира сите придобивки на ИТ во дигитализацијата на традиционалната архивска граѓа и за управување со електронските записи во наоналните проекти и во меѓународните проекти и соработка.³⁶⁵

Освен печатените помошни средства: *водичи, публикации за фондовите, најмногу списоци на фондови, архивски инвентари и*

³⁶⁴ **Treasures of Polish Archives**

³⁶⁵ **Searching Polish Archives**, <http://www.archiwa.gov.pl/lang-en/state-archives/390-searching-polish-archives.html>

тематски водичи, изработени и се помошни средства кои се на повисоко ниво, како што се:

- **SEZAM³⁶⁶** (систем за регистрација на архивски фондови) е **online** систем во кој се регистрираат сите архивски фондови кои се сместени во **Државните архиви на Полска**. *Базата на податоци* дава пристап до информациите за секој фонд, на пр. местото на заштита, содржината и постоечките помагала. Регистрирани се и инвентари за околу 5 000 фондови;
- **PRADZIAD³⁶⁷** (Програма за регистрација на записи од парохиските и граѓанските канцеларии) како и други граѓански потврди и регистри кои се наоѓаат во **Државните архиви**. Денешната верзија на *базата на податоци* е комплетирана во **2008 година**. *Базата на податоци* им дозволува на корисниците да го пронајдат местото каде што записите биле чувани и дава хронологија на записите;
- **ELA³⁶⁸** (пописи во архивските материјали) – *базата на податоци* содржи пописи, регистри на населението и книги;
- **AFISZ** (*база на податоци* што содржи постери, пари и брошури кои се однесуваат на периодот на **Холокаустот**, сместени во **Државниот архив**);
- **ZoSIA³⁶⁹** системот е лесен за употреба и не бара никакво посебно ИТ знаење или архивско искуство. Интегрираниот архивски информациски систем (**ZoSIA**) е развиен од страна на **Националниот Дигитален архив**. **ZoSIA** е интегриран архивски систем, создаден да ја сочува комплетната информација за сите полски архивски збирки и да ги направи **online** достапни.³⁷⁰ **ZoSIA** ќе стане единствениот официјален информациски систем користен од страна на **Државниот архив на Полска**. **ZoSIA** системот ќе го олесни и оптимизира управувањето со архивските податоци и заснован е на отворен софтвер и ги прави податоците **online** достапни. **ZoSIA** е првиот *open source* врз основа на ИТ информациски систем создаден од страна на институциите во

³⁶⁶ **SEZAM** (Archival Holdings Registration System)

³⁶⁷ **PRADZIAD** (The Programme for the Registration of Records from Parish and Civil Registration Offices)

³⁶⁸ **ELA** (Population Registrations in Archive Materials)

³⁶⁹ **ZoSIA** (Integrated Archive Information System), http://www.beta.nac.gov.pl/en/zosia_eng/

³⁷⁰ Националната архивска збирка изнесува над 253 километри архивски материјал. До 2008 година информации за 2.5 милиони предмети (од вкупно 34 милиони) биле сместени во ИТ системите. Чувањето и ажурирањето на ваква огромна количина на податоци бара соодветна ИТ алатка за да ја направи достапна информацијата за јавноста.

јавниот сектор во **Полска**. Системот е целосно базиран на отворените стандарди **ISAD(G)** и **EAD**.

Националниот Дигитален архив планира да го сподели информацискиот систем со други архиви и институции кои управуваат со архивски збирки (како што се: музеите, библиотеките и други непрофитни организации).

Директорот на Државниот архив е одговорен за мултилатералната и билатералната соработка со **Националните архивски служби** на други европски земји. **Полската архивска служба** е анагажирана во **ЕУ проектите** како што се **CULTIVATE CEE** и **DELOS CEE (5FP)**, **SEPIA** и **TAPE (Culture 2000)**.

Државниот архив учествува во проектот “*Reconstitution of the Memory of Poland*” на **Советот на ЕУ**. Дирекцијата на **Државниот архив** го презентира своето архивско богатство и достигнуањата на стручно и научно поле на архивистите, историчарите и други преку списание “*Archeion*”, кое излегува дватапи годишно и е најстарото стручно издание во **Полска**. Во “*Archeion*” се објавуваат прегледи на текстови на *англиски, француски и руски јазик*. **Асоцијацијата на Полските архивисти** издава свое сопствено списание “*Archiwista Polski*”.

1.2.17. Организацијата и улогата на архивите во Португалија

ОПортугалија е западноевропска земја расположена на западниот дел на Пиринејскиот полуостров, со изнонредна поволна географска положба.³⁷¹ Има долга и богата историја. Во изминатите три илјадалетија на нејзиното тло се испреплетувале бројни цивилизации кои оставиле траги во етногенезата на Португалците и во културата и уметноста.³⁷² Денес Португалија е парламентарна република и член на ЕУ од 1986 г.

- *Историски осврт на настанувањето на Националниот архив*³⁷³

Националниот архив Torre do Tombo е една од најстарите институции во **Португалија**. Од нејзиното вселување во кулите на замокот во **Лисабон**, кое што најверојатно се случило за време на кралот *Fernando D.* Овој архив од **1378 - 1755 година** бил во функција на *Кабинетот на Кралот, неговите поданици, администрацијата на Кралството и прекуокеанските колонии*. Во **Архивот** исто така се чувале документи од дипломатска провиниенција.

И покрај тоа што бил во функција на *Кралската администрација*, и тогаш како и денес, најважни функции биле: *издавањето на сертификати* по барање на индивидуални лица или институции. По овластување на *Кралот* биле обезбедувани и консултации, дури имало случаи кога им се позајмувале и документи на научниците од тоа време, чии што дела подоцна биле објавувани.

Во **XVII век** со појавата на првите регистри на книги, почнала да се организира **Архива на документација**. Во **XVIII век** поради зголемениот обем на работа, при опишувањето на документите се започнало со

³⁷¹ Португалија зафаќа површина околу 93 км² со околу 10 600 000 жители.

³⁷² Тоа се следните цивилизации: феникијска, старогрчка, римска, картагинска, арапска и др. Португалија има еден од најстарите универзитети во светопт, во Комба отворен во 1290 г.

³⁷³ **História, Arquivo Nacional Torre do Tombo**,
<http://antt.dgarq.gov.pt/identificacao-institucional/historia/>

обележување на истите за да може да се препознае документот при неговото повторно барање.

На **1 ноември 1755 година**, *Кулата* била срушена од земјотрес. Документацијата била собрана од рушевините и привремено сместена во дрвена барака, изградена на *Plaza de Armas*, под управа на *Marquis of Pombal*. Во **август 1757 година** документацијата била префрлена во еден дел од манастирот *St. Benedict Health*, во близина на *Star Walk*. Подоцна регистратурите биле преместени во *Torre do Tombo*, која што работела до **1927 година**.

Од **1823 до 1887 година**, **Архивот** бил дел од *Генералната Дирекција на Министерството за образование на Кралството*.

Во либералниот период, *Torre do Tombo* именувана како **Национален архив** во Регулацијата од **1823 година**, или од **Кралската архива на Torre do Tombo** извршувала функции од поширок домен и тогаш почнало формирање на нова фаза на институционален живот, со донесувањето на документи од судовите од периодот (1821-1833 година), регистри од религиозните организации итн.

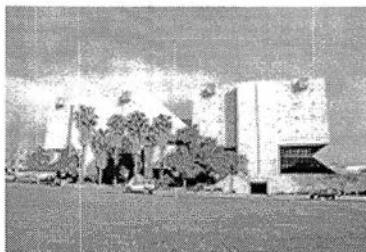
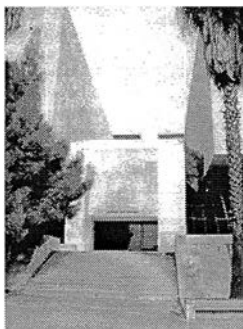
Со **Декретот од 18 март 1911 година** биле реорганизирани *библиотечните услуги и Архивите на Генералната Дирекција* за средно и специјално образование. Тогаш *Torre do Tombo* официјално бил прогласен за **Национален архив**, со акцент на неговата улога за *конзервација и развој на ракописите за проучување на историјата и промовирањето на копии од старите португалски ракописи кои се наоѓаат во странство*. Од тогаш тој за првпат бил отворен за јавноста. Во последните сто години **Националниот архив** значително се проширил преку интеграција на неколку служби: **Архивот на завршени дела** (1915)³⁷⁴, **Архивот на парохиските записи** (1918-1992)³⁷⁵, **Архивот на Конгрегацијата** (1930)³⁷⁶, **Историскиот архив на Министерството за**

³⁷⁴ o Arquivo dos Feitos Findos.

³⁷⁵ o Arquivo dos Registos Paroquiais.

³⁷⁶ o Arquivo das Congregações.

финансии (1992)³⁷⁷ и од пред две години **Португалскиот центар за фотографии** (2007)³⁷⁸.

Националниот архив *Torre do Tombo*

- *Организациона структура и задачи*³⁷⁹

Од **1997 година** согласно **Органскиот Закон од 1997 година**, тој треба да ги промовира и имплементира националните архивски прописи, и во процесот на конзервирање и зголемување на националното наследство, подобрување на квалитетот на тековните записи и нивно чување. Неговиот идентитет бил обновен во **2007 година** со тековниот **Органски закон** кога **Националниот архив Torre do Tombo** бил повторно етаблиран како орган директно зависен од **Генералната Дирекција на архивите**. Од деведесетите години на минатиот век биле донесени неколку закони врз база на кои е уреден статусот на архивот и неговата улога во држава и општеството.³⁸⁰

Националниот архив *Torre do Tombo* (ANTT) е сервис на **Генералната Дирекција на архивите, Централната државна администрација**, под управа на *Министерството за култура*. **ANTT**

³⁷⁷ o Arquivo Histórico do Ministério das Finanças.

³⁷⁸ o serviço de Lisboa do Centro Português de Fotografia.

³⁷⁹ Missão e Objectivos, Arquivo Nacional Torre do Tombo,

³⁸⁰ **Закон** по.16/93 од **23 јануари 1993 година** (дополнет и изменет во **1994** и **2001**) кој ги поставува правните основи на архивското наследство; **Закон** по.60/97 од **20 март 1997 година** со кој се поставува мисијата и структурата на **Националната архивска служба**; **Закон** по.47/2004 од **3 март 2004 година** со кој се поставува режимот за пренос во **Националниот архив**.

поседува различни видови документи, вклучувајќи оригинална документација која потекнува од IX век па сè до денес, исполнувајќи ја својата главна мисија: *чување, промоција и ширење на наследството на Португалија*.³⁸¹ Во **Националниот архив *Torre do Tombo*** сместени се повеќе од 1 000 документарни фондови преземени од јавните и приватните архиви, создавани од правни и физички лица. Описите на алатките кои дозволуваат пристап до сите тие документи се различни. Водичот на фондови и збирки може да се симне и од интернет.

● *Денешната структура на Архивот*

- * Генерален директор на DGARQ;
- * Дирекција за работи;
- * Оддел за односи со јавност;
- * Оддел за обука;
- * Оддел за архива, читална;
- * Оддел за координација на службите;
- * Центар за фотографски архив;
- * Оддел за обработка и архивирање;
- * Оддел за конзервација и реставрација.

Националниот архив *Torre do Tombo* е централен орган на државата во кој се чуваат оригинални документи уште од **IX век** сè до денес и исто така се чуваат новите електронски архиви чија што мисија е да го имплементира **Законот** поставувајќи ги основите на политиката и системот на заштита и воедно збогатување на културното наследство кога се мисли на документите и фотографското наследство.

Националниот архив е одговорен за техничка инспекција на архивите во сите владини служби, подрачни органи и јавни претпријатија, како и приватни архиви, кои се дел од националното наследство.

Националниот архив управува со 16 областни архивски служби на локалните агенции на централната управа, како и окружни регистри и

³⁸¹ Arquivo Nacional Torre do Tombo, <http://antt.dgarq.gov.pt/>

записи од граѓански регистрации, судови, нотари, кои според **Законот** мора да ја предадат граѓата во **Архивот**.

Следните организации имаат свои сопствени архивски служби: *Министерство за одбрана, Министерство за финансии, Министерство за надворешни работи, Министерство за јавни работи, Парламент, Претседател на Републиката, Кабинетот на Владата за финансии.* Сепак, **Националниот архив** има право на инспекција на *архивите* на овие органи до тој степен што има обврска за животен циклус на документите.

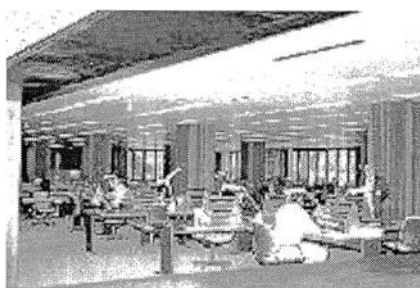
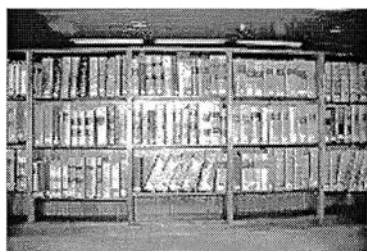
Задачите на архивот се:

- да промовира почит, ценење, пристап до документите и фотографското наследство осигурувајќи го управувањето со збирките што се во негова сопственост и правата на граѓаните за пристап до документите;
- да се употребува за административни цели и како темел на колективната и индивидуалната меморија;
- примена на членовите од основниот **Закон** на политиката и системот на заштита и збогатување на културното наследство, особено во погледот на документите и фотографското наследство;
- Прием на документи и фотографии доделени на било каков начин (преку подарок, наследство и законски со претходна согласност на Министерот за култура, преку трансфер, депозит, спојување).

*Одделот за конзервација и реставрација*³⁸² е интегриран дел на **Националниот архив Torre do Tombo**, одговорен да го осигура *пристапот* до архивските збирки, обезбедувајќи истовремено и чување и *конзервација* на ова огромно вредно историско наследство. Овој оддел има квалификуван и искусен тим кој што работи во доменот на *зачувувањето* и *конзервацијата* преку 'лечење' на графичките материјали. Тимот работи на зголемувањето на нивото на конзервација преку имплементација на процедури како што се *пеглање и дијагноза на физичката состојба на документацијата, мониторинг на средината, контрола на употреба на пестициди, чистење и пакување на систематската архивска граѓа.* *Одделот за конзервација и реставрација* соработува и со други

³⁸² **Conservação e Restauro, Arquivo Nacional Torre do Tombo,**
<http://antt.dgarq.gov.pt/servicos/preservacao-e-restauro/>

национални и меѓународни институции преку протоколи, поддршка и техничко советување за внатрешни и надворешни изложби. Во *читалната* може да се консултираат оригиналите од документите согласно **Правилата за пристап**. Исто така може да се истражуваат и нивни копии на микрофилм и дигитализирани записи. **Националниот архив** поседува голем број на документи кои се од огромно значење за земјата и обезбедува слободен пристап за сите лица постари од 18 години.³⁸³

Дел од внатрешноста на Националниот архив *Torre do Tombo*

Главните збирки во *библиотека*³⁸⁴ се: монографии од областа на историјата, религијата, генеологијата, архивистиката и други сродни дисциплини, вредни збирки на стари книги, тековни изданија на весници и мултимедијални материјали. Задачите на *библиотека* се да го поддржи истражувањето на историските извори, организацијата и управувањето со документите. Дел од *библиотека* е од отворен тип.

Компјутеризацијата на каталозите е во финална фаза. Сите тековни материјали се третираат во *Porbase 5* и потоа се праќаат во **Националната библиотека** со која соработува *библиотека* на *Torre do Tombo*. *Библиотека* нуди пристап до *Porbase 5* во просториите на **Архивот** и наскоро на интернет.

● *Внатрешна и меѓународна соработка на Националниот архив*

³⁸³ **Torre do Tombo**,

<http://www.guiadacidade.pt/portugal/?G=monumentos.ver&artid=17886&distritoid=11/>

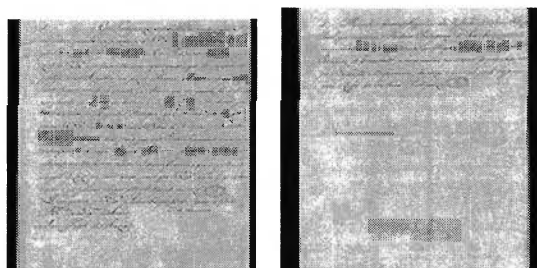
³⁸⁴ **Biblioteca, Arquivo Nacional Torre do Tombo**,

<http://antt.dgarq.gov.pt/servicos/biblioteca-antt/>

Националниот архив соработува со други јавни служби за создавање на *водичи* и *стандарди*. Ја координира програмата на **Владата** (PARAM) за поддршка на развојот на подрачните архивски служби особено на конструкцијата на архивски згради.

Проектот **ТТ Online**³⁸⁵ развиен со поддршка на оперативната програма за култура има цел достапност на главните архивски извори на интернет. Со нејзиното комплетирање, *Torre do Tombo* извршува една од своите најважни мисии: пристап до фондовите кои се под негова управа правејќи ги достапни на интернет сите овие содржини за да бидат од корист при истражувањето и познавањето на наследството и културата на националната и меѓународната заедница. Во продолжение на интеркултурниот дијалог, културната програма на **Генераланата Дирекција на архивите** во партнерство со **Националниот архив Torre do Tombo** како **документ на месецот во 2009 година** ќе прикажува документи во врска со искуството од односите меѓу **Португалија** и други земји и народи низ историјата на земјата.³⁸⁶

За месец **јануари** беа избрани документи во врска со функционирањето на португалската болница во *Kronstadt*, **Русија**. Оваа болница обезбедува грижа за Португалците кои особено од средината на XVIII век ја населиле **Русија** и морепловците-трговци кои допловиле до пристаништето на *Kronstadt*.

Документ кој потекнува од Португалската болница во Kronstadt, Русија³⁸⁷

³⁸⁵ **ТТ Online**, Arquivo Nacional Torre do Tombo,

<http://antt.dgarq.gov.pt/pesquisar-na-torre-do-tombo/tt-online/>

³⁸⁶ Documento do mês, <http://antt.dgarq.gov.pt/exposicoes-virtuais/documento-do-mes>

³⁸⁷ **O hospital português de Cronstadt (Rússia)**,

<http://antt.dgarq.gov.pt/exposicoes-virtuais/documento-do-mes/o-hospital-portugues-de-cronstadt-russia/>

* **1 јуни 2009 година** – Документ на месецот јуни е ‘**Стари детски списанија**’. Националниот Архив *Torre do Tombo* го одбележи *Светскиот ден на децата* со презентација на детскиот магазин.

* **10 јули 2009 година** - Запознавање со метричкиот систем во Португалија;

* **3 август 2009 година** - Документ за месецот август е во врска со германски фотографии кои што сакаат да работат во **Португалија**, презентира два случаи на Германски граѓани кои одговориле на огласот издаден во журналот “*Der Abend*”;

* **9 септември 2009 година** - Дигитални сертификати: нова услуга за граѓаните;

* **7 септември 2009 година** - *Cabora Bassa*, Документ на месецот за септември е **Договорот за имплементација на развојот на *Cabora Bassa*** во **Мозамбик** и фотографии во врска со текот на овој проект;

* **8 септември 2009 година** - Записи за небото: Астрономијата во ракописите на *Torre do Tombo*³⁸⁸;

* **21 септември 2009 година** – Прогонување на Евреите;

* **1 Октомври 2009 година** - Документ на *месецот за октомври* е извадок од **Извештај** подготвен од Комитетот за анализа и објаснување во процесот на деколонизација на *Источен Тимор*;

Генералната Дирекција на архивите на *Torre do Tombo* ја презентираше изложбата “*Записи за небото: Астрономијата во ракописите на Torre do Tombo*” во рамки на Меѓународната година на астрономијата и прославата на астрономските обсервации направени од страна на Галилео, и презентација на документи кои сведочат до кој степен била развиена Португалија во XVI век.

1.2.18. Организацијата на архивите и управувањето со архивските записи во Чешка

Република Чешка е средноевропска земја, која има долга и богата историја и култура, која има значајно место во европската цивилизација од населувањето на Словените на нејзината територија до денес. Нејзината историја е испреплетена со историјата на повеќе европски империи. До 1993 година беше во федерација со Словачка (Словакија) со име Чехословачка. Тие две спогодбено се поделија и Чешката република денес е самостојна и независна држава³⁸⁹ Таа стана членка на ЕУ со големото проширување во 2004 г.

● *Организација на архивите*

До раздружувањето архивите беа организирани и функционираа според законодавството за организација на архивите, кое имаше влијание од архивското законодавство во источноевропските земји, поврзани со СССР. Денес се користат повеќе законски прописи.³⁹⁰

Националниот архив од 1 јануари 2005 година е државен административен орган и функционира како **Централен државен архив**, кој е под директна управа на *Министерството за внатрешни работи* на

³⁸⁹ Чешката република зафаќа 78 866 км² на која живеат 10 500 000 жители.

³⁹⁰ Архивски документ од 1974 година, дополнет во 1992 и 2002 година. *Актот No. 499/2004 Coll. за архивите и записите, Регулацијата No. 645/2004 Coll. за имплементација на посебните прописи на Актот за архивите и записите*, и во согласност со амандманите на неколку Акти и *Регулацијата No. 646/2004 Coll.* која се однесува на канцелариското работење.

Република Чешка. Седиштето на **Националниот архив** се наоѓа во **Прага.** Формиран е во согласност со законските прописи.³⁹¹

Националниот архив од **1 јануари 2005 година** е државен административен орган и функционира како **Централен Државен архив** и е под директна управа на *Министерството за внатрешни работи* на **Република Чешка.** Седиштето на **Националниот архив** се наоѓа во **Прага.** Формиран е во согласност со правните норми.³⁹²

Национален архив на Република Чешка

Администрацијата на Одделот за архивистика при *Министерството за внатрешни работи* е одговорна за управувањето со сите видови архиви, од **Централниот Државен архив** сè до **Регионалните** и **Обласните архиви**, како и *Архивите на Парламентот, Општините* и на *Универзитетите*. Ги одредува принципите и праксата во управувањето и зголемувањето на документите и е одговорна за управувањето со животниот циклус на документите кои ќе ги добие.

Во рамки на **Националниот архив** има неколку оддели:

1. *Оддел за самоуправа и државни административни фондови до 1848 година и за религиозни институции*

³⁹¹ Архивски документ од 1974 година, дополнет во 1992 и 2002 година. *Актот No. 499/2004 Coll. за архивите и записите, Регулацијата No. 645/2004 Coll. за имплементација на посебните прописи на Актот за архивите и записите*, и во согласност со амандманите на неколку Акти и *Регулацијата No. 646/2004 Coll.* која се однесува на канцелариското работење.

Who we are, what we do, Národní archiv, http://www.nacr.cz/english/who_we_are.aspx

³⁹² Who we are, what we do, Národní archiv, http://www.nacr.cz/english/who_we_are.aspx

Овој **Оддел** е задолжен за управување, обработка на архивските фондови од политичката, финансиската, судската и црковната администрација, катастарските самоуправи од феудализмот, фондовите настанати од работата на државните канцеларии, органи и институции на старата **Чешка држава** и *Бохемиското царство од XII век до средината на XIX век* и истовремено да ги прави достапни. Управува со 202 архивски фондови, повеќето од I категорија, во обем од 13 500 метри. **Одделот** доби повеќе задачи по издавањето на новиот **Закон за архиви**, особено кога се однесува на пред-архивската грижа, не само во однос на црковните и нецрковните институции чии записи се управуваат од страна на **Одделот**, но и со други врховни тела и институции од религиозен карактер.

2. *Оддел за самоуправа и државна администрација за периодот 1848-1918 година*

Одделот се занимава со записите на државната администрација и катастарските самоуправи од **1848 до 1918 година**, но има и пречекорување на временското ограничување. **Одделот** е одговорен за 117 архивски фондови, со волумен од 16 000 метри, од **XVI до XX век** (актите и документите исто така датираат од XIII век). Тука преовладуваат архивски фондови со поголем волумен, класификувани, со различен *систем на управување со документи* и со хетерогена содржина.

3. *Оддел за државна администрација за периодот 1918-1945 година*

Овој **Оддел** е задолжен за управување со записи настанати од работата на централните органи на државната администрација и земјишната администрација за Чешкото земјиште, главно од предвоениот периодот на **Чехословачка** и *Протекторатот на Бохемија и Моравија*, вклучувајќи фондови за Германските окупаторски органи и фондови на чехословачките државни органи во егзил помеѓу **1939 и 1945 година**. Обезбедува пристап до индивидуалните архивски фондови и овозможува нивно истражување. Третиот **Оддел** поседува 164 фондови, во должина од 26 000 метри. Просечно 18 % од записите не се средени. Денес **Одделот** ретко прима било какви документи од регистрите. Изработени се нови инвентари за

архивските фондови од периодот на нацистичката окупација или надополнувања за индивидуалните фондови на централните органи на државната администрација.

4. *Оддел за државни административни фондови за периодот 1945-1992 година*

Одделот е одговорен за *огромните архивски збирки од унитарните централни органи на државната администрација 1945-1968 година, Чешка и Федералните централни органи од 1969-1992 година*, вклучувајќи го нивното основање со национални и републички надлежности. Вкупно има 336 архивски збирки, кои изнесуваат околу 44 000 метри. **Одделот** селектира документи во постапката на проценување или надвор кај имателите (каде што се сместени документите настанати пред 1992 година).

5. *Оддел за пред-архивска грижа, фондови на државната администрација по 1992 година и електронски документи*

Одделот е основан на 1 јануари 2005 година со спојување на *Одделот за информатика и специјалниот Оддел за пред-архивска грижа и управување со архивските фондови на државната администрација по 1992 година*. **Одделот** се занимава со сите архивски работи во однос на правно изложениот круг на имателите на записи од една страна и од друга страна нуди комплексен сервис за архивите во основната регистрација на архивските документи; одговорен е за конвертирање на помошните средства во електронски формат и гарантира развој и имплементација на информацискиот систем, како и администрација на применетите архивски програми во **Националниот архив**. **Одделот** до сега управува со 77 архивски фондови, примени од имателите во процесот на вреднување, најмногу од периодот по 1993 година. **Одделот** исто така е одговорен за два значајни архивски фондови настанати од работата на претходниците на **Националниот архив: Архивскиот регистер и Архивот за централно земјоделие и шумарство**. Персоналот треба да подготвува изворни

материјали за проектот и следење на имплементацијата на технолошката опрема на работното место.

6. Оддел за недржавните фондови и архивски збирки

Овој **Оддел** соработува со приватно-правните иматели на записи и им нуди советодавни услуги. По барање на имателите им помага да се регистрираат во регистерот за **наследството на Националниот архив** и по меѓусебниот договор може да се бараат одбрани записи во постојаната или во повременета професионална администрација. Потоа **Одделот** селектира и прима архивски документи од врховните и сличните тела на политичките партии и движења, меѓународни организации, граѓански асоцијации, трговски организации, работни организации, професионални комори, фондации и јавни здравствени здруженија. Соработува и со организациите на *Чесите* кои живеат во странство. **Одделот** систематски собира лични фондови кои имале значајно влијание на историјата на **Чешка**, архивите на врвните политичари, архивите на високите државни претставници, журналисти, издавачи, функционери на асоцијации и национални организации, и најмногу историчари, архивисти и истражувачи чиј интерес е во блиска врска со архивските збирки на **Националниот архив**.

7. Оддел за истражувачки служби и употреба на записи

Одделот е одговорен за работата на просториите за истражување и нуди совети и услуги за истражувачите во соработка со останатите **Оддели**.

8. Оддел за фото, фоно и филмски документи и односи со јавност

Одделот е специјализиран за заштита на фотографски, звучни и кинематографски архивски документи. **Одделот** е одговорен за 116 архивски фондови чувани во специјално опремени депоа, со соодветна климатизација за создавање на идеални услови. **Одделот** исто така исполнува голем број на задачи. Работи на регистрација на сите примени документи, на истражувања надвор од државата, според тоа ги организира и административните служби на архивите. Тука се организираат работните посети на вработените во **Националниот архив**. Одделението за подготовка и публикација издава публикации на **Националниот архив** кои се со различна тематика. Од **2005 година** фотографските студија се задолжени за сите фотографски работи или за внатрешна употреба (изложби, каталози, едicii, репродукции на записи пред и по нивната конзервација, студиски копии на негативи итн.) или за потребите на истражувачите како и дигитални копии. Сигурносни копии на архивските документи се изработуваат на 35 mm негативи и микрофилмови. **Одделот** одржува специјални и социјални настани организирани од страна на **Националниот Архив**, учествува во разни изложби - како автор или помага при нивното поставување, организира специјални семинари, организира и интернационални конференции, подготвува посети за студенти и ученици во **Архивот**.

9. Библиотека

Библиотеката на **Националниот архив** е специјализирана архивска *библиотека*, во која се чуваат книги од различна тематика, како за архивските фондови, така и за специјализираните и професионалните потреби на **Националниот архив**. **Библиотеката** содржи 462 000 волумени од доменот на архивите, јавната администрација и правото, историјата, помошните историски науки и информатиката. Годишно се претплатува на 400 списанија (домашни и странски).

10. Оддел за одржување на физичката состојба на записите

Одделот е одговорен за комплексната заштита на записите сместени во **Националниот архив**. Заштитата опфаќа *конзервација и реставрација на архивските документи*, истражувачки проекти за

конзервација на записи, тестирање на нови методи и материјали кои се користат при конзервацијата и реставрацијата, потоа ја следи превентивната заштита, истражување на физичката состојба на записите, евалуација на хигиената во депоата, проблеми со дезинфекција на архивските фондови. **Одделот** се состои од две секции: *конзервација и реставрација на записи и научни истражувања*.

11. Оддел за економско-административни работи³⁹³

Одделот има задача да се грижи за безбедноста на **Архивот**, се грижи и за економските работи, управувањето со просторите, компјутерската мрежа и информатичкиот технолошки сервис.

Регионални архиви³⁹⁴

Седумте **Регионални архиви** се складишта за сместување на повеќе од 1900 парохиски книги³⁹⁵, и како резултат на тоа архивите се од примарно значење за Чешките генеолошки истражувачи. Како дополнување на старите парохиски книги, во **Регионалните архиви** сместена е огромна количина на значаен материјал вклучувајќи ги старите катастарски записи, мапи, архитектонски планови, историски документи, судски записи, административни документи

³⁹³ **Departments of the National Archives, Národní archive,**

<http://www.nacr.cz/english/departments.aspx>

³⁹⁴ **Regional Archives of Czech Republic,** <http://www.czechfamilytree.com/regarchives.htm>

³⁹⁵ *Старите парохиските книги* се значаен извор за генеолозите. Во овие книги се наоѓаат важни податоци во матичните книги за предците на Чесите. За успешно да може да се пребаруваат овие парохиски книги потребно е да се знае селото/местото каде живееле претците. За да биде успешно пребарувањето за оние претци кои живееле во поголемите градови потребна е и точна дата на раѓање или брак, или точна адреса.

итн. **Регионалните архиви** содржат важни каталози за фондовите, но сè уште овие каталози не се достапни на интернет.

Секој **Регионален архив** има просечно околу 20-30 маси за истражување.

- **Централен Бохемски Регион** (*The Central Bohemian Region*) е под управа на **Државниот Регионален архив во Прага**. Ги вклучува следните области: *Benešov, Beroun, Kladno, Kolín, Kutná Hora, Mělník, Mladá Boleslav, Nymburk, Prague-east, Prague-west, Příbram* и *Rakovník*.
- **Јужниот Бохемски Регион** (*The Southern Bohemian Region*) е под управа на **Државниот Регионален Архив во Требон** (*Třeboň*). Ги вклучува следните области: *České Budějovice, Český Krumlov, Jindřichův Hradec, Pelhřimov, Písek, Prachatice, Strakonice* и *Tábor*.
- **Западниот Бохемски Регион** (*The Western Bohemian Region*) е под управа на **Државниот Регионален архив во Плзен** (*Plzeň*). Ги вклучува следните области: *Domažlice, Cheb, Karlovy Vary, Klatovy, Plzeň-north, Plzeň-south, Rokycany, Sokolov* и *Tachov*.
- **Северниот Бохемски Регион** (*The Northern Bohemian Region*) е под управа на **Државниот Регионален архив во Литомерице** (*Litoměřice*). Ги вклучува следните области: *Česká Lípa, Děčín, Chomutov, Jablonec nad Nisou, Liberec, Litoměřice, Louny, Most* и *Teplice*.
- **Источниот Бохемски Регион** (*The Eastern Bohemian Region*) е под управа на **Државниот Регионален архив во Замрск** (*Zámorsk*). Ги вклучува следните области: *Havlíčkův Brod, Hradec Králové, Chrudim, Jičín, Náchod, Pardubice, Rychnov nad Kněžnou, Semily, Svitavy, Trutnov* и *Ústí nad Orlicí*.
- **Јужен Моравски Регион** (*The Southern Moravian Region*) е под управа на **Моравскиот Катастарски архив во Брно** (*Brno*). Ги вклучува следните области: *Blansko, Brno-venkov, Břeclav, Hodonín, Jihlava, Kroměříž, Prostějov, Třebíč, Uherské Hradiště, Vyškov, Zlín, Znojmo* и *Žďár nad Sázavou*.
- **Северниот Бохемски Регион** (*The Northern Moravian Region*) Моравскиот Катастарски Архив во Опава (*Opava*). Ги вклучува следните области: *Bruntál, Frýdek-Místek, Jeseník, Karviná, Nový Jičín, Olomouc, Opava, Přerov, Šumperk* и *Vsetín*.

● **Задачи на Архивот**

Националниот архив е задолжен за:

- ✓ прием на архивски материјали;
- ✓ контрола на извршувањето на архивското работење;
- ✓ одбирање на архивски документи;
- ✓ евалуација;

- ✓ обезбедување на посебни информации;
- ✓ советодавни служби за стекнување на архивски документи и др.

Во **Архивот** се примаат архивски документи на привремено и трајно сместување (под претходно утврдени услови) кои произлегуваат од работењето на врховните тела на **Чешката држава**, државните или самоуправните органи и организации за територијата на **Чешка** во минатото, врховните органи на политичките партии, политичките движења и граѓанските асоцијации со национални надлежности, и некои религиозни институции, одбрани лица и семејства (приватни фондови), фондации итн.

Професионално управува со примените записи, нивна регистрација, проверка, обработка и достапност за следните создавачи:

- оние кои моментално постојат, каде што **Националниот Архив** ја контролира службата со записи и прави селекција на архивските документи;
- постарите централни државни административни канцеларии (како и судските органи) и самоуправните органи;
- врховните органи на политичките партии, општества, јавни корпорации и други граѓански асоцијации, фондации и религиозни институции;
- економски организации, кооперативни и национални претпријатија од национална важност;
- одбрани личности и семејства (лични фондови и семејни архиви).

Овозможува употреба на примените архивски фондови и збирки од страна на јавноста и органите на јавната администрација: *директно и индиректно*.³⁹⁶

Се грижи за оптималните физички услови на записите преку:

- соодветно сместување во депоата;
- *реставрација* и *конзервација* на оштетените документи и записи;
- правење на сигурносни копии и копии за истражувачки цели.

³⁹⁶ Spheres of activities of the National Archives, Národní archive,
http://www.nacr.cz/english/who_we_are.aspx

Го раководи и го прави достапен богатиот библиотечен фонд (повеќе од 500 000 волумени) за училишна употреба. Библиотеката на **Националниот Архив** има јавен библиотечен статус.

- *Организација на конференции, семинари*

* **Конференција по повод 50 годишнината од основањето на Централниот Државен Архив во Прага**

Конференцијата ‘Архивите во меѓународен контекст’ била дел од прославата на 50 годишнината од основањето на **Централниот Државен архив во Прага**. Конференцијата се одржала во **Архивот во Chodovec, Прага**, од **29 септември до 1 октомври 2004 година** и била вклучена специјална изложба придружена со специјализирана публикација. Главна тема на **Конференцијата** била “**Различни форми и можности на соработка меѓу архивите во Чешка и меѓународните соработници**”. На **Конференцијата** учествувале повеќе архивисти од **Чешките Архиви** и од други земји. **Конференцијата** била отворена од **Директорот на Централниот Државен архив во Прага, Eva Drašarová**.

Karel Müller ги започнал дискусиите на првата тема со детали за систематското истражување спроведено во **Архивот во Siles**, главно во *Wroclaw, Katowice* и *Opole*.

Претседателот на МАС, Генералниот Директор на Државниот архив на Австрија, Професорот Lorenz Mikoletzky исто така зборуваа и ги поздравиле учесниците во интерес на **МАС**.

Една од темите била и ‘*Значењето за брза размена на информациите и потребата за пристап до архивите преку Интернет*’.³⁹⁷

³⁹⁷ **INSAR10, Archives in the New member states**,
http://ec.europa.eu/transparency/archival_policy/docs/insar/insar10_en.pdf

*** XIX EBNA Конференција, од 23 до 24 април 2009 година**

Европскиот Одбор на Национални Архивисти (EBNA), Секторот за администрација на архивите и канцелариското работење на Министерството за внатрешни работи на Република Чешка и Националниот Архив во Прага ги покани членовите на EBNA на состанокот во Прага, Република Чешка.

Учесници на EBNA конференцијата 2009 во Прага

EBNA конференцијата 2009³⁹⁸

● Мрежата на Архиви во Република Чешка моментално е во голем број. Огромна количина на документи сместени се во овие сервиси, кои како и во другите земји се класифицирани согласно *принципот на провиниенција на архивските фондови*. Ова значи дека збирките со историски записи биле создадени и сочувани за одредени цели како што се административните, работните или правните потреби и тие биле заштитени бидејќи се од трајна архивска вредност.

³⁹⁸ На Конференцијата учествуваше и Директорот на Државниот архив на Република Македонија.

Регистрацијата првобитно се вршала на традиционални индексни картички и во текот на **1990-те години** бил развиен и имплементиран електронски регистрациски систем кој е познат како *систем на база на податоци* познат како **PEvA** – (*Програма за архивско регистрирање*³⁹⁹).

Овој систем на *база на податоци* бил создаден од една мала група на експерти (*J.Hora* – програмер, *M.Wanner* и *O.Macek*) во соработка со архивисти од сите архивски служби во **Република Чешка**. Системот постепено бил граден од **1992 година**. Од почетокот, тоа бил единствен систем кој содржел унифицирани детали за информациите за сите историски записи кои се чуваат во државата. Денес аналогни системи постојат во *Шведска, Полска, Шпанија* и *Велика Британија*. До денес **PEvA** е една од најкомплексните системи од ваков вид во Европа и постојано се развива. По **1998 година** други описи и функции биле додадени во **PEvA системот**.

Како дополнување на регистрацијата на архивските збирки е регистрацијата на помошните средства (инвентари, каталози и регистри). Основни податоци за помошните средства се наоѓаат во **PEvA системот**. Дупликати од значајните помошни средства од обласните **Државни Архиви** се предадени во **Регионалниот Државен архив** и во **Управата на Одделот за архиви** во рамки на *Министерството за внатрешни работи во Прага*. Во **Управата на Одделот за архиви во Прага** има околу 20 000 помошни средства.

Развојот на *базата на податоци* постепено донесе одредени модификации. **PEvA системот**, од кој и архивистите и јавноста може да добие информации, континуирано се развива и се употребува од страна на архивските служби.⁴⁰⁰

³⁹⁹ Program pro evidence archivu.

⁴⁰⁰ Information Systems of Czech Archives, INSAR 10, 2005, достапно на http://ec.europa.eu/transparency/archival_policy/docs/insar/insar10_en.pdf

** Новата зграда на **Националниот архив** и на **Регионалниот Државен архив** во **Прага***

Официјално новата зграда на **Националниот архив** и на **Регионалниот Државен архив** беше отворена во *Chodovec, Прага*, во **септември 2001 година**. Тоа е една од најголемите модерни архивски згради во **Европа**. Архивистите од *Одделот за наука и технологија* во **Националниот архив** работеле на остварувањето на овој проект. Конструкцијата на зградата започнала во **1992 година** со поставувањето на камен темелникот. Преместувањето на архивските фондови од старите простории во новата зграда започнале на самиот почеток во **1995 година**. Оваа нова градба ги реши проблемите на **Националниот архив** и на **Регионалниот Државен архив** во однос на сместувањето на нивната архива. Претходно **Националниот архив** сместувал преку 93 000 метри архивски кутии во 12 несоодветни згради како и фондовите сместени во зградата на поранешниот **Архив** на Бохемиските поседе, изграден во **1930-те години**. **Регионалниот Државен архив** користел околу 43 згради за сместување на сопствените фондови во период од 50 години. Оттогаш количината на архивски записи се зголемува до 112 500 метри архивски кутии сместени во три функционални згради на **Националниот архив**. Истовремено, **Регионалниот Државен архив** заштитува скоро 32 000 метри архивски кутии.

Новите простории на двете архивски служби сместени се во предградието на **Прага**. Оваа локација е надвор од индустриските реони и области кои се подложни на поплави, со што ризикот за оштетување на граѓата е доведен до минимум и е во софласност со меѓународните стандарди за изградба на архивските згради.

За основното барање на архивистите проектантот избра блок дизајн за архивската зграда. Блок дизајнот дозволува комплетна сепарација на депоата кои имаат намена за перманентно сместување на архивските материјали, од други реони, како и сепарација на секторите кои се отворени за јавност. Комплексот опфаќа 4 функционални и архитектонски

карактеристични делови и еден споив дел. Секој дел се состои од една или повеќе независни блокови за заштита од пожар.

Доминантна карактеристика на просториите е блокот со депоа. Тие се меѓусебно поврзани со комуникациска врска поврзана со источната страна на најголемиот блок со депоа.

1.2.19. Организација на архивите и управувањето со архивските записи во Романија

Романија⁴⁰¹ како црноморска, источноевропска и балакнска земја имала доста бурна историја и процесот на обединувањето на неколку покраини и нејзиното државно конституирање траело подолго. Таа стана членка на ЕУ во 2007 г. Денес Романија е парламентарна република.

•Краток осврт на организацијата на архивите во минатото

Поголема грижа за сместување на документите во Романија започнала во **XVIII век**.⁴⁰² **Архивот** на Влашко бил основан на **1 мај 1831 година**, а **Архивот** на **Молдавија** на **1 јануари 1832 година** согласно првите државни модерни административни закони. Во почетокот овие архиви биле од теоретска природа бидејќи легислативата се однесуваше на нивните финансии и бројот на персонал, но не на архивската активност. Во **1860-те години** била направена разлика меѓу документите со историска вредност и практична вредност, и институцијата била ставена под управа на *Министерството за правда, религиозни работи и јавно образование*. Ова се смета за почеток на основањето на **модерниот архив**. Во **1864 година** следејќи ја секуларизацијата на манастирскиот имот во **Романија** неговите збирки биле збогатени со преземањето на голем број документи од страна на државата. Со основањето на **Државниот архив на Унгарија** во **1875 година**, повеќето од старите Трансилвански архиви биле преместени во **Будимпешта**.

По проширувањето на **Романија** во **1918 година** на крајот на *Првата светска војна*, архиви биле основани во трите новостекнати историски

⁴⁰¹ Романија зафаќа 237 500 км² површина на која живеат 21 500 000 жители.

⁴⁰² Најстарото место за сместување на документите биле манастирите, кои биле безбедни, и тука се чувале и нецрковни документи. На пример во 1775 година *the Metropolis of Bucharest* е познат како чувар на архива која вклучува приватни документи како што се имотни документи. Во XVIII век архивските записи биле чувани во *Danubian Principalities* од страна на Канцеларијата на Кнежевството, црковните власти и од приватните лица.

региони: во **1920 година** во *Трансилванија*, во **1924 година** во *Буковина* и во **1925 година** во *Бесарабија*. Во тој период **Архивот** бил под управа на *Министерството за јавно образование*. Во **1951 година** за време на **Комунизмот**, **Дирекцијата на Државниот архив** преминала под управа на *Министерството за внатрешни работи* и бил прифатен *Советскиот модел на организација*.

● *Современа организација на архивот*

Национален архив на Романија

Националниот архив на Романија (*Arhivele Naționale ale României*) кој до **1996 година** бил **Државен архив** (*Arhivele Statului*) се наоѓа во *Букурешт*. Тој е под директна одговорност на *Министерството за внатрешни работи и административни реформи*. **Националниот архив на Романија** може да се дефинира како организација со повеќе хиерархиски нивоа, врз основа на два принципи: функции и задачи.

Постојат 42 регионални одделенија, по едно во секое подрачје на **Романија** и едно во *Букурешт* (во кој се сместени документи кои се однесуваат само за *Букурешт*). Во рамките на архивското законодавство во последната деценија се донесени повеќе закони за уредување и управување со архивите и архивските записи.⁴⁰³ При донесувањето на законите биле

⁴⁰³ *Закон за управа на организацијата и функционирањето на Националниот архив на Романија; Закон 16/1996 на Националниот архив (со измени и дополнувања); Закон 188 од 8 декември 1999 година (повторно објавен) за статусот на цивилните службеници; Закон 161/2003 (Службен весник по. 279, 21 април 2003); Закон 571/2004 (Службен весник по. 1214, 17 декември 2004); Упатства за Архивот за создавачите и имателите на документи; Нормативен депозит на архива; Нацрт Закон за архиви*

земени во предвид европските стандарди, документи и проекти од областа на архивистиката,⁴⁰⁴ меѓу кои препораката R (2000) 13 од Комитетот на Министри на Државите членки за Европската политика за пристап до архивите; Резолуцијата од 6 мај 2003 на Советот на ЕУ за Архивите во Државите (2003/С 113/02); Документот Етички кодекс и ISAD(G) стандардот.

● Сите државни и приватни институции, со исклучок на Министерството за национална одбрана, Министерството за надворешни работи, Романската Информациска служба, Странски известителни служби и други институции одговорни за националната безбедност и Романската Академија, имаат обврска да ги предадат документите во **Националниот архив** од нивното работење, по изминувањето на периодот од 20 и 100 години од нивното создавање.⁴⁰⁵

Архивот воспоставува:

- норми за архивска активност;
- имплементира мерки од **Законот за Архиви**;
- прима документи за Националниот архивски депозит на **Романија**;
- ги попишува, одбира и конзервира документите што ги поседува;
- ги заштитува документите на микрофилмови и други формати;
- оддржува архивска база на податоци;
- ја издава *Revista Arhivelor*⁴⁰⁶ и други стручни публикации⁴⁰⁷;
- обезбедува обука за квалификувани архивисти преку Факултетот за архивистика и Националната школа за архивска обука;

⁴⁰⁴ **The National Archives of Romania**, <http://www.arhivelenationale.ro/?lan=1/>

⁴⁰⁵ **The National Archives of Romania**, <http://www.arhivelenationale.ro/?lan=1/>

⁴⁰⁶ **Archives Review** – Архивски преглед, кој излегува еднаш годишно и во издание на повеќе странски јазици (англиски, француски, германски).

⁴⁰⁷ Збирка Ноември. хронолошки индекс. 25, vol II: 1686-1760; Извештај од состаноците на Советот на Министри. Управа на *Ion Antonescu*, vol XI: May-July 1944; *Giovanni Giacomo Caroldo, Venetian Stories, vol I: From Fortress to death origins dogelui Jacopo Tiepolo (1249); Carte straina* старо наследство на Националниот Архив. Каталог; *Ada-Kaleh Island*. Архивски инвентар; Манастирите во Молдавија. Но хронолошки индекс. 26: *Episcopia Romanului*; Религијата и националниот идентитет во Молдавија (1800-1859). Документи; Советски советници во Романија (1948-1964) итн.

- потврдува кога еден одреден документ станува дел од *Националниот архивски депозит на Романија*;
- овластува привремено преместување на документи во *Депозитот*⁴⁰⁸ за научни или културни цели;
- оддржува врски со институции за кореспонденција;
- применува интернационални конвенции и учествува на меѓународни архивски конференции и конгреси и
- обезбедува сигурност на документите во *Депозитот* во нормални услови и во услови на војна.

На централно ниво **DANIC** од септември 2007 година има две читални, и простории со апарати за читање на микрофилмови. Пристапот до документите сместени во **Националниот Архив на Романија** е овозможен согласно **Законот 16/1996** и **Регулативата за пристап до истражувачките информации и документи**. Постои можност за изработка на дигитални слики за истражувачите, поедноставувајќи ја постапката за издавање дозвола за пристап итн.

Пристапот до документите е овозможен преку студиската сала **DANIC**, упатствата на **Националниот Архив** и **DMBAN** целта на научно истражување за решавање на некои административни работи за развој на радиото и телевизијата, пишување на специјални работи: монографски студии, книги, есеи, докторски дисертации, магистерски трудови и дозволи. На истражувачите достапни им се за пребарување и истражување на информации листи и збирки со фондови, алфabetски листи за црковните фондови и манастири, лични и семејни фондови, архивски фондови создавани од централните владини институции, фондови од историските архиви или PCR од СС од истата партија, инвентарите и архивските збирки.

Библиотеката е достапна за истражувачите преку читалната. Покрај сопствените изданија и голем број на други книги и месечни списанија, од

⁴⁰⁸ Законот го дефинира *Националниот архивски депозит на Романија* како “документи, официјални и приватни, дипломатски и конзуларни, мемоари, оригинали, прокламации, покани, соопштенија, планови, скици, карти, филмови, печати, фото, видео и компјутерски снимки, со историска вредност, создавани во Романија или пак во странство”.

доменот на историјата и архивистиката, *библиотеката* поседува и голем број на ретки книги како наследство на Романија.

- *Организирана презентација на архивското богатство и мународна соработка*⁴⁰⁹

По приемот на Романија во Европската унија во **2007 година** започна промената на дизајнот на институцијата на генерално ниво. Во контекст на тоа, **Националниот архив на Романија** го започна одржувањето на конференциите именувани *Quo Vadis?*, во соработка со Романскиот *Fulbright Alumni*. Првото предавање беше одржано во **ноември 2007 година** од страна на *Victor Neumann*, професор на *West University of Timisoara*, на тема “*Влијанието на јавниот говор на политичката идеологија и активностите*”⁴¹⁰. Предавањата продолжија во **април 2008 година** со одржувањето на експозицијата именувана “*Новата економија во денешно време и виртуелниот простор*”⁴¹¹ подготвена од *Adrian Mihalache*, професор на *Polytechnic University of Bucharest*.

Во првата половина на **2008 година** биле организирани дебати на различни теми кои се од интерес за **Националниот архив на Романија**. Во февруари истата година била одржана дебата “*Компјутеризација на културното наследство – изедначување со неколку непознати*”⁴¹² со учество на претставници на *Националната банка на Романија*, *Романската Академска библиотека*, *Централната универзитетска библиотека*, *Институт за културната меморија*.

Исто така во **март** била организирана дебата за новиот проект за **Законот за Архиви**, на која учествувале и претставници од Генералната законодавна дирекција, *Министерството за администрација и внатрешни работи*, *Министерството за култура*, *Националниот Совет*

⁴⁰⁹ **The National Archives of Romania**, <http://www.arhivelenationale.ro/?lan=1>

⁴¹⁰ The influence of speech public on political ideology and actions.

⁴¹¹ “New Economy in real time and virtual space”

⁴¹² “Computerization of cultural heritage-an equation with several unknown”

за истражување на Архивската безбедност, Романската информациска служба, други институции, граѓански здруженија итн.

Денот на Архивите – 31 октомври, кој претходно се прославувал, сега е отворен за дебати. Во **2008 година** беше одржана изложба *vernisarea* (отворена од 31 октомври до 28 ноември) на која биле презентирани стари книги (главно од XV век до XIX век) во **Библиотеката на Националниот Архив на Романија**, вклучувајќи *incunabula* пишувани на различни јазици (латински, германски, француски, италијански, шпански, англиски итн.), книги кои досега не биле познати за јавноста. Изложбата ја потенцира вредноста на ова книжно наследство.

Во **декември 2008 година** била организирана округла маса на тема *“Модерните Романци. Помеѓу Утопија и Реалност”*, во соработка со Факултетот за историја, Универзитетот во Букурешт, Националниот Музеј *„Cotroceni“* и *Националниот Воен Музеј „Кралот Фердинанд I“*.

Во текот на **2008 година** биле организирани следните изложби⁴¹³

* **март 2008 година** - *Унификација на Архивите*, во соработка со *Администрацијата на Претседателот, Дипломатскиот Архив на Министерството за надворешни работи и Романскиот културен институт*;

* **мај 2008 година** - *Модата и облекувањето на Кралскиот двор во Романија*, во соработка со Музејот *Cotroceni*;

* **јуни 2008 година** - *Револуцијата од 1848 година во Романија*, во соработка со *Администрацијата на Претседателот и Градскиот музеј во Букурешт*;

* **септември 2008 година** - *Денови на пожарникарите. 240 години од првото сведоштво за заштита од пожар*;

* **октомври 2008 години** - *Учество на Министерството за внатрешни работи во социјалниот живот на градот, во Деновите на Букурешт* во соработка со *Градскиот Музеј на Букурешт и Културниот Центар на Министерството за администрација и внатрешни работи* .

⁴¹³ **Cultural and scientific activities, The National Archives of Romania,**

<http://www.arhivelenationale.ro/?lan=1>

За реализирање на меѓународната соработка голема улога има **Оддел за меѓународни односи.**⁴¹⁴ Задачите на **Одделот** се: координација, поддршка и развој на соработката со странски и домашни партнери. Меѓународните односи на **Националниот архив** добија нова димензија и значење со интеграција на **Романија** во **Европската Унија** што значеше појака позиција и активна улога на повеќе полиња, меѓу кои.

1. Националниот Архив на Романија е член од **А категорија во МАС** од **1954 година**. Учествува во повеќе негови конгреси, научни сесии, округли маси итн. *Меѓународна асоцијација на Француската архива*, непрофитна организација која го поддржува развојот на соработката меѓу членовите, вклучувајќи: обука и професионални размени, дисеминација на книжевноста, организација и модернизација на архивите итн.

2. Билатерална соработка согласно правилата на билатералните постапки завршени со Националните архиви во Европа и остатокот од светот⁴¹⁵, меѓу кои се: *Република Чешка* (2000), *Австрија* (2001), *Франција* (2003), *Германија* (2004), *Италија* (2005), *Бугарија* (2006), *Унгарија* (2007) и *Кина* (2000), *Меморијалниот Музеј на Холокаустот во САД* (2006) итн. Како што е изложено во овие правни документи, охрабрувањето на отпорноста и развојот на областите на соработка како што се размена на искуства во теоријата и праксата на архивите, размена на документи и експерти за документација, организација на заеднички научни настани со одредени тематски изложби итн.

3. Комбинацијата на институциите и телата: Работни документи на *Europeans (GAE)*, создавани по иницијатива на ЕК, која се состанува *двапати годишно* во *Брисел* каде **Националниот архив на Романија** е претставен преку романски документи. Меѓу другото, **GAE** го водеше во **2005 година** *Report on archives in the enlarged European Union* чии пет основни активности се под континуиран мониторинг на членките.

⁴¹⁴ **International Relations Section, The National Archives of Romania,**
<http://www.arhivelenationale.ro/?lan=1>

⁴¹⁵ Bilateral cooperation governed by the provisions of bilateral treaties concluded with the national archives in Europe and the rest of the world.

Европскиот Одбор на Националните архивисти-ЕВНА е независна **Комисија** која се состанува *двапати годишно* за да дискутира за прашања кои се од заеднички интерес. Состаноците се свикуваат од **Националните Архиви** во земјата која моментално претседава со ЕУ. Покрај 27 членови, овие состаноци вклучуваат и функционери на **ЕК** и претставници на **МАС**. **Националниот архив на Романија** за првпат учествувал во *состанокот во Берлин* во **април 2009 година**.

4. **Учество во меѓународните научни настани: Националниот архив на Романија** е дел од годишните настани организирани од страна на **МАС**, од оваа година и **DLM Forum-от**. Во многу вакви активности, *Меѓународниот оддел* работи согласно локалните директиви на **Националниот архив**, кој преку повеќе фондови и сопствените вредни збирки на документи допринесува за организација на изложби со странски партнери и преку нивните претставници учествува во обуките и семинарите и сл.

1.2.20. Организација и функционирање на архивите во Република Словачка

• Осврт на развојот на архивите во Словачка

Раните почетоци на **Архивот во Република Словачка** потекнуваат уште во **XIII век**. **Територијалните архиви** првпат се споменуваат дури на крајот на XVI век како и поимот *територијален архивист* на крајот на XVIII век. Најважните збирки со приватни архиви се оние на земјопоседниците бидејќи овие записи се третираат како осигурување за поседувањето на имотот и правата. Во **Братислава** во **1765 година**, Кралицата *Марија Терезија*, го основа *Archivum Regni* како прв официјален Архив на **Кралството Унгарија**. Овие архиви биле преместени во *Будимпешта* во **1885 година**.⁴¹⁶ Кога **Словачка** била под унгарска управа, поседувала богата архивска граѓа која била чувана во општините, грофовиите, црквите и во фамилијарните архиви.

Со создавањето на **Чехословачката Република** во **1918 година**, се појавило прашањата за организација и управување со **Архивите** и архивистичките студии во **Словачка**. Во **1919 година** обврската за управувањето со архивите била доделена на државните власти во рамки на структурата за внатрешни работи.

На **28 септември 1928 година** биле поставени темелите на **Покраинскиот архив**, кој под своја управа ги имал архивските фондови на поранешните грофовии, записите на поранешниот министер на **Република Чехословачка** и др. Набрзо, на **31 декември 1939 година** **Покраинскиот архив** бил укинат. Неговите обврски и управувањето со Архивите на *Братислава* и грофовијата *Komárno* привремено ги презел **Одделот на Президиумот при Министерството за внатрешни работи**.

⁴¹⁶ Archives in The Slovak Republic, INSAR10, Archives in the New member states, http://ec.europa.eu/transparency/archival_policy/docs/insar/insar10_en.pdf

Во 1951 година ситуацијата се подобрила, со основањето на **Државниот регионален архив** под управа на *Регионалниот национален комитет* во согласност со **Декретот 368/3-29/9-1948-P2 на Комисијата за внатрешни работи**. Со Одлука на Владата од 9 јануари 1951 година, формиран бил **Одборот на Државниот архив** за внатрешни работи. Согласно **Декретот на Одборот на Комисионерите од 20 мај 1952 година** бил конституиран **Централен архив на Словачка**.⁴¹⁷

Во 1953 година биле основани два органи кои се однесувале на Администрацијата на **Архивите** во државата. Првиот орган, **Администрацијата на архивот** сместен во **Министерството за внатрешни работи во Прага**, и вториот - **Архивската администрација на Словачка** сместена во **Штабот за внатрешни работи во Братислава**. Првиот унифициран систем на архивската администрација во **Чехословачката Република** бил основан согласно владината наредба за архиви во 1954 година. Од **јануари 1969 година** кога **Чехословачката Република** станала **Федерална држава**, **Словачката архивска администрација** била под управа на *Министерството за внатрешни работи на Република Словачка*.

• *Современа организација на архивот*

Првиот **Закон за архивска администрација** бил прифатен во **1975 година**, а во **1991 година** бил дополнет. Политичките и социјалните промени по **1989 година**, исто така, се рефлектираа и во архивското законодавство кое резултираше со промена на името од *Централен Државен Архив на СРС* во **Словачки Национален Архив** во амандманот на **Актот за архивите 571/1991 на Словачкиот Национален Совет**. На **1 јануари 2001 година** стапил во сила нов **Закон за архиви и тековни записи**.

Министерството за внатрешни работи на Република Словачка е одговорно за архивското работење. *Министерството* има право да го

⁴¹⁷ Slovak National Archives, <http://www.civil.gov.sk/SNARCHIV/uk.htm>

организира и контролира **Државниот Архив** и да ги координира активностите на другите архивски служби. Во одредени случаи *Министерството* се однесува како апелациона власт во жалбени случаи во кои била донесена одлука за одбивање на пристап до одредена архивска граѓа.⁴¹⁸

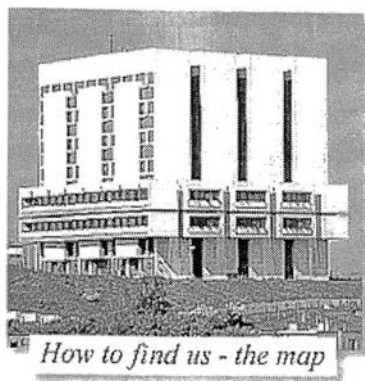
Во **Република Словачка** настанува архивска граѓа која произлегува од работата на јавниот така и на приватниот сектор. Архиви од **јавен карактер** се: **Државниот архив, архивите на локалните самоуправи, архивите на други јавни правни ентитети и архивите на приватните ентитети** кои изведуваат задачи во рамки на јавната администрација. **Приватните архиви** се *архивите на приватните и физички лица*.

Државниот Архив на Словачка се состои од **Државниот Централен Архив** и **Државниот Архив** со регионално територијална надлежност чии бранши се основани од *Министерството*. **Државниот Архив** поседува 22 345 архивски фондови кои заземаат околу 157 000 метри. Поседува повеќе од 4 500 упатства и во текот на 2000 и 2001 година биле објавени *водичи за архивските фондови и збирки*.

Се состои од две централни државни архивски служби: **Национален архив на Словачка во Братислава** и **Државен Централен Рударски архив во Banska Štiavnica**; седум **Државни архиви** со регионално територијална надлежност кои се сместени во *Banska Bystrica, Bratislava, Bytča, Košice, Levoča, Nitra* и *Prešov*.

Градскиот архив на Братислава исто така е **Државен архив** со регионална надлежност само за Братислава.

⁴¹⁸ The legal basis of Slovakian archives services, INSAR10, Archives in the New member states, http://ec.europa.eu/transparency/archival_policy/docs/insar/insar10_en.pdf

Национален архив на Република Словачка

Националниот архив на Словачка е една од најголемите и најзначајните јавни архиви во Републиката.

*Организациона шема*⁴¹⁹

1. Сектор за средување и обработка на постари фондови и збирки (OSF)⁴²⁰ – каде што се сместени архивски фондови до **1918 година**, лични документи⁴²¹, збирки, мапи и планови⁴²² кои немаат временско ограничување. Најголемата збирка што е во сопственост на **Секторот** е група од *98 архиви на благороднички фамилии и феудални имоти* (архивски документи од XIII до XX век, на аристократските фамилии од *Pálfi, Erdődi, Esterházi, Habsburg, Zai, Kubíni* и *Révai*, чии припадници имале значајни улоги во различни политички и економски управи на Кралството Унгарија и Хабсбуршката монархија).⁴²³ **Секторот** вкупно поседува 383 архивски фондови и збирки односно околу 2 624 метри.

2. Сектор за средување и обработка на современи фондови и збирки (ONF)⁴²⁴ – тука се сместени архивските материјали од **1918 до 1968 година**.

⁴¹⁹ **Organizational Structure and Staff,**

http://www.civil.gov.sk/SNARCHIV/uk_organizational_structure_and_staff.htm

⁴²⁰ **Slovak National Archives (SNA) - Department of Early Fonds and Collections,**

<http://www.slovakia.culturalprofiles.net/?id=3561>

⁴²¹ Лични документи кои произлегуваат од работата на влијателни словачки политичари, економисти и културни дејци од различни сфери на јавниот живот.

⁴²² Историските мапи и планови се од особена документарна вредност и потекнуваат од периодот XVIII-XX век.

⁴²³ Сите овие документи даваат многу информации за социјалните односи и начинот на живот на територијата на Словачка во периодот XIII-XX век.

⁴²⁴ Секторот за современи фондови и збирки е основан на 1 јули 1993 година со интеграција на поранешните Сектори за Историјата на капитализмот и Историјата на социјализмот. Архивските документи од регистрираните фондови во Секторот овозможуваат учење за историјата на државата, црквата, историјата и развојот на политичките партии, општини, асоцијации и движења, социјалната миграција на населението, историјата на претпријатијата, имотните реформи, депортацијата на Евреите, социјализацијата и индустријализацијата на Словачка во 1950-те години, создавањето на значајни

Моментално **Секторот** во своја сопственост поседува 351 фонд за централната легислатива и владините органи од периодот на *Првата Чехословачка Република, Словачката Република* и од *повоениот период на Чехословачка (1918-1968 година)*.

3.Сектор за преархивска грижа (OPS)⁴²⁵ – обезбедува методолошки водичи во доменот на записите и архивското работење, пренос на архивските документи за трајно чување по процесот на сместувањето и инспекција, советување и обука на владините органи и другите организации од национално значење ‘за управување со записи, чување пописи и распоредување на записите’. **Секторот** поседува 139 фондови и регистри главно од **1968 година** до денес, што значи вкупно 6 573 метри.

4.Сектор за односи (ОАИ)⁴²⁶ – обезбедува однос меѓу **Архивот** и јавноста. Организира посети во **Архивот** примарно за научните институции, во придружба на професионално објаснување за архивските задачи и обезбедува професионални тутори за студентите по архивистика на Универзитетот. **Секторот** исто така изведува некои задачи во доменот на архивското работење. На посебно барање, **Архивот** осигурува автентични извадоци и копии на документи од пописите (1930-1980 година).

5.Сектор за архивска заштита (ОАО)⁴²⁷ – **Секторот** изведува задачи поврзани со комплексната заштита на архивските документи. Поделен е на две организациони единици, од кои *првата* вклучува *лаборатории за конзервација и реставрација на документи*, а *втората* вклучува *фотографска лабораторија*, каде што се врши репродукција на архивските документи. **Секторот** служи и како методолошки центар, институт за обука и истражување во доменот на заштитата на архивските документи.

6.Сектор за наука и истражување (КVV)⁴²⁸ – изведува задачи во сферата на теоретската и практичната анализа на постапките и проблемите околу архивските функции. Концептот на овој **Сектор** е да ги решава прашањата од основно теоретско архивско истражување.

● *Задачи на Архивот*

хидроелектрани, за историјата и развојот на државната администрација, демаркацијата на границите на Словачка и за животот и активностите на жителите на Словачка.,

Slovak National Archives (SNA) - Department of New Fonds and Collections,

<http://www.slovakia.culturalprofiles.net/?id=3562>

⁴²⁵ Како независен сектор, Секторот за преархивска грижа бил основан во 1982 година. Работата и надлежностите на Секторот се регулирани со одделни членови од Законот за Националниот Совет на Република Словачка No.395/2002 за Архивите и Регистрите и Директивата No.628/2002 на Министерството за внатрешни работи на Република Словачка, **Slovak National Archives, Department of Pre-Archival Care,**

http://www.civil.gov.sk/SNARCHIV/uk_dpt_of_pre_archival_care.htm

⁴²⁶ **Slovak National Archives (SNA) - Department of Reference Services,**
<http://www.slovakia.culturalprofiles.net/?id=3564>

⁴²⁷ **Slovak National Archives (SNA) - Department of Archival Preservation,**

<http://www.slovakia.culturalprofiles.net/?id=3560>

⁴²⁸ **Slovak National Archives (SNA) - Science and Research Section,**
<http://www.slovakia.culturalprofiles.net/?id=3565>

Националниот архив е задолжен за:

- преземањето на граѓата која произлегува како резултат на работата на централните управни органи на **Република Словачка**;
- заштита на граѓата;
- обезбедување пристап до истата за јавноста;
- инспекција на архивите кои не се дел од националната служба;
- одлучува за сместувањето на регистерските записи и издава забрани за пристап до Архивите.

Архивскиот материјал на следните организации не се презема во **Националниот архив**. Свои сопствени архиви поседуваат: *Парламентот, Министерството за одбрана, Министерство за надворешни работи, Министерство за внатрешни работи, Кабинетот на Претседателот на Република Словачка.*

- *Интернационална соработка*

Постојат билатерални документи за архивска соработка меѓу **Словачка** и други земји (*Австрија, Унгарија, Германија, Полска, Русија и Турција*). **Словачкиот Национален архив** учествува во EVK4 – 2002-2010 проектот MIP (*Transitional Metals in Paper*) одобрен од **Европската комисија**.

1.2.21. Организацијата на архивите и управувањето со архивските записи во Република Словенија

Република Словенија е самостојна независна држава која по распаѓањето на СФРЈ се раздружи од Федерацијата во 1991 година и успеа најбрзо да излезе од кризата, да се консолидира и да ги исполни сите услови за влегување во ЕУ.⁴²⁹ Таа стана членка на ЕУ во 2004 г.

● ***Осврт на развојот на архивите***

Дел од внатрешноста на зградата на Националниот архив на Словенија

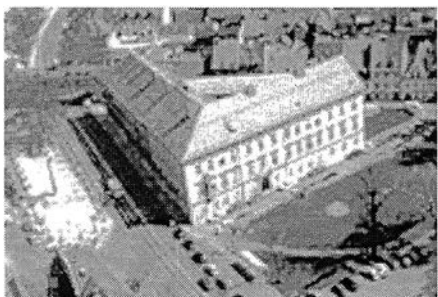
Денес мрежата на **Словенечкиот архивски јавен сервис** вклучува еден **Националниот архив на Република Словенија** кој се наоѓа во **Љубљана**⁴³⁰ и шест **Регионални архиви**:

1. Регионален архив Марибор,
2. Историски архив Љубљана,
3. Историски архив Птуј,
4. Историски архив Цеље,
5. Регионален архив Копер и
6. Регионален архив Нова Горица.

⁴²⁹ Словенија е сместена на крајниот северозападен дел на Балканскиот полуостров, со површина од 20 273 км² на која живеат околу 2 000 000 жители.

⁴³⁰ Тој е сместен во зграда на *Gruber Palac* конструирана во **1773 година** од страна на *Jesuit Gabriel Gruber*. Тоа е палатата која првенствено била наменета да биде Училиште за хидраулика и механика.

Одделно од *Gruber Palace*, **Архивот** поседува други седум сектори (оддели): во **Љубљана** (на *Конгресниот плоштад 5*, *Sankarjeva cesta 48*, *Dunajska cesta u 12 Leskoškova cesta*), во **Готеница**.

Надворешен изглед на зградата Архивот на Словенија

* **Архивот** како институција датира уште од **1859 година**, кога *Carniolan Historical Society* го предложило основањето на **Покраинскиот архив**. Претходно, архивскиот материјал бил собираан и документиран од страна на различни институции, асоцијации и индивидуални лица. Во почетокот, **Архивот** бил дел од **Покраинскиот музеј**.

* Во **1887 година**, кога конструирањето на поранешниот *Carniolan Provincial Museum* (денес *Национален Музеј*) во **Љубљана** било завршено, сите архивски записи биле сместени во *Музејот*.

* Во **1926 година**, за време на **Кралството Југославија**, официјално бил основан **Државниот архив** и продолжил да работи како организациона единица во рамки на *Музејот*.

* На **31 октомври 1945 година**, *Националната влада на Словенија* го основала **Централниот Државен Архив на Словенија** кој почнал да функционира како независна институција.

* Во **1953 година** бил преименуван во **Државен архив на Словенија на Народна Република Словенија**.

* Во **1966 година** повторно бил преименуван во **Архив на Словенија**.

* Во **1979 година** **Архивот** повторно бил преименуван во **Архив на Социјалистичка Република Словенија**.

* Во **1991 година** бил преименуван во денешниот назив **Архив на Република Словенија**.⁴³¹

Денес **Архивот на Р.Словенија** е под директна контрола на *Министерството за култура*, кое има поголема контрола над

⁴³¹ About The Archives of the Republic of Slovenia,
http://www.arhiv.gov.si/en/about_the_archives_of_the_republic_of_slovenia/

Националните и Регионалните архиви. Архивот на Република Словенија е одговорен за архивите произлезени од целокупните активности на Републиката и има одлучувачка улога во обезбедување на професионално управување.⁴³² *Архивите на сите владини агенции се под управа на Министерството за култура. Архивот на Република Словенија* е задолжен за управувањето со животниот циклус на документите кои се означени за трајна заштита, и во моментот кога тие сè уште се чуваат во матичните организации.

● *Организациона структура*

Паралелно со тоа во **националната легислатива** за подобрување на основните услови за систематска дигитализација и **online** пристапот до културниот материјал донесени се повеќе закони:

- *Закон за заштита на културното наследство од 2008 година;*
- *Закон за правни прилози од октомври 2006 година, прифатен од страна на Словенечкиот парламент и*
- *Закон за заштита на документи и архивска граѓа и архивски институции од март 2006 година.*⁴³³

Организационите единици на Архивот се:

1. Кабинет за општи служби;

2. Оддел за заштита на записи, кој вклучува:

* *Одделение за информација, документација и конзервација на записи;*

* *Одделение за владини административни записи по 1945 година;*

* *Одделение I* (поранешен Историски архив на Централниот Комитет на Сопјузот на комунисти на Словенија и дел од Архивот на поранешното Министерство за внатрешни работи);

* *Одделение II* (поранешен Архив на Институтот за историја на работничкото движење; од 1989 година Институт за современа историја).

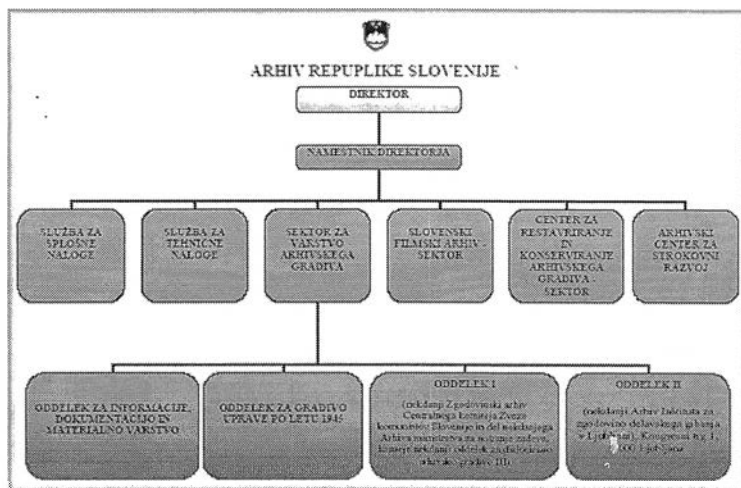
⁴³² **About the Records, Archives of the Republic of Slovenia,**

http://www.arhiv.gov.si/en/use_of_records_database/about_the_records/

⁴³³ **Implementation of the Commission Recommendation on digitization and online accessibility of cultural material and digital preservation, Report by Slovenia, 2008,**

http://www.ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/doc/recommendation/report_implem_submission290208/slovenia.pdf

3. Оддел; Словенечки Филмски Архив,⁴³⁴
4. Оддел; Центар за конзервација на книги и хартии;
5. Оддел за електронска архива и компјутерска поддршка.

Организациона структура на Архивот

Оригиналните јавни и приватни записи со исклучок на филмските материјали се достапни за употреба само во просториите на **Архивот на Р.Словенија**. Записите може да бидат позајмувани за изложби и сл. под услов да бидат на соодветен начин заштитени и обезбедени.

Читална во Архивот

⁴³⁴ Словенечкиот Филмски архив функционира како единица во рамки на Архивот на Р.Словенија. Основан бил во 1968 година согласно првиот Закон за словенечка архивска граѓа и архивски институции од 1966 г. Член е на FIAF, Меѓународната Федерација за Филмски Архиви. **Slovene Film Archives**,

http://www.arhiv.gov.si/en/about_the_archives_of_the_republic_of_slovenia/slovene_film_archives/

Записите може да се порачуваат лично во *читалната*. Но, може да се порачуваат и по пошта, телефон, факс или e-mail.

Доколку истражувачот *поднесе неточни или недоволно податоци* за бараните записи, **Архивот** нема да биде во можност да ја исполни порачката. Посетителите имаат овозможен пристап до *архивските водичи, инвентари, пописи и други помошни средства – упатства* (зборници, индекси, итн.) Исто така може да се користи и *интерната библиотека*.

Истражувачите мора внимателно да ракуваат со материјалите, во спротивно ќе им биде забранета понатамошна употреба на записите. Во случај истражувачите да ги оштетат материјалите ќе бидат приморани да ги надоместат трошоците за *реставрација и конзервација*, дури и во случај на невнимание.⁴³⁵

Архивот на Р.Словенија има право привремено да го забрани користењето на материјали кои сè уште не се обработени или пак се оштетени.

Во **Архивот** филмските збирки може да се гледаат на специјалните маси или преку видео. Исто така, можно е прикажување во кино, како и преснимување на филмски, електронски или оптички медиуми.

- *Задачи на Архивот*

Професионалните и административните задачи кои се изведуваат од **Државниот архив** како дел од нивниот јавен сервис се поделени на државно ниво (кое се исполнува од страна на **Архивот на Р.Словенија**) и

⁴³⁵ **Архивот** им издава потврди од копиите, преписите, изводите и сведителствата врз основа на документите во своја сопственост на личностите кои бараат вакви документи кои им се потребни за докажување на своите права пред државните органи, локалните власти и др. Согласно законските прописи, следните материјали не смее да се фотокопираат: *цели архивски групи или збирки како и поголем дел од нив; катастарски мапи (со исклучок на копии); планови поголеми од А3 формат и нацрти; тапици; документи со восочни печати; ракописи и земјишни поседи; книги; архивски регистри и инвентари и книги од интерната библиотека.*

на регионално ниво (кои се изведуваат од страна на шесте **Регионални архиви во Словенија**).⁴³⁶

Државниот архив е одговорен за *собирање, класифицирање, опис, пренос, заштита, каталогизација и обезбедување пристап до националното архивско наследство* на **Република Словенија**. Задачата на **Архивот** се однесува на јавниот архивски материјал и документацијата создавана од управните власти и други значајни организации согласно законските одредби.

Архивот согласно **Законот за архиви** е одговорен за:

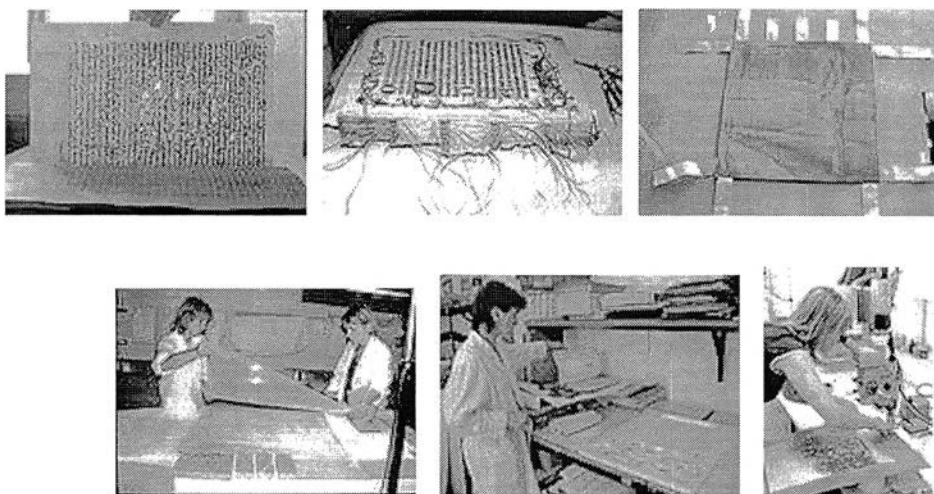
- регистрирање, собирање и обработка на архивскиот материјал;
- изработка на архивски водичи, инвентари и други помошни средства и нивна публикација;
- поддршка и заштита на архивската граѓа;
- управување со дигитален информациски систем за Архивите;
- вреднување на записите согласно **Законот** и професионалната контрола;
- обука на лицата кои управуваат со документарните записи;
- соработка со други иматели на приватни записи, советување и контрола;
- прием и конзервација на архивскиот материјал;
- реставрација и репродукција (микрофилмување и скенирање) на записи;
- изработка на помошни средства и водичи за странски записи кои се однесуваат на **Словенија** и **Словенците**, и репродукција на вакви записи за дополнување на архивската граѓа;
- публикација на архивски извори кои се чуваат во **Архивот** и во странски архиви кои се од историско значење за **Словенија**;
- достапност на архивскиот материјал за користење, издавање на копии и копии на архивски документи, како и сертификати основани на архивски документи;
- организација на културни активности, образсвање и обука која се однесува за архивскиот материјал;
- истражувања за архивистиката, историјата и другите сродни науки;

⁴³⁶ Calimera Country Report, Slovenia, Information on Public Libraries, Local Museums and Archives, http://www.calimera.org/Lists/Country%20files/Slovenia_Country_Report.pdf

- публикација на трудови;
- организација и координација на работи и постапки во архивската служба;
- инспекција на институциите кои работат на создавање на записи, вреднување, сместување и управување со истите.

Центарот за конзервација на книги и хартија⁴³⁷ бил основан во 1956 година како дел од *Музејот* претходник на *Националниот Музеј за современа историја*. Од 1980 година одделот станал дел од **Архивот на Република Словенија** лоциран во просториите на *Grubar Palace*.

Непрекинатата активност на *Центарот за конзервација* (повеќе од 50 години) е поделена на три периоди: почетоките на работилницата и неговиот развој во **Музејот на Националната слобода PRS** под управа на *Ljudmila Krese* во периодот 1956-1974 година; подготвителните работи и современата инкорпорација во **Архивот на Р.Словенија** под раководство на *Nada Šušnik Majcen* во периодот 1975-1983 година; и периодот кога е воведен во **Архивот на Р.Словенија** под раководство на *Jedert Vodopivec* од 1990 година до денес.

Конзервација на хартија и книги

⁴³⁷ **Book and paper conservation, Archives of the Republic of Slovenia,**
http://www.arhiv.gov.si/en/about_the_archives_of_the_republic_of_slovenia/book_paper_conservation

Загарантирана е заштита на сите доверливи податоци во јавните записи (на пр. државните, официјалните, бизнис и професионалните податоци) кои стануваат достапни за употреба по изминување на периодот од 40 години од нивното создавање, како и на лични податоци и податоци кои се однесуваат на приватноста на една личност кои стануваат достапни за употреба по изминување на период од 75 години од нивното создавање или 10 години по смртта на личноста за која се однесуваат истите.

Архивот е одговорен за надзор на **архивите** кои се во состав на *Кабинетот на Претседателот на Републиката, Парламентот, министерствата и судовите, канцелариите на парламентарните омбудсмани, Уставниот суд, Врховниот суд, Канцеларијата за државна ревизија, Народната банка, и сите јавни тела и јавни фондации. Исклучок прави Министерството за одбрана, Државниот завод за статистика, агенциите* кои се под директна контрола на *Министерството за животна средина и управување со водите и Државните агенции за обезбедување.*

- *Проекти*

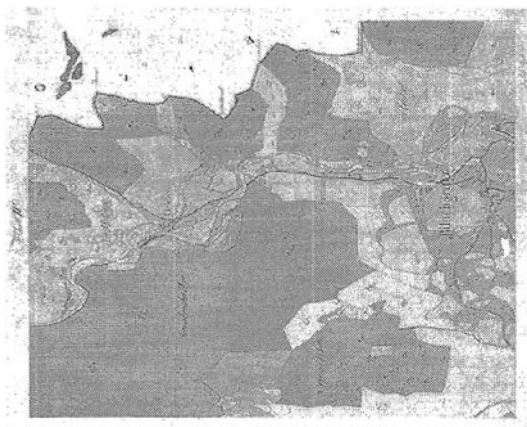
Архивот на Р.Словенија како истражувачка институција може да добива финансиски средства за некои од истражувачките проекти од страна на *Министерството за образование, наука и спорт на Р.Словенија. Архивот на Р.Словенија* е правно задолжен за реализација на независни истражувачки проекти како и за промоција на развојот на архивистиката.⁴³⁸

Претходник на *Дигитализацијата во Словенија* бил **Проектот за пренос на записи од картички со материјали од жртвите од Втората светска војна во компјутерската база на податоци: *Sistory.si zrtve*.**

* **Првиот проект** за дигитализација на архивски материјал во **Архивот на Република Словенија** бил проектот “**Дигитализација на**

⁴³⁸ Calimera Country Report, Slovenia, Information on Public Libraries, Local Museums and Archives, http://www.calimera.org/Lists/Country%20files/Slovenia_Country_Report.pdf

Franziscean катастар од 1826 година”.⁴³⁹ *Franziscean катастар* е составен од пишуван и графички дел (катастарски мапи). Процесот на дигитализација траел четири години. Работата се изведувала надвор од просториите на Архивот т.е. во просториите на изведувачот на дигитализацијата. Со ова Архивот на Р.Словенија добива обработлива база на податоци со простор од околу **70 GB**.

Катастарска мапа

* Вториот проект за дигитализација на архивскиот материјал во Архивот на Република Словенија бил проектот за Дигитализација на збирката со тапии. Тоа се околу **6 000 делови**, главно документи на пергамент со различни димензии. Просечно, половина од тапиите, Архивот на Р.Словенија ги добил во наследство од нивните сопственици и денес претставуваат хронолошки серии, а во другата половина се тапиите преземени од Виенскиот двор, Судот и Државниот Архив во неколку фази во 1970-те и 1980-те години. Дигитализацијата била изведена со *Canon фотокамера* во просториите на Архивот на Р.Словенија.

* Архивот на Република Словенија исто така учествува во Проектот за дигитализација на манастирските тапии во Средна Европа. Носител на проектот е Институтот за обработка и истражување на црковните извори (*Institut zur Erschliessung und Erforschung kirchlicher Quellen*) од *St. Plten*. На нивната интернет страна, претставена е верзија од

⁴³⁹ Jure Volčjak, *Digitising at the Archives of the Republic of Slovenia*, 2008, http://www.arhiv.gov.si/fileadmin/arhiv.gov.si/pageuploads/EU/EBNA_JVolcjak.pdf

Словенечките манастири и од тапиите на Словенечките манастири кои се чуваат во Архивот на Република Словенија.⁴⁴⁰

Архивот учествува во јавни информациона системи и на својот WEB портал има компјутеризирана база на податоци за архивскиот материјал што го поседува.⁴⁴¹

Архивот на Р.Словенија е членка на МАС од А категорија од 1992 година и член на МАС Европската секција EURBICA⁴⁴² од 2001 година. Од 2000 година вклучена е во Европското Биро на Национални архивисти (EBNA) при ЕУ и од 2006 година исто така е вклучена во работата на ЕУ за Европската архивска група (EAG) основана во Брисел. Архивот соработува во МОЗАИК проектот од 1997-2002 година со проф. Christopher Clarkson од Универзитет Оксфорд, Велика Британија, кој организира работилници за конзервација на книги. Има неколку меѓусекторски проекти и постои општа соработка со министерствата, особено со Министерството за внатрешни работи која се однесува на регулативите и едуцирањето за управување со записи.

Заштитата на електронската архива активно се разгледува од неколку министерства. Словенија има посебни архивски договори со други земји (Австрија, Хрватска, Република Македонија, Република Чешка, Полска, Русија, Црна Гора) и културни договори со Кина, Италија, Франција и Германија. Архивот учествува во културни и едукативни активности, во меѓународна соработка и објавува повеќе публикации.

- Публикации

Архивот на Република Словенија го издава електронскиот билтен “OBVESTILA” и соработува во подготовката на “ARHIVT”, службениот

⁴⁴⁰ Das virtuelle Urkundenarchiv Europas, <http://www.monasterium.net>

⁴⁴¹ About the Archives of the Republic of Slovenia, http://www.arhiv.gov.si/en/about_the_archives_of_the_republic_of_slovenia/

⁴⁴² European Regional Branch

орган на *Архивската асоцијација* и **Архивот на Словенија**,⁴⁴³ како и во објавувањето на архивските документи во збирката “*VIRF*” (Извори).

- *Новости*

02.02.2009 година⁴⁴⁴ – предпремиерен пристап до *базата на податоци* на **Архивот на Р.Словенија** за архивските фондови. Со тоа ќе се земени *старата база на податоци*. Меѓутоа *старата база на податоци* сè уште се користи првенствено за пристап до *катастарските мапи* и податоците за филмските збирки на **Словенечкиот Филмски архив**.

09.04.2008 година – **Националниот Архив на Словенија бил домаќин на DLM Forum-от**⁴⁴⁵

Мултидисциплинарната комисија одржа дводневна **Конференција** во *Љубљана*. На **Конференцијата** присуствуваа претставници од 30 Европски земји, посветена на дискусијата и презентациите од информациското управување од архивски домен. Презентациите беа со најактуелните прашања од архивското работење, вклучувајќи ги прашањата за правната вредност на записите, животниот циклус на записите од приемот до архивирањето, заштитата на податоците, шемите со метаподатоци и **MoReq2** (*Model Requirements for the Management of Electronic Records*).

- *База на податоци*⁴⁴⁶

⁴⁴³ **Arhivi**, Glasilo Arhivskega društva in arhivov Slovenije. Списанието излегува двапати годишно. Прилозите се поместуваат во повеќе рубрики, како што се статии и расправи, од праксата за праксата, од фондовските збирки, од активноста на архивската асоцијација на Словенија, од меѓународната соработка, осврти на изданија и на конференции и тн. Тоа се извонредни архивски прилози од кои може да се добијат и бројни информации за дејноста на архивите во другите земји особено во земјите членки на ЕУ. Melik Jelka, Novi poti arhivistike v 21 stoletju, Arhivi, Letnik 31, [t.1, Ljubljana 2008., 21- 30.

⁴⁴⁴ **Pre-release access to the database of the Archives of the Republic of Slovenia**, <http://www.arhiv.gov.si/en/splosno/cns/news/article/1217/5361/7bdad0ad0c/>

⁴⁴⁵ Предавачите беа од **Националниот архив на Словенија**, **Националниот архив на Германија**, **Националниот архив на Финска**, **Националниот архив на Велика Британија**, **Управата на Францискиот архив**, **Националниот архив на Данска**, **Универзитетот од Tempere** и експерти од информациското управување во приватниот сектор. **National Archives of Slovenia Hosts DLM Forum**, <http://www.arhiv.gov.si/en/splosno/cns/news/article/1217/5328/bdea2fc990/>

Базата на податоци редовно се ажурира на национално ниво. *Базата на податоци* е поставена на интернет страницата на **Архивот на Р.Словенија** заедно со *актуелните информации и препораки за дигиталната културна содржина, достапност и заштита на културниот материјал*. На тој начин се поттикнува **размена на информациите меѓу музеите, библиотеките, архивите и другите културни институции**.

- *Соработка со архивски организации*

1. Архивиската Асоцијација на Словенија (AAS)⁴⁴⁷ ги обединува Словенечките архивистички експерти со повеќе од околу 250 членови, повеќето од *Словенечките архивски институции и членови кои работат во библиотеки, музеи и др. културни институции*. Врз основа на **Законот за асоцијации од 1995 година**, во **1996 година** беа издадени **AAS Регулативи** – дефинирајќи ги задачите, членството и организацијата на Асоцијацијата. Основните задачи на **AAS** се: *професионална обука на персоналот, соработка со слични асоцијации во земјата и надвор и организирање на професионални семинари*. Го забрзува развојот на архивистиката и ја промовира употребата на архивските записи за потребите на историографијата и другите науки. **AAS** организира околу 40 архивски конвенции досега и издава збирки со научни документи. Таа има значајна улога во објавувањето на значајна архивска литература. Од **1978 година** е коиздавач на професионалното списание **ARHIVI**.

2. Архивскиот центар за професионален развој и меѓународна соработка при Архивот на Р.Словенија⁴⁴⁸ е задолжен за: *обука, издавачка дејност, меѓународна соработка, организација на различни настани (конференции, семинари) и исто така за реализација на истражувачки проекти во архивистиката*. Архивистите од **Државниот архив** мора да *положат испит на знаење* организиран од страна на **Архивот на Р.Словенија**, особено *по завршувањето на периодот на обука*. *Испитот на знаење* може да биде на различни нивоа (**напреден, виш-среден, среден**) и за различни видови на специјалности (**историчари, IT, реставратори**). **Архивскиот центар при Архивот на Р. Словенија** организира предавање за кандидатите кои треба да ги полагаат испитите.

Издавачката дејност на сите архивски организации во **Словенија** е многу интензивна. **Архивот на Р. Словенија** самостојно издава околу 14 независни публикации годишно.

⁴⁴⁶ **Online queries in ARS database, Arhiv Republike Slovenije,**

<http://arsq.gov.si/Query/suchinfo.aspx>

⁴⁴⁷ **Archival Association of Slovenia (AAS),**

<http://www.culturalprofiles.net/slovenia/units/4910.html>

⁴⁴⁸ **Calimera Country Report, Slovenia, Information on Public Libraries, Local Museums and Archives,** http://www.calimera.org/Lists/Country%20files/Slovenia_Country_Report.pdf

3. Меѓународниот институт за архивистика работи во рамки на **Центарот за интердисциплинарни и мултидисциплинарни истражувања и студии при Универзитетот во Марибор**. Тој се фокусира на истражувањето на архивските градби и запознавањето со нови технологии внатре во **Архивот**. Соработува со меѓународни организации и асоцијации во организирањето на едукативни форуми од доменот на архивската теорија и пракса. **Интернационалните денови се организираат еднаш годишно во рамки на Конференцијата на членките на Меѓународниот институт за архивски науки (од 1991 до 2002 г.)**

Културната и едукативна активност на архивските институции во **Р.Словенија** е поинаква и опфаќа презентации на архивската активност пред учениците во училиштата, детални презентации пред универзитетските студенти, архивски изложби, јавни презентации на архивски публикации заедно со прес конференции и промоција на соработка со други културни институции на национално или локално ниво. **Регионалните Архиви** имаат повеќе контакти со други културни институции и општини во регионот. Архивските институции ги презентираат сопствените активности на различни начини: порано преку видео касети, а денес преку **CD-ROM** за училиштата и универзитетите; преку издавање на бесплатни тријазични публикации (словенечки, англиски и германски). Сите **јавни Архиви** (национални и регионални) организираат посети за училишни и студентски групи.

- *Организација на обука*

Професионалната обука е мошне важна. Како резултат на тоа, поголемиот дел од *архивистите* кои работат во *словенечките архивски институции* имаат и редовно образование од *историјата*. Архивистиката не постои како независна студиска програма во **Р.Словенија**, но е дел од студиската програма по историја на *Филозофскиот факултет при универзитетот во Љубљана*. Постдипломските студии се организираат од историскиот оддел, но е независен од историската програма за постдипломските студии по архивистика.

Вработените архивисти можат да добијат **понатамошно образование** на *различни семинари и курсеви*, кои се одржуваат надвор од

земјата (*Archivshule Marburg во Германија, Stage technique international d'archives во Париз, Central European University во Будимпешта и Amsterdam-Maastricht summer University-Мс Luhan Institute*). Една од главните задачи на Центарот е континуираност на обуката на вработените архивисти. Повремени семинари и работилници се одржуваат од страна на визитинг-експерти од **архивите и архивските школи**, особено во *доменот на реставрацијата-конзервацијата* и често како дел од една поголема конференција. Размената на експерти со цел здобивање практично искуство од надвор е од голема важност – според меѓувладините договори за култура и посебните меѓуархивски договори. Архивистите во **Словенија** во изминатите години масовно се запишуваат на постдипломски студии и бројот на магистри и доктори особено се зголеми.

1.2.22. *Архивите и управувањето со архивските записи во Унгарија*

Унгарија е средноевропска земја, која во минатото имала слична судбуна како нејзините соседни земји и народи. Илјада години го менувала својот статус како самостојна држава, како завладеана териорија, како дел од поголемите империи. Од 1867 година до крајот на Првата светска војна била дел од двојната монархија Австро-Унагрија, од 1 ноември 1918 година ја повратила самостојноста и се прогласила за парламентарна република, но набрзо генералот Никлос Хорти во 1920 година вовел диктаура и успеал да ја одржи истата до 1944 година, кога во неа била воведен комунистички режим. Во периодот до 1988 година, Унгарија како Социјалистичка република се наоѓала во групата на социјалистички земји со еднопартиски систем воведен од комунистите. По пропаѓањето на комунистичките режими во сите социјалистички земји и таа вовеле повеќепартиски парламентарен систем и денес е самостојна независна република.⁴⁴⁹ Во 2004 година стана член на ЕУ.

- *Краток историски осврт на настанувањето на архивите*

Почетоците на **Националниот архив на Унгарија** датираат уште од *Средниот век*. **Кралскиот архив** постепено се развивал за време на владеењето на кралевите на династијата *Árpád* од крајот на XII век. Меѓутоа тие документи пропаднале или биле раздадени во XVI век кога Отоманската империја окупираше поголем дел од **Унгарија** и кога земјата била поделена на три делови (т.н. **Кралство Унгарија** под Хабсбуршка управа, **Трансилванската управа** и **територијата** под Отоманска управа).

Националниот архив на Унгарија бил основан во **1756 година** со задача да ги конзервира записите на познатите фамилии и на современите централни државни институции.

⁴⁴⁹ Унгарија зафаќа површина од 93 000 км², на која живеат околу 10 000 000 жители.

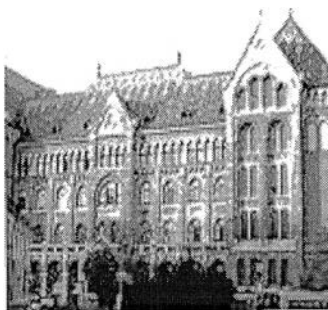
Институцијата подоцна била позната како “стариот **Национален архив**”, чија структура конечно била прифатена во 1765 г. Во 1867 година историчарите повторно предложиле основање на целосно нов “**Унгарски Кралски државен архив**”. На 19 септември 1874 година од Кабинетот било наредено архивските записи и документите од поранешните владини канцеларии заедно со архивите на Унгарските и Трансилванските канцеларии и оние на канцелариите на поранешната управа на Трансилванија треба да бидат интегрирани во **Националниот архив**.

Во 1874 година, институцијата веќе започнала со заштита на архивски материјал од вкупно 10 000 метри. Најстариот оригинален документ во институцијата датира од 1109 г.

Архивот бил реорганизиран во 1875 г. Научниот кадар на **Архивот** објавувал значајни историски трудови и извори. Конечно во 1911 година било одлучено да се започне со изградба на нова архивска зграда во Будим. Конструкцијата започнала две години подоцна со рушењето на старат зграда. Негативно влијание на **Националниот архив** оставиле *Првата Светска војна, распаѓањето на Австро-Унгарската монархија и Социјалистичката револуциите од 1918 и 1919 г.* Воените акции не предизвикале директни оштетување на архивските записи, но недостатокот од финансиски средства, воените мерки и повеќе итни мерки оставиле големи траги. Конструкцијата на зградата била сопрена во есента 1914 г. Во 1922 година институцијата била ставена под контрола на *Министерството за религија и јавно образование* за да го потенцира нејзиниот образовниот карактер.

Следната 1923 година, излегло од печат првото списанието на **Националниот архив**. Ова списание сè уште претставува најважна научна архивска публикација во Унгарија. Истата година институцијата била пренесена во новоизградената палата наменета за сместување на архивата, дотогаш најмодерна градба во **Европа**.⁴⁵⁰

⁴⁵⁰ The history of the new National Archives until 1945, State Archives of Hungary,

Старата зграда на Архивот

Безбедносното микрофилмување на архивската граѓа започнало во **1935 година**. Институцијата уште во тоа време воспоставила меѓународни односи (најмногу со **Државниот архив на Австрија**).

По завршувањето на војната во 1945 година, новата зграда која претходно била во употреба само нешто повеќе од две децении, била разрушена. Полека професионалната активност била повторно активирана. Во годините што следат по војната, **Националниот центар за архиви** бил овластен да ја преземе контролата врз архивските записи, и **Националниот Архив** бил под негова управа заедно со национализираната грофовија и општинските **Архиви**. Институцијата останала под надзор на *Министерството за култура*, со исклучок на краток период во **1956-1957 година** кога бил под управа на **Кабинетот**. За време на модернизацијата и техничкиот развој на работилниците за *микрофилмување и реставрација*, складиштето со филмска библиотека прераснало од 1 милион филмови во 22.1 милион во периодот **1950-1970 година**.

Унгарскиот архивски систем уште еднаш бил реорганизиран во 1960-те и 1970-те г. Основањето на нова архивска институција која ќе се грижи за документите од социјалистичкиот период, било планирано една и пол деценија, и конечно било реализирано на **1 јуни 1970 година**, кога новиот **Централен архив на Унгарија** бил основан од страна на *Народниот демократски оддел*. Од тогаш па наваму, поранешната унифицирана национална институција работела како две одделни институции повеќе од две децении. Фондовите во **Архивот** станале лесно

достапни од средината на **1970-те години**. Начинот на пребарувањето низ **Архивот** било доста олеснет со објавувањето на **помошни средства** (повеќето класифицирани листи, понекогаш описни листи).

Другата национална архивска институција, **Централен архив на Унгарија**, прво функционираше во неповолни услови во просториите, во близина на неговата главна институција. Новиот **Централен архив на Унгарија** не можел целосно да ги исполни своите должности.

- *Обединувањето на Националниот архив на Унгарија*

Парламентот на **Република Унгарија** прифатил **Закон на 12 декември 1991 година** за обединување на двете институции. Денес три различни градби се во сопственост на **Националниот архив**.

Пристапот до јавните записи сместени во **Националниот архив на Унгарија** е регулиран со **Законот за архиви** (LXVI од 1995 година, Амандман од 1997 година CXL), **Законот за заштита на податоците** (1992, LXIII) и **Актот за приватност** (1995. LXV)

- *Организација на Архивот*

Во **2006 година** **Националниот архив на Унгарија** т.е. **Централниот архив за историја на Унгарија и Унгарската Република** ја прославија 250 годишнината од неговото основање. Овој Јубилеј е од големо значење и обележен е со неколку значајни настани, вклучувајќи го учеството на *директори на архиви од 18 Европски земји* и значајни личности од Унгарскиот политички и научен живот на јубилејната конференција, и преставување на монографија за историјата на **Архивот**.⁴⁵¹

Процесот на унапредување на **Архивот** се одвива мошне бавно. Реновирана е централната истражувачка просторија. Голем број на

⁴⁵¹ About us, Introduction, State Archives of Hungary, http://www.mol.gov.hu/angol/bal_menusor/about_us.html

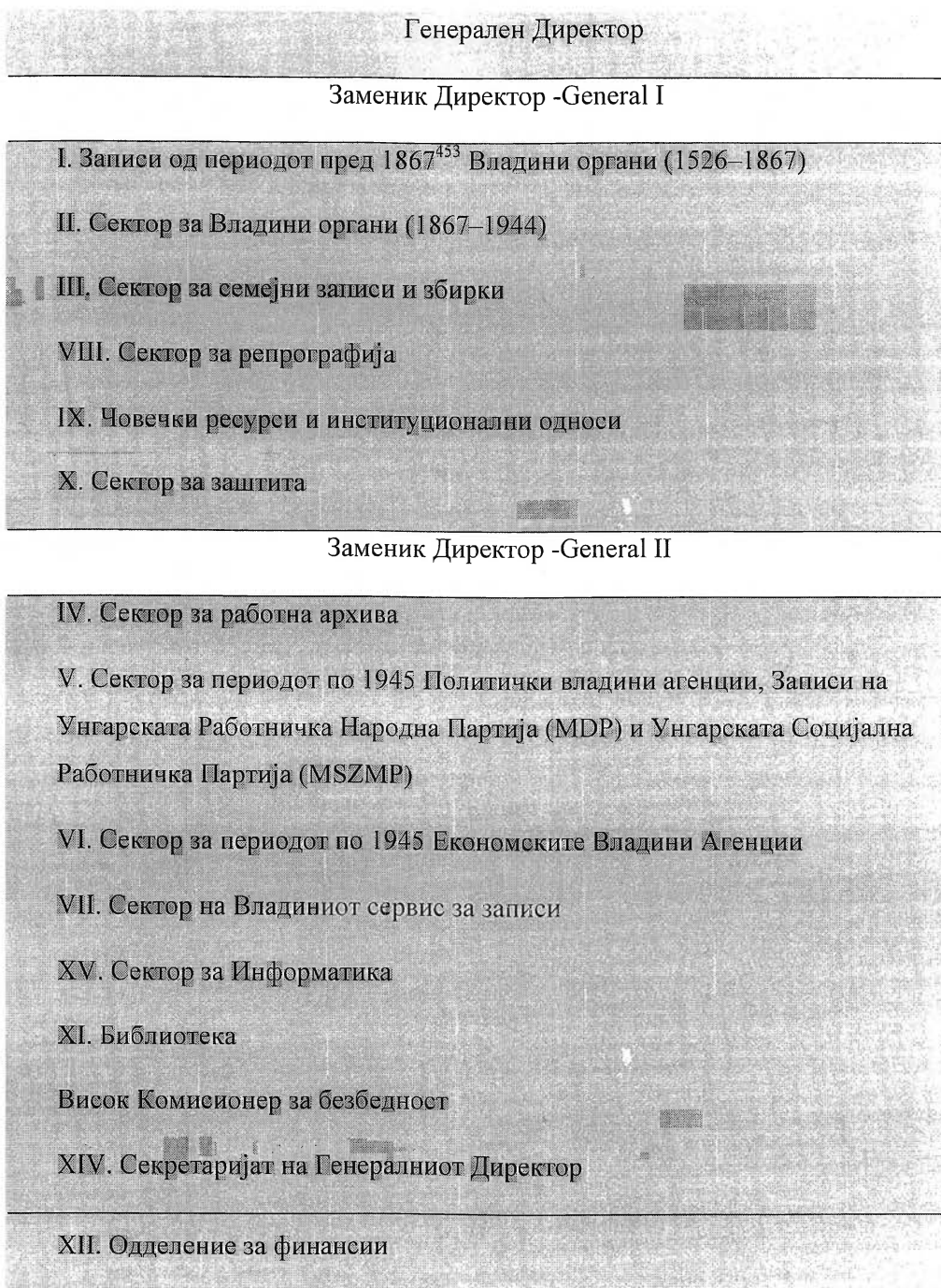
значајни збирки⁴⁵² веќе се *дигитализираат*. Се печатат **помошни средства** (*регистри, списоци на оригинали и индекси, описни инвентари и електронски бази на податоци*) кои ја олеснуваат работата на истражувачите. Што се однесува до функциите на **Архивот**, тој се труди истовремено да биде традиционален и современ.

Особено внимание се посветува на развојот на архивската служба, поинтензивната соработка со административните органи, особено на заштитата на електронските записи. **Националниот архив** е под директна управа на *Одделот за архиви при Министерството за културно наследство*.

На чело на **Архивот** е **Генерален директор**, кој лично е одговорен за работата на институцијата. Тој одговара на *Министерот за културно наследство* во согласност со прописите од **Законот**. **Директорот** одговара за: претставување на **Архивот**, обука на вработените согласно *Законот за правата на вработените во Архивот*, обезбедување сигурност на работењето на институцијата, контрола на користењето на институционалните буџетни извори, фондови и имот во согласност со прописите на **Законот**, надгледување на професионалната обука на вработените во **Архивот**, изработка на годишниот работен план на **Архивот** и обезбедување на неговото исполнување, известувајќи го одржувателот годишно за работата на **Архивот**, управување и развој на меѓународните односи на **Архивот**, надгледување на работата на *Библиотеката, Одделението за финансии, Секретаријатот на Генералниот директор и Високиот Комисионер за безбедност*.

⁴⁵² Кралската книга, официјалните извештаи од средбите на Кабинетот, пописи, карти, збирка со средновековни документи, партиски документи и сл.

Организациона шема на Националниот архив на Унгарија

⁴⁵³ Тука се сместуваат, регистрираат, управуваат и обработуваат оригинални изданија на Законите и записите од периодот пред 1867 година за регионалните управни органи, судските органи и тужбите.,

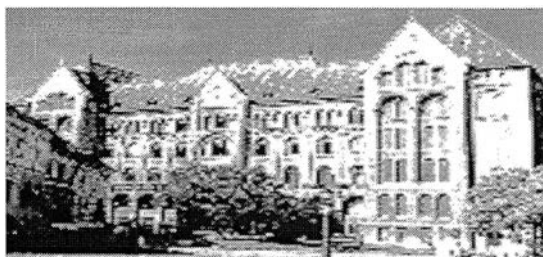
Records of Pre-1867 Government Organs (1526–1867), State Archives of Hungary,
http://www.mol.gov.hu/index.php?akt_menu=459

Депо на Архивот и читална со микрочитачи

Денес, архивското работење треба да одговори на потребите на граѓаните и на општеството што се однесува на научните истражувања, семејната историја или достапноста на паравните документи.

Годишно 2 200 домашни посетители и странски истражувачи го посетуваат **Националниот архив на Унгарија**.

Националниот архив на Унгарија

- Е-архив⁴⁵⁴

Е-архивот е унифициран електронски систем за записи на Унгарскиот јавен архив. Е-архивот е достапен на <http://www.e-archivum.hu>, и содржи инвентар за фондовите во **Националниот архив на Унгарија** и некои од неговите помошни средства. Врз основа на **Законот 10/2002 (IV.13.)** на Министерството за културно наследство, **Националниот архив на Унгарија** го разви **Е-архивот**. Секоја јавна архива го добива софтверот бесплатно во **Унгарија**, но системот мора да биде чуван во работа индивидуално од страна на институциите.

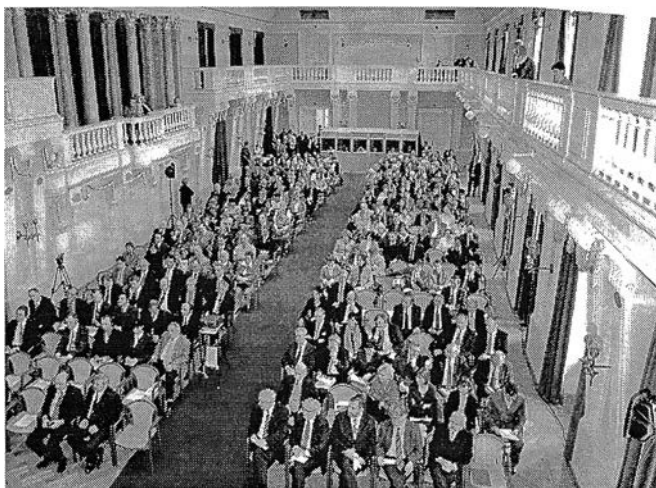
- *Презентација на архивското богатство и соработка*

⁴⁵⁴ e-Archivum, State Archives of Hungary,
http://www.mol.gov.hu/angol/bal_menusor/e-archivum.html

Националниот архив има повеќе проекти со *National Széchényi Library* кои се однесуваат на заштита на документите на хартија и соработува во проекти за *дигитализација на културното наследство*.

Националниот архив публикува два архивски весници: *Архивски списи* (*The Proceedings of the Archives*) и во соработка со Асоцијацијата на Унгарските архивисти – *Архивски преглед* (*The Archival Review*).⁴⁵⁵ Интернет страницата на **Националниот архив** нуди пристап на високо ниво до записите и пристап до електронското списание *ArchivNet*.

По повод **250 годишнината од постоењето на Националниот архив на Унгарија на 2 март 2006 година** се одржала церемонијална конференција во просториите на *Унгарската Академија на науки*.⁴⁵⁶

Учесници на Конференцијата по повод јубилејот на Националниот архив на 2 март 2006 г.

⁴⁵⁵ INSAR10, Archives in the New member states,
http://ec.europa.eu/transparency/archival_policy/docs/insar/insar10_en.pdf

⁴⁵⁶ Events, State Archives of Hungary,
http://www.mol.gov.hu/angol/bal_menusor/fomenu/events.html

1.2.23. Организација и управување со архивските записи во Финска

Финска е сместена во Северна Европа, претежно скандинавска земја, со многу природни карактеристики.⁴⁵⁷ Дел од нејзината долга историја е поврзан со Шведска бидејќи од XII век до 1809 година се наоѓала во заедника држава со неа. По Руската револуција иод 1917 година таа е независна република, Таа е член на ЕУ од 1995 г.

- *Историски осврт на архивите*

Националниот архив постепено се развивал во текот на XIX век. Пред 1809 година, Финска немала сопствен **Централен Национален архив** и покрај тоа што државната администрација и централните управни агенции се наоѓале во *Стокхолм*. Во 1809 година кога Финска и Русија биле обединети во автономно **Големо Војводство** (*Grand Duchy*), таа побарала своја сопствена **Централна Влада**.

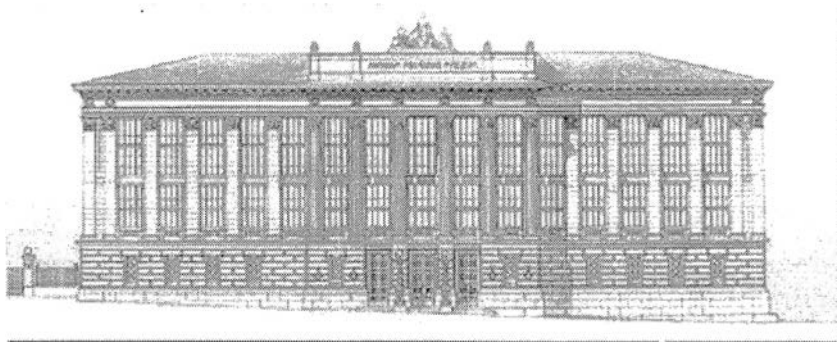
Националниот архив е централната архивска институција во Финска, чии патеки може да бидат трасирани дури до архивите на Империскиот Сенат, највисоката домашна власт во Финска за време на *Руското владеење*. Првиот архивист бил назначен од *Сенатот* во 1817 година и **Архивот на Сенатот** бил преименуван во **Архив на Финска** во 1869 г. Истата година бил преименуван во **Државен архив**. **Седумте покраински архиви** (*Hämeenlinna, Joensuu, Jyväskylä, Mikkeli, Oulu, Turku and Vaasa*).⁴⁵⁸ биле основани во периодот меѓу 1927 и 1974 г. Заедно тие ја

⁴⁵⁷ Таа зафаќа 338 000 км² на која живеат 5 300 000 жители .

⁴⁵⁸ Покраинските архиви се подрачни државни агенции, регионални централни архиви и центри за истражување и развој кои се дел од *Националната архивска служба*. Административно тие работат под надзор на *Националниот архив во Хелсинки*. *Покраинските архиви* примаат и заштитуваат записи и ја промовираат нивната употреба за истражувачки цели. Моменталната поделба на области на Покраински архиви е од 1997 г. Покраинските архиви служат за сместување на записи од владините агенции и оддели лоцирани надвор од главниот град и им припаѓаат на нивоата на администрација пониска од централната власт.,

Provincial Archives, <http://www.narc.fi/Arkistolaitos/eng/provincial.htm>

сочинуваат *Националната архивска служба на Финска* (NAS).⁴⁵⁹ Во 1994 година го добил денешното име **Национален архив**.⁴⁶⁰

Зградата на Националниот архив на Финска

● *Организација на Архивот*

Првиот **Закон за архиви** бил прифатен во 1939 година. Денес работата на **Националниот архив** е регулирана со **Законот за архиви** (831/1994) и **Декретот за Национална архивска служба** (832/1994).

Националниот архив е под директна управа на *Министерството за образование* – во Одделението за образование и научна политика. **Националниот архив** поседува околу 94 158 метри официјални записи и 15 009 метри приватни архивски записи. Годишно **архивот** го посетуваат 79 056 посетители.

Двете простории за истражување (читални) имаат вкупно 121 место. Исто така во **Архивот** има и просторија за микрофилмови со 51 машина за читање микрофилмови.⁴⁶¹ Фондовите кои ги поседува **Националниот архив** содржат документи од *Средниот век сè до денес*. Најстариот

⁴⁵⁹ **International Evaluation of the National Archives Service of Finland, Ministry of Education, Finland, 2006,**

http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2006/liitteet/opm_12_opm05.pdf?lang=en

⁴⁶⁰ **Organisation, Arkistolaitos Arkivverket,**

<http://www.narc.fi/Arkistolaitos/eng/organisation.htm/>

⁴⁶¹ **History, Arkistolaitos Arkivverket,** <http://www.narc.fi/Arkistolaitos/eng/history.htm/>

документ е **Писмо за заштита добиено од Кралот Birger** на Шведска на жените во *Carelia* и датира од **1316 година**.

Националниот Архив е задолжен за контрола на *управувањето со записи* и *архивското работење* во централната управа.

Основните средства за истражување во **Архивот** се двете *Простории за истражување*, *Микрочиталната* и *Просторијата за каталози*.

Читална

Истражувачите мора да ги враќаат записите во *Просторијата за каталози*. Компјутерите во просториите за истражување може да се користат само за прегледување на материјалите на **Националниот архив**.⁴⁶²

Просторијата за истражување има околу 170 места за посетителите. *Просторијата за каталози* има најмалку еден официјално вработен кој може да биде консултиран за употреба на архивските каталози и другата опрема.

*Библиотека*⁴⁶³

Библиотеката на **Националниот архив** е специјализирана за архивистика и тука се сместени инвентарите, публикации за управување со записи и книжевна промоција на употребата на архивата. *Библиотеката* исто така

⁴⁶² **Research room services, Arkistolaitos Arkivverket,**
<http://www.narc.fi/Arkistolaitos/eng/researchroom.htm>

⁴⁶³ **Library, Arkistolaitos Arkivverket,** <http://www.narc.fi/Arkistolaitos/eng/library.htm/>

набавува соодветни работи, *прирачници, извори и официјални публикации* и домашна и странска историска литература, сериски изданија и други информации. *Библиотеката* исто така поседува огромна збирка на хералдика и сигилографија. Фондовите/збирките од *библиотеката* сочинуваат вкупно 86,500 волумени и околу 200 месечни списанија.

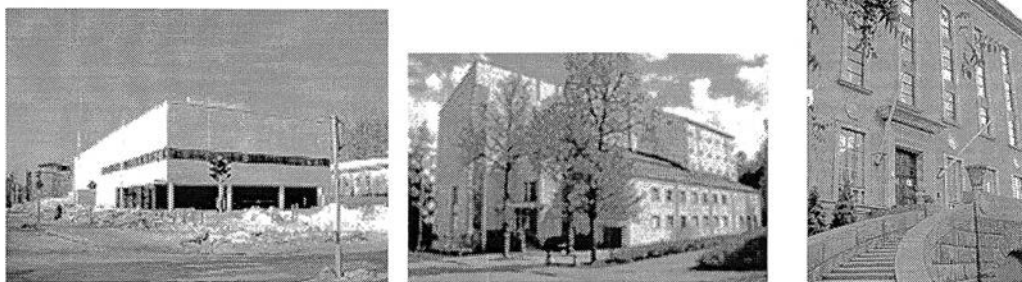
Библиотеката е исто така чувар на изданијата на **Националниот архив**, со вкупен број од 7 500 волумени и повеќе од 70 наслови. Список на овие публикации со цени и информации во врска со достапноста може да се пронајдат на интернет страницата и да се порачаат преку канцеларијата на **Националниот архив на Финска**.

*Покраински Архиви*⁴⁶⁴

Покраинските Архиви се обласни државни агенции, **Регионални Централни архиви** и **Центри за истражување и развој** и се дел од **Националниот архивски сервис**. Административно се под управа на **Националниот Архив** во Хелсинки. **Покраинските архиви** примаат записи и ја промовираат нивната употреба за истражување. Записите се предаваат во **Покраинските архиви** согласно законската поделба по области од **1997 година**.

Покраинските Архиви се депоа за сместување на записите на владините агенции и одделите кои се наоѓаат надвор од главниот град и се дел од **Централната управа**. Во **Покраинските архиви** исто така се сместуваат црковни и општински записи, приватни документи и копии (микрофилмови).

⁴⁶⁴ Provincial Archives, Arkistolaitos Arkivverket,
<http://www.narc.fi/Arkistolaitos/eng/provincial.htm>

Фотографии на некои од Покраинските архиви

- *Задачи на Архивот*

Главната задача на **Националната архивска служба** е да обезбеди заштита и достапност до записите кои се дел од националното културно наследство. За да се обезбеди правилна заштита на вредните документи од јавната администрација, **Националниот архив** го контролира управувањето со записите и архивското работење на властите, развојот на архивската служба и бараните истражувања и обуки, и одлучува кои документи на државната и локалната управа треба да бидат трајно заштитени.

Државниот архив има право да врши инспекција на архивите во сите управни организации вклучувајќи ги и оние кои не му ја предаваат својата архива. Во **Архивот** не се врши преземање на архивата од: **Парламентот** и органите кои зависат од него, **Министерството за одбрана** и **Министерството за надворешни работи**. Овие органи имаат свои сопствени **Архиви**.

Државниот архив има делумна обврска за **Архивите** на **Парламентот** и **Грчката православна црква во Финска**. архивата на **Претседателот** се доставува во **Државниот архив**. Општините не ја предаваат својата архива во **Државниот Архив**, но сепак тој има право на нивна инспекција.

Една од задачите на **Националниот архивски сервис** е да врши инспекција⁴⁶⁵ на записите и архивското работење во јавната администрација. Како резултат на тоа, истиот ја поддржува работата на институциите кои се под инспекција за да се осигура дека материјалот доставен за трајна заштита правилно е оценет, организиран и каталогизиран штом ќе биде примен во **Националниот архивски сервис**. Контролите треба да се извршуваат во регуларни интервали.

*Дигитализација*⁴⁶⁶

Електронските јавни информациски сервиси достапни преку интернет се во голем број и имаат главна улога во сервисот на **Финското информатичко општество**. Користењето на информации од интернет денес е многу поуларно и практично. Заедно со библиотеките и музеите, **Националниот архивски сервис** е важен **е-сервис** кој обезбедува информации за Финското општество и културното наследство.

Стратегијата за дигитализација на **Националниот архивски сервис** е заснована на националната стратегија за информатичко општество, особено на среднорочни цели поставени од *Министерството за образование* за дигитализирање на **Финското културно наследство**. Целта е да се дигитализира поголемиот дел од културното наследство во музеите, архивите и библиотеките до 2010 година, согласно плановите за приоритет поставени од Финските меморијални институции. Во текот на сегашниот стратешки период, обидите за дигитализација на **Националниот архивски сервис** ќе бидат фокусирани на *дигитализација на пописите за користење на архивите*. Првенствено ова ќе им обезбеди на истражувачите да порачуваат материјали од **Архивите**, додека комплетниот материјал може да биде употребуван подоцна преку интернет.

⁴⁶⁵ Strategy of the National Archives Service 2010, Arkistolaitos Arkivverket, <http://www.narc.fi/Arkistolaitos/eng/STRATEGY2010.pdf>

⁴⁶⁶ Strategy of the National Archives Service 2010, Arkistolaitos Arkivverket, <http://www.narc.fi/Arkistolaitos/eng/STRATEGY2010.pdf>

Дигитализацијата ќе ги подобри можностите за производство на културни содржини, како што се учењето и интерактивните материјали. Бидејќи архивскиот материјал е огромен, само мал дел од документираното културно наследство може да биде дигитализирано. Во овој стратешки период главен акцент се става на **дигитализацијата на микрофилмовите** согласно Планот за дигитализација на **Националниот архивски сервис**. Дигитализирањето на микрофилмовите дозволува лесна достапност до клучните материјали преку интернет. Ова ќе доведе до намалување на потребата од копирање и позајмување на микрофилмови. Дигитализирањето на најчесто користените документарни серии и мапи е значајно средство за подобрување на достапноста до материјалите и зголемување на нивната употреба од страна на различните истражувачки групи.

Процесот на дигитализација на **Националниот архивски сервис** ќе се одвива во **Националниот архив** и во *Покраинскиот архив на Mikkeli*. *Центарот за дигитализација на Националниот архив*, основан со поддршка на *Министерството за образование*, ќе ги осовремени своите постапки на начин да ги направи дигитализацијата и електронската достапност на материјалите дел од основните работи на **Националниот архивски сервис**.

Националниот архивски сервис ќе посвети посебно внимание на подобрувањето на соработката со институциите за информативен сервис за создавање на синергија во прашањата кои се однесуваат на заштитата на материјалите, дигитализацијата и информативниот сервис.

Посебна цел е *дигитализацијата на аудио записите* и посебно *обоените микрофилмови*, како и *дигитализацијата на мапи*.

- *Управување со електронски записи*

Правните основи за работата на **Националниот архив** во управувањето со записи и управувањето со електронските записи е врз основа на **Законот** (член 11), кој ја овластува **Националната архивска**

служба да издава регулативи за материјалите и методите користени во основањето, одржувањето и заштитата на записите, вклучувајќи електронски записи и врз **Законот за електронски сервис и комуникации во Јавниот сектор 2003** (1318/1999, изменетиот Закон 13/2003). **Националната архивска служба** има должност да издава повеќе детализирани **регулативи и водичи за пристап до записите и архивирање во контекст на електронските сервиси и комуникации**. *Sähke* барањата за системите за управување со електронски записи, издадени од **Националниот архив во 2003 година**, се во согласност со прописите и **Националниот Архив** треба да биде задоволен на ова големо и брзо исполнување со мал експертски капацитет што го поседува.

- *Интернационална соработка*

Активното учество во меѓународните односи носи нови современи знаења во доменот на записите и архивското работење. Меѓународните активности на **Националниот архивски сервис** се трајни и се фокусираат на областите каде што интернационалните контексти најдобро го презентираат развојот на *Финскиот архивски сервис*.

Најважни меѓународни контакти одржува со **нордските држави и Естонија**, како и со други држави чии задачи и активности на **Националните архивски сервиси** се блиски со оние на **Финскиот Сервис**.

Друг фокус се државите-членки на **ЕУ**. **Финска** активно учествува во развојот на **ЕУ соработката**.

Прашањата поврзани со електронското управување; преносот, тестирањето, заштитата и користењето на електронски документираните материјали; меѓународните архивски стандарди; и други прашања во врска со заедничките проекти на меѓународниот архивски сервис се од големо значење.

Воспоставените и успешни односи на нордската соработка ќе продолжат.

- *Генеолошки истражувања во Националниот архив на Финска*

Националниот архив е значајна институција за оние кои се заинтересирани за потеклото на сопствената фамилија. Записите кои се однесуваат на генеолошките истражувања, од париските записи до генеолошките студии се чуваат во **Националниот архив**. Брошурите ја олеснуваат употребата на овие записи. **Националниот архив** не може да направи вистински генеолошки истражувања, но може да се најде човек кој ќе сака да го направи генеолошкото истражување за одредена цена, на пр. **Генеолошкото општество на Финска** (*Suomen Suku-tutkimusseura*).

Црковните документи, на пр. книги или општи парошки регистри и историски книги се главните генеолошки извори во Финска. Главните книги или општите парошки регистри биле во почетокот списоци со лица кои присуствувале на Светата причест, но во XVIII век тие веќе станале исцрпни записи за популацијата. Одделните регистри (детските книги) биле чувани главно во **Источна Финска**, за децата кои не присуствувале на причеста. Постарите *парошки записи* кои датираат од периодот пред **1905 година** се микрофилмувани. Овие филмови може бесплатно да се користат од страна на генеолозите во старата читална на **Националниот архив**.

Хронолошки чуваните историски книги се списоци од матичните книги, но исто така има и списоци на лица кои доаѓале или се одселувале од парохијата. Најстарите списоци датираат од **1850 година** и се копирани од **Генеолошкото општество на Финска**. Овие копии, т.н. *црни книги* се достапни за истражувачите во **Националниот архив** како микрофиши.

- *Проекти*

- Sähke проект⁴⁶⁷

Во 2001 година **Националниот архив на Финска** го започна т.н. *Sähke* проект со цел да пронајде решенија за проблемите околу заштитата на електронските записи. Било посветено внимание на *системот за управување со записи* (ERMS). *Системот за управување со записи* се дефинира со Проектот исклучиво како вид на систем, што вклучува регистер на случаи и соодветни документи во рамки на иститот.

Во **2003 година Националниот архив на Финска** ги објави *барањата* како резултат на *Sähke проектот* со цел да се обезбедат интегритетот и користењето на записите во **ERMS** за време на секоја фаза од животниот циклус на записите. Во **2004 година** бил започнат пилот проект на *Sähke проектот* со цел да се тестираат *барањата* во пракса со имплементација на *системот за управување со записи* согласно со нив. Во **2005 година** била објавена втора верзија на *барањата*.

Втора значајна задача на *Sähke проектот* е да одреди кои карактеристики треба да бидат означени во заштитата на електронските записи со цел да се осигура нивната правна вредност. Регистрацијата на метаподатоците е важна работа која доста влијае на правната вредност на овие документи. *Sähke проектот* се фокусира на архивскиот аспект на системите.

Sähke барањата се состојат од три одделни модели: *оперативни, технички и апстрактни*, кои се фокусираат на **ERMS** од различен аспект. Функционалниот модел ги опишува барањата за управување на животниот циклус на записите. Вториот дел е апстрактен модел кој го опишува потребниот модел на метаподатоци. Техничките барања го сочинуваат третиот дел, кој опишува како се пренесуваат записите во Архивот.

- *Организација на обуки, семинари, конференции*

⁴⁶⁷ Markus Merenmies, Archival requirements in record keeping systems, 2005, *Sähke-project*, 1-3.

* Во Државниот архив на Финска во Хелсинки, во периодот од 9-10 ноември 2006, се одржал состанок на EBNA на која се дискутирало за селекцијата на дигиталните материјали за дигитализација, постапката на дигитализација во Европските државни архиви.⁴⁶⁸

*Професионална едукација во архивистиката*⁴⁶⁹

Образованието кое им е обезбедено на вработените од страна на Националниот архивски сервис првенствено се содржи од специјализирано образование за записи и дипломи за архивско работење и професионални квалификации. Сервисот обезбедува континуирано образование за нејзиниот персонал и за другите лица кои работат со записи и архивско работење во други агенции и институции. Акцент се става на обуката која поддржува управување со електронски записи. Универзитетот во Тампере нуди програма за добивање диплома која вклучува специјализирани предавања за канцелариско работење и архивистика, како и постдипломски студии. Универзитетската диплома е алтернатива до повисока архивска титула. Квалификацијата на архивистот нуди стручно знаење неопходно за успешна работа.

• Публикации⁴⁷⁰

Интернет е главниот дистрибутивен канал за информативен сервис кој ги користи материјалите сместени во Националниот архивски сервис. ВАККА базата на податоци е основна алатка за пребарување на материјалите сместени во Националниот архивски сервис. Како што интернетот се користи се повеќе и повеќе за пристап до дигитализираните документи, потребата од печатени изворни публикации се намалува. Националниот архивски сервис и понатаму продолжува да публикува упатства.

⁴⁶⁸ Повеќе за состанокот на интернет страницата EBNA HELSINKI 2006, <http://www.narc.fi/EBNA/index.html>

⁴⁶⁹ Professional education in the archival field, Strategy of the National Archives Service 2010, Arkistolaitos Arkivverket, <http://www.narc.fi/Arkistolaitos/eng/STRATEGY2010.pdf>

⁴⁷⁰ Publishing, Strategy of the National Archives Service 2010, Arkistolaitos Arkivverket, <http://www.narc.fi/Arkistolaitos/eng/STRATEGY2010.pdf>

- **ВАККА** базата на податоци⁴⁷¹

Националниот архивски сервис го развива сопствениот интернет сервис согласно стратегијата за Интернет сервис. Со тоа се нуди висок квалитет на комуникација и електронски сервис олеснувајќи ги активностите и подобрувајќи ја сопствената продуктивност.

Примарната алатка за пребарување на материјали во Националниот архивски сервис е **ВАККА** базата на податоци. Ажурирањето на податоците и подобрувањето на критериумот за пребарување на базата на податоци ќе продолжи до крајот на стратешкиот период, од страна на **Националниот архив** и од **Покраинските архиви** исто така. Пребарувачките својства на **ВАККА** базата на податоци и поставените цели за нејзина употреба ќе биде оценета одделно во врска со општата евалуација на **Националниот архивски сервис** во периодот 2005-2006 година.

Со електронскиот систем за порачување базиран на *архивската база на податоци*, ќе биде можно да се влезе во дадените барања преку мрежата. **ВАККА** архивската база на податоци има линкови до дигиталниот материјал.

⁴⁷¹ Network services, Strategy of the National Archives Service 2010, Arkistolaitos Arkivverket,
<http://www.narc.fi/Arkistolaitos/eng/STRATEGY2010.pdf>

1.2.24. Архивите и управувањето со архивските записи во Франција

Франција е една од основачите на ЕУ и најголемата држава членка на ЕУ,⁴⁷² која се протега на просторот во западна Европа од Северното Море до Балтичкото Море и била една од најстарите колонијални држави, која низ историјата имала значајна улога во креирањето на судбината и на соседните и подалечните земји и народи. Со својата големина и местоположба, а особено со развојот на демократијата и организирањето на граѓанското општество, со индивидуалните права и слободи, како придобивка на Големата француска револуција од 1789 година, Франција одигра голема улога и во организирањето на централната и локалните власти и зачувувањето на документарното сведоштво за историјата на Европа.

Франција уште од почетокот на европските интеграции имала, а и денес има големо значење за опстојување на Европската унијата. Таа не само што била една од основачите на ЕУ туку во неа било и седиштето на *Организација за европска економска соработка (ОЕЕС)*, односно *Организација за економска соработка и развој (ОЕСД)*.

• Историски осврт на организацијата на архивите

Националниот архив бил формиран за време на *Француската револуција во 1790 година*, но во **1794 година** државата со *Декрет* наредила да се централизираат сите приватни и јавни архиви настанати пред *Француската револуција*, запленети од револуционерите. Во **1796 година** бил донесен *Закон за формирање на архивски одделенија* кои постојат и до денес.

Во **1800 година Националниот архив** стана автономно тело на **Франција**. Денес содржи околу 364 km документи, и секоја година

⁴⁷² Франција се простира на 550 000 км² и во неа живеат 64 200 000 жители. (

масовно се зголемува бројот. Оригиналните документи кои се сместени во **Националниот архив** потекнуваат уште од 625 н.е.⁴⁷³ **Националниот архив** ја заштитува националната архива на Француската држава, со исклучок на *Министерството за одбрана* и *Министерството за надворешни работи* бидејќи овие две министерства имаат сопствен архивски сервис (*Service historique de la défense* и *Archives diplomatiques*)

- **Организациона структура на архивот**

Во последните години се донесени повеќе закони за уредување на архивската служба во Франција. Особено се значајни оние кои се однесуваат на примената на информатичката технологија.⁴⁷⁴ Тоа се: **Законот од 17 јули 1978 година** за пристап до административните документи и Книга II од Кодекс за наследство, **Законот од 6 јануари 1978 година** за информатичка технологија, бази на податоци и достапност и **Законот 2000-321 од 12 април 2000 година** е во врска со правата на граѓаните во релацијата со јавната администрација. **Националниот архив** е под покровителство на **Архивите на Франција** во рамки на *Министерството за култура*. Тие опфаќаат пет центри:⁴⁷⁵

1. **Историски центар на Националниот архив** за документи отворен пред **1958 година** и за архивските документи на државата, со исклучок на документите и записите за поранешните француски колонии;
2. **Центар за Современа архива за документи** отворен по **1958 г.**;
3. **Центар за Архивите во прекуокеанските земји** за документи за поранешната Француска колонизација;
4. **Центар за Архиви за работни места** за компании, здруженија, асоцијации, архитекти;⁴⁷⁶

⁴⁷³ **Archives nationales (France)**,

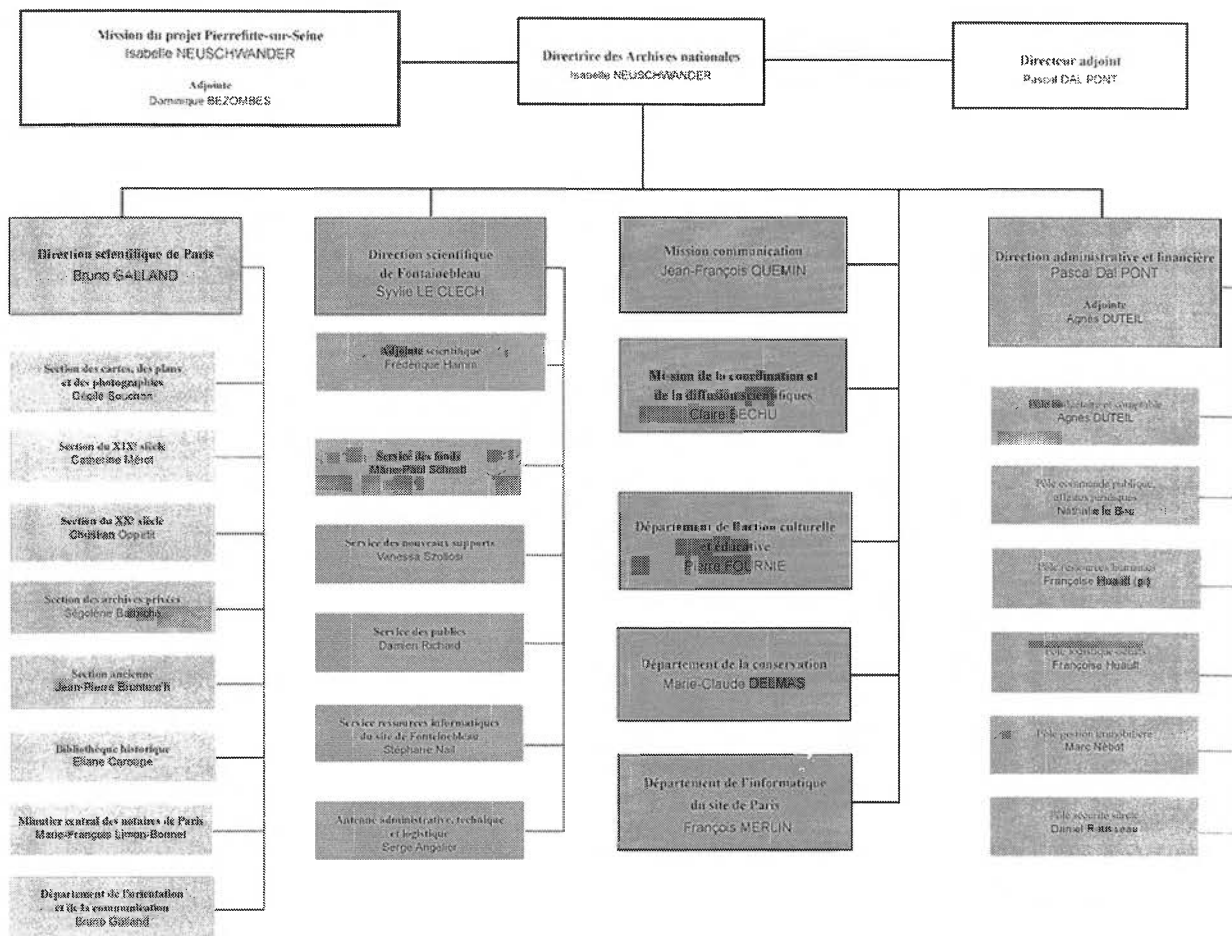
http://en.wikipedia.org/wiki/Archives_nationales_%28France%29

⁴⁷⁵ **Archives nationales**, <http://www.archivesnationales.culture.gouv.fr/an/en/Index.html>

⁴⁷⁶ Инаугуриран и отворен за јавноста во октомври 1993 година во Roubaix (север), Центарот за архиви во светот има за цел да собира, обработува, заштитува и да ги прави достапни за јавноста архивските материјали. Од 31 декември 2006 година организиран е во сервис со национална цел и денес е познат како *Национален архив на работниот свет.*, **Archives nationales du monde du travail**, <http://www.archivesnationales.culture.gouv.fr/camt/>

5. **Национален Центар за микрофилмови** за оригинални микрофилмови за документи сместени во други национални или територијални центри.

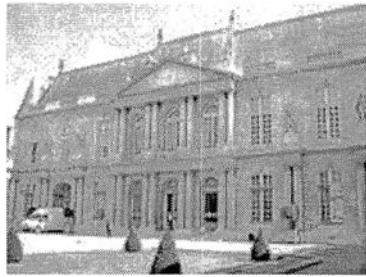
Организациона шема на Националниот архив

Главниот центар се наоѓа во *Le Marais* во срцето на **Париз**, но истовремено се гради нов центар во *Pierrefitte-sur-Seine*, во северните предградија на **Париз** и од **2012** година ќе биде главниот центар на **Националниот архив** во кој се наоѓаат записи од пред Револуционерниот период.

Од **1808** година **Националниот архив** бјл сместен во неколку згради опфаќајќи го *Hôtel de Soubise* и *Hôtel de Rohan* во областа на *Le Marais* во **Париз**. Во овој центар се сместени записи од периодот пред

1958 година. Од 1867 година се сместува и во Историскиот музеј на Франција.

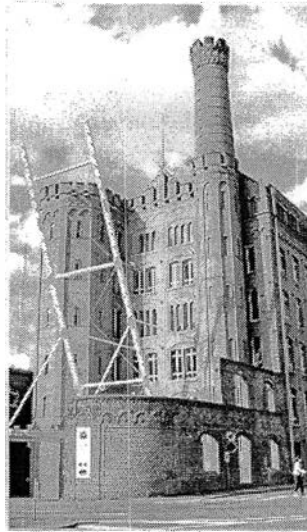

Зградата на Националниот архив-Hôtel de Soubise

Центарот за Современа архива е отворен во *Fontainebleau* во **1969** година. Тука се сместени документи издадени од страна на **Француската централна држава** од **1958** г. До **2006** година содржи околу 193 km архивски материјал.

Центарот за Архивите во прекуокеанските земји е отворен во *Aix-en-Provence* центарот на Провансата во **1966** г. Тука се сместени архивските записи од министерствата кои се под управа на Француските колонии и Алжир до 1960-те години (на пр. Министерството на Колонии), како и архивските записи донесени од Француските колонии и Алжир за време на независноста во периодот 1954-1962 година. Исто така тука се сместени приватни архиви и архиви на претпријатија кои се однесуваат на поранешните Француски колонии и Алжир. Вкупно овој **Центар** поседува 37 km архивски записи од **XVII** до **XX** век покривајќи повеќе од 40 моментално независни држави на 5 континенти.

Центарот за бизнис и трудова архива е отворен во *Roubaix* во **1993** г. Тука се сместени бизнис архивите, архивите на синдикатите, асоцијациите и организациите. Вкупно поседува 35 km архивска граѓа (од 2006 година). Поголемиот дел од архивата која е сместена тука е приватна архива.

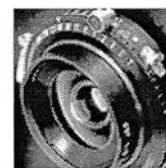
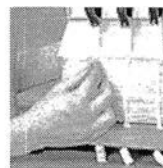
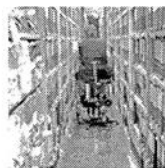
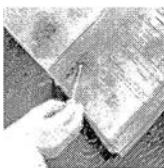

Центарот за бизнис и трудова архива

Националниот центар за микрофилмување и дигитализација е отворен во *Château d'Espeyran* во *Saint-Gilles-du-Gard* во 1973 г. Овој **Центар** сместува оригинални микрофилмови од документите кои се чуваат во други архивски центри, национални и секторски, во случај да дојде до уништување на документите. Во овој **Центар** се сместени околу 61 милион слики од оригинални документи.

• *Задачите на Националниот архив на Франција се:*

- превентивна конзервација, која вклучува повеќе мерки за обезбедување трајна заштита на документите;
- организација на сместувањето на архивските материјали во депоата;
- реставрација на записите за да се спречи понатамошното уништување на документите;
- микрофилмување и дигитализација на документите;

превентивна конзервација сместување реставрација и микрофилмување на документите

- достапност на архивските материјали за јавноста и преку интернет;
- публикување на документи.

- *Online инвентари и упатства*⁴⁷⁷

* Фондови кои се сместени на интернет страницата на **Парискиот архив**

- Јавни фондови на Стариот режим, Морнарицата, Надворешни работи;
- Јавни фондови кореспонденција 1789 година;
- Централни нотариии во Париз;
- Приватни фондови;
- Мапи;
- Други фондови.

* Фондови кои се сместени на интернет страницата на *Fontainebleau*

- Архивот на централната држава;
- Архивот отплатен од страна на Русија;
- Микроформи;
- Постери;
- Орална евиденција;
- Приватни фондови.

• *Бази на податоци*

- **PRIAM 3:** Инвентар за платежни записи во *Fontainebleau*;
- **ARCADE:** Откуп на уметнички дела од страна на државата, 1800-1939 година;
- **LEONORE:** Записи за Легијата на Честа, 1800-1954 година;
- **NAT :** Документи за натурализација, промена на имиња, наслови, 1814-1853 година;
- **PROF :** Обезбедување на канцеларии, 1720-1755 година;
- **ETANOT:** За добивање информации за нотариите во Париз и нивните записи;
- **ARNO:** акти на Централните години 1551, 1751, 1761 и 1851;
- **ARCHIM:** Инвентар со дигитални слики;
- **MUSE:** индекс на државниот генерален фонд.

⁴⁷⁷ Documents online, Archives Nationales,

<http://www.archivesnationales.culture.gouv.fr/chan/index.html>

Архивот на *Seine-Maritime*⁴⁷⁸ е Архив во *Нормандија, Франција*. Изграден е во **1796 г.** Во **1856** и **1896 година** зградата била проширена. ‘Архивската кула’ била изнајмена во **1965 година**. Оваа градба имала капацитет од 36 km квадратни на 27 ката. Во **1970 година** сè поголемиот доток на архивска граѓа создаван од администрацијата како и од приватниот сектор постави нов услов за нова поголема градба. Во периодот од **1984-1996 година** старата текстилна фабрика била претворена во складиште за архивска граѓа, со капацитет од 27 км квадратни и со сопствена читална. И денеска таа претставува главно сместувалиште и сè уште се наоѓа во *Roen*.

Од **1838 година** *Министерството* имало правна обврска финансиски да ги поддржува Подрачните архивски служби. Истите останале под државна управа сè до стапувањето во сила на **Законите за децентрализација** (22 јули 1983 година) кога **Подрачните архиви** стапија под управа на “*Conseil généraux*”. Тие поседуваат одговорност за конзервација на крајните записи создадени од Државните служби во *Министерството* и подрачните министерски служби, потоа за конзервација на нотарските записи кои се постари од 100 години и записи за малите градови кои имаат под 2000 жители. **Архивот на *Seine-Maritime*** има четири активности: Надворешна интервенција: односи со државните и министерските служби, со локалните заедници и јавните установи во *Seine-Maritime* во врска со моменталното управување со записи, собирање и обработка на архивска граѓа, контрола на сместувањето на записите и конзервација на историската архива. Јавната служба обезбедува соодветна и истражувачка помош за сите видови на корисници, има главна улога во релацијата со приватните колекционери и потенцијални донатори и со приватните архиви. Јавната служба, исто така, управува и со библиотечниот сектор. Службите за култура и образование имаат главна улога при одржување на работилници и изложби, особено оние кои се одржуваат за училиштата и младата публика. Општата служба ги

⁴⁷⁸ **Archives department of Seine Maritime**,
http://en.wikipedia.org/wiki/Archives_d%C3%A9partementales_de_Seine-Maritime

контролира сметководството, внатрешното управување и обработката на слики и реставрацијата на одделни единици.

1.2.25. Статусот на архивите и управувањето со архивските записи во Холандија

- *Краток историски осврт*

Холандија е западноевропска држава сместена меѓу Германија и Белгија и со својата местоположба играла голема улога во европската историја.⁴⁷⁹ Денес таа е уставна парламентарна монархија со дводомен парламент. Холандија е членка основач на ЕУ.

Националниот архив својот почеток го има уште во **1802 г.** **Националниот архив** е најголемиот јавен **Архив** во **Холандија**. Во него е сместена илјада години историја на **Холандија**, во должина од 93 km (документи, мапи, нацрти и фотографии). Документацијата која е сместена во **Архивот** се прима од органи на централната управа⁴⁸⁰, Провинцијата *Zuid-Holland* и поранешната грофовија на **Холандија**⁴⁸¹, од приватните институции и лица⁴⁸². **Архивот** е водечки центар за проучување на холандската историја и култура на национално ниво.

⁴⁷⁹ Холандија зафаќа површина од 41 526 км² на која живеат 16 400 000 жители. ([http://europa.eu/abc/European countries/eu members/Netherlands/index](http://europa.eu/abc/European%20countries/eu_members/Netherlands/index); (Karl Natek I Marjeta Natek, *Države Svijeta, ...*)

⁴⁸⁰ Документи на националната управа и кореспонденција. Тука може да се најдат документи кои се посветени на војните водени од Холанѓаните, развојот на уставноста во државата, економскиот развој во земјоделието, индустријата и трговијата, здравството; за приморските поседи. Збирката содржи многу информации за дипломатите, службениците и војниците. Постојат информации и за лицата кои биле во контакт со Холандската влада од било која причина. Исто така има информации за јавни работи (патишта, мостови и цркви) низ целата земја,

The collection of the Nationaal Archief, <http://www.en.nationaalarchief.nl/collectie/over/>

⁴⁸¹ Тука е сместена архивата на Грофовството Холандија и на државата Холандија; регионалните и покраинските административни институции на *Zuid-Holland*; државните органи во покраините., **The Province of Zuid-Holland and the former County of Holland**, <http://www.en.nationaalarchief.nl/collectie/over/>

⁴⁸² Архивските материјали кои се примаат во Националниот архив доаѓаат од лица или организации кои имале важна улога во политичката или социјалната историја на Холандија, потоа од асоцијации и фондации и немаат директна врска со владините записи, но се драгоцените сведоштва за холандското општество.,

The collection of the Nationaal Archief, <http://www.en.nationaalarchief.nl/collectie/over/>

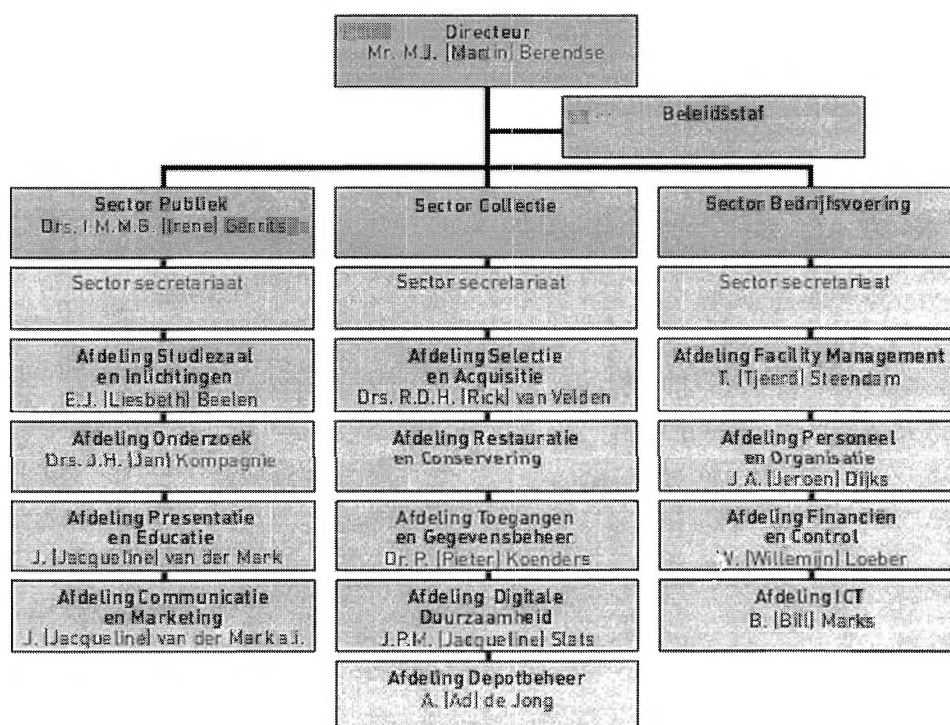

Зградата на Националниот архив во Холандија

Со **Законот за архиви од 1995 година** (*Archiefwet 1995*).

Националниот архивот има задача да ги презема и сместува архивите од националните владини тела.

- *Организација и задачи на Архивот*
- Националниот архив има три сектори: јавна служба, збирки и администрација. Секој од овие сектори има свој Раководител, кој ја надгледува работата. Заедно со **Директорот, Раководителите** го сочинуваат **Управниот Одбор**. Секторите исто така се поделени во одделенија, на чело со Раководител на Одделение.

Шема на организационата структура на Архивот⁴⁸³

⁴⁸³ **Organisational diagram, Nationaal Archief Nederlands,**
<http://www.en.nationaalarchief.nl/organisatie/organisatie/default.asp?ComponentID=1329&SourcePageID=787#1>

Националниот архив не управува само со историски владини записи но и со архивите на приватните лица кои имале или имаат значајна улога во животот на нацијата. Задачата на **Националниот архив** е да ги собира овие архивски записи, да ги одржи во добра, класифицирана и пристапна состојба и да ги презентира во јавноста. Информациите треба да бидат достапни за јавноста.

По својата содржина, обем и квалитет, збирките на **Националниот архив** мора и понатаму да бидат од национално значење и да обезбедат информации за главните национални административни и политички тела, лица и организации поврзани со нив и нивната политика.

* **Националниот архив** треба да има водечка улога во националните заедничките асоцијации со другите архивски институции и организации кои се занимаваат со националното културно наследство.

* **Националниот архив** делува како национално тело точка за контакт со странските институциите кои се поврзани со архивите.

* **Националниот архив** сака настојува да има водечка улога во архивската политика и ефикасно да го советува *Државниот Секретаријат*.⁴⁸⁴

* **Националниот архив** има и инспекциска и советодавна улога во достапноста на архивските материјали. Во ова е вклучена ефикасна консултација пред и после трансферот на архивскиот материјал во **Националниот Архив**. За да се постигне тоа, се преземаат одредени активности, меѓу кои се:

* Да постојат инвентари или подобрувања на достапноста на архивските материјали кои веќе се примени во **Националниот архив**.

* Да се изработуваат инвентари за владините и приватните архиви.

* Преглед на инвентарите на владините архиви од страна на **Централниот Архивски сервис за вреднување**⁴⁸⁵ во *Winschoten* или комерцијални архивски агенции. Ова се прави пред да се изврши трансферот во **Националниот архив** или во еден од **Регионалните Историски центри**.

Трансферот на владините записи во **Архивот** се врши согласно членовите од *Законот за Архиви*. Ова се прави по изминување на периодот од 20 години од создавањето на документите. Постојат повеќе постапки

⁴⁸⁴ Objectives, Nationaal Archief Nederlands,

<http://www.en.nationaalarchief.nl/organisatie/doelstellingen/default.asp?ComponentID=1627&sourcePageID=787#1/>

⁴⁸⁵ Processing, Nationaal Archief Nederlands,

<http://www.en.nationaalarchief.nl/archiefbeheer/archiefzorg/bewerken/>

кои треба да се почитуваат при трансферот на граѓата.⁴⁸⁶ Трансферот на приватната архива не е законски регулиран, ниту постои било каков рок за тоа. Но понекогаш се случува приватните архиви доброволно да ги предадат записите во **Националниот архив**. Најпрво **Архивот** ги прегледува документите за да одлучи дали се соодветни за прием. Приватната архива може да биде донирана или позајмена во **Националниот архив**. **Архивот** заедно во консултација со имателот одлучува дали целата архивска документација или само дел од неа ќе биде достапен за јавноста.

- *Заштита на архивската граѓа*

Заштитата се спроведува во повеќе фази и на повеќе начини.

* *Превентивна конзервација* се однесува на сите мерки и активности кои се дизајнирани да ги оптимализираат условите на околината, сместувањето и користењето на еден архивски документ. Целта е да се продолжи животниот циклус на документот.

* *Пасивна конзервација* се однесува на сите мерки, директно или индиректно, кои го продолжуваат животот на архивските материјали и информации.

* *Активна конзервација* се однесува на сите мерки и постапки (директно или индиректно) кои го продолжуваат животот на архивските материјали.

* *Рестаурација* се однесува на сите постапки кои го продолжуваат животниот циклус на еден архивски документ во неговата оригинална форма.⁴⁸⁷

- *Интернационална соработка*

⁴⁸⁶ **Transfer, Nationaal Archief Nederlands,**

<http://www.en.nationaalarchief.nl/archiefbeheer/archiefzorg/overbrengen/>

⁴⁸⁷ **Conservation, General, Nationaal Archief Nederlands,**

<http://www.en.nationaalarchief.nl/archiefbeheer/conserving/>

Националниот Архив одржува повеќе меѓународни контакти. **Националниот Архив** одржува блиски контакти со другите држави, како со иние кои биле нејзини колонии, тајка и со соседните земји. (*Индонезија, Суринам, Холандските Антили, Аруба и со државите со кои Холандија имала силна трговска врска како што се соседските земји на Балтичкото Море*). Во **Архивот** може да се најдат извори кои сведочат за односите на **Холандија** со споменатите држави во минатото.

Мошне значајна е улогата во градењето и размената на искуствата во доменот на *заштита и дигитализација на архивските материјали*. Исто така значајна е промоцијата на можностите за достапност до архивскиот материјал и охрабрувањето на користењето на архивскиот материјал.

Националниот Архив учествувал и сè уште е дел од неколку големи интернационални програми и проекти.

- **Заедничко културно наследство (Common Cultural Heritage - CCE)**⁴⁸⁸
- **Атлантскиот свет и Холанѓаните (Atlantic World and the Dutch - AWAD)**⁴⁸⁹
- **Атлас на меѓусебно наследство (Atlas of Mutual Heritage - AMH)**⁴⁹⁰
- **VOC crew**⁴⁹¹
- **Europeana**⁴⁹²
- **Балтички односи (Baltic Connections (completed in 2007))**⁴⁹³

⁴⁸⁸ **Common Cultural Heritage (GCE), Nationaal Archief Netherlands,**

<http://www.en.nationaalarchief.nl/organisatie/samenwerking/gce/default.asp?ComponentID=16156&SourcePageID=1433#1>

⁴⁸⁹ **Atlantic World and the Dutch (AWAD), Nationaal Archief Netherlands,**

<http://www.en.nationaalarchief.nl/organisatie/samenwerking/awad/default.asp?ComponentID=16157&SourcePageID=1433#1>

⁴⁹⁰ **Atlas of Mutual Heritage (AMH), Nationaal Archief Netherlands,**

<http://www.en.nationaalarchief.nl/organisatie/samenwerking/amh/default.asp?ComponentID=16158&SourcePageID=1433#1>

⁴⁹¹ **VOC crew, Nationaal Archief Netherlands,**

http://www.en.nationaalarchief.nl/organisatie/samenwerking/voc_opvarenden/default.asp?ComponentID=16162&SourcePageID=1433#1

⁴⁹² **Europeana, <http://www.europeana.eu/portal/>**

Towards a New Age of Partnership (TANAP) (completed in 2002)⁴⁹⁴● *Дигитално архивирање*

Со оглед на тоа дека последната деценија од XX век е најслабо документирана, поради тоа што информациите сè повеќе и повеќе се снимале во дигитална форма без да се има соодветно средство достапно за трајно сместување и како резултат на тоа понатаму може да се појават потешкотии за следните генерации за пронаоѓање на она што се случува денес, *Министерството за внатрешни работи на Холандија* и **Националниот архив** заеднички ја започнаа програмата *Дигитална издржливост (Digital Durability)*.

Откако *дигиталното архивирање* веќе во пракса стана актуелно прашање, **Националниот архив** си постави за цел да создаде *Дено од XXI век*, што наскоро ќе стане и реалност.

На меѓународно ниво, **Националниот архив** е еден од четирите водечки партнери во **ERPANET**, *Европски проект за подобрување и ширење на знаењето за дигитално сместување на културното наследство и научниот и теоретски материјал.*⁴⁹⁵

**Од дејноста за презентација на архивското богатство*

Најчестите форми за презентација на дел од архивското богатство се посетите, изложбите и други видови на активности во тој парвец.

⁴⁹³ **Baltic Connections, Nationaal Archief Nederlands,**

http://www.en.nationaalarchief.nl/organisatie/samenwerking/baltic_connections/default.asp?ComponentID=16161&SourcePageID=1433#1

⁴⁹⁴ **Towards a New Age of Partnership (TANAP), Nationaal Archief Nederlands,**

<http://www.en.nationaalarchief.nl/organisatie/samenwerking/tanap/default.asp?ComponentID=16159&SourcePageID=1433#1>

⁴⁹⁵ **Digital archiving, Nationaal Archief Nederlands,**

<http://www.en.nationaalarchief.nl/archiefbeheer/archiefzorg/archivering/>

* **25 август – 13 декември 2009 година, Од тука до Токио.400 години трговија со Јапонија, Den Haag.**⁴⁹⁶ Изложбата е поставена во “*The Floor of the Netherlands*” заеднички простор за одржување изложби на **Националниот архив и Кралската библиотека (Koninklijke Bibliotheek)**.

При организираните посети на **Националниот архив** за разгледување, обично се отвораат вратите кои ианку се затворени за посетителите. Преку турата посетителите се водат низ огромните депоа на **Националниот архив, работилницата за реставрација и *The Floor of the Netherlands***. Тука може да се видат над 100 km документи, 300 000 мапи и нацрти и еден милион фотографии. Во *The Floor of the Netherlands* се изложени документи од огромно значење за холандската историја.

⁴⁹⁶ **From here to Tokyo. 400 years trade with Japan> Den Haag, August 25 to December 13, 2009** изложбата може да се најде на **Nationaal Archief Nederlands**,
http://www.en.nationaalarchief.nl/agenda/introductie/van_hier_tot_tokio_tentoonstelling.asp

1.2.26. Организацијата на архивите и управувањето со архивските записи во Шведска

• Историски осврт на настанувањето на архивите во Шведска

Шведска со нејзината географска местоположба, се наоѓа на Скандинавскиот полуостров, добила значајно место во геосполитичката карта на Европа. Шведска има долга историја и мошне значајна улога и во европската културна историја. Денес Шведска е парламентарна монархија. Таа стана членка на ЕУ на 01.01. 1995 г.⁴⁹⁷

Националниот архив е еден од најстарите управи во **Шведска**, чии корени водат дури во Средниот век. Официјално бил основан во **1618** г. Во него се сместени записи од Кралството од неговото создавање сè до денес. Најстариот документ што постои во **Националниот архив** е лист од мисал, напишан на пергамент во **Англија** на крајот на XI век. Огромните депоа за сместување во **Националниот архив** содржат многу реликвии од шведската историја, откривајќи индивидуални човечки судбини и разновидни судбини на многу организации.⁴⁹⁸ Поради тоа **Националниот архив на Шведска (Riksarkivet)** во **Marieberg, Стокхолм**, претставува главен извор за осознавањето на историјата на **Шведска**

Националниот архив на Шведска

⁴⁹⁷ Шведска зафаќа 449. 964 квадратни километри. Во 2001 година таа имала 8 888 000 жители и спаѓа во ретко населението држави во Европа. (Natek K., Natek M, op.cit., 182).

⁴⁹⁸ **Welcome to the National Archives and the regional state archives of Sweden, Statens Arkiv Riksarkivet och Landsarkiven,**

<http://www.statensarkiv.se/Sve/Publikationer/Filer/Bochure-on-Swedish-National-Archives.pdf>

- *Организација на архивите*

Современата организација на архивите во Шведска се темели на Законот за архивите од 1990 и Архивскиот декрет од 1991 година, со извесни подоцнежни дополнувања.

Организација на Националниот архив на Шведска

RIKSARKIVET
(central and civil authorities)
Box 12541
Tel. Marieberg 08-737 63 50
Fax Marieberg 08-737 64 74
Tel. Arninge 08-630 15 00
Fax Arninge 08-630 92 33
www.ra.se

KRIGSARKIVET
(military authorities)
115 88 Stockholm
Tel. 08-782 41 00
Fax 08-782 69 76
www.ra.se/kra

SVAR
Svensk Arkivinformation
(research centre)
Box 160
880 40 Ramsele
Tel. 0623-725 00
Fax 0623-725 05
www.svar.ra.se

**MEDIA KONVERTERINGS
CENTRUM (MKC)**
(digital conversion)
Industrigatan 10
840 12 Fränsta
Tel. 0691-66 22 00
Fax 0691-66 22 29
www.mkc.ra.se

**SVENSK MUSEITJÄNST
(SMT)**
Depå Munkhättan
(storage facilities)
Gustaf de Laval's väg 12
147 41 Tumba
Tel. 08-530 658 00
Fax 08-530 658 10
www.ra.se/ra/museitjanst.html

REGIONAL ARCHIVES IN ÖSTERSUND

Jämtland
Arkivvägen 1
831 31 Östersund
Tel. 063-10 84 85
Fax 063-12 18 24
www.ra.se/ola

VÄRMLAND REGIONAL ARCHIVES

Värmland
Box 475
651 11 Karlstad
Tel. 054-61 77 30
Fax 054-61 77 31
www.ra.se/varmla

REGIONAL ARCHIVES IN GÖTEBORG

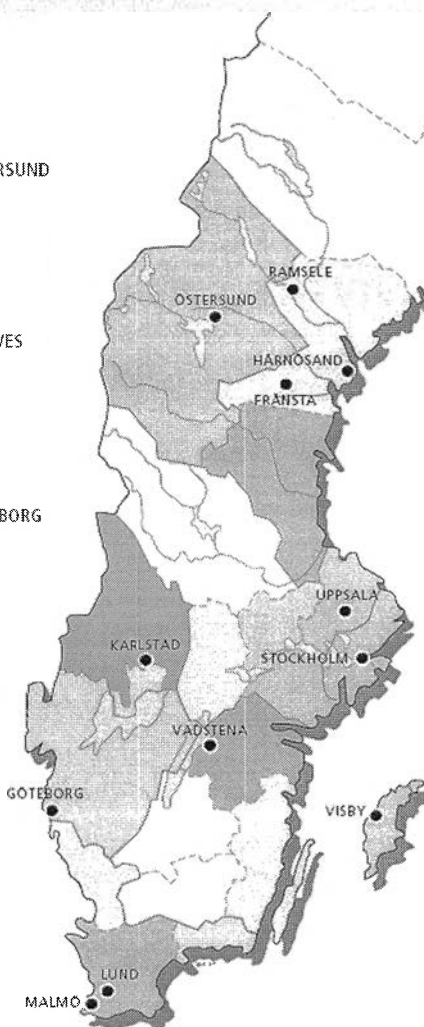
Västra Götalands
Box 19035
400 12 Göteborg
Tel. 031-778 68 00
Fax 031-778 68 25
www.ra.se/gla

REGIONAL ARCHIVES IN LUND

Blekinge, Skåne, Halland
Box 2016
220 02 Lund
Tel. 046-19 70 00
Fax 046-19 70 70
www.ra.se/lla

MALMÖ CITY ARCHIVES

Malmö
Isbergs gata 13
211 19 Malmö
Tel. 040-10 53 00
Fax 040-97 51 05
www.malmo.se/kommuninfo/
stadsarkiv

REGIONAL ARCHIVES IN HÄRNÖSAND

Gävleborg, Västernorrland,
Västerbotten, Norrbotten
Box 161
871 24 Härnösand
Tel. 0611-34 76 00
Fax 0611-34 76 50
www.ra.se/hla

REGIONAL ARCHIVES IN UPPSALA

Uppsala, Södermanland, Örebro,
Västmanland, Dalarna
Box 135
751 04 Uppsala
Tel. 018-65 21 00
Fax 018-65 21 03
www.ra.se/ula

STOCKHOLM CITY ARCHIVES

Stockholm
Box 22063
104 22 Stockholm
Tel. 08-50 82 83 00
Fax 08-50 82 83 01
www.ssa.stockholm.se

REGIONAL ARCHIVES IN VADSTENA

Östergötland, Jönköping,
Kronoberg, Kalmar
Box 126
592 23 Vadstena
Tel. 0143-753 00
Fax 0143-753 37
www.ra.se/vala

REGIONAL ARCHIVES IN VISBY

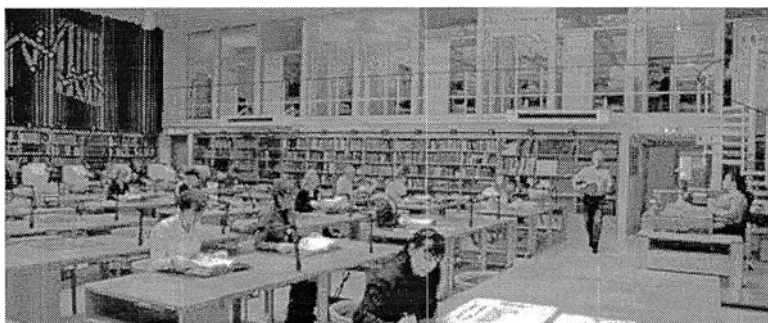
Gotland
Visborgsgatan 1
621 57 Visby
Tel. 0498-21 05 14
Fax 0498-21 29 55
www.ra.se/vila

Националниот архив е главен орган кој раководи и **Регионалните архиви** кои се наоѓаат во *Härnösand*, *Östersund*, *Uppsala*, *Visby*, *Vadstena*, *Lund* и *Gothenburg*. **Градскиот архив на Стокхолм** и **Архивот Värmland**

во *Karlstad* кои се сметаат како **регионални архиви** за покраината во *Стокхолм* и *Värmland* имаат посебен статуст.

Во **Националниот архив** има две сали за постдипломски истражувања: голема сала и посебна сала за проучување на оригинални документи и *шведска дипломатска библиотека*. Покрај просторијата за истражување сместена е *библиотека* во која има секаква литература, главно од архивистиката, шведската историја, локалната историја, биографии, генеалогичка, шведска влада и географија.⁴⁹⁹

Библиотеката на Националниот архив⁵⁰⁰ е истражувачка *библиотека* која е достапна за јавноста. Целта на *библиотеката* е да поседува специјална литература за архивската работа и истовремено таа литература да биде достапна за истражување и проучување на архивските материјали. *Библиотеката* вклучува околу 140 000 волумени и повеќе од 170 тековни месечни списанија. Поголемиот дел од библиотечните збирки се сместени во **Националниот архив во Marieberg, Стокхолм**. Збирките може да се пребаруваат и преку каталогот на *библиотеката* на **Националниот Архив** и преку *базата на податоци* на **Националната библиотека LIBRIS**.

Читална во Националниот архив на Шведска

⁴⁹⁹ Practical information for visiting the National Archives, Statens Arkiv Riksarkivet och Landsarkiven,

<http://www.statensarkiv.se/default.aspx?id=4186&refid=4189>

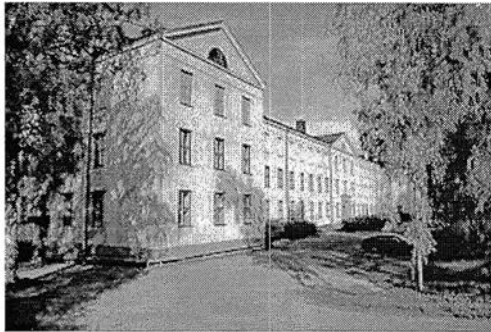
⁵⁰⁰ National Archives Library, Statens Arkiv Riksarkivet och Landsarkiven,

<http://www.statensarkiv.se/default.aspx?id=7820&refid=1699>

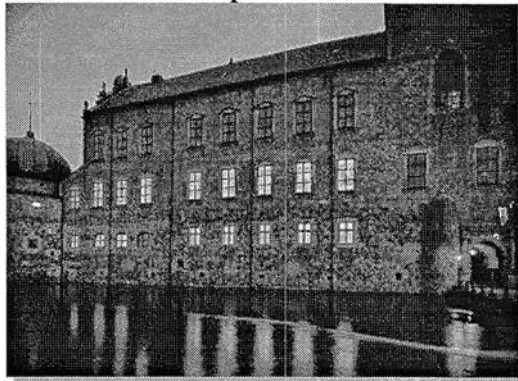
Регионалните архиви имаат интервенција за соодветната покраина и ги исполнуваат задачите предвидени со законската регулатива.

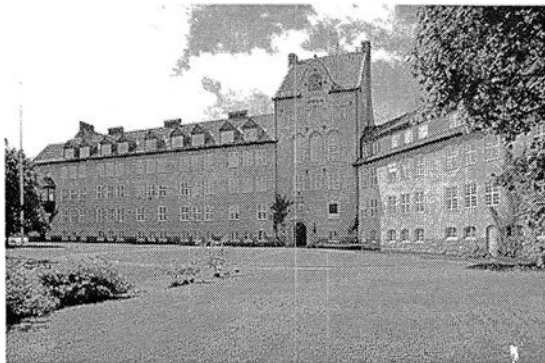
Регионален архив во Gothenburg

Регионален архив во Härnösand

Регионален архив во Vadstena

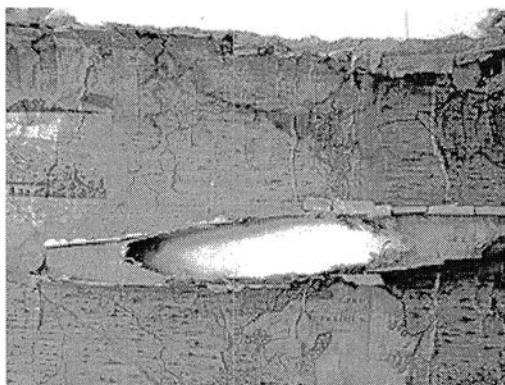

Värmland Архивот

- *Задачи на Националниот архив*

Главната задача на **Националниот архив** е да обезбеди соодветен прием и заштитата на архивските записи од: **Парламентот на Шведска**, министерствата и разни сектори на централните власти и да го надгледува архивското работење на територијата на **Шведска**. Државните органи кои престанале со работа должни се да ја депонираат својата архивска документација во **Националниот архив**. Приватните архива – од индивидуални лица, здруженија, политички партии и др. – се важен дел од архивското богатство на **Националниот архив**. Приватната архива во **Националниот архив** пристигнува на многу начини: во минатото преку заплenuвање и одземање, а денес главно преку донации или депозити. Овие архиви ги дополнуваат **архиви** добиени од државните, јавните и други тела, културните, научните, образовните и други, најчесто со информации не можат да се најдат во официјалните записи. Една од мошне значајните задачи е грижата за заштита. Токму затоа се преземаат сите мерки за заштита, конзервација и реставрација, која понекогш претпоставува интервенција врз многу стар и оштетен архивски материјал.

Во Националниот архив **Микрографијата (микрофилмувањето)** е важно средство за заштита на оригиналниот материјал, со што чувањето на информациите овозможува споделување на содржината од архивскиот материјал со корисниците на различни локалитети и институции.⁵⁰¹

Конзервирање на оштетена карта

⁵⁰¹ **Preservation and Conservation, The Swedish National Archives,**
<http://www.statensarkiv.se/Sve/Publikationer/Filer/Bochure-on-Swedish-National-Archives.pdf>

Според документите кои ја регулираат работата, **Националниот архив**, тој како специјализирана државна институција треба да му овозможи на секое лице да ги истражува јавните документи и да ги задоволи неговите истражувачки потреби.⁵⁰²

Улогата на централен државен архив што ја има Националниот архив влијае и на централната (граѓанска и воена) и на регионалната власт. Што се однесува до надворешната служба таа има советодавна улога, да им даде соодветна поддршка на сите органи на управата да имаат добро канцелариско работење.

Надзорот во работењето во Националниот и во регионалните архиви како и во писарниците каде се создаваат документите се реализира преку:

- * Обезбедување на стандардизација (донесување регулативи, кои ги покриваат областите кои вклучуваат проценка, управување, сместување и заштита на јавните документи на било кој медиум: хартија, CD-ROM или бази на податоци). Правилата може да бидат истородни (RA-FS) за сите агенции или специфични (RA-MS) за поединци или група органи;
- * Развој на е-влада и управување со информациите и стандардизација;
- * Имплементација на инспекција за потврда дали органите на власта правилно управуваат со нивните јавни документи;
- * Едукативни курсеви и обука и имплементација на повеќе теми⁵⁰³

Шведска како и другите земји со развиена архивска служба и дејност, има голема улога во меѓународната соработка на архивите, особено преку Меѓународниот архивски совет и како членка на ЕУ во билатералните и мултилатералните проекти на ЕУ.

Од бројните такви ангажмани заслужува внимание нејзиното учество во реализирањето на проектот *Архивска Мрежа на ЕУ (European Union Archive Network - EUAN)*. Овој Проект започнал во јануари 1999

⁵⁰² State archives caring for cultural heritage, Statens Arkiv Riksarkivet och Landsarkiven,

<http://www.statensarkiv.se/default.aspx?id=1149&refid=1035>

⁵⁰³ Supervision, Statens Arkiv Riksarkivet och Landsarkiven,

<http://www.statensarkiv.se/default.aspx?id=1203&refid=1163>

година и траел две години. Реализатори на Проектот биле **Националниот Архив на Шведска, Националниот Архив на Шкотска** (кој бил координатор), **Националниот Архив на Италија, Меѓународниот институт за социјална историја во Амстердам и Шкотската Архивска Мрежа**. Овој проект – **EUAN** е реализиран во рамки на **Info2000 иницијативата**, лансиран од страна на **DG XIII** на **Европската комисија**, задолжена за телекомуникации и информациски пазар. Проектот **EUAN** има за цел да обезбеди отворен пристап до архивите во **ЕУ**. Тоа е извонредно значајно за граѓаните да имаат пристап преку интернет до информациите за содржините во **Националните архиви во ЕУ**.⁵⁰⁴

⁵⁰⁴ European Union Archive Network, http://www.euan.org/euan_about.html

1.2.27. Организација на архивите и управување со архивските записи во Шпанија

Шпанија е западноевропска земја која го зафаќа поголемиот дел од Пиринејскиот полуостров.⁵⁰⁵ Таа е членка на ЕУ е од 1986 г. Шпанија е наследна уставна монархија со дводомен парламент со внатрешна територијалноадминистративна организација соствена од 17 автономни области и секоја од нив има своја изборна управа. Шпанија е мултикултурна и мултијазична држава, во која регионалните јазици на Каталонија, Баскиската автономна област и Галисија имаат статуст на официјални јазици, заедно со шпанскиот официјален јазик.

Со својата геостратешка положба и со големиот број колонии кои стекнала со Големите географски откритија, со династичките врски со повеќе европски земји и со економската моќ, таа си обезбедила место како империјална држава. Нејзината цивилизација како и онаа на соседната Португалија, е резултат на бројни култури кои оставиле траги од минатото.

▪ Организација на Архивите во Шпанија

Архивската мрежа во Шпанија е многу разгранета и има една специфичана структура која е резултат на самата внатрешна организација на Шпанија. Архивската служба и дејност е базирана на повеќе закони и законски акти и тоа:

- ❖ *Закон за шпанското национално наследство 16/1985;*
- ❖ *Кралски декрет 111/1986, модифициран со Кралскиот декрет 496/1994;*
- ❖ *Декрет од 22 ноември 1991 за Државен архив;*
- ❖ *Кралски декрет 139/2000 за создавање, постапување и обврски на Високата комисија за административни документи;*

⁵⁰⁵ Шпанија зафаќа површина од 504 782 км² на која живеат 45 800 000 жители.

❖ *Кралски декрет 1164/2002 за заштита на документарното наследство, шкартирање на документи, и заштита на документите во формати различни од оригиналот;*

❖ *Кралски декрет 1969/1999 кој го регулира издавањето на истражувачка карта за Државниот архив и други архивски служби во шпанскиот систем.*

Државниот архив и центрите кои се под управа на Министерството за култура се:⁵⁰⁶

Архиви:

1. Кралски архив во Aragón⁵⁰⁷
2. Генерален архив на Simancas⁵⁰⁸
3. Генерален архив на Indias⁵⁰⁹

⁵⁰⁶ **Archivos y Centros Estatales gestionados por el Ministerio de Cultura**, <http://www.mcu.es/archivos/CE/ArchivosCentros.html>

⁵⁰⁷ Архивот е основан во 1318 година. Во 1770 година Архивот бил сместен во Кралската палата во **Барселона**. *Кралскиот Архив во Aragón* има за цел да ги заштити, зачува, организира и презентира документите кои доаѓаат од разни институции, од кои некои се стари дури седум векови и сега се дел од шпанско историско наследство. Административната структура на Архивот: *Дирекција, Сектор за односи, Сектор за опис, Сектор за конзервација, Одделение за репрографија, Библиотека и Администрација.*

Archivo de la Corona de Aragón, <http://www.mcu.es/archivos/MC/ACA/index.html>

⁵⁰⁸ *Archivo General de Simancas* бил основан од страна на *Carlos V* и довршен од неговиот син *Felipe II*. Тој бил вистинскиот извршител на Архивот *Simancas*, потполно свесен за значењето и важноста на својот архивски проект, кој јасно видел дека управата на една империја мора да биде осигурана преку контрола на пишуваните документи, единственото информациско средство преку кое се примале и издавале наредбите. За да ја постигне оваа цел, тој изградил посебна зграда и вовел одредени регулативи. Во Архивот сместена е целата документација на органите на управата на Шпанската монархија од периодот на Католичката Монархија (1475 година) сè до Либералниот режим (1834 година). *Административната структура на Архивот: Сектор за односи, Сектор за опис и конзервација, Сектор за промоција, Библиотека и Читална.* Големата збирка на *Archivo General de Simancas* содржи документи од огромно значење од културен, општествен, политички, економски или друг аспект. Достапна е online изложба на тема "*Carlos V, de las Comunidades al Imperio*" (*Carlos V, Заедниците на Империјата*), повеќе за изложбата на

http://en.www.mcu.es/archivos/CE/ExpoVisitVirtual/CarlosV_WAI/; Друга online изложба која е достапна на интернет страницата на Архивот е "*La aventura humana en el mediterraneo*" (*Авантурите на луѓето на Медитеранот*). Целта на оваа изложба е да го презентира животот на луѓето во изминатите стотици години кои опстојувале на Медитеранот, повеќе информации за изложбата на http://en.www.mcu.es/archivos/CE/ExpoVisitVirtual/mediterraneo_WAI/

⁵⁰⁹ *Archivo General de Indias* бил изграден во 1785 година по желба на Кралот *Carlos III* со цел да се соберат сите документи на едно место кои се однесуваат на Филипините, а биле расфрлани во *Simancas*, *Cádiz* и *Sevilla*. Поседува фондови на главните институции (Советот на Филипини, Трговската комора и Конзулатите во *Sevilla* и *Cádiz*) и лица од шпанските колонии во Америка и Азија. Денес *Archivo General de Indias* чува повеќе од 43 илјади досиеја. Административната структура на Архивот: *Дирекција, Сектор за*

4. Национален историски архив⁵¹⁰
5. Генерален архив за администрација⁵¹¹
6. Архив на Кралската канцеларија на Valladolid⁵¹²
7. Центар за документација на Историската меморија⁵¹³

информатички системи, Сектор за односи, Сектор за координација и стандардизација, Сектор за конзервација.

<http://www.mcu.es/archivos/MC/AGI/index.html>

Достапна е **online** изложба на тема “*Paisajes Urbanos de América y Filipinas*” (Урбана Америка и Филипините). Оваа изложба има за цел да ги претстави градовите кои биле основани од Шпанците во Америка и Филипините. Повеќе за изложбата на

http://www.mcu.es/archivos/CE/ExpoVisitVirtual/urbanismo_WAI/

⁵¹⁰ *Archivo Histórico Nacional* бил основан со Кралскиот Декрет од 28 март 1866 година. Најпрво бил сместен во Кралската Академија за Историја, но во последните години на XIX век *Архивот* бил преместен во Палатата на Академијата за библиотека и Националните музеи, Националната Библиотека, сè до неговиот трансфер во денешната зграда. Во 1952 година била отворена новата зграда на *Archivo Histórico Nacional*. Денес Националниот Историски Архив се наоѓа во Мадрид. Во него се сместени документите на органите на државната администрација кои повеќе не се со административна, но поседуваат историска вредност. Задачите на *Архивот* се да го конзервира и чува документарното наследство, да врши опис на архивската граѓа и истовремено да ги прави достапни за јавноста. Административната структура на *Архивот*: Дирекција, Сектор за прием на граѓа, Сектор за односи, Сектор за координација и стандардизација, Сектор за конзервација, Одделение за фондови. Моментално во фоајето на Националниот Историски Архив поставени се одбрани копии од документите од времето на Барокот, од посебен интерес за писателите и уметлиците. *Архивот* соработува и со други институции во поставувањето на изложби преку Секторот за односи. *Архивот* исто така организира и групни посети: школски посети, групи до 24 луѓе и претпладневни тури. Секој месец на својата интернет страница поставува “Документ на месецот”.

⁵¹¹ *Archivo General de la Administración* е основан согласно Декретот 914/1969 од 8 мај. Овој *Архив* е еден од шесте Национални Архиви кои ја чуваат меморијата денес. Тука се сместени фондови претежно од втората половина на XX век. Административната структура на *Архивот*: Дирекција, Сектор за односи со јавност, Сектор за опис и конзервација. Задачата на *Архивот* е да одреди кои фондови треба да бидат префрлени во Националниот Историски Архив, а што треба да се уништи. И покрај основните задачи кои ги извршува, *Архивот* ги нуди и следните услуги: информации за истражувачите на документи и пристапот до нив, консултација на оригинални документи, репродукција на документи, соработка со институции во културните и научните активности (посети, изложби итн.). Повеќе за *Архивот* на

<http://www.mcu.es/archivos/MC/AGA/index.html>

⁵¹² *Archivo de la Real Chancillería de Valladolid* бил основан во 1489 година согласно Уредбата на Medina del Campo. *Архивот* е единица под управа на Министерството за култура во рамки на Генералната Канцеларија на Државниот Архив, чии основни функции се заштита и ширење на заштитата на документарното наследство. *Archivo de la Real Chancillería de Valladolid* била една од првите институции на Кралството која служела како складиште на документи. Административна структура на *Архивот*: Дирекција, Сектор за односи со јавност и Сектор за промоција. *Архивот* поседува околу 20 метри документација. Во *Archivo de la Real Chancillería de Valladolid* се чуваат документи создадени од страна на Кралскиот суд и Канцеларијата на Valladolid (1371-1834), главниот судски орган на Кралството на Castile за време на стариот режим на територијата северно од реката Tagus. Една од новитетите во *Архивот* е примената на ISAD(G) стандардот при описот на документите. Повеќе на

<http://www.mcu.es/archivos/MC/ACV/index.html>

- a. Секција на Националниот Историски архив за благородништвото⁵¹⁴
8. Покраински историски архив во Álava⁵¹⁵
9. Покраински историски архив во Vizcaya⁵¹⁶
10. Покраински историски архив во Guipúzcoa⁵¹⁷
11. Централен архив на Министерството за култура⁵¹⁸

⁵¹³ *Centro Documental de la Memoria Histórica* е основан со **Кралскиот Декрет 697/2007** со цел сите фондови за периодот **1936-1978 година** да се соберат на едно место. Директор на *Центарот* е **María José Torrión García**. *Центарот* е сместен во *Salamanca* и во него се чува богата документација која може да се користи и **online** и индиректно од страна на истражувачите. *Центарот* содржи фондови од Документарната служба на Премиерот и Специјалниот суд за репресија на Масоните и од комунистичкиот период. Еден од тековните проекти во *Центарот* е *Проектот за дигитализација*. На интернет страницата на *Центарот* има информации за отворање на изложби од 1 ноември до 15 март 2010 година: Постојана изложба за *Граѓанската војна(1936-1939)*, Постојана изложба за *слободното масонство* и за *Масонската Ложа*; Има и аудио-визуелна проекција – Аудиовизуелна документација за *Centro Documental de la Memoria Histórica* достапни на <http://www.mcu.es/archivos/MC/AGC/Actividades.html>

⁵¹⁴ *Sección Nobleza Archivo Histórico Nacional* е дел од **Националниот Историски Архив** - Центар основан со **Кралскиот Декрет од 28 март 1866 година**, која независно функционира од **октомври 1993 година**. *Секцијата* е под директна управа на **Министерството за култура** во рамки на **Генералната дирекција за книги, архиви и библиотеки**. *Секцијата* е сместена во *Toledo*. Административната структура на Секцијата: *Дирекција, Административно одделение, Одделение за конзервација и стандардизација на фондовите, Одделение за односи со јавност и промоција*. *Секцијата* нуди детална програма за конзервација на збирките документи. *Секцијата* ги поседува најновите системи за обезбедување на оптимални услови за сместување на документи и комплетна лабораторија за *реставрација*. Тука се собираат, заштитуваат и споделуваат документите добиени од Шпанското благородништво. Тековните проекти во *Секцијата* се посветени општо на дигитализацијата.

Повеќе на <http://www.mcu.es/archivos/MC/NHN/index.html>.

На интернет страницата на *Секцијата* поставени се и неколку виртуелни изложби, на пр. “*Документи за аристократијата*”, повеќе на

<http://www.mcu.es/archivos/CE/ExpoVisitVirtual/miniaturas/index.html>

⁵¹⁵ *Archivo Histórico Provincial de Álava* официјално е формиран во **1947 година** од страна на **Министерството за образование** под директна управа на **Генералната дирекција за Архиви и Библиотеки**. **Архивот** е сместен во новата зграда на **6 мај 2004 година**. *Archivo Histórico Provincial de Álava* управува со документи создадени од страна на нотарите и државната администрација во Покраината *Álava*. **Архивот** за задача има да ги заштитува, класифицира и публикува документите. Повеќе на <http://www.mcu.es/archivos/MC/AHA/index.html>

⁵¹⁶ *Archivo Histórico Provincial de Vizcaya* бил формиран со **Декретот од 12 ноември 1931 година**. Директор на **Архивот** е *María Pilar Rodríguez Plaza*. Во него се чуваат записи создадени од нотарите постари од 100 години... За **Архивот** повеќе на

<http://www.mcu.es/archivos/MC/AHV/index.html>

⁵¹⁷ *Archivo Histórico Provincial de Guipúzcoa* бил формиран со **Министерската наредба од 10 јули 1942 година**. Моментално се довршува внатрешноста на новата зграда на **Покраинскиот Архив**. Директор на *Archivo Histórico Provincial de Guipúzcoa* е *Esther Jimeno Ituarte*. Повеќе на

<http://www.mcu.es/archivos/MC/ANG/index.html>

⁵¹⁸ *Archivo Central del Ministerio de Cultura* има за задача да го поддржи управувањето со Секторот како целина. Неговите задачи се да ги чува информациите кои се примени од

Архивски центри се:

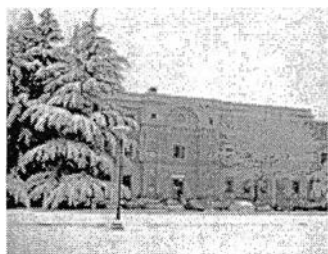
1. Документациски информациски центар (CIDA)⁵¹⁹
2. Документациски Репродукциски сервис (SRD)⁵²⁰

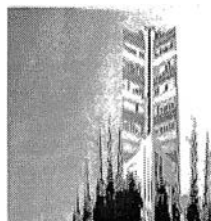
Генерален архив на Simancas

Генерален архив на Indias

Национален Историски архив

Генерален архив за администрација

● *Управа и задачи на Архивот*

различни единици, да го осигура постоењето за правилно управување со записи, нивна заштита и да врши периодичен трансфер на документи во **Генералниот Архив за Администрација**. Архивот е сместен во зградата на *Министерството за култура*. Главни корисници на овој Архив се интерните сектори, но има и надворешни корисници.

<http://www.mcu.es/archivos/MC/AMC/index.html>

⁵¹⁹ *Centro de Información Documental de Archivos* е орган на **Генералната Канцеларија на Државниот Архив**. Центарот бил основан со **Кралскиот Декрет 2258/1977** од **27 август** под директна управа на *Министерството за култура*. Библиотеката во рамки на Центарот постојано се обновува со нови публикации. Повеќе за Центарот на

<http://www.mcu.es/archivos/MC/CIDA/index.html>

Издава *Библиографски информациски билтен* – квартално издание кое ги презентира најновите депозити во библиотеката. Првото издание било објавено во **1980 година**, бесплатно дистрибуирано до институциите од културен карактер. Билтенот дава информации за домашните и меѓународните публикации од датотеките, архивите и други сродни науки (историја на институциите, информатичката технологија, правото, палеографијата, дипломатиката) ... Дава детален каталог на публикации. Повеќе на

<http://www.mcu.es/archivos/MC/CIDA/Bibliografia/BoletinInformativoBibliografia.html>

⁵²⁰ *Servicio de Reproducción de Documentos* зависи од **Генералната Канцеларија на Државниот Архив**. Негова главна задача е репродукција на документарното наследство како безбедносна мерка за *конзервација*. Повеќе на

<http://www.mcu.es/archivos/MC/SRD/index.html>

Заменик директорот на **Државниот архив** е одговорен за сите работни операции во кои спаѓаат прием, заштита и презентација на документарното наследство на **Шпанија** – згради и олеснувања, проекти за репродукција и компјутеризација, техничка поддршка итн. Обезбедува упатство, контрола и совет за **Државниот архив** како и координација и кооперација со архивските служби на автономните региони, професионална обука и меѓународна архивска соработка. Исто така одговорна е за управувањето со животниот циклус на документите кои што ќе бидат примени. Целата архива создадена од националните тела доаѓа во **Државниот архив** со исклучок на: **Воената архива** и **Парламентарната архива**. Но, управата на Државниот архив е одговорен за координација на **Шпанскиот архивски систем**.

● *Грижа за обезбедување на База на податоци*

Portal de Archivos Españoles (PARES) е проект на *Министерството за култура* за достапност на шпанското документарно наследство преку интернет сместими во својата мрежа на центри. Како отворен и динамичен проект нуди систем за ширење на други архивски проекти, јавни или приватни, врз претходно поставен план за соработка со *Министерството за култура*. **PARES** нуди бесплатен пристап не само за истражувачите, но и за секој заинтересиран граѓанин за пристап до документите преку дигитализирани слики од **Архивите во Шпанија**. *Пребарувањето преку PARES* може да биде на неколку начини.

Управата обезбедува соработка меѓу *воената архивска служба* и *архивите на регионалните управи*, и обезбедува линкови преку договори и субвенции со други *јавни или приватни архивски служби*.

Високиот Совет за архиви ја советува владата за архивски прашања. Високата квалификувана Комисија за архивски документи е одговорна за воспоставување на прописи за заштита и пристап, и решава за случаите кога е одбиен пристап до **Архивот**.

ВТОРА ГЛАВА

ГРИЖАТА НА ЕУ ЗА ЧУВАЊЕТО, ЗАШТИТАТА И ПРЕЗЕНТАЦИЈАТА НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО

Европа се наоѓа во екот на дигиталната ера што значи зголемен пристап преку електронски пат до сите сфери на општествениот живот. *Европските архиви, библиотеки и музеи* имаат сè поголема и поважна улога во имплементацијата на релевантните клучни стратегии и иницијативи кои се од голема важност за иднината на е-Европа.

2.1. EBLIDA - Европско биро на библиотеки, информативни и документациони асоцијации

ЕУ и културното наследство

Во 1984 година Европскиот парламент прв го насочи вниманието кон *библиотеките* во Унијата и тоа. Следната година Советот на **Министри** ја прифати **Резолуцијата на Европската комисија** која се однесуваше на активирање на *библиотеките*. Била иницирана серија на истражувачки активности за да се истакне големината и значењето на *Секторот за библиотекарство*, да се идентификуваат проблематичните делови од работата на *библиотеките* во информатичкото општество.

Програмата за библиотеки започнала во **1990 година**, врз основа на резултати од извршени истражувања, консултации и претходни пилот проекти. **Првата работна програма** го потенцирала развојот на иновативни библиотечни системи и алатки, како и библиотечни извори и библиотечна мрежна инфраструктура која поддржува вакви услуги. **Работната програма** била структурирана во четири комплементарни акциони линии:

1. **Компјутеризирани библиографии:** кои тежнеат да ги создадат, зголемат и усогласат *машинско-читливите библиографии и каталози* во Европа, кои допринесуваат за ефективни библиотеки и подобрени извори;
2. **Мрежни библиотеки и интерконекција на системите:** имаат за цел да помогнат при воспоставувањето на мрежните услуги меѓу *библиотеките* со гаранција дека техничките можности се достапни во новите телекомуникациски услуги и прогресот на отворените интерконективни системи (OSI)⁵²¹;
3. **Иновативни библиотечни служби:** кои имаат за цел да им овозможат на *библиотеките* да понудат поефективни *библиотечни услуги* преку употреба на новите информациски и комуникациски технологии;
4. **Производи и алатки базирани на новата технологија:** имаат за цел да овозможат стимул за Европскиот пазар со поттикнување на приватниот сектор да соработува со *библиотеките* за да се создадат комерцијално остварливи *производи, услуги и алатки* специјално дизајнирани за *библиотеките*.

*Културното наследство*⁵²² всушност е наследство од физички ракотворби и неописливи атрибути на една група или на едно општество добиено од минатите генерации, зачувано во сегашноста и подарок за идните генерации. Во физичкото наследство се вклучуваат градби и историски места, споменици, ракотворби кои се сметаат вредни за конзервација и зачувување за во иднина. Тоа се предмети значајни за археологијата, архитектурата, науката или технологијата за одредена култура.

Наследството зачувано од минатото многу често е единствено и незаменливо, и на тој начин обврската за конзервација останува на денешната генерација. Помалите предмети како што се уметничките работи и други ремек дела од културата се чуваат во музеите и уметничките галерии.

Значајна била **Конвенцијата за заштита на Светското културно и природно наследство од 1972 година**, прифатена од **Генералната**

⁵²¹ Open systems interconnection

⁵²² **Cultural heritage**, http://en.wikipedia.org/wiki/Cultural_heritage

Конференција на UNESCO. Сè до **2006 година** постојат 830 интернет страници за **светското наследство** во 138 земји. Секоја од овие интернет страници е од големо значење за меѓународната заедница.

Поимот “*европско културно наследство*” е поим кој сè повеќе се употребува и се однесува на наследството кое е во функција на колективно паметење на различните културни традиции и заедници во Европа. Големiot број на европски програми и насоки ги поттикнуваат првенствено локалните културни институции како што се јавните библиотеки и нивните домашни збирки и архиви и музеи да применуваат нови технологии за *културното наследство* и на тој начин да ги презентираат истите и да ги направат достапни. Многу установи и понатаму нудат само традиционални услуги и немаат финансиска поддршка од локалната и националната власт. Особено во земјите во развој неопходно е да се дејствува организирано на повеќе нивоа за да се создаде силна информатичка инфраструктура, потоа слободен пристап до информациите на сите граѓани, потоа развивање на неопходни информатички вештини, интеграција на нови технологии и секако прифаќање на соодветни меѓународни стандарди.

Денешниот развој на **информатичката технологија** ги доведе трите основни институции – *архиви, библиотеки и музеи* – во позиција повторно да ги разгледуваат своите функции и да воведат нови. Примената на новите технологии, особено *дигитализацијата на културното наследство*, овозможи отворање и интензивно поврзување со други културни и едукативни институции и организации како и со приватниот сектор и секторот за туризам, за промоција на културното и природното наследство и нејзино вклучување во светските туристички трендови. На некој начин, локалните културни институции стануваат еден вид мост меѓу обичниот граѓанин и дигитализираното наследство и негова промоција во рамки на локалната заедница и популаризација на проучувањето на сопствената историја и потекло.

Стручната соработка меѓу архивите, библиотеките и музеите отвора и ред нови прашања поврзани со преземањето на стандардите за обработка

на граѓата и развојот на информациската технологија која тоа може да го поддржи. Преку заедничките проекти се добиваат и поквалитетни услуги во кои **библиотекарите** според *меѓународните стандарди* ги организираат податоците и информациите во *базите на податоци*, додека **музеите** учат како да ја раскажат приказната за некого или нешто, а **архивите** пак како да внесат веродостојност на документите во приказната, спојувајќи ги личните документи, фотографии, филмови, аудио записи со ракописот и печатената публикација на некој писател или уметник.⁵²³

Во **1974 година Европскиот парламент** ја усвои **Резолуцијата** која ја спомнува потребата за работење на Заедницата во сферата на културата и особено акцијата за заштита на *културното наследство*. Од **1993 година, Договорот за основање на ЕЗ** обезбедува правна основа за активностите во врска со заштитата и збогатувањето на *културното наследство*.

Членот 151 од **Договорот** пропишува дека **Заедницата** мора да ги поддржува и дојолнува акциите на *државите членки* со цел да се конзервира и зачува *културното наследство* кое е од европско значење. Во почетокот работата на **Заедницата** била ограничена во поддршката на реставрацијата на "изграденото наследство", како што се **Акрополот во Атина** и **Историскиот центар *Chiado*** во Лисабон.

Оттогаш, **Заедницата** презеде акции во врска со подвижното и неподвижното наследство (*музеи, збирки, библиотеки и архиви*); археолошкото и архитектонското наследство; природното наследство (пејзажи и локации од природен интерес); јазично и гастрономско наследство, како и традиционалните занаети. Акцијата на **Заедницата** од овој тип се соочува и со културниот и со економскиот аспект на наследството.⁵²⁴

⁵²³ За улогата на музеите и архивите и нивната интегрирана улога во музејските архиви поопширно во: Музејни архиви, Вовед, Второ издание, Организација на американските архивисти, Сектор на музејните архиви, Редактор: Дебора Вит., превод од англиски на македонски ?, Скопје 2009, 3-18.

⁵²⁴ **Cultural heritage, European Culture Portal,**

● *Културното наследство како начин за културен идентитет*⁵²⁵

Културното наследство е средство за културна идентификација признато ширум Европа. Дали луѓето доволно знаат за културното наследство зависи од тоа колку е направено за негова промоција и дали самите Европјани ја ценат сопствената култура.

● *Заштита и збогатување на заедничкото наследство*

Заштитата и збогатувањето на **Европското културно наследство** е едно од клучните предмети на *Програмата за културна соработка “Култура2000”*⁵²⁶, од чиј буџет околу 34% е наменет за оваа цел. *Програмата* поддржува проекти за *конзервација на Европско наследство* од исклучително значење – т.н. *European heritage laboratories* – од кои дел учествувале во реставрацијата на фреските во Базиликата на *St. Francis of Assisi* во **Италија**.

Во **Резолуцијата од 26 јуни 2000 година**⁵²⁷, Советот уште еднаш го потенцира значењето на заштитата и збогатувањето на *Европското филмско наследство*.

Програмата **MEDIA** (2001-2005), која ја поддржува *Европската аудиовизуелна индустрија*, допринесува за развојот на *Европското филмско наследство* преку проекти за кофинансирање кои го промовираат развојот на дигиталната архива и дистрибуцијата на Европските аудиовизуелни производи во кината, видео / DVD или преку дигитални мрежи.

http://ec.europa.eu/culture/portal/activities/heritage/cultural_heritage_en.htm

⁵²⁵ **Cultural heritage as a vehicle of cultural identity, European Culture Portal,**

http://ec.europa.eu/culture/portal/activities/heritage/cultural_heritage_vehic_en.htm

⁵²⁶ Програмата **Култура2000** исто така обезбедува поддршка за кооперативните проекти во доменот на наследството – како што се **Art Nouveau Network** – која може да покрива проекти кои вклучуваат *обука, размена на искуства и развој на културните мултимедијални производи*. Исто така, ги поддржува *"Europa Nostra"* наградите кои се доделуваат на проектите за реставрација на наследство, **European Commission, Culture, Culture programme: a serious cultural investment,** http://ec.europa.eu/culture/our-programmes-and-actions/doc411_en.htm

⁵²⁷ **Council Resolution of 26 June 2000 on the conservation and enhancement of European cinema heritage,** <http://www.euromediaaudiovisuel.net/Files/2008/10/21/1224597017032.doc>

Заштитата на наследството е една од предметите на **Програмата за Информациско-технолошко општество (IST)** во рамки на неговата работа *Заштита и развој на културното наследство*.

* *Пристап до заедничкото наследство*

Европската унија ги користи сопствените *Програми за образование и обука*⁵²⁸ и нејзините заеднички информативни кампањи со **Советот на Европа** за побрз јавен пристап до *културното наследство*.

● *Учење за заедничкото наследство*

SOCRATES Програмата ги поддржува едукативните проекти од доменот на *културното наследство* кое ги вклучува училиштата и музеите, на пр. *Leonardo da Vinci Програмата за финансирање, обука за традиционални занаети и за реставрација и развој на културното наследство*. Одредени активности биле преземени за промоција на регионалните и малцинските јазици кои се дел од *Европското културно и јазично наследство*.

● *Подигнување на свеста за заедничкото наследство*

ЕУ е вклучена во обидите да ја подигне свеста за *културното наследство*, како што е кампањата **“Europe, a common heritage”**, која била лансирана во **1999 година** од страна на **Советот на Европа**. Како дел од оваа кампања, **ЕК** и **Советот на Европа** потпишале пет конвенции и започнале неколку заеднички проекти – во рамки на **“Култура2000” Програмата** – на тема: *фотографското наследство, Европските древни универзитети, занаетчиството и Европската музичка традиција*. **Советот на Европа** и **ЕУ** исто така работат заедно на организирање на **Денови на Европското наследство (European Heritage Days)**, кои се одржуваат уште од **1991 година**.

● *Мрежа на Европското наследство*⁵²⁹

⁵²⁸ European Commission, Education and training,
http://ec.europa.eu/education/index_en.htm/

Мрежата на Европското наследство е перманентен информациски систем кој ги собира владините сервиси задолжени за заштита на наследството во **Советот на Европа**. Фокусот на **Мрежата на Европското наследство** е на културното наследство, особено на архитектонското и археолошкото наследство во контекст на активностите согласно:

- Европската Конвенција за култура (1954);⁵³⁰

Конвенцијата за заштита на архитектонското наследство на Европа (1985);⁵³¹

- Европската Конвенција за заштита на археолошкото наследство (1992);⁵³²
- Европска Конвенција за пејзажи (2000).⁵³³

Мрежата, која е ширум достапна (за експертите за конзервација, посредниците за наследство, истражувачите, членовите на здруженија, млади луѓе, итн.), постои да го поттикне и олесни започнувањето на проекти и партнерства. Тоа е меѓународен катализатор за иницијативи и идеално “место за состаноци” за *наследството на фамилијата* и голем број на професии и лица кои работат во оваа област и бараат начини за подобрување на нивната соработка.

Мрежата на Европското наследство беше поставена благодарение на примерната соработка меѓу **Советот на Европа** и **Европската унија**, преку “**HEREIN**” проектите.

Мултијазичниот тезаурис кој е во прилог на **HEREIN** проектот има намера да понуди термиолошки стандард за националните полиси кои се однесуваат на *архитектонското и археолошкото наследство*.⁵³⁴

⁵²⁹ **Virtual exhibitions: The European Heritage Network,**

http://www.european-heritage.net/sdx/herein/european_heritage_program/showcontent.xsp?id=2

⁵³⁰ The European Cultural Convention

⁵³¹ The Convention for the Protection of the Architectural Heritage of Europe

⁵³² The European Convention on the Protection of the Archaeological Heritage

⁵³³ The European Landscape Convention

⁵³⁴ **European Heritage Network, What is a thesaurus?,**

<http://thesaurus.european-heritage.net/sdx/herein/thesaurus/showcontent.xsp?id=1>

Наследство-Откривање е домаќин на виртуелните изложби наменети да ја илустрираат *Европската културна разноликост* преку откривање на своето заедничко наследство. Овие изложби имаат цел да ги претстават сите можности создадени со блиска соработка меѓу Европските земји и региони.⁵³⁵

● *Промоција на културното наследство преку истражување и технологија*

Европската комисија долго време е активна во доменот на *библиотеките*. Главниот контекст на овие активности се **Третата и Четвртата рамковна програма за истражување и технолошки развој во рамки на ЕУ**, а особено **Telematics Програмата** во која учествуваа и *библиотеките*.⁵³⁶

Технологијата има главна улога во олеснувањето на *реставрацијата и конзервацијата на културното наследство* како и пристапот до него. Во **Петата ЕУ рамковна програма за истражување и технолошки развој (1998-2002)** и неговата подпрограма *“Животната средина и одржливиот развој, акцијата Градот на иднината и културното наследство”*⁵³⁷ се финансираат *истражувања за реставрација, конзервација и развој на културното наследство во градовите*.

Третина од овој буџет била наменета за идентификација и евалуација на оштетувањата на подвижното наследство како и на изграденото наследство.

Eurocult21 проектот под акцијата *Градот на иднината и културното наследство* развива алатки кои им дозволуваат на локалните

⁵³⁵ **European Heritage Network, Virtual exhibitions,**

http://www.european-heritage.net/sdx/herein/heritage_discovery/heritage_discovery.xsp

⁵³⁶ **Creating a European Library Space TELEMA Telematics for Librarians Programmes 1990-1998, 1990-1998,** <http://cordis.europa.eu/libraries/en/intro.html>

⁵³⁷ *Environment and sustainable development, the action "The City of Tomorrow and Cultural Heritage"*.

власти да ја подобрат и зацврстат сопствената урбана културна политика.⁵³⁸

Шестата рамковна програма за истражување и технолошки развој (2002-2006) вклучува предност на “Поддршка на другите политики на ЕУ”,⁵³⁹ во која спаѓа една активност за истражување во доменот на *културното наследство* со партнери од Медитеранските земји.

● *Насоки на ЕУ за соработка*

Свеста за потребата од развој на инфраструктура на единствена *Европска мрежа од јавни библиотеки, архиви и музеи* присутна е и во сите основни европски насоки кои имаат за цел да ја поттикнат власта на локално и државно ниво и со тоа би:

- ги одредиле клучните приоритети во финансирањето: бесплатен пристап до *интернет, дигитализација на документите, воведување на нови услуги, обезбедување на техничка и мрежна инфраструктура за поврзување на овие институции;*
- создале стручни агенции за планирање на координирани политики во *секторот за културното наследство;*
- воспоставиле партнерства меѓу *локалниот сектор за културно наследство и други стопански и општествени сектори* (образование, туризам, локални организации и друштва);
- овозможиле *интерактивен пристап* до содржините по пат на мултимедијални дигитални записи кои содржат локална историја, уметност, музика и интереси на заедницата и кои претставуваат извор на знаење за таа заедница;
- ги надгледувале потребите на корисниците кои постојано се менуваат и зголемуваат;
- го придвижиле истражувањето и праксата на државно или европско ниво на партнерство со локалните и приватните организации во создавањето на содржината и *дигитализацијата на културното наследство* итн.

⁵³⁸ **European Cultural Portal, Cultural heritage as a factor in economic development,**

http://ec.europa.eu/culture/portal/activities/heritage/cultural_heritage_dev_en.htm#3

⁵³⁹ **"Support to the other EU policies", Sixth Framework Programme, Research for policy support,** <http://cordis.europa.eu/fp6/support.htm>

Истражување	Број на најдени документи	Број на најдени документи:
„дигитална библиотека“	34.689	32.700 000
„дигитален архив“	3.098	7.170 000
„дигитален музеј“	1.301	191 000
Резултати на пребарување по пат на Alta Vista, 1998		Google, 2006

На оваа табела се гледа застапеноста на поимите, во кои непобитна е предноста на *дигиталните библиотеки*, што упатува на тоа дека **јавните библиотеки** треба да бидат главни за **соработка со архивите и музеите** и своите искуства да ги разменуваат со нив, како би можеле и тие да се вклучат во создавањето на *дигиталните извори за културното наследство* и на тој начин да го збогатат не само своето локално наследство, туку и националното и европското.

*EBLIDA*⁵⁴⁰

EBLIDA е “Европско биро за библиотеки, информативни и документациони асоцијации” замислен да биде независна мрежа од асоцијации на национални библиотеки, информативни, документациони и архивистички здруженија и институции во Европа.

Седиштето на EBLIDA во Хаг, Холандија

⁵⁴⁰ European Bureau of Library, Information and Documentation Associations, Welcome to the EBLIDA website, <http://www.eblida.org>

Темите на кои е концентрирана **EBLIDA** се во врска со *Европското информатичко друштво*, вклучувајќи ги *правата и лиценцата, културата, едукацијата и проширувањето на ЕУ*.

Уредување на EBLIDA:

Според **Уставот на EBLIDA**⁵⁴¹, на **13 јуни 1992 година** било одлучено името на **Асоцијацијата** да биде *European Bureau of Library, Information and Documentation Associations (EBLIDA)*. Била формирана како невладина меѓународна **Асоцијација** која ќе биде во тек со интересите на библиотекарството и информациската научна професија; **Асоцијацијата** е основана во согласност со Холандското асоцијативно законодавство, правна форма за непрофитни цели. Седиштето на **EBLIDA** се наоѓа во **Хаг, Холандија**.

Во рамки на **EBLIDA** постои *Совет*⁵⁴² кој го сочинуваат членки – *библиотеки* од 30 земји во светот, меѓу кои е и **Македонија** преку *Народната и универзитетска библиотека Св.Климент Охридски*.

- *Советот* го сочинуваат претставници на *полноправните членки* и на *асоцијативните членки*. Меѓутоа, право на глас имаат само *претставниците на полноправните членки*. Сите претставници на членките имаат пристап и право да дискутираат во *Советот*. *Советот* се состанува најмалку еднаш годишно. Тој одлучува за воспоставување на политиката и генералната програма на активности за асоцијацијата; решава за апликациите за членство; го одобрува годишниот финансиски извештај и годишниот извештај на активности поднесен од *Извршниот одбор* и решава за сите предмети од агендата на *Извршниот одбор*.

- *Извршен одбор*, на чело со г-дин *Gerald Leitner* од **Австрија**. Членовите на *Извршниот одбор* се бираат на две години од страна на *Советот*. *Извршниот одбор* е назначен да ја претставува **Асоцијацијата** во водењето на правните случаи. Се состанува најмалку два пати годишно. *Извршниот одбор* е задолжен за формирањето на привремените комитети и *ad hoc* комитетите.

⁵⁴¹ **EBLIDA constitution**, <http://www.eblida.org/index.php?page=eblida-constitution/>

⁵⁴² Во **Советот** членуваат: Австрија, Белгија, Хрватска, Данска, Финска, Германија, Грција, Унгарија, Исланд, Ирска, Италија, Латвија, Литванија, Луксембург, Македонија, Малта, Холандија, Норвешка, Полска, Португалија, Романија, Србија и Црна Гора, Словачка, Шпанија, Шведска, Швајцарија, Турција, Велика Британија и САД. **EBLIDA Council**,

<http://www.eblida.org/index.php?page=council>

Задачите на *Извршниот одбор* се: да поднесува Годишен извештај за активностите и Годишен буџет и пресметки на **Асоцијацијата до Советот**; да поднесува Годишна програма на активности до *Советот*; да поднесува структура на членство и годишна чланарина; да доставува одлуки за прием во членството согласно членовите 5 и 6 до *Советот*, како би добиле овластена одлука или потврда од страна на *Советот*.

- Експертски групи:

1. **EGIL**⁵⁴³ - **Експертска група за информатичко право** (*Expert Group on Information Law*)

Мисијата на **Експертската група за информатичко право (EGIL)** е:

- да одржува добро познавање за правните прашања кои влијаат на обезбедувањето и размената на информации, особено за *библиотеките и архивите*;
- да се обрати до Европските институции преку давање предлози за законите, или измени на законите кои ќе ја подобрат правната положба на *библиотеките и архивите*;
- да соработува и работи со други организации и институции за овие цели.

2. **JEGDO - JOINT EBLIDA-LIBER**⁵⁴⁴ **Заедничка EBLIDA-LIBER**

Експертска група за дигитализација и online пристап (*Expert Group on Digitisation and Online Access*)

Мисијата на **JEGDO** е:

- одржување на добра општа свест за прашања поврзани со **дигитализацијата и online пристапот низ цела Европа**, и дистрибуирање на важни информации до **EBLIDA членовите**;
- е да се обрати до европските институции, преку формулирање на предлози и извештаи во врска со **online пристапот**, како и да се подобри положбата на

⁵⁴³ **EBLIDA, JEGDO**, <http://www.eblida.org/index.php?page=aims-and-goals-2>

⁵⁴⁴ **EBLIDA, JEGDO**, <http://www.eblida.org/index.php?page=aims-and-goals-6>

библиотеките и архивите во Европа и во дистрибуцијата на содржини преку интернет;

- е да соработува и работи со други организации и институции (на пример за размена на информации и најдобра пракса);
- да се поттикнат земјите-членки да ја формулираат **политиката на дигитализација**, можеби како дел од националната политика за библиотеки и обезбедување информации, кои треба целосно да го покриваат *културното наследство* на секоја држава-членка.
- да се обиде да се осигура дека резултатите од истражувањата кои се јавно финансирани треба да бидат достапни за јавноста, во согласност со Берлинската Декларација за отворен пристап.

3. ILEG⁵⁴⁵ - Едукативна група за информации и библиотеки (*Information and Library Education Group*)

Целта на ILEG е:

- одржување на општо познавање за **LIS едукативната пракса во Европа** и дистрибуирање на важни информации за прашањето во врска со **EVLIDA членовите**;
- да се обрати до **Европските институции** преку формулирање на предлози и извештаи за состојбата со цел да се промовира мобилност и флексибилност на квалификациите во земјите и во рамките на националните граници и развојот на меѓународно признати рамки на компетентност;
- да соработува и работи со други организации и институции (на пр. размена на информации и најдобра пракса);
- да работи за оптимална рамнотежа меѓу теоријата и праксата во библиотечното образование во корист на на корисниците и пошироката општество;
- да се воспостават дигитални информациски извори за **LIS едукативните прашања**;
- за поддршка на иновациите и доказите, базирани на истражувањето во LIS.

4. EGELL⁵⁴⁶ - Едукација и доживотно учење (*Education and Lifelong Learning*)

⁵⁴⁵ **EVLIDA, ILEG**, <http://www.eblida.org/index.php?page=aims-and-goals-3>

5. EGCIS⁵⁴⁷ - Експертската група за култура и за информатичко општество (*Culture and Information Society*)

Мисијата на Експертската група за култура и за информатичко општество (EGCIS) е:

- Одржување на свеста за прашањата за Европското културно и информатичко општество, особено кога се однесува на библиотеките и архивите и дистрибуирање на значајните информации во врска со овие прашања до EBLIDA членовите;
 - да се формулираат предлози и извештаи за ситуацијата и да се достават до **ЕК** и понатаму да се обратат до европските институции во врска со културни прашања со цел да се подобри положбата на *библиотеките и архивите* во оваа област;
 - да соработува и работи со други организации и институции за овие цели (на пр. размена на информации и најдобри искуства).
 - да се истражи и анализира Европската агенда за прашања поврзани за културата и информатичкото општество;
 - да се подготват изјави и документи за позицијата на Извршниот комитет, во согласност со стратегијата на **EBLIDA**;
 - за поддршка на собирањето и дистрибуцијата на информации кои се од значење во областа на **Европската културна и информатичка политика**;
- *Работните групи* се основаат на ad hoc основа за да се истражат специфичните области на политика.
- *Секретаријатот* ги подготвува состаноците на *Советот* и на *Извршниот одбор* и ги подготвува материјалите и предлозите за расправа. Ги спроведува одлуките на *Советот* и на *Извршниот одбор*. Раководи со дневните активности на **Асоцијацијата**.

⁵⁴⁶ EGELL, <http://www.eblida.org/index.php?page=position-papers-and-statements-4>

⁵⁴⁷ EGCIS, <http://www.eblida.org/index.php?page=aims-and-goals-7>

Ознака на EBLIDA

Главни активности на EBLIDA се:

- да ги застапува интересите на нејзините членки пред **Европските институции** со посебен акцент на *интелектуалните авторски права, DRM, информатичкото општество, едукативните и културните активности*. **EBLIDA** го промовира пристапот до информациите и културата во една дигитална околина;
- да ги ажурира информациите за членовите за сите релевантни настани поврзани со развојот на Европската унија;
- да воспостави и да ја оддржува ефикасната комуникативна процедура за консултации и дискусии меѓу органите на **Асоцијацијата**, од една страна, и **членките**, од друга страна, како и односите меѓу самите **членки**;
- да соработува со организациите, владините и незладините организации, во поглед на заеднички интерес;⁵⁴⁸
- да се зголеми моќта, влијанието и кохезијата на библиотечните, архивските и информативните сектори и експерти ширум Европа.

Асоцијацијата нуди *целосно и асоцијативно членство*. Постојат посебни услови кои го диктираат *целосното членство* и кое се однесува за **земјите членки во Европската унија**. *Целосно членство* може да добијат *професионалните асоцијации* кои се ангажирани на професионално репрезентативно ниво и се задолжени за презентација на интересите на *библиотеките и информатичките научни служби и други организации* кои се сметаат за квалификувани по одлука од *Советот*. Условите за *асоцијативно членство* се исти како и за *целосното членство* и се однесува на **земјите кои не се членки на ЕУ** и исто така организации кои се квалификувани по одлука на *Советот*.

⁵⁴⁸ **EBLIDA constitution**, <http://www.eblida.org/index.php?page=eblida-constitution#council>

EBLIDA ја поддржува визијата за слободен пристап до истражувачките материјали, кое се дефинира како 'бесплатно користење на јавен интернет, дозволувајќи им на корисниците да читаат, симнуваат, копираат, дистрибуираат, печатаат, бараат или поврзуваат целосни текстови за своја потреба без финансиски, правни или технички бариери'.

Проекти на EBLIDA

EBLIDA е партнер во следните проекти: **COMMUNIA**, **ENTITLE**, **Europeana v1.0**

- **COMMUNIA** (Европска тематска мрежа за дигиталниот јавен домен)⁵⁴⁹

COMMUNIA Мрежата се стреми да стане европска референтна точка за теоретска анализа и стратешка политичка дискусија на постоечки и актуелни прашања за јавниот домен во дигиталното опкружување, како и соодветни теми и алтернативни форми на лиценцирање за креативен материјал; отворен пристап до научните публикации и истражувачки резултати; управување со дела на непознати автори.

COMMUNIA тематската мрежа е финансирана од страна на **Европската комисија** во рамки на *eContentplus framework*⁵⁵⁰ и е координирана од страна на *Politecnico of Torino's NEXA Research Center for Internet and*

⁵⁴⁹ **The European Thematic Network on the Digital Public Domain, COMMUNIA project**, Повеќе за **Communia** мрежата и нејзините цели и задачи за 2010 година на <http://www.communia-project.eu/goals>

⁵⁵⁰ **eContentplus - ICT-PSP, Europe's Information Society Thematic Portal**, http://ec.europa.eu/information_society/activities/econtentplus/index_en.htm

*Society*⁵⁵¹. Своите активности ги започна на **1 септември 2007 година** и ќе ги заврши на **31 август 2010 година**.

Јадрото на Мрежата го застапуваат 36 членови, со уште 5 членови додадени во септември 2008 година и уште 10 на почетокот на третата година од проектот (септември 2009 година) што значи **вкупно 51 член**.

- **ENTITLE - Европските нови библиотеки заедно во трансферзални**

научни

опкружувања (*Europe's New Libraries Together in Transversal Learning Environments*) е мултилатерален проект во рамки на *LLP KA4 Дистрибуција и експлоатација на резултати* (*Dissemination and Exploitation of Results*) создаден да го поддржи и прошири напредокот остварен досега од страна на *јавните библиотеки* во **Европа** во поддршката на едукацијата на сите старосни групи и делови од општеството, ширејќи, консолидирајќи и усовршувајќи ја работата на сегашните клучни мрежи, проекти и иницијативи од оваа област. Проектот би требало да трае од **1 јануари 2008 година** до **31 декември 2009 година**.⁵⁵² Ќе се фокусира на подготовка на придобивки преку неформалните научни рамки во библиотеките за доживотно учење, борејќи се против дигиталната неписменост и социјалните исклучувања, посветувајќи особено внимание на надминувањето на овој проблем преку примената на **ICT** (*Information Communication Technology*).

⁵⁵¹ **Conferenza COMMUNIA 2009 (Torino/Moncalieri, 28-30 giugno), NEXA, Center for Internet&Society at Politecnico di Torino,**

<http://nexa.polito.it/conferenza-communia-2009-torinomoncalieri-28-30-giugno>

⁵⁵² **Повеќе за ENTITLE проектот** на интернет страницата на **ENTITLE Libraries Lifelong Learning**, <http://www.entitlelll.eu/eng>

- **EUROPEANA v1.0**⁵⁵³ групата се состои од голем број на проекти управувани од различни институции за културни наследство. Сите се делумно финансирани од страна на *eContentplus* програмата на **Европската комисија**. Во текот на наредните три години, овие проекти ќе допринесат за изнаоѓање на технолошки решенија и содржини кои ќе создадат целосно оперативна *Europeana.eu*.

EUROPEANA v1.0 е основен проект кој ќе креира и имплементира нова верзија на **EUROPEANA** со дополнителна функционалност и ќе овозможи пристап до **10 милиони дигитални предмети** во текот на **2010 година**. Втората фаза од проектот ќе започне во **2011 година** со целосно оперативна **EUROPEANA.eu** со подобрена мултијазичност и семантички веб функции.

Проектот е финансиран во рамки на програма *eContentplus* програмата на **ЕК**. Тоа е тематска мрежа која собира преку 100 партнери од *библиотеките, музеите, архивите и аудио-визуелните збирки*⁵⁵⁴ заедно.

⁵⁵³ **Europeana v1.0**, <http://group.europeana.eu/web/guest/home>

⁵⁵⁴ Партнерите на проектот може да се најдат на интернет страницата **Project partners**, <http://version1.europeana.eu/web/europeana-project/project-partners>

EBLIDA е дел од работната група 1.2: Лиценцирање. **EUROPEANA v1.0** тематската мрежа започна во **февруари 2009 година**. Тоа е две и полгодишен проект кој ќе го донесе **EUROPEANA.eu** прототипот до целосен сервис.

Настаните на EBLIDA во текот на 2009 и 2010 година

- 17-ти Годишен состанок на *Советот на EBLIDA*⁵⁵⁵, кој се одржал од **7 до 9 мај 2009 година** во **Виена, Австрија**;
- Состанок на *Експертската група EGIL*⁵⁵⁶ (членките на групата), кој се одржал на **29 септември 2009 година** во **Лондон, Велика Британија**;
 - *Втора Работилница на Експертските групи LIBER-EBLIDA за Дигитализација на библиотечниот материјал во Европа*⁵⁵⁷, која се одржа од **19 до 21 октомври 2009 година** во **Хаг, Холандија**;
 - Состанок на *JEDGO Експертската група* (членките на групата)⁵⁵⁸, кој се одржа на **19 октомври 2009 година** во **Хаг, Холандија**;
 - Состанок на *Извршниот Комитет на EBLIDA*⁵⁵⁹, кој траел од **12 до 13 ноември 2009 година** во **Барселона, Шпанија**;
 - Состанок на *Експертската група EGCIS*⁵⁶⁰ (членките на групата), кој се одржа на **18 ноември 2009 година** во **Хаг, Холандија**.
 - 18-ти Годишен состанок на *Советот на EBLIDA*⁵⁶¹, кој ќе се одржи од **6 до 7 мај 2010 година** во **Хелсинки, Финска**.

⁵⁵⁵ 17th EBLIDA Annual Council Meeting, A Library Policy for Europe, Vienna, 7-9th May 2009,

<http://www.conference.bvoe.at/>

⁵⁵⁶ EGIL Expert Group meeting (group members and invitation only)

⁵⁵⁷ 2nd LIBER-EBLIDA Workshop on the Digitization of Library Material in Europe, EBLIDA Future Events, <http://www.libereurope.eu/node/391>

⁵⁵⁸ JEDGO Expert Group meeting (group members and invitation only), EBLIDA Future Events,

<http://www.eblida.org/index.php?page=jedgo>

⁵⁵⁹ EBLIDA Executive Committee meeting, Ова бил првиот официјален состанок на новиот Извршен Комитет по изборите во мај 2009 година. Комитетот ќе започне со преглед на работата на Експертските групи меѓу сегашниот и наредниот состанок во март и ќе помогне да се подготват плановите за работа во наредната година. Стратегијата на EBLIDA за наредниот тригодишен период треба да се осмисли и работните групиа ќе започнат со зацртување на програмата. Следниот состанок на Комитетот ќе се одржи во Лисабон, португалија на 1-2 март 2010 година. EBLIDA NEWS, No.11 – November 2009, <http://www.eblida.org/uploads/eblida/1/1259667547.pdf>

⁵⁶⁰ EGCIS Expert Group meeting (group members and invitation only), <http://www.eblida.org/index.php?page=egcis>

⁵⁶¹ 18th EBLIDA Annual Council Meeting.

EBLIDA Стратегија 2007-2010⁵⁶²

EBLIDA Стратегијата 2007-2010 е одобрена од страна на Советот на **EBLIDA** во *Рејкјавик* во мај 2007 година.

Овој документ има за цел да ги потенцира директивите на **EBLIDA** и широките цели за одредениот период, како би овозможил транспарентност, демократија и фокусирање на Организацијата и нејзиното членство, кои се главните причини за постоењето на **EBLIDA**, особено во новиот контекст за *проширувањето на Европската унија*.

Мисијата на EBLIDA е да:

- Осигура пристап до сите предности на информатичкото општество во сите форми:

- Преку активно вклучување на национално и Европско ниво во врска со легислативните и административните прашања кои се од огромно значење за библиотечниот и информацискиот сектор во Европа;
- Преку поддржување на формалното и неофицијалното образование на сите нивоа, вклучувајќи го и доживотното учење;
- Преку правење на културата и културните разноликости достапни и обезбедување на нивната заштита;
- Преку поддршка на научниот и техничкиот развој, најмалку во доменот на Отворениот пристап и институционалните депоа.

- **EBLIDA** треба да ги промовира и брани интересите на библиотечните, архивските и информациските сектори и стручен кадар за работа за граѓаните во Европа, преку:

- Лобирање на Европско ниво;
- Обезбедување на важни и современи информации за **EBLIDA** и Европските библиотечни прашања;
- Преку барања за вклучување во Европски проекти и организирање семинари и работилници од значење за библиотечната и информациската заедница.

⁵⁶² Draft EBLIDA Strategy 2007-2010,

http://www.eblida.org/uploads/6_Draft_Strategy2007-2010_Final_v2.pdf

Примарните цели на EBLIDA се:

- Да се унапредат консултациите меѓу членовите за прашања кои се од заеднички интерес;
- Да служи како канал за комуницирање меѓу своите членови и други акционери, од кои најистакнати би биле ЕК, Европскиот парламент, други институции на Европската Заедница и Советот на Европа;
- Да ги промовира интересите на Европските граѓани како корисници на библиотечните сервиси и јавните информации;
- Да дејствува како претставник на библиотечната и информациската професија за Европски прашања.

Секундарните цели на EBLIDA се:

- Да ги зголеми влијанието и кохезијата на библиотечниот, архивскиот и информацискиот сектор и експертите во Европа;
- Да го презентира ставот на членството пред Институциите на Европската унија и други важни Европски и интернационални политички тела и да осигура преку лобирање и со други средства интересите на членовите да бидат забележани;
- Да ги идентификува Европските политички прашања од легитимен интерес;
- Да го регрутира и мобилизира членството на Европско и национално ниво за прашања од заеднички интерес.

Комуникативни средства на EBLIDA

✚ **EBLIDA NEWS** е **EBLIDA** електронски билтен, преку кој се распространуваат вредни информации и промотивни акции меѓу членките. Билтенот е достапен на интернет страницата на **EBLIDA**;

✚ **EBLIDA интернет страница.** Како меѓународна организација **EBLIDA** треба да ја одржи ажурирана информативната интернет страница како клучен маркетинг и ширење на информации;

✚ **EBLIDA Годишна Книга.** **EBLIDA** ќе објавува годишна книга која ќе содржи релевантни написи и од интерес за изборното тело на **EBLIDA**;

✚ **Конференции и работилници.** **EBLIDA** ќе продолжи да организира вакви настани значајни за *Европските политички прашања* барајќи активно вклучување и поддршка на нејзините членки во земјата. Во однос на состаноците на *Извршниот одбор* и состаноците на *Експертските групи* на **EBLIDA** ќе се одржуваат кратки семинари за локалните библиотечни и информативни заедници за важни политички прашања.⁵⁶³

⁵⁶³ Draft EBLIDA Strategy 2007-2010,

2.2. Музеите и грижата за културното наследство

2.2.1 Меѓународниот Совет на Музеи (*International Council of Museums - ICOM*) е меѓународна организација за музеите и музејските работници посветени на зачувување, продолжување и комуникација со светот преку природното и културно наследство. Формиран е во 1946 година како невладина организација воспоставувајќи формални односи и консултативен статус со **UNESCO**.

Бидејќи е непрофитна организација, **ICOM** се финансира примарно од членарината и со поддршка од повеќе владини и други тела. Спроведува дел од програмата на **UNESCO** за музеи. Седиштето се наоѓа во **Париз, Франција**. Во *Дирекцијата на ICOM* се сместени и *Секретаријатот на ICOM* и **UNESCO – ICOM** Музејскиот информативен центар.

ICOM има 28.000 членови во 137 земји кои учествуваат во национални, регионални и меѓународни активности на организацијата: работилници, публикации, обуки, твининг програми, како и промоција на музеите преку **Меѓународниот Ден на Музеите** (18 мај годишно).⁵⁶⁴

Меѓународниот Ден на Музеите се прославува низ целиот свет уште од 1977 година. Секоја година, темата се одредува од страна на *Советодавниот комитет*. Настанот предвидува можност музејските работници да се сретнат со јавноста и да укажат на предизвиците со кои се соочуваат музеите - како што стои во **ICOM** дефиницијата за музеите – “една институција во служба на општеството и на неговиот развој”.⁵⁶⁵

http://www.eblida.org/uploads/6_Draft_Strategy2007-2010_Final_v2.pdf

⁵⁶⁴ **ICOM Mission**, <http://icom.museum/mission.html>

⁵⁶⁵ **Each Year around the 18th May**, <http://icom.museum/imd.html>

Меѓународен Ден на Музеите

Националните комисии се главните инструменти на комуникација помеѓу *Секретаријатот на ICOM* и неговите членови. Во рамките на својата земја, *Националната комисија* го осигурува управувањето со интересите на **ICOM**, ги претставува интересите на членовите во рамки на **ICOM** и им помага за имплементирање на *ICOM програмите*.

ICOM опфаќа 30 *Интернационални комисии* кои се фокусираат на одредени видови *музеи* (**на пр. историски музеи, воени музеи, етнографски музеи, музеи на уметност**) и *национални комисии* кои ги претставуваат сите нации кои се членки. Преку своите *Интернационални комисии*, **ICOM** ги постигнува своите основни цели: размена на научни информации на меѓународно ниво, развојот на професионални стандарди и прифаќањето на правила и препораки.⁵⁶⁶

Интернационалните комисии се состануваат еднаш годишно исто како и *Извршниот комитет*⁵⁶⁷, додека пак *Генералната конференција на ICOM* се одржува на секои три години. Првиот состанок бил одржан во **Париз** во 1948 година. Во последните години, *Генералните конференции* се одржаа во *Seoul* во **2004 година**, во *Виена* во **2007 година**. Следната *Генерална конференција на ICOM* ќе се одржи во *Шангај* во **2010 г.**⁵⁶⁸

Во рамки на **ICOM** постојат: *Комисија за конзервација* и *Комисија за документација*.

Комисијата за конзервација е најголема од *Интернационалните комисии* на **ICOM** со повеќе од 1 500 светски познати членки од сите бранши на еден музеј и конзерваторската професија. Целта на **ICOM-CC** е

⁵⁶⁶ **The International Committees of ICOM**, <http://icom.museum/internationals.html>

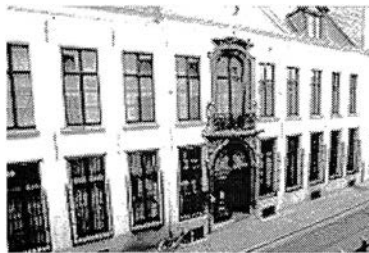
⁵⁶⁷ Составен е од 16 членови кои се избираат за период од три години (претседател, двајца потпретседатели, благајник и 11 обични членови и претседател на Советодавниот комитет, кој е поранешен член по службена должност. Извршниот Совет е управен орган на **ICOM** и генерално се среќава двапати годишно., **ICOM, Executive Council**, http://icom.museum/executive_council.html

⁵⁶⁸ **International Council of Museums**, http://en.wikipedia.org/wiki/International_Council_of_Museums

да ја промовира конзервацијата, истражувањето и анализирањето на значајните историски прашања и да ги потпомогне целите на конзерваторската професија. ICOM-CC е составена од 22 специјализирани Работни групи кои активно комуницираат со своите членови преку писма, состаноци како и на Тригодишниот конгрес. ICOM-CC поднесува детален извештај на Тригодишниот конгрес.⁵⁶⁹

Комисијата за документација се фокусира на барањата кои се однесуваат на документацијата и стандардите за музеите, архивите и другите сродни организации.⁵⁷⁰

2.2.2 Архив и музеј за Фламандскиот културен живот (Archief en Museum voor het Vlaams Cultuurleven - AMVC⁵⁷¹) е белгиска непрофитна организација сместена во *Antwerp*. Оваа установа собира и архивира информации за *Фламандските писатели и актери*, како и портрети за Фламандската култура од 1750 година. *AMVC-Letterenhuis* истовремено има две намени: како *архив* и како *музеј*.⁵⁷²

Archief en Museum voor het
Vlaams Cultuurleven - AMVC

⁵⁶⁹ Committee for Conservation of the International Council of Museums, ICOM-CC, <http://icom.museum/international/icomcc.html>

⁵⁷⁰ Committee on Documentation of the International Council of Museums (ICOM-CIDOC), <http://icom.museum/international/cidoc.html>

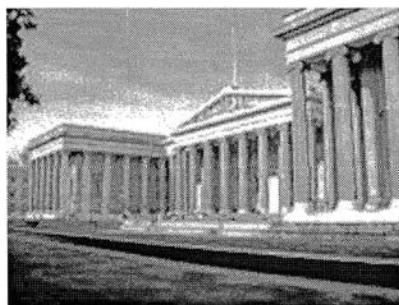
⁵⁷¹ Archive and Museum for the Flemish Cultural Life

⁵⁷² The Archief en Museum voor het Vlaams Cultuurleven-AMVC, <http://en.wikipedia.org/wiki/AMVC>

Во 1933 година оваа институција била позната под името **Музеј за Фламанската литература** (*Museum van de Vlaamsche Letterkunde*⁵⁷³). По Втората светска војна **Музејот** го добил денешното име.

2.2.3 Британскиот Историски Музеј⁵⁷⁴ е музеј за историјата на човештвото и културата во *Лондон*. Поседува збирки, чиј број го надминува бројот од 13 милиони предмети, и се меѓу најголемите и најбогатите во светот и потекнуваат од сите континенти, истовремено илустрирајќи и документирајќи ја приказната за човечката култура од минатото до денес.

Британскиот Историски Музеј бил формиран во **1753 година**, тогаш поседувајќи ги само збирките на физичарот и научник *Sir Hans Sloane*. **Музејот** за прв пат бил отворен за јавност на **15 јануари 1759 година** во *Montagu House* во *Bloomsbury*. Својата експанзија овој **Музеј** ја имал во наредните два и пол века преку креирањето на неколку разгранети институции првиот *British Museum of Natural History* во *Јужен Кенсингтон* во **1887 година**. Сè до **1997 година** кога сегашната **Британска библиотека** била отворена за јавност, **Британскиот Историски музеј** станал единствен **Музеј** во кој истовремено се сместени *Националниот музеј на антиквитети* и *Националната библиотека*

Британскиот музеј во Лондон

⁵⁷³ Museum of Flemish Literature

⁵⁷⁴ **Natural History Museum**, http://en.wikipedia.org/wiki/Natural_History_Museum

2.3. Архивските Сервиси на ЕУ институциите⁵⁷⁵

Архивите на Европските институции се вредни извори на информации за историјата на ЕУ и за процесот на Европската интеграција.

Историските архиви на институциите и телата на ЕУ се достапни за јавноста за: поттикнување на истражувањето во историјата на ЕУ; промоција на јавниот интерес во Европската интеграција; обезбедување информации за работата на Европските институции. Пристапот до *Историските архиви на ЕУ* е предмет на 30-годишното правило кое значи дека датотеките се достапни за јавноста откако ќе помине периодот од 30 години од нивното создавање.

Секоја институција и тело има свој **сопствен архивски сервис** за управување на документите и датотеките во текот на нивниот животен циклус. Овие сервиси соработуваат на полето на отворање на **сопствените историски архиви** за јавноста. Повеќето од институциите на **Европската унија** ја олеснуваат консултацијата на сопствените архиви за јавноста.

Индивидуалните архивски сервиси на институциите на ЕУ се:

- * Европскиот Парламент;
- * Советот на ЕУ;
- * Европската Комисија;
- * Судот на Правдата на Европските заедници;
- * Европски ревизорски суд;
- * Европски економски и социјален одбор;
- * Одбор на Регионите;
- * Европската централна банка;
- * Европската банка за инвестиции;
- * Историскиот архив на Европската Унија.

⁵⁷⁵ Archives services of the EU institutions,

http://ec.europa.eu/dgs/secretariat_general/archives_services/index_en.htm

Архивите кои се отворени за јавноста и целосно се обработени од страна на соодветниот архивски сервис се сместуваат за трајна заштита во *Историскиот Архив на Европската Унија*, и оттаму стануваат достапни за јавноста.

2.3.1. Архивскиот сервис на Европскиот Парламент⁵⁷⁶

Европскиот парламент ги чува и ги прави достапни за јавноста своите архивски материјали кои се однесуваат на неговата правна и политичка активност уште од 1952 година сè до четвртиот парламентарен мандат (1994-1999 година).

Повеќето документи се дигитализираат и може да се консултираат **online**. Сите обични документи може да се добијат со контактирање на *Архивот и Центарот за документација*.

Архивот и Центарот за документација

- Достапна е **документација и помошен сервис за пребарување** за сите истражувачи кои сакаат да се вклучат во *детално проучување на историјата на Европската унија*;
- *Секторот за Фондови и Збирки* им овозможува на истражувачите да проверуваат дали се достапни на хартија документите кои ги бараат;
- Историски публикации: составени во форма на резимеа на материјалите во Архивата, овозможуваат увид и преглед на аспектите на историјата на *Европската интеграција*.

2.3.2. Архивскиот сервис на Советот на Европската унија⁵⁷⁷

Архивот содржи документи на *Советот* кои се постари од 30 години. Оригиналите се испраќаат во *Универзитетскиот Институт во*

⁵⁷⁶ Introduction, The European Parliament,

<http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/staticDisplay.do?language=EN&id=191>

⁵⁷⁷ Council of the European Union, Council Archives,

<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=1325&lang=EN>

Фиренца и комплет копии се чуваат на микрофиши во *Седиштето на Советот*.

Историските архиви се достапни за јавноста по условите дадени во **Регулативата на Советот (ЕС, Euratom) 1700/2003 од 22 септември 2003 година** која ја дополнува **Регулативата на Советот (ЕЕС, Euratom) 354/83 за достапност на историските архиви за јавноста**.

Горенаведените **Регулативи** може да исклучуваат одредени документи: посебно датотеките за персоналот, документи и елементи од предмети кои чекаат пресуда од страна на *Судот на правдата*, и документи кои содржат информации за приватниот или професионалниот живот на една личност, ако исклучоците резултираат со ограничен пристап до овие документи, согласно **Регулативата на ЕК 1049/01**, која и понатаму се применува.

2.3.3.. Историски архив на Европската унија (The Historical Archives of the European Union)⁵⁷⁸

Историскиот архив на Европската унија е под управа на Европскиот универзитет, Институтот во **Фиренца, Италија**, (*European University Institute of Florence*). *Историскиот архив на Европската заедница* започна со работа во **1986 година** согласно неговиот мандат, **Одлуката бр. 354/83**⁵⁷⁹ на **ЕСС** од **5 февруари 1983 година** и **Регулатива бр. 354/83** на **ЕЕС** и **Euratom**. На **17 декември 1984 година** бил потпишан **Договор**⁵⁸⁰ помеѓу *Комисијата на ЕУ*, во име на сите други општествени институции, и **Европски универзитетски институт** (*European University Institute*). Според **Договорот**, *Институтот* е одговорен за прием, заштита и овозможување на јавен пристап до

⁵⁷⁸ **European University Institute, Historical Archives of EU, About the Archives,**

<http://www.eui.eu/Research/HistoricalArchivesOfEU/AbouttheHistoricalArchives/Index.aspx>

⁵⁷⁹ Повеќе на <http://www.eui.eu/Documents/Research/HistoricalArchivesofEU/354-83-en.pdf>

⁵⁸⁰ **Договорот** е достапен на

<http://www.eui.eu/Documents/Research/HistoricalArchivesofEU/Contract.pdf>

документите постари од 30 години преземени од различни институции на ЕЗ, со исклучок на **Судот на правдата**.

Оттогаш, датотеките на **Европската заедница**, создадени во *Брисел* и *Луксембург*, централно се депонираат во **Фиренца** и се чуваат во оригинална форма; додека во **Архивите** на разните институции истите документи се достапни во микроформат.

Според **Заедничката Декларација**⁵⁸¹ потпишана на **27 септември 2004 година** меѓу **Претседателот на Комисијата**, *Romano Prodi*, и **Претседателот на Институтот**, *Yves Mény*, **Историскиот архив на Европските заедници** добива нова задача: собирање на архивите на политичките личности или значајни функционери, архивите на разни движења и меѓународни организации кои одиграле значајна улога во процесот на создавање на Европа. Исто така овој **Архив** поседува и значајна збирка на орални извори за историјата на интеграцијата и преземени копии од микрофилмови на кои се наоѓаат документи чувани во други архивски институции и кои ги илустрираат различните постапки на **Заедницата** или преговори за проширувањето.

⁵⁸¹ **Заедничката Декларација** е достапна на

<http://www.eui.eu/Documents/Research/HistoricalArchivesofEU/cd.pdf>

2.3.4. Историски архивски сервис на Европската комисија⁵⁸²

Историскиот архивски сервис бил создаден во 1983 година. Задачата на **Историскиот архивски сервис** е *управување со документи и истовремено да ги прави достапни за понатамошна употреба.*

Правната основа на **Историскиот архивски сервис** (како и на архивските сервиси на другите ЕУ институции) е **Регулативата на Советот 354/83** (изменета со **Регулативата 1700/2003**).

Во **Историскиот архивски сервис** моментално работат 30 луѓе. Архивските записи може да се разгледуваат во *читалната⁵⁸³* во близина на канцелариите на **ЕУ** во *Брисел*. Архивските депоа се наоѓаат на три места (две во *Брисел* и едно во *Луксембург*).

Мисијата на **Историскиот архивски сервис** е двојна:

- асистирање на сервисот на Комисијата во управувањето со сопствениот архив;
- осигурување на отворен јавен пристап до архивските кои се постари од 30 години.

Историскиот архивски сервис може да се смета за чувар на документарното наследство на **ЕК** и придонесува за градењето на иднината на ЕУ.

Главните задачи на **Историскиот архивски сервис** се:

- *Внатрешни должности:*

- управување со трансферите на архивите на службите на Комисијата;
- Обезбедување правилно чување и обработка на овие архиви;
- Помош за вработените во Комисијата во наоѓањето на информации од архивите.

⁵⁸² **Who are we?**, http://ec.europa.eu/historical_archives/about_en.htm

⁵⁸³ **Reading room, Brussels, Belgium**, http://ec.europa.eu/historical_archives/visit_en.htm

- *Архивска обработка:*

- Избор на датотеки кои имаат историска, правна или административна вредност и на тој начин треба да се чуваат;
- Трајно елиминирање на сите архивски записи кои немаат повеќе вредност;
- Опис на селектираните архивски записи за поддршка на корисничките истражувања;
- Обезбедување соодветна заштита на архивските записи и производство на микрофиши за олеснување на консултацијата;
- Декласифицирање на документи за да се овозможи нивно прикажување;
- Пренесување на оригиналните датотеки до **Европскиот универзитетски институт** во Фиренца за трајно чување.

- *Сервиси за јавноста:*

- Достапност за консултирање на документи кои се постари од 30 години во јавната читална;
- Производство на алатки за пребарување како помошно средство за корисниците.

Барањата за истражување може да бидат различни: некои истражувачи бараат добро дефиниран документ, додека други пак сакаат да консултираат повеќе датотеки за пообемни истражувања.

Архивистите активно допринесуваат во управувањето, сместувањето и пребарувањето на електронската архива, аудио-визуелните архиви, обука на архивистите и размена на информации помеѓу **Историскиот архивски сервис** во државите членки, третите земји и другите институции и организации.

Со цел да ги координира сите тие активности, **Историскиот архивски сервис** подготвува *база на податоци*, која го олеснува управувањето со архивските фондови од материјален и физички (локација во депо, достапност, микрофилмување, ...) како и ед интелектуален аспект (содржина на датотеките, предмети и периодите кои се покриени).

ТРЕТА ГЛАВА

УПРАВУВАЊЕТО СО АРХИВСКИТЕ ЗАПИСИ
НИЗ ПРОЕКТИТЕ НА ЕУ*3.1. Европски визуелен архив (EVA)⁵⁸⁴*

Дигитализацијата е топ тема во *Европските архиви, библиотеки и музеи*. Многу од нив планираат да почнат **проекти за дигитализација**, некои од нив веќе се вклучени во пилот проекти, а некои пак веќе завршиле со проектите. Колку се постари фотографиите, толку се поинтересни за корисниците.

Врз основа на резултатите од ова истражување, развиен е веб информациски систем познат како **EVA систем**. Овој систем содржи описи и дигитални слики кои им припаѓаат на фотографските фондови на двата Градски архиви: **Градски архив на Лондон⁵⁸⁵** (*London Metropolitan Archives*) и **Градскиот архив на Antwerp, Белгија** (*Stadsarchief Antwerpen*).

Соработници во **EVA проектот** покрај горенаведените се и:

- ❖ **Telepolis** (Белгија);⁵⁸⁶
- ❖ **Холандски Институт за научни и информациски сервиси**;⁵⁸⁷
- ❖ **SailLabs GmbH** (Германија)⁵⁸⁸ и

⁵⁸⁴ Technology Reports, European Visual Archive Project, (EVA),
<http://xml.coverpages.org/eva.html>

⁵⁸⁵ Тоа е најголем локален раководен архив во Велика Британија. Поседува записи кои датираат од XII до XX век и се однесуваат на животот во Лондон и работата на Владата.

⁵⁸⁶ **Telepolis Antwerpen** е непрофитна организација и под целосна управа од *Градскиот Совет на Antwerp*.

⁵⁸⁷ **Netherlands Institute for Scientific Information Services** е Институт на *Кралската Холандска Академија за уметности и науки (KNAW)*, формиран на **1 септември 1997 година** и е здружение од шест организации специјализирани за научни информатички служби.

⁵⁸⁸ Оваа фирма е членка на *Lernout & Hauspie* групата која е фокусирана на повеќејазичните аспекти на информатичката технологија.

❖ **Европска Комисија за заштита и пристап (Холандија).**⁵⁸⁹

Развојот на *EVA* системот е дел од *Workpackage 6* на *EVA* проектот. *EVA* е проект за **Info2000** иницијатива покрената од страна на *DG XIII* на Европската комисија, одговорна за телекомуникации и информатичкиот пазар. *EVA* проектот започнал на **1 декември 1998 година** и траел сè до **ноември 2000 година**.⁵⁹⁰

Целта на *EVA* проектот е да ја промовира и поттикне употребата на националните и регионалните мултимедијални информации кои се чуваат во јавните архиви кај јавноста и кај мултимедијалниата индустрија со користење на мрежите на архивските збирки и модерните комуникациски технологии:

- преку создавање на инвентари за мултимедијалните извори сместени во фотографските збирки во јавните архиви во различни европски земји-членки;
- преку поставување насоки и стандарди за опис на мултимедијални содржини со користење на модуларни метаподатоци за текстуалните информации;
- преку поставување на стандардни мерки за архивскиот квалитет на дигиталната слика за мултимедијалниот материјал;
- преку достапност до содржината на повеќе јазици и со тоа намалување на јазичните бариери за употребливост преку автоматски системи за преведување;
- преку решавање на проблемите со авторските права и промоција на заедничката ценовна политика;
- преку изнаоѓање на решенија за интероперабилност и достапност до Европската јавност и мултимедијалната индустрија со воведување на ефикасни алатки за пребарување;
- преку воспоставување на пилот оперативен систем базиран на соодветни комуникациски технологии со отворен пристап;

⁵⁸⁹ **European Commission on Preservation and Access** е непрофитна меѓународна невладина организација основана во **1994 година** за поголема соработка меѓу *библиотеките, архивите и сродните организации* како би ја обезбедиле заштитата на објавените и документираните записи во сите формати и да обезбедат зголемен пристап до културното и интелектуалното наследство.

<http://xml.coverpages.org/eva.html>

⁵⁹⁰ **René van Horik, Project Background, Archives and Photographs: the 'European Visual Archive' Project (EVA), 2001**, <http://www.cultivate-int.org/issue3/eva/>

- преку комерцијализирање на конечниот работен модел за Европските архиви за да го користат **EVA**-сајтот како би ги направиле своите текстуални информации достапни за мултимедијалната индустрија и издавачите;
- преку публикации, работилници, доставување на извештаи за ширење на стекнатото знаење до Европските архиви и со маркетинг кон мултимедијалната индустрија.

Проектот има за цел да понуди решенија за:

- *техничките прашања*: технички стандарди за архивскиот квалитет и трајното чување на дигиталните документи;
- *содржинските прашања*: стандарди за опис и прашања за метаподатоци, авторски права и за заштита на податоците, интегритетот и веродостојноста на документите, услови за пристап и траен пристап.

За имплементација на размената на податоци меѓу локалните архивски информациски системи и **централниот EVA систем**, проектот одлучи да го користи **XML**⁵⁹¹ стандардот. Тоа е апликација со независна структура на податоци. За секој опис на фотографија креирана е посебна **XML датотека**. **XML документот** содржи посебни инструкции кои се познати како податоци и кои опфаќаат препознатливи делови од документот. Создавањето на **XML датотеки** во принцип е обврска на *архивите*. Во рамки на проектот биле создадени: *софтвер* и *процедури* кои имаат за цел да помогнат при создавањето на излезните податоци во **XML формат**. Во иднина сè повеќе и повеќе информациските системи ќе го олеснат создавањето на податоци во **XML формат** и на тој начин полесно ќе се управува со податоците меѓу локалниот систем за архивско работење и интернет страницата на **EVA** системот. *Архивите можат независно да додаваат, менуваат или бришат описи.*

EVA системот користи 10 од 15-те **елементи на Dublin Core**: *наслов, опис, создавач, датум, однос, опфат, јазик, предмет, идентификатор и издавач.*

⁵⁹¹ **XML** – е кратенка од англискиот израз **Extensible Markup Language**, што во превод би значело јазик со дополнително означување, т.е. јазик кој дозволува дополнителни упатства.

<http://bs.wikipedia.org/wiki/XML/>

Следниот чекор беше да се преведат описните елементи во **XML-елементи**. Следната табела ги илустрира елементите на *метаподатоците* кои се користени во проектот.⁵⁹²

| Dublin Core | EVA
интерпретација на
DC | Елементи во
XML документ
(дел од EVOlite
DTD) | Поле
именувано во
DBMS од
EVA
системот
(односот меѓу
табелите не е
прикажан) |
|---------------------|---|--|---|
| Наслов | Краток опис на оригиналниот јазик за она што е видливо на дигиталната слика. Насловот може да вклучува и датум. | Наслов

(задолжително) | Наслов |
Автор	Име на фотографот што ја снимил оригиналната фотографија.	Фотограф (по избор)	Фотограф
Предмет/клучен збор	Описни термини кои се однесуваат на содржината на оригинален јазик според документарната полиса користена од локален архив.	Предмет (по избор)	Предмет
Опис	Слободен текстуален опис на она што е видливо на дигиталната слика.	Опис (по избор)	Опис
Издавач	Име на архив кој го	Архив	Архив

⁵⁹² René van Horik, *Project Background, Archives and Photographs: the 'European Visual Archive' Project (EVA)*, 2001, <http://www.cultivate-int.org/issue3/eva/>

	снабдува EVA системот со слики.	(задолжително)	
Датум	Датум кој е поврзан со создавањето а оригиналната фотографија. Две алтернативи:

Точен датум

(ден/месец/година)

или период:
(почеток на година) и (крај на година) | Датум (по избор)

(ден/месец/година) (забелешка: задолжителна е само 'годината')

Временски период (по избор)

(почеток на година крај на година) | ден /

месец /

година

почеток на година / крај на година |
Идентификатор	Име на слична слика и <i>thumbnail</i> .	Локација (задолжително). Овој елемент има два атрибути: <i>thumbnail</i> и <i>refimg</i>	<i>Thumbnail</i>
Јазик	Јазикот користен во елементите: наслов, опис, предмет/клучен збор и опфат.	Не посебен XML елемент туку атрибут на "EVOlite" елемент	
Врска	Врска со оригиналната фотографија во физичкиот архив, пример неговиот инвентарен код.	Врска (по избор)	Врска
Опфат	Сите географски термини поврзани со описот на национален јазик (на пр. улица, област, град, и држава). Никако поврзување со било каков општ авторитативен лист.	Географија (по избор)	Географија

Тип	Не се користи		
Формат	Не се користи		
Извор	Не се користи		
Права	Не се користи.
Забелешка: архивот создава посебна “Изјава за авторски права” која е валидна за неговата комплетна колекција која е online достапна.		

Описни елементи користени од EVA проектот за опис на сликите достапни во EVA системот

Од ова може да се заклучи дека **EVA системот** има само три задолжителни описни елементи: *наслов, имињата на thumbnail и референтните слики и сопственикот на збирката*. Во принцип ова е доволно за да му се овозможи на крајниот корисник пристап до *збирката со историски слики*. Оваа минимална документациона шема е сосема во контраст со амбициозниот опширен **EVO опис** како што е погоре претставен.

Една од намерите на **EVA** е да им дозволи на жителите на Европа да уживаат во *културното наследство на другите земји*, бидејќи една од досегашните пречки беше повеќејазичноста. **EVA** ова го исполни со обезбеден пристап до *податоците на повеќе различни јазици*, во моментов на 12 различни јазици.⁵⁹³

EVA системот дозволува пребарување според: *јазик, збирка, датум на фотографија, фотограф, и географска локација*. Ова е доста лесен начин на пребарување за оние корисници кои веќе ја знаат точната информација што ја бараат. Фотографиите се зголемуваат од *thumbnail* до делумен екран, но не може да се зголемуваат понатаму. Фотографиите

⁵⁹³ Англиски, француски, италијански, чешки, унгарски, холандски, германски, грчки, латвиски...

исто така содржат *воден знак*. Доколку е потребна почиста и поквалитетна фотографија тогаш таа може да се купи.⁵⁹⁴

Проектот се движи по повеќе или помалку природен пат кој започнува со попис на релевантни прашања за искористување на *историски фотографии* и води кон еден информатички систем кој најдобро ги знае барањата на провајдерите и корисниците.

Во почетокот на *проектот* особено внимание се посветувало на *авторското право* како би се одбегнале сите правни проблеми што би настанале при првото изнесување на *фотографиите* на **веб** порталот. Извештајот за **EVA проектот** ги потенцира разликите меѓу *авторските права* во **Белгија, Велика Британија и Холандија**.

Хармонизацијата со **ЕУ** директивата за авторско право сè уште не е реализирана. Што се однесува до селекцијата на **online** фотографиите, провајдерите се раководеле согласно националното законодавство.

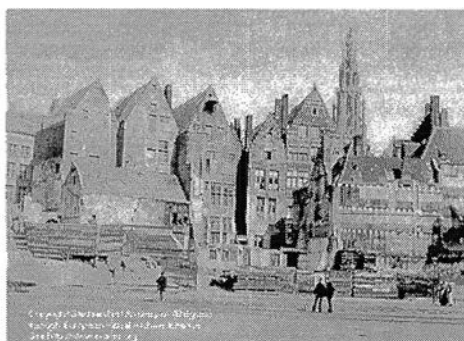
Детално биле разгледани алтернативите за *дигитализација* и *опис на историските фотографии*. Достапни се неколку добри водичи кои би ја поставиле основата на *Проектот за дигитализација и документација*. Но, основниот стандард не постои бидејќи неколку фактори треба да се земат во предвид.

По дискусијата на резултатите од подготвителните анализи, тимот на **EVA проектот** дојде до следните заклучоци:

- ❖ И покрај тоа што збирките на провајдерите содржат различни формати на фотографии, проектот ќе се концентрира на еден вид на фотографии: **црно-бели слики на хартија**. *Дигитализацијата* на широк размер на фотографски формати дополнително ќе го искомплицира масовното конвертирање на големи фотографски збирки. Колку похомушена е збирката толку полесен ќе биде процесот на *дигитализација*;

⁵⁹⁴ **Finding world history, European Visual Archives,**
<http://chnm.gmu.edu/worldhistorysources/d/214.html>

- ❖ Резултатите од анкетите и *регулативите за авторските права* се главен критериум за селекција за понатамошниот процес на *дигитализација*;
- ❖ Секој архив си создава свој посебен ‘ланец’ на *дигитализација*. Карактеристиките на фотографската збирка (*големина, состојба, предмет*) и достапните извори (*работните вештини, опрема, буџет*) го одредуваат ‘најдоброто искуство’ за *дигитализација и документација на фотографиите* во одреден архив;
- ❖ Секој архив треба да се стреми за најдобар можен квалитет на *дигитализацијата и документацијата*. Главните архивски слики треба да се сметаат за основа од која ќе се отстранат одделни производи. *Документацијата за процесот на дигитализација* е исто така мошне важен дел за квалитетен резултат;
- ❖ Локалните традиции и карактеристики на збирките се многу специфични за секоја институција. Само пристапот до визуелната содржина на фотографијата по пат на дигитален сурогат и нејзиниот опис може да бидат централизирани до одреден степен;
- ❖ Со цел да се избегне дуплирање на работата, важно е општите спецификации за дигитални слики и спецификациите за опис да бидат соодветно вклопени во постоечките процедури на еден архив;
- ❖ Стандардни комуникативни протоколи и формати на податоци ќе се употребуваат за размена на информации: **File transfer protocol (FTP)** – ова ќе се употребува за префрлање нови или преработени описи и слики во серверот на **EVA системот**. Стандардниата *e-postmal* ќе се употребува за комуникација меѓу архивите и крајните корисници за распоредот на фотографиите (*e-commerce*). Документацијата за фотографиите ќе се креира во **XML стандарден формат**.⁵⁹⁵

Пример за референтна слика од EVA системот⁵⁹⁶

Се испостави дека во рамки на “светот на дискусии” на **EVA проектот** неколку шеми со метаподатоци се од потенцијално значење. **EVA проектот** покрива три работи:

⁵⁹⁵ René van Horik, *Project Background, Archives and Photographs: the ‘European Visual Archive’ Project (EVA)*, 2001, <http://www.cultivate-int.org/issue3/eva/>

⁵⁹⁶ 400 пиксели во најголем формат, 256 сиви нијанси, jpeg слика, визуелни водени знаци кои содржат изјава за авторските права на дното на сликата.

1. Историска фотографија како физички медиум;
2. Дигитален сурогат врз основа на фотографијата;
3. Она што е видливо на фотографијата и на обработената дигитална слика.

Овие три ‘работи’ заедно (*формат на фотографија, дигитална слика и видлива сцена или содржина*) се нарекуваат ‘**EVA визуелен објект**’, скратено како **EVO**. Почетната идеја на *проектот* беше да се развие описна шема која ќе ги покрива сите аспекти на **EVO**. Елементите кои ја сочинуваат оваа шема земени се од неколку релевантни професионални заедници. Архивската заедница разви *стандард за опис на архивските фондови*. Како резултат на иницијативите за создавање на светски дигитални слики, биле создадени важни технички описни елементи за дигиталните слики.

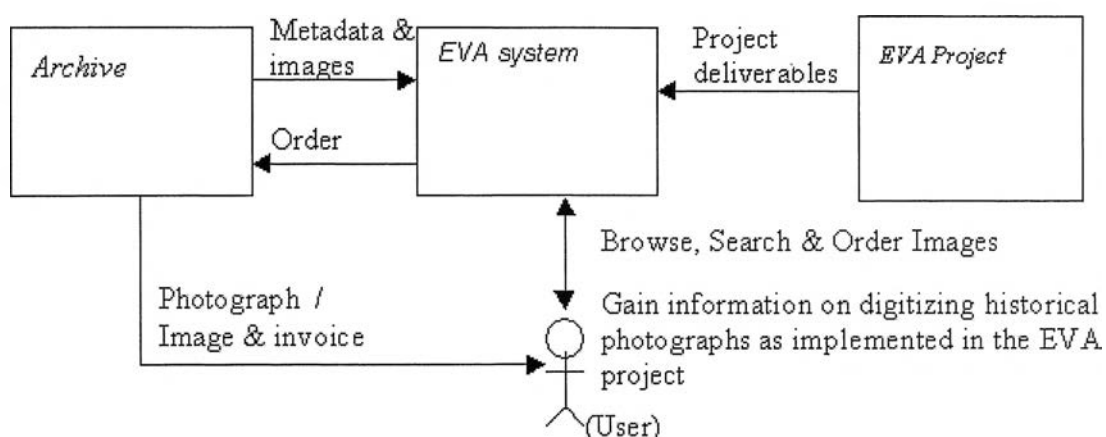
Во врска со содржината на визуелните извори, *музеите и библиотеките* создаваат шеми со метаподатоци кои се од големо значење. Истражувањето во историјата на фотографијата резултира со интересни документациони протоколи. *Проектот* прегледа неколку описни шеми, но заклучи дека потребни се повеќе истражувања и консултации со експерти за да се воспостави комплетна и целосна **EVO шема** со метаподатоци. *Проектот* се концентрира на понатамошни описни активности за посебен тип на апликација: минималните потребни описни елементи за да се направи **веб** страница која ќе нуди пристап до дигиталните слики.

* *EVA систем*

EVA системот е информациски систем дизајниран главно да обезбедува пристап до индивидуални фотографии кои се дел од дистрибуираните фотографски збирки. Преку интернет, корисникот може да најде каталог со историски фотографии на актуелните провајдери на *проектот* и исто така да пребарува преку описните полиња. Корисникот може да ги гледа дигиталните слики на историските фотографии и да порачува печатени и дигитални слики. Корисникот може да биде било која личност или организација, на пр. Мултимедијална индустрија и објавувачи. За да им се

олесни пристапот на што повеќе корисници постојат мултијазични функции кои се дел од системот.

EVA системот му овозможува на секој корисник да порачува специфични предмети, но актуелната трансакција меѓу корисникот и сопственикот на предметот (архивата) се прави директно меѓу корисникот и архивот. *Системот* ќе го извести корисникот за цените, форматите и постапките за испорака на предметот за кој е заинтересиран корисникот. Основниот принцип на *EVA* системот е даден во *Шемата* подолу:

Шема: Основен принцип на EVA системот

Описите кои се во **XML** формат автоматски се конвертираат во базата на податоци, која е основа на *EVA* системот. Периодично базата на податоци се ажурира со нови информации што се испраќаат до серверот од страна на архивите преку **FTP** протокол. Поврзувањето меѓу базата на податоци и крајните корисници се состои од неколку веб страници.

3.2. EUAN⁵⁹⁷ проект

Комуникологијата во Европската унија има извонредно големо значење за развивање на интегративните процеси меѓу нејзините членки. Тоа предизвика и предизвикува голем интерес за имплементирање на соодветни алатки и стандарди за усовршување на размената на информации од разни области на стопанството, инфраструктурата, државната администрација, законодавството, културата, образованието и други.

ЕУ која ја поддржува соработката на националните и државните архиви во земјите членки. Како резултат на тоа беше прифатен проектот насловен *Архивска Мрежа на ЕУ (European Union Archive Network - EUAN)*. Овој Проект започнал да се реализира во јануари 1999 година и траел две години. Реализатори на Проектот биле: **Националниот Архив на Шведска, Националниот Архив на Шкотска** (кој бил координатор), **Националниот Архив на Италија, Меѓународниот институт за социјална историја во Амстердам и Шкотската Архивска Мрежа**. EUAN проектот е реализиран во рамките на **Info2000 иницијативата**, лансиран од страна на **DG XIII на Европската комисија**, задолжена за телекомуникации и информациски пазар.⁵⁹⁸ Проектот EUAN има за цел да обезбеди отворен пристап до архивите во ЕУ. Тоа е извонредно значајно за граѓаните да имаат пристап преку интернет до информациите за содржините во **Националните архиви** во⁵⁹⁹ EUAN ќе ги истражува деветте архивски прашања: како да се осигура усогласен и стандардизиран опис, незисен од јазикот, и аспектите на информациската технологија: како да се управува помеѓу различни компјутерски системи.

⁵⁹⁷ **European Union Archive Network**, http://www.euan.org/euan_about.html

⁵⁹⁸ Ibidem..За овој проект вредел околу половина милион евра, од кои 0. 24 милиони биле обезбедени од Европската комисија.

⁵⁹⁹ Ibidem..

Проектот требало да создаде прототип на кориснички интерфејс заедно со извештаите и насоките за промоција на понатамошна европска стандардизација во овие области.⁶⁰⁰

EUAN ќе биде во корелација со други европски иницијативи, со друг архивски проект избран во рамки на **Info2000-EVA-проектот**.

Од друга страна ќе биде во корелација и со архивските тела, вклучувајќи ги комитетите на **Меѓународниот архивски совет за информациска технологија и за описни стандарди**, и како резултат на тоа ќе ја комплетира Швајцарската иницијатива за обезбедување на заеднички интернет пристап до европските архиви.

Сроден проект на **EUAN** е проектот **Manuscripts and letters via Integrated Networks in Europe-MALVINE** (Ракописи и писма преку инегрираните мрежи во Европа).

⁶⁰⁰ Ibidem.

3.3. *MALVINE*⁶⁰¹ проект

MALVINE проектот стартувал на 24. 07 1998 година и завршил на 23 01. 2001 г. Проектот е кофинансиран од Европската комисија во рамките на Четвртата рамковна програма.⁶⁰²

MALVINE е истражувачки online сервис за ракопис кои потекнуваат од периодот после средниот век, односно од новиот век, хостиран од Државната библиотека во Берлин и одржуван од страна на Европскиот конзорциум на библиотеки, архиви и музеи.

MALVINE Конзорциумот има 16 партнери, 1 кооперант, 1 спонзор од девет држави: Австрија, Данска, Франција, Германија, Норвешка, Португалија, Шпанија, Швајцарија и Велика Британија.

MALVINE обезбедува детали за природата и местото на ракописите, кои што се чуваат во институциите за културно наследство во повеќе европски држави и тоа:

Biblioteca de Universidad Complutense, Мадрид, Шпанија

Biblioteca Nacional de Portugal, Лисабон, Португалија

British Library, Лондон, Велика Британија

Deutsches Literaturarchiv, Marbach, Германија

Forschungsstelle und Dokumentationszentrum für Österreichische Philosophie, Graz, Австрија

Goethe-und Schiller-Archiv, Weimar, Германија

Institut Mémoires de l'Édition Contemporaine, Париз, Франција

Österreichische Nationalbibliothek, Виена, Австрија

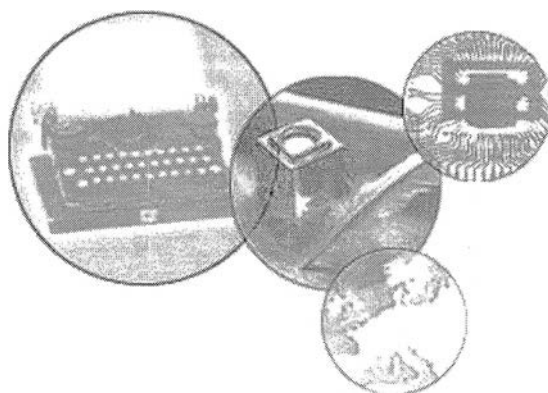
Staatsbibliothek zu Berlin, Берлин, Германија

⁶⁰¹ **MALVINE project**, <http://www.malvine.org/>

⁶⁰² Ibidem, Za ovoj proekt bile obezbedeni 2. 002. 759 evra.

Swiss National Library, Берн, Швајцарија ⁶⁰³

MALVINE е достапно на следните јазици: германски, англиски, шпански, француски и португалски.

Логото на MALVINE

⁶⁰³ Ibidem.

3.4. Филмското наследство

Спротивно на повеќето документи, *фотографските материјали* имаат своја посебна вредност кон нивната визуелна содржина. *Дигитализираните фотографии* ни овозможуваат да ја репродуцираме оваа содржина на екранот од компјутерот или да користиме дигитална копија. Постои зголемен консензус меѓу архивските фондови со фотографски збирки кои имплементираат модерна компјутерска технологија за да ги отворат своите збирки и фондови и да понудат нови можности.

Фотографијата е уникат во тоа што истовремено е и форма на уметничко изразување и документиран медиум.

И покрај тоа што *фотографијата* стана неизоставан дел од секојдневниот живот (*лични документи, весници, списанија, плакати, календари, брошури итн.*), свеста за значењето на фотографијата како доказ во научното истражување сè уште е во почетна фаза.

Истите архивистички начела кои важат за *пишуваните документи* при **собирањето, вреднувањето, обработката или употребата**, важат и за *фотографиите*.

Фотографијата е трајна слика која настанува со делување на светло на одредена површина која е осетлива на светлина. Поради тоа, создавањето на *фотографии* е процес кој започнува со *снимање или фотографирање*, а завршува со развиен **негатив** или **позитив**.⁶⁰⁴

Дигитализацијата на историските фотографии е повеќе од поставување на фотографиите на скенер. Многу информации поврзани со создавањето на дигитални слики се релевантни за понатамошна употреба, пристап, ажурирање и одржување на сликите и односот со оригиналите.

⁶⁰⁴ Deana Kovačec, Standardni postupci u obradi i zaštiti zbirki fotografija, Arhivski vjesnik, Vol.48 No 48, Travanj 2006, Zagreb достапно на http://hrcak.srce.hr/index.php?show=danak&id_clanak_jezik=10629

Две основни и можне важни причини за **дигитализација** се:

1. да се подобри достапноста до збирките и;
2. да се обезбеди трајна заштита.

Постои општ договор кој се однесува за **форматот и медиумите**. Меѓутоа, поголемиот број институции не користат *стандардизиран описен модел*. Само мал дел од нив ги прифаќаат *метадатоците* за своите *дигитални фотографии*. Исто така, се употребуваат **повеќе видови на софтвери**.

Фотографски збирки

Збирката фотографии ја сочинуваат *фотографии на настани, личности, објекти, локации, предмети и албуми со фотографии*. Составен дел на збирките се и **негативите на филмовите и репродукција**. *Збирката фотографии* е од отворен тип и нејзиното надополнување временски е неограничено.

Средувањето на *збирката фотографии* може да се изврши на два начини: **хронолошки** и **тематски**. Начинот што ќе се користи при средувањето зависи од големината на збирката.

Идентификацијата на *фотографиите* претставува еден од најзначајните задачи. Идентификацијата се врши без разлика на начинот на средување. За идентификација се користат следните податоци: *од записникот за примопредавање; објавени албуми; списоци; научни и популарни личности, соработници и други извори*. По завршувањето на идентификацијата следува процесот на средување на *фотографиите*.

1. Средувањето на *фотографиите* според **хронолошки редослед** се врши така што *фотографиите* се сместуваат и се попишуваат. За *фотографиите* се изработува **аналитичен инвентар**. Секоја *фотографија* добива реден број во **инвентарот**, кој истовремено е и составен дел од сигнатурата. Описот ги содржи следните податоци:

- реден број од инвентарот;
- датум на прием во архивот;
- содржина (*настан, личност, предмет, време на настанување на фотографијата, место на настанот, автор на фотографијата, од кого е земена истата и др.*);
- тип (*негатив, позитив, фотографија*);
- надворешна карактеристика (*материјал, формат*);
- број на парчиња;
- забелешка.

2. Средувањето на *фотографиите* според **тематски редослед** се врши така што *фотографиите* се сместуваат во четири групи.

- **Првата група** ја сочинуваат *фотографии на личности* и тие се средуваат по азбучен ред на презимињата. Кога на *фотографијата* се наоѓаат повеќе личности, тогаш тие се обележуваат од лево на десно и одозгора надолу.

- **Втората група** на *фотографии* ја сочинуваат *настани* кои се средуваат хронолошки според настаните.

- **Третата група** ја сочинуваат *фотографии и на објекти и предмети*. Тие се средуваат според објектите наредени по азбучен ред, а внатре подгрупите по хронолошки редослед.

- **Четвртата група** ја сочинуваат *фотографиите на локации*. Средувањето се врши по земји, области, места, планини и итн. Внатре подгрупите се средуваат по азбучен ред.

Обработката се врши во форма на **аналитичен инвентар** и ги содржи истите податоци како и при **хронолошкиот начин на средување**.⁶⁰⁵

Оштетувањето на *фотографиите* може да настане како резултат на три вида услови: *физички, хемиски и биолошки*.

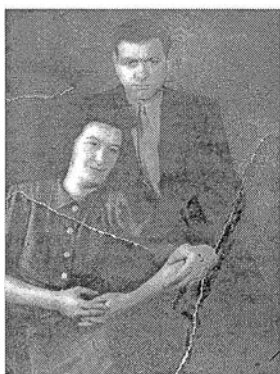
Физичките оштетувања може да бидат структурални или механички (*од абразија, дупки, резови, напукнувања итн.*).

⁶⁰⁵ Богдан Лекић, Архивистика, Завод за уџбенике и наставна средства, 2006, Београд, стр. 142-143.

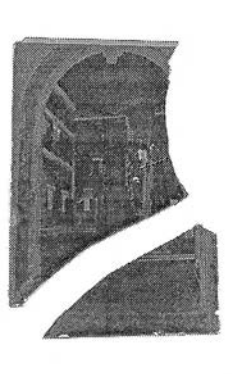
Кај *хемиското оштетување* причините може да бидат надворешни и внатрешни. Како резултат на тоа оштетување *фотографијата* ги менува боите, избледува или погемнува.

Биолошките оштетувања исто така може да бидат последица на надворешни или внатрешни фактори. Најчесто тие оштетувања се од различни инсекти или глодари.

Поради тоа многу е важно *фотографиите* правилно да бидат сместени.

Пример за абразија

Пример: фотографија на скршено стакло

Понатамошната обработка на *фотографските збирки* зависи од нејзиниот домен, староста/вредноста на збирката, од тоа колку е значаен авторот на збирката, интересот на истражувачите итн., односно од сите критериуми кои важат и кај конвенционалната граѓа.

Во архивите *фотографиите* обично се обработуваат на сумарно ниво, а само во посебни случаи се обработуваат поединечно. *Фотографските збирки* во архивите се примаат со привремен попис од кој може да се дознаат само најосновните податоци. Но, во случај кога збирката се откупува или се добива како поклон од авторот, тогаш пописите се и подетални.

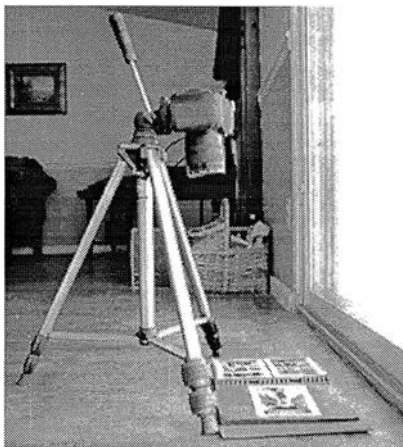
Дигитализацијата на збирките фотографии ќе го реши проблемот за заштита и трајно чување и проблемот околу користењето на *фотографиите*. Дигиталниот запис ќе ја преземе улогата на **негативите**.

Во однос на употребата, обработката во дигитална форма ќе го олесни пристапот и на корисниците ќе им овозможи полесен преглед на фотографиите.

Дигитализацијата се врши низ неколку постапки или фази:

- набавка на соодветна опрема (**хардвер или софтвер**);
- скенирање;
- обработка на дигитализираните *фотографии*;
- сместување на дигитализираните *фотографии*⁶⁰⁶.

За време на процесот на дигитализацијата може да се користат: **скенери, дигитални фотоапарати, апарати со постојле.**

Дигитални апарати со постојле

Може да се користи било каков фотографски апарат. Притоа потребно е да се употребува стандардниот или оптичкиот зум за фотографирање, но никако дигиталниот. Доколку се користи дигиталниот зум ќе дојде до дигитална измена на *фотографијата* и нема да се добие посакуваниот квалитет.

Светлината на оригиналната фотографија мора да биде природна и пригушена и без употреба на блиц.⁶⁰⁷

⁶⁰⁶ D.Kovačec, Digitalizacija zbirke fotografija Službe državne sigurnosti RSUP-a SR Hrvatske, Arh.vjesn.,god 45 (2002), str. 135-146.,
достапно и на http://hrcak.srce.hr/index.php?show=clanak&id_clanak_jezik=13822

Рестаурација на стари фотографии

По фотографирањето, *фотографиите* од фотоапаратот се пренесуваат во компјутер и понатаму преку соодветна програма за обработка на *фотографии*, може да се ‘дотеруваат’. Тоа значи дека може да се контролира бојата, контрастот и сл.

Бројните *фотографски збирки* што се чуваат во *музеите и архивските центри во Европа* се непроценлив доказ за европското минато.⁶⁰⁸

3.5. PULMAN CALIMERA

PULMAN Мрежата е поставена во рамки на *Програмата за истражување (IST FP5) на Европската комисија*, во траење од две години, од **мај 2001 година до август 2003 година**, кога е заклучена и потоа продолжува како **CALIMERA проект**.

Во *проектот* биле вклучени **26 членки и држави во Европа**, вклучувајќи ја *Источна и Централна Европа*.⁶⁰⁹ Во *проектот* била вклучена и **Македонија**.

Европските јавни библиотеки и културните организации имаат важна улога во развојот на **е-Европа**. **PULMAN Мрежата** ќе ја поттикне и промовира размената на политиките и искуствата за дигиталната ера во *јавните библиотеки и културни организации* кои работат на локално и регионално ниво.

Активностите и плановите на **PULMAN Мрежата** се:

- да составува и објавува **дигитални водичи и упатства** кои ги покриваат сите аспекти на иновативниот **јавен библиотечен сервис**, како што се

⁶⁰⁷ **Digitizing and Archiving Old Photos**,

<http://www.kindredconnections.com/DigitizingOldPhotos.html>

⁶⁰⁸ **European Culture Portal, Visual Arts, Preservation**,

http://ec.europa.eu/culture/portal/activities/visual/v_preservation_en.htm

⁶⁰⁹ **PULMANweb**, <http://www.pulmanweb.org/about/aboutpulman.htm>

поддршка за **online** пристап до културата, доживотното учење, социјализацијата, дигиталната писменост и е-управата;⁶¹⁰

- домаќин е на повеќе *конференции* за **промоција на соработка и влез во дигиталните насоки и упатства**;
- поттикнување на Европската свест, соработка и дијалог за дигитални иницијативи и најдобри практики преку идентификување на клучните национални играчи, лобирање и комуникациски активности и со организирање на национални меѓусекторски настани;
- Организирана била стратешка конференција на тема: *Јавните библиотеки, музеи и архиви и меѓусебното учење во е-Европа*, одржана во **Oeiras, Португалија, 13-14 март 2003 година**.

Конференцијата била дел од кулминацијата на работата на **PULMAN Мрежата** во промовирањето на најдоброто искуство и дигиталниот сервис за *јавни библиотеки и културни организации*. На **конференцијата** присуствувале околу 200 учесници од 41 земја.⁶¹¹ Програмата на **PULMAN стратешката Конференција** била дизајнирана да им понуди на учесниците стратешки увид во тековните и идните европски развивања. За да се направи тоа и на политичко и на практично ниво *Програмата на Конференцијата* ги опишува пленарните сесии и работилници. За присутните министри, заменици министри и секретари на држави била дизајнирана посебна VIP програма за да ги олесни дискусиите околу **Манифестот** во издание на **Конференцијата**.

Конференцијата се покажа мошне важна во воспоставувањето на односите помеѓу **ЕУ** членките и големиот број на претставници од земјите кандидати.⁶¹²

⁶¹⁰ Упатствата ќе бидат преведени во главните Европски јазици и промовирани пред политичарите и практикувачите на истите., **PULMANweb-Public Libraries Mobilising Advanced Networks**, http://www.pulmanweb.org/about/about_print.htm

⁶¹¹ На **Конференцијата** имало над 200 учесници од четириесетина земји: Албанија, Ерменија, Австрија, Белгија, БиХ, Бугарија, Хрватска, Кипар, Република Чешка, Данска, Естонија, Финска, Франција, Германија, Унгарија, Исланд, Ирска, Италија, Македонија, Малта, Норвешка Холандија, Велика Британија и многу други.

⁶¹² *Rob Davies* (MDR Partners), раководител на **PULMAN** проектот, ги резимирал главните достигнувања на овој проект. *Davies* потенцирал како во периодот од две години колку што ќе трае **PULMAN** проектот, 36 координатори од земји членки на ЕУ, земји кандидатки и соседните земји, 18 партнери на проектот и 9 членови од Виртуелниот Советодавен одбор, успеале да достигнат повеќе од 170 000 политичари и практиканти...**The PULMAN policy conference, Public librarians, museums and archives**

Како резултат на **PULMAN** конференцијата, бил објавен *Oeiras Manifesto: PULMAN* агенда за е-Европа. Целта била да се употребува како **Акционен План за надгледување и референтна точка од страна на локалните културни организации во обезбедувањето на добри дигитални услуги за своите корисници.**

Следните четири подрачја се клучни:

- **демократија и граѓанско општество:** поттикнување на граѓанското, демократското општество; обезбедување отворен пристап до сите култури и знаења; развој на услуги за потребите на посебните групи (хендикепираните, болните, старите лица, тинејџерите, невработените, како и оние кои живеат во руралните подрачја); поддршка на развојот на сервисот за **е-општества** преку обезбедување на беспрекорен, објективен и пријателски пристап; како и обука за користењето на електронски извори.
- **доживотно учење:** фокусирање на потребите на децата и на оние кои се грижат за нив, преку обезбедување на забава, грижа и стимулативна околина за училишната работа и слободното време, воведувајќи игри и нови технологии и преку создавање врски со училиштата и другите едукативни тела; развој на нивната улога како центри **за** неформалното образование кои на едно место нудат *содржина, едукација и поддршка на сите граѓани од секоја возраст, користејќи го огромниот потенцијал од е-учење*; допринесуваат за развој на функционално писмено информатичко општество со продолжување на помагањето при описменувањето, користењето на сите средства, вклучувајќи и употреба на интернет.
- **стопански и општествен развој:** помош во борбата против дигиталната неписменост и нерамноправност; обезбедување бесплатен пристап до интернет и разни информации; соработка со локалната работна заедница за поддршка на развојот на економското знаење во **Европа**.
- **културна разноликост** – поттикнување на чувствата за локална заедница, генеологија и историја на местата во глобализираниот свет преку креирање на дигитални и аналогни содржини кои се наоѓаат во сопственост на *локалните архиви, библиотеки и музеи*; поддржување на етничките, културните, јазичните и религиозните разлики, културниот идентитет и општествена интеграција на локалните здруженија и граѓани во создавањето на дигиталните содржини.⁶¹³

Резултати од PULMAN проектот

Резултатите од крајниот извештај⁶¹⁴ за PULMAN укажуваат на голема разлика на европските локални културни институции во спроведувањето на насоките, и особено на **Акциониот план** од *Oeiras*.

Земја	I ⁶¹⁵	II ⁶¹⁶	III ⁶¹⁷	IV ⁶¹⁸	V ⁶¹⁹	VI ⁶²⁰	VII ⁶²¹	VIII ⁶²²	IX ⁶²³	X ⁶²⁴	Total
1. Данска	5	5	4	4	5	4	5	5	5	5	47
2. Финска	4	4	3	5	4	4	4	4	5	2	39
3. Велика Британија	4	5	5	4	4	5	3	4	2	2	38
8. Русија	0	3	4	2	3	3	2	2	4	3	26
18. Словенија	3	4	1	1	0	2	2	3	3	1	20
27. Хрватска	2	1	1	1	1	1	1	2	1	1	12
29. Македонија	2	3	3	0	0	0	3	0	0	0	11
33. Србија и Црна Гора	1	2	2	1	0	0	1	0	0	0	7
34. Босна и Херцеговина	1	1	0	1	0	0	0	1	0	2	6
36. Турција	0	0	0	0	0	0	1	0	1	0	2

Првите три места им припаѓаат на земјите во кои и денес има јака финансиска и логистичка поддршка од локалните и националните владини сектори на подрачјето на работа на јавните културни институции.

⁶¹⁴ Welcome to PULMANweb, <http://www.pulmanweb.org>

⁶¹⁵ Стратегија.

⁶¹⁶ Идентификација на националните и локалните приоритети во финансирањето: со финансирањето би се обезбедиле електронските извори на информации и пристап до интернет, дигитализација или воведување на нови услуги.

⁶¹⁷ Создавање координации во локалните институции за културното наследство.

⁶¹⁸ Развој на ефективно партнерство: партнерството помеѓу културните институции со друг економски и општествен сектор е многу важно за реорганизација на услугите и менаџментот.

⁶¹⁹ Унапредување на интерактивниот пристап до содржината.

⁶²⁰ Поддршка на развојот на центрите за обука: центрите се осмислени за да ја стимулираат добрата пракса како почеток за ширење на имплементацијата на иновативните услуги.

⁶²¹ Обука на стручен кадар.

⁶²² Надгледување на потребите на корисниците.

⁶²³ Утврдување на benchmark критериумите.

⁶²⁴ Придвижување и пракса на истражувачките активности.

CALIMERA ПРОЕКТ

Кога **PULMAN** заврши и резултатите од *проектот* укажаа на потреба од понатамошно продолжување во извршувањето на зададените насоки, започна **втората фаза од проектот** именувана како **CALIMERA**⁶²⁵, но, сега со зголемена мрежа од **43 земји од Европа** кои се заинтересирани заеднички да работат на унапредување на професионалните, стратешките и иновативните технологии во локалните културни институции.

Главните политички двигатели (*како што се: е-влада, е-учење, социјално дружење и културна разноликост*) бараат дигитализација на постоечките содржини но и создавање на нови *е-содржини*, на тој начин правејќи интересна и работна мултимедијална содржина широко достапна преку интернет и преку новите мобилни и дигитални ТВ-сервиси.

CALIMERA, финансирана во рамки на **IST FP6**⁶²⁶, нареди да им се помогне на обичните граѓани директно да ѝ се придружат на **е-Европа** преку дигиталните сервиси кои им ги нудат локалните културни институции. Подеднакво се бара да се осигура дека тие институции добро се поставени да допринесат за целите на *Програмата 2002-2006*, овозможувајќи било каде, било кога, природен пристап до **IST** сервисот за сите.

За да се постигнат овие цели во периодот од **18 месеци**, од **1 декември 2003 до мај 2005 година**, **CALIMERA** ги надгледуваше техничките достигнувања и решенија од **IST**, националните истражувања и индустријата соодветна за апликации кои одговараат на потребите на

⁶²⁵ Cultural Applications: Local Institutions Mediating Electronic Resource Access

⁶²⁶ Информациони и општествени технологии Шеста Рамковна Програма - Information Society Technologies Sixth Framework Programme

локалните културни институции. Избраните технологии ќе имаат за цел да им ги исполнат потребите на граѓаните преку кориснички услуги, олеснувајќи ја заштитата и пристапот до дигиталните културни предмети со пониски трошоци, истовремено промовирајќи ги интерактивните, персоналните комуникации и трансакции, како и мултијазичната и мултикултурната доградба.

Исто така има за цел да ги координира акционерите вклучувајќи ги професионалните мрежи, националните и локалните власти и пронаоѓачи на решенија, допринесувајќи за зголемување на знаењето и самодовербата за националните стратешки тела во креирање и имплементација на **IST** стратегиите за *локален културен сервис*.

Наменет е да им помогне на локалните установи (*библиотеки, музеи и архиви*) да ја прифатат и развијат иновативната технологија и стратегија во работата со корисниците во нивното секојдневие.⁶²⁷

Целта е иста – со помош на примената на новите технологии да им овозможи на сите жители на Европа **пристап до европското културно наследство** како нова услуга, со тоа што сега акцент се става на “локалните” институции, бидејќи за да се дојде до национална стратегија, треба да се почне со развој на локалните ресурси кои по завршувањето на **PULMAN проектот** се покажале на многу ниско ниво, особено во *Источна Европа*.⁶²⁸

Работниот план на земјите вклучени во овој проект се состои од:

- амбициозни и иновативни локални власти кои би се ангажирале на развој на главните подрачја на програмата за работа и на ефективен развој на технологијата и истражувањето;
- национални власти со динамичен пристап кон стратешкиот развој на локалните културни институции, вклучувајќи ги и успешните обрасци на **Норвешка и Велика Британија** кои многу напредуваа во тој домен на Европско ниво;

⁶²⁷ Calimera, Cultural Applications: Local Institutions Mediating electronic Resources, Final Report May 2005, European Commission, стр.2.

⁶²⁸ **What is CALIMERA?**, <http://www.calimera.org/staticpages/whatiscalimera.aspx>

- организации со јак истражувачки менаџмент и способности за аналитичко проценување од големо значење за оваа работа во јавниот и приватниот сектор;
- создавање на мрежна асоцијација на европско ниво **EVLIDA** која би имала задача да ги координира контактите во рамки на другите тела на Европско ниво.⁶²⁹

Резултати⁶³⁰ од CALIMERA проектот

Резултатите од **CALIMERA** проектот се презентирани во **Финалниот извештај од мај 2005 година** каде се претставени *целите на CALIMERA, земјите кои биле вклучени во проектот, размената на искуства и водичи за обука*. Бара да се постави основа за учество во следните Европски програми и да се вклучат локалните културни и институции.

Интернет порталот на **CALIMERA** обезбедува лесен пристап до сите информации кои ги создава **CALIMERA**. Тука може да се најдат **42 CALIMERA извештаи** на државите кои учествувале, презентирајќи ја во детали ситуацијата во однос на *јавните библиотеки, локалните музеи и архиви во секоја земја во мрежата*, покривајќи ја административната организација, полисите и стратешките активности, статистики, употреба на ICT, истражувања и идните планови.⁶³¹

На **20 и 21 јануари 2005 година** во **Копенхаген** се одржала *Конференција* посветена на *‘Еден нов вид на пристап’* организирана од страна на **Данската Национална Библиотека** (партнер на **CALIMERA**) и **Национална управа на јавните библиотеки во Европа – NAPLE Forum** (*National Authorities on Public Libraries in Europe*). Била фокусирана на пронаоѓање начини за проширување на соработката помеѓу *Архивите, Библиотеките и Музеите*. Се дебатираше за најдобрите искуства и

⁶²⁹ **CALIMERA Guidelines**, <http://www.calimera.org/Lists/Guidelines/Forms/default.aspx>

⁶³⁰ **CALIMERA**, <http://www.calimera.org>

⁶³¹ Calimera, Cultural Applications: Local Institutions Mediating electronic Resources, Final Report May 2005, European Commission, стр.8.

национални алатки и полиси за очеснување на меѓусекторската соработка на национално и локално ниво.

- Примена на резултатите

Многу земји во **CALIMERA Мрежата**, преку своите државни координативни групи и Националните управи, започнале со развој на начини за искористување на **Насоките**, најпрво со нивна публикација и широка промоција сè до јасно елаборирани стратегии. Тука ќе ги наведем примерите дадени во **Финалниот извештај на CALIMERA**.

I. Норвешка

Норвешката Архивска, Библиотечна и Музејска управа (*The Norwegian Archive, Library and Museum Authority-NALMA*) се подготвува за четиригодишен план за искористување на некои од резултатите од **CALIMERA проектот** во наредната година (се мисли на 2006 или 2007 година). Планот вклучува **национална политичка иницијатива, регионална иницијатива** и два пилот проекти на локално ниво.

1. **Националната политичка иницијатива** е позната како **Норвешка дигитална библиотека**, која функционира веќе две години. Таа е под управа на **NALMA** која сега разгледува како да се прифатат некои од стратегиите и препораките од **CALIMERA**, вклучувајќи ги и техничките насоки, во развојот на овој севкупен национален план.
2. **Регионалната иницијатива** е водена од страна на *Окружните Архиви Sogn и Fjordane* во Западна Норвешка. Оваој регионален сервис веќе вклучува на пр. безжични технологии и Географски Информациски Системи со културни содржини од архивите, библиотеките и музеите. Окружниот Архив сега е финансиран од **NALMA** за наредните три години за развој на национален тест за регионална веб базирана на знаење и културни содржини. Некои од препораките од **CALIMERA Насоките** ќе бидат испитани и интегрирани во овој проект.
3. **Локалната иницијатива** ќе ги собере вкупно 10-12 регионални и локални архиви, библиотеки и музеи, поделени во тест групи. Овие пилот проекти се во подготвителна фаза и ќе ги имплементира социјалната политика и Насоките за управување, и прилагодување во норвешки услови.

II. Словенија

Врз основа на резултатите на **CALIMERA**, групата подготви проект за имплементација на регионален портал. Овој четиригодишен проект ќе го собере ‘*е-Локалното Наследство*’, содржина создадена во локалните културни институции. *Проектот “сопственици” се десетте регионални јавни архиви, Националната и Универзитетска библиотека и Здружението на јавни библиотеки.*

Создавањето на содржината и организацијата е организирано врз основа на регионалната соработка која ги вклучува *архивите, музеите, библиотеките* и други институции, кои ќе ја дигитализираат содржината на локалното наследство. Проектот доби поддршка од *Министерството за култура и Дирекцијата за Информатичко општество*.⁶³²

Заклучок

CALIMERA помага да се прошири Европската истражувачка област преку споделување на знаењето и размената на најдобрата пракса со оние држави кои обезбедуваат силен потенцијал за партнерства со Европа за поволни истражувања во домен на локалните културни сервиси. Во текот на проектот биле воспоставени јаки контакти со големи потенцијални партнери во **Канада, Кина, Индија, САД** итн.

Особен фокус на проектот биле земјите од *Југоисточна Европа* (**Албанија, Босна и Херцеговина, Хрватска, Македонија, Србија и Црна Гора**). Македонија била вклучена под насловот PULMAN XT (Extention⁶³³). Проектот бил промовиран на **25 ноември 2002 година** во НУБ *Св. Климент Охридски*.⁶³⁴

Биле организирани две регионални работилници од страна на **CALIMERA** во **2004 година** со цел да се покаже и да се подигне свеста на јадрото на технологии за локалните сервиси, да ги идентификува и развие основите на кои може да бидат имплементирани, да ја разбере природата

⁶³² Calimera, Cultural Applications: Local Institutions Mediating electronic Resources, Final Report May 2005, European Commission, стр.12.

⁶³³ Extending the European Research Network for Public Libraries, Muzeums and Archives.

⁶³⁴

на локалните услови и пречки кои треба да се надминат; и да се овозможи активно учество во IST програмата.

3.6. *MoReq*⁶³⁵

Настанувањето и суштината на MoReq стандардом

Проектот **MoReq** – *Модел на барања за управување со електронски записи* својот зачеток го има во **1999 година** во рамките на **IDA програмата**⁶³⁶ на Главната управа за претприемништво на Европската комисија (*European Commission's Enterprise Directorate General*) доделен за подготовка на компанијата **Cornwell Affiliates plc**⁶³⁷. Компанијата за задача имаше да развие *Модел на функционални барања за управување со електронски записи*. Со завршувањето на проектот во **2001 година** беше издадена и првата верзија на **MoReq**. На овој проект работea експерти од неколку европски земји за потребите на **ЕУ**, но и надвор од неа кои имаат потреба од *систем за управување со електронски податоци*. **MoReq** е всушност резултат на иницијативата на **DLM форумот**.⁶³⁸

Покрај авторите на спецификацијата *Mark Fresko* и *Martin Valdron* од **Cornwell Affiliates plc**, во проектниот тим кој работеше на нејзиниот развој учествуваа и голем број на експерти за канцелариско работење од различни земји:

1. *Francisco Barbedo* од **Државниот Архив во Порто, Португалија**;
2. *Keith Batchelora*, самостоен консултант од **Велика Британија**;
3. *Nils Brubach* од **Архивската школа Marburg во Германија**;

⁶³⁵ MoReq - Model Requirements for the Management of Electronic Records, MoReq-specification, CECA-SEE-CEEA, Bruhelles-Luhemburg, 2001,1-5;

Cornwell Consultants in Management and IT, <http://cornwell.co.uk/edrm/moreq.asp>

⁶³⁶ Interchange of Data between Administrations – Размена на податоци меѓу управните тела.

⁶³⁷ **Cornwell** е меѓународна консултантска компанија со седиште во **Велика Британија**. Една од нејзините задачи е управување со документи и работни процеси. Оваа компанија работи за министерства, парламенти, банки, осигурителни компании и сл.

<http://serco.com/markets/consulting>

⁶³⁸ **Modèle d'exigences pour l'organisation de l'archivage électronique**, http://ec.europa.eu/transparency/archival_policy/moreq/index_fr.htm

4. *Miguel Camacho* од Компанијата **SADIEL S.A.** во Шпанија; проф. *Luciana Duranti* од Школата за библиотечни и информациски студии на Универзитетот Британска Колумбија во Канада;
5. проф. *Maria Guercio* од Институтот за архивистика и библиотекарство на Универзитетот во Урбина;
6. *Peter Horsman* од Холандскиот институт за архивистичко образование и истражување и
7. *Jean-Pierre Teli* од Државниот Архив на Франција.
8. *Keith Cornwell*, Раководител на проектот и управен директор на **Cornwell Affiliates plc.**⁶³⁹

MoReq специфира функционални барања за управување со електронските записи. Содржи модел кој покажува како се поврзани меѓу себе класните нацрти, списи и записи. Овој модел е применлив и на електронските и на хибридниите списи.⁶⁴⁰ Се смета дека овој модел и овие барања би биле применливи во системот познат како **ERMS**. **MoReq**-от не ја изработува спецификацијата за **ERMS**, туку само одредува што тој би требало да работи. Спецификацијата исто така вклучува сеопфатен модел на метаподатоци за управување со записи.

Иако спецификацијата се концентрира на функционалните барања, таа сепак признава дека нефункционалните атрибути се клучни за успешноста на **ERMS**.

MoReq е општа и модуларна спецификација, составена врз основа на низа претходни спецификации, што значи дека може да се додава дополнителна функција, но, и да се елиминираат незадолжителните аспекти од **MoReq**. Се спомнува и за електронските потписи, чување на дигиталните и хибридни записи.

MoReq спецификацијата е применлива како во јавниот така и во приватниот сектор. Спецификацијата **MoReq** може да се применува за процена на постоечките електронски деловоднички системи како

⁶³⁹ Tomislav Čepulić, **MoReq i uredsko poslovanje**, Hrvatski državni arhiv, Zagreb, <http://dzs.ffzg.hr/text/moreq%20i%20uredsko%20poslovanje.htm>

⁶⁴⁰ Списи кои содржат и електронски записи и записи на хартија.

подготвителен материјал за воведување на нови такви системи, како помош за програмерите во развојот на апликациите и како материјал за обука на академските установи и курсевите за вработените во архивите.

Главната цел на барањата дадени во оваа спецификација е да овозможат веродостојност, трајност и достапност на записите, истовремено и заштита од неовластен пристап, промена и уништување.

Структура на спецификацијата

Спецификацијата се состои од 13 глави и 7 анекси. **Главите** се обележани со една цифра (*пр. 1 Вовед*), а **целинките** со две цифри (*пр. 1.1 Историјат*). **Индивидуалните барања** се обележуваат на ист начин со три цифри (*пр. 3.2.4*). Вкупно има повеќе од **300 функционални барања**, од кои 70 % се **задолжителни**. Осум глави се посветени на **функционалните барања**, т.е. оние кои се однесуваат на *основните функции на ERMS*, една глава на **нефункционалните**, а една на **барањата за метаподатоците**.

Функционалните барања се делат на **задолжителни**, чиј текст вообичаено почнува со “**ESVS мора...**” и **пожелни**, кои го содржат текстот “**ESVS би требало...**”. Покрај **функционалните барања**, спецификацијата **MoReq** особено ја истакнува важноста на задоволување на **нефункционалните барања** внатре во *електронскиот систем за управување со записи*. **Нефункционални барања** се оние чие исполнување или неисполнување не влијае на важните функции на системот, туку најчесто на размената на податоци меѓу системот и неговите корисници.

Едно од тие барања е на *пр. системот мора да биде достапен на корисниците најмалку секој работен ден во текот на работното време на установата*. Ваквиот тип на барања мора установата сама да ги одреди и затоа во спецификацијата се наведени само примери.

Првата глава т.е. **Воведниот дел** (*Introduction*) е поделен во девет **целини**.⁶⁴¹ На почетокот е даден краток историјат за настанокот на оваа спецификација, потоа за смислата и целта што оваа спецификација би можела да ја постигне. Понатаму поместена е дефиниција за тоа што претставува **ERMS**; дадено е објаснување за употребата односно намената на оваа спецификација, во кои институции може да се применува и нејзините ограничувања. Се потенцира употребата на оваа спецификација, како за записите на хартија така и за записите во електронска форма. Објаснет е начинот на кој се претставени барањата во самата спецификација и како треба да се разберат за што полесно да се имплементираат или изостават. Секое *барање* е прикажано во стандардизиран формат. *Барањата* се прикажани во форма на таблица со едно барање во линија:

Ref.	Requirement
13.1.1	The ERMS must provide...

Број	Барање
13.1.1	ERMS мора да обезбеди...

Функционалните барања во оваа спецификација се поделени на **задолжителни** и **пожелни**, што значи дека:

- зборот **мора** означува дека *барањето* треба да се смета за потребно во поголемиот дел од изведувањето на **ERMS**.
- зборот **би требало** означува дека *барањето* се смета за пожелно во поголемиот дел од изведувањето на **ERMS**.

Втората глава - Преглед на барања на ERMS (*Overview of ERMS Requirements*). Се состои од три **целини**. Во овој дел се дадени дефиниции на некои клучни поими со прецизно значење и претставен е дијаграм на ентитет-однос кој го прикажува моделот на кој се темели спецификацијата.

⁶⁴¹ MoReq - Model Requirements for the Management of Electronic Records, MoReq-specification, CECA-SEE-CEEA, Bruhelles-Luhemburg, 2001,1-5; или

Cornwell Consultants in Management and IT, **Electronic Document and Records Management (EDR)**, <http://cornwell.co.uk/edrm/moreq.asp#>

документ	Document
електронски документ	Electronic document
електронски спис	Electronic file
ЕСВС	ERMS
метаподатоци	Metadata
прифаќање	Capture
класа	Class
класификација	classification
класификациски план	classification scheme
волумен	Volume
запис	Record

Средниот дел на спецификацијата, од третата до шестата глава, содржи барања за електронскиот систем за управување со записи.

Третата глава претставува **класификациона шема** (*Classification Scheme*), која е составена од четири **целини**, *центар на секој ERMS* и го одредува начинот на кој електронските записи ќе бидат организирани во електронските списи, како и односите меѓу списите. Наведени се *барањата* за воспоставување на **класификациона шема**, *барања* кои се однесуваат на класите, списите и волуменот и на крај барања поврзани со одржувањето на истиот. *Првата група на функционални барања ја сочинуваат оние кои се однесуваат на одделни нивоа на електронскиот систем за управување со записи: класификационен систем, класи, списи и волумен на списите.*⁶⁴²

Четвртата глава – **контрола и безбедност** (*Controls and Security*), е составена од шест **целини** и ги обединува *барањата* за широк распон на контрола која се однесува на безбедноста на записите. Институциите мора да бидат во состојба да контролираат кому му се дозволува пристап до записите и под кои околности, бидејќи има записи кои се од доверлив карактер. Тогаш се јавува потреба да се примени ограничување на

⁶⁴² MoReq - Model Requirements for the Management of Electronic Records, MoReq-specification, CECA-SEE-CEEA, Bruhelles-Luhemburg, 2001,16-21;

пристапот за надворешна употреба и се создаде посебна верзија на списи во која одделни податоци (најчесто имиња и адреси) ќе бидат шифрирани т.е. нечитливи. Наведени се *барања* во кои секој пристап до записите неопходно ќе биде да биде забележан во контролната трага за да се обезбеди доказна сила и да се помогне во обновата на податоците. Постојат *барања* за безбедноста на записите кои вклучуваат и можност за заштита на записите од откажување на системот за изработка на заштитни копии, како и можност за обнова на записите од заштитните копии. Едно од важните *барања* е обезбедување на контрола на автентичноста на записите.⁶⁴³

Во петтата глава – **чување и складирање** (*Retention and Disposal*), составена од три **целини**, прикажани се *барања* кои се однесуваат на *пописите со рокови за чување кои одредуваат колку долго ERMS ќе ги чува записите и на кој начин тие може да се стават на располагање за други лица.*⁶⁴⁴

Шестата глава – прифаќање на записи (*Capturing Records*), составена од четири **целини**, се однесува на *барања* за вклучувањето на записите во **ERMS**. Во овој дел има *барања* за стандардните постапки за прифаќање, за масовно внесување на записи од други системи и *барања* кои се однесуваат на посебните видови документи и *барања* за управување со електронска пошта.⁶⁴⁵

Во седмата глава - **сигнирање** (*Referencing*) дадени се *барања* кои се однесуваат на **сигнатурите на ентитетите на ERMS** (класи, списи, волумени, записи). Сигнатурите мора да бидат еднозначни за секое појавување на секој ентитет. Еднозначноста треба да се однесува или на целиот **ERMS** или на релевантно хиерархиско ниво.⁶⁴⁶

⁶⁴³ MoReq - Model Requirements for the Management of Electronic Records, MoReq-specification, CECA-SEE-CEEA, Bruhelles-Luhemburg, 2001,21-30;

⁶⁴⁴ Ibidem., 31-38;

⁶⁴⁵ Ibid., 39-46;

⁶⁴⁶ Ibid.,

Во **осмата глава – пребарување, вчитување и интерпретација** (*Searching, Retrieval and Rendering*) има четири **целини**. Пристапот до списите и записите, како и прегледувањето на записите бара прилагодлив и широк спектар на функции за пребарување, пронаоѓање и прикажување кои треба да ги задоволат *барањата* на разните видови корисници.

Деветтата глава - администраторските функции (*Administrative Functions*) се состои од три **целини**. ERMS исто така мора да му обезбеди можност на администраторот да поддржува настани како што се промена на бројот на корисници, зголемени *барања* за сместување, опоравување од грешки и надзор над истите во системот. Во овој дел дадени се *барања* за управување со параметрите на системот, изработка на безбедносни копии.

Десетата глава – други функционалности (*Other Functionality*) содржи осум целини во кои има барања кои може да бидат релевантни за функционалноста тесно поврзана со електронското списоводство. Тоа вклучува барања за управување со физички записи во ERMS, работниот процес, електронските потписи и други механизми за потврда на автентичноста.

Единаесеттата глава – нефункционални барања (*Non-Functional Requirements*), е компонирана од седум **целини**. Некои од нив се општи за многу видови на IT системи.

Дванаесеттата глава – барања за метаподатоци (*Metadata Requirements*), е составена од 11 **целини**, се однесува на *метаподатоците* кои во себе носат индексни и други податоци како што се информации за ограничен пристап и сл. Одредувањето на елементите на метаподатоците кои ќе се бележат е клучно за зачувување на податоците во контекстот.

Тринаесеттата глава - референтен модел (*Reference Model*), составен од три **целини**, во кои се дадени дефиниции за *клучните поими* користени во MoReq., модел *ентитет-однос* и наративен опис на *дијаграмот ентитет-однос* во MoReq. Има и седум **анекси** во кои се

прикажани сите спецификации кои се консултирани при изработката на спецификацијата, краток историјат, преклопувања со други *модел*.

3.7. *Planets Проект*

Planets Проектот⁶⁴⁷ стартуваше на **1 јуни 2006 година**. Оваа веб страница ја прави достапна документацијата на проектот и резултатите од напредувањето на **Planets**, така што истите можат да се споделат со библиотеките, архивите и заедниците за дигитална заштита. **Planets** ќе достави одржлива рамка за да се овозможи долгорочно чување на дигиталните содржини, зголемувајќи ја способноста на **Европа** да обезбеди траен пристап до своите дигитални информации.

Planets ќе достави:

- Сервиси за **подготовка на заштита** што им овозможува на организациите да ја дефинираат, оценуваат и извршуваат заштитата;
- Методологија, алатки и услуги за **карактеризација** на дигиталните предмети;
- Иновативни решенија за **алатки за заштита**, кои ќе ги трансформираат и поддржи застарените дигитални средства;
- **Интероперабилна рамка** за хомогено интегрирање на алатки и услуги во дистрибутивната сервисна мрежа;
- Тест-рамка која ќе обезбеди конзистентна и кохерентна база за објективно оценување на различни протоколи, алатки, услуги и целосна подготовка за заштита;
- Детална програма која ќе му овозможи на продавачот прифаќање и ефикасна обука за корисниците.⁶⁴⁸

⁶⁴⁷ **Planets – Preservation and Long-term Access through Networked Services** (Заштита и траен пристап низ мрежните служби).

⁶⁴⁸ **About Planets, Objectives**, <http://www.planets.arts.gla.ac.uk/>

Planets конзорциумот ги спојува *Европските национални библиотеки, архиви, истражувачки институции и водечки ИТ компании*. Тука се вклучени **Британската библиотека, Државната и универзитетска библиотека на Данска и Националните библиотеки на Холандија, Австрија и Данска, како и Националниот Архив на Холандија, Велика Британија и Швајцарија.**⁶⁴⁹

Проектот ќе им овозможи на организациите да го подобрат донесувањето одлуки за долгорочната заштита, да обезбедат долгорочен пристап до сопствените вредни дигитални содржини и да ги контролираат трошоците за заштита преку зголемена автоматизација и инфраструктура.

Планети, заштита и долгорочен пристап преку мрежните сервиси, претставува четиригодишен проект кофинансиран од **Европската унија** во рамките на *Шестата рамковна програма* за решавање на клучните дигитални предизвици за зачувување.

Од 9 до 11 февруари 2010 година во *Британското Компјутерско здружение* во Лондон, **В.Британија, ќе се одржи четвртата од сериите на тридневна обука “Дигитална заштита - начин на Planets” (Digital Preservation – The Planets Way)**. Обуката ќе ја испита потребата за заштита на дигиталната содржина, акцијата што треба да се преземе и достигнувањето на **Planets** при решавањето на овие прашања.

Planets веќе објави голем број **алатки за заштита** кои може слободно да се користат и/или преземат, и до средината на **2010 година** ќе биде достапна *Рамката за заштита и комплет од алатки и сервиси за заштита.*⁶⁵⁰

⁶⁴⁹ **Préservation and long-term Access via NETworked Services, Keeping digital information alive for the future, September 2009, Planets Brochure,**

http://www.planets-project.eu/docs/comms/PLANETS_BROCHURE.pdf

⁶⁵⁰ **Digital Preservation – The Planets Way, <http://www.planets-project.eu/events/london-2010/>**

ЧЕТВРТА ГЛАВА

АРХИВИТЕ И АРХИВСКИТЕ ЗАПИСИ ВО ДОКУМЕНТИТЕ НА ЕВРОПСКАТА УНИЈА

4.1. DLM Форум

Советот на ЕУ се заинтересира за организација на еден мултидисциплинарен форум во рамките на ЕУ за проблематиката на управување, чување, конзервација и реставрација на машинско-читливи податоци, кој ќе го објаснам во наредната глава од мојата дисертација.

Европската комисија го формираше Форумот, врз основа на заклучоците од *Извештајот* именуван како **Архивите во Европската унија** (*Archives in the European Union*, исто така, познат и како '*Black Book*'), создаден од група големи европски експерти. Архивите беа почетна точка и иницијатори за создавање на Европски **DLM Forum**. Работни јазици на **DLM Forum**-от се: англиски, француски и германски.

* Првиот **DLM Forum** се одржа во *Брисел*, во декември 1996 година. Од тогаш овој форум се одржува на секои три години. Оваа конференција била во организација на ЕК во тесна соработка со земјите членки на ЕУ и учествуваа повеќе од 300 експерти и раководители од јавната администрација, архивските служби, од областа на индустријата и истражувањата. Основната цел на **DLM Forum**-от во 1996 година била да се истражи што се случува во Европа и на тој начин да се иницира поголема соработка меѓу државите членки на ЕУ и ЕК во *Брисел*. На овој форум било побарано да се воспостават функционални барања за електронски документи и управување со записи во јавниот и приватниот сектор. Главна тема била *животниот циклус на*

електронските документи и записи. Кратенката **DLM** на оваа конференција била интерпретирана како “*Données Lisibles par Machine*” (машинско-читливи податоци).

* Вториот **DLM Forum** се одржа исто така во *Брисел*, во **октомври 1999 година** со наслов “**Европските граѓани и електронските информации: меморија на информатичкото општество**” (*European citizens and electronic information: the memory of the Information Society*). На овој форум учествувале преку 400 експерти за електронски документи и управување со записи, како и корисници од цела Европа, Северна Америка и Кина. Овој форум бил уште еден важен чекор напред кон вистинска мултидисциплинарна соработка на национално, европско и интернационално ниво во областа на електронските документи, управувањето со архивите и дигитално архивирање како релативно нов пазар. **DLM Forum’99** направи понатамошен прогрес во развојот на Модуларната Европска програма за обука на администратори, архивисти и други информатички експерти во електронското и традиционалното управување со записи позната како **Европската програма за обука во електронско управување со записи за администратори и архивисти** (*European Training Programme in Electronic Records Management for administrators and archivists E-TERM*). Оваа иницијатива била преземена во соработка со државите членки – посебно со **Холандија, Велика Британија, Германија, Финска, Шведска, Италија и Португалија**. Причината била да се добие подобра дефиницијата за ‘улогата и профилот на модерниот архивист во информатичкото општество’. Токму на овој форум била потенцирана идејата за создавање на **MoReq** и неговата понатамошна имплементација.

* Третиот **DLM Forum** се одржал во *Барселона*, во **мај 2002 година** за време на претседателството на *Шпанија со ЕУ*. Тогаш кратенката **DLM**

била сменета во **Управување со животниот циклус на документите** (*Document Lifecycle Management*) и со тоа доби ново значење.⁶⁵¹

* Четвртиот **DLM Forum**⁶⁵² се одржа во *Будимпешта*, Унгарија, од **5 до 7 октомври 2005 година** во рамките на поднасловот: “**Електронските записи како поддршка за е-Владата и дигиталните архиви**”. Овој форум се состоеше од пленарни седници и паралелни општи и специјализирани сесии. Учесниците биле: корисници од сите сектори, од канцелариско работење и информации, и ИТ експерти.

Во програмата биле следните теми:

- управување во организации со електронска работна околина и барања за јавен пристап до информациите;
- стандарди за трансфер и заштита на дигитални информации како доказ и историски записи;
- предизвиците од промените со управувањето преку постигнување на распространета побарувачка од страна на корисниците и реализација на бенефициите.

Целта на **DLM Forum**-от е да се претстават, дискутираат и развијат најдобрите искуства и решенија. За оваа цел, презентациите и дискусиите ќе бидат фокусирани на решенијата, докажаните практични апликации и тековните проекти. Корисниците ќе имаат можност да разговараат за сопствените искуства и потреби со претставниците од **ICT** индустријата како што **DLM Forum**-от ќе вклучува изложба на водечки набавувачи на **системи за управување со електронски документи, записи и содржини** на компании. Изложбата ќе им овозможи на учесниците да ги видите најновите технологии достапни за практично и ефикасно прифаќање, управување, доставување и заштита на електронските информации.⁶⁵³

⁶⁵¹ **MoReq2 Model Requirements for the management of electronic records**,
<http://www.moreq2.eu/moreq2>

⁶⁵² **DLM FORUM, IVth triennial conference Budapest, October 2005, Electronic Records Supporting e-Government and Digital Archives**,
http://www.dlmforum.eu/index.php?option=com_jotloader&view=categories&cid=30_80bc2eca720309c99c2a6b28a9400179&Itemid=106&lang=en

⁶⁵³ **Programme for IVth triennial conference Budapest, October 2005**,

* Петтиот **DLM Forum**⁶⁵⁴ се одржал во Тулуз, Франција, од 10 до 12 декември 2008 година, под покровителство на Француското претседателство со Европската унија. Форумот бил заеднички организиран од страна на Архивот на Франција (дел од Министерството за Француска култура и комуникации) и Здружението на Француски Архивисти.

DLM Forum-от бил на тема “Информации и Управувањето со електронските записи во Европа: Достигнувања и нови Директиви” (*Information and Electronic Records Management in Europe: Achievements and New Directions*).

Оваа нова конференција претставувала еден вид можност да се посвети внимание на *Европските достигнувања и новите насоки во доменот на дигиталните записи и архивското работење*.

Уште од неговото формирање во 1996 година, **DLM Forum**-от ја негуваше соработката меѓу *јавната администрација, управителите со истражувања, записи и информации и ИСТ индустријата*. Успешно го разви партнерството здружувајќи ги организациите од сите сектори што имаат интерес во *електронските записи и архивското работење*. Во **Препораката на Советот од ноември 2005 година** за поблиска соработка

http://www.dlmforum.eu/index.php?option=com_jotloader&view=categories&cid=30_80bc2eca720309c99c2a6b28a9400179&Itemid=106&lang=en

⁶⁵⁴ **DLM FORUM**, Vth triennial conference Toulouse, December 2008, Information and Electronic Records Management in Europe: Achievements and New Directions,

http://www.dlmforum.eu/index.php?option=com_jotloader&view=categories&cid=8_583f98fed12c1ea580097ba50b84244c&Itemid=75&lang=en

меѓу архивите во ЕУ побара ажурирање и проширување на **MoReq** како една од петте приоритетни мерки за соработка меѓу архивите во Европа.⁶⁵⁵

Овој настан, исто така, вклучувала и презентација на новата спецификација **Модел на барања за управување со електронски записи, MoReq2**, објавена во **февруари 2008 година** како надградба на претходната спецификација, под надзор на **DLM Forum**-от и **Европската комисија**.⁶⁵⁶

Исто така биле истакнати и други **активности и проекти во земјите членки на ЕУ**, како што се:

4.1.1 Документи на DLM форумот:

*Насоки за користење на електронските информации: како се постанува со машинско читливи податоци и електронски документи*⁶⁵⁷

Овој документ е еден од главните документи на **DLM Forum**-от и кој со тек на време бил изменет и дополнет. Овој мултидисциплинарен документ создаден како резултат на заедничка работа на повеќе експерти, има за цел да помогне во дефинирањето на краткотрајните концепти потребни за решавање на актуелните проблеми кои се однесуваат на *управувањето и заштитата на електронските записи*.

Насоките содржат богат извор на информации кои ќе им бидат од голема помош не само на експертите, туку и на корисниците. Наменети се за широка употреба, како за оние кои имаат мало познавање од

⁶⁵⁵ **Achievements and New Directions, Conclusions of the DLM Forum Conference 2008 in Toulouse adopted by the conference participants,**

http://www.dlmforum.eu/index.php?option=com_jotloader&view=categories&cid=8_583f98fcd12c1ea580097ba50b84244c&Itemid=75&lang=en

⁶⁵⁶ **Programme for Vth triennial conference Toulouse, December 2008,**

http://www.dlmforum.eu/index.php?option=com_jotloader&view=categories&cid=8_583f98fcd12c1ea580097ba50b84244c&Itemid=75&lang=en

⁶⁵⁷ **Guidelines on best practices for using electronic information How to deal with machine-readable data and electronic documents, European Communities, 1997, 5-7.,**

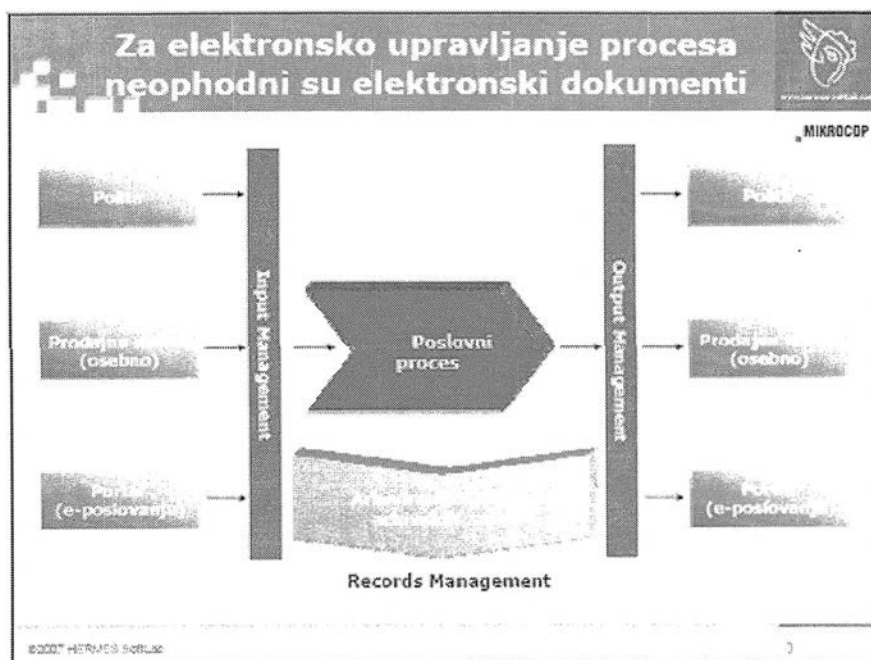
<http://dlmforum.typepad.com/gdlines.pdf>

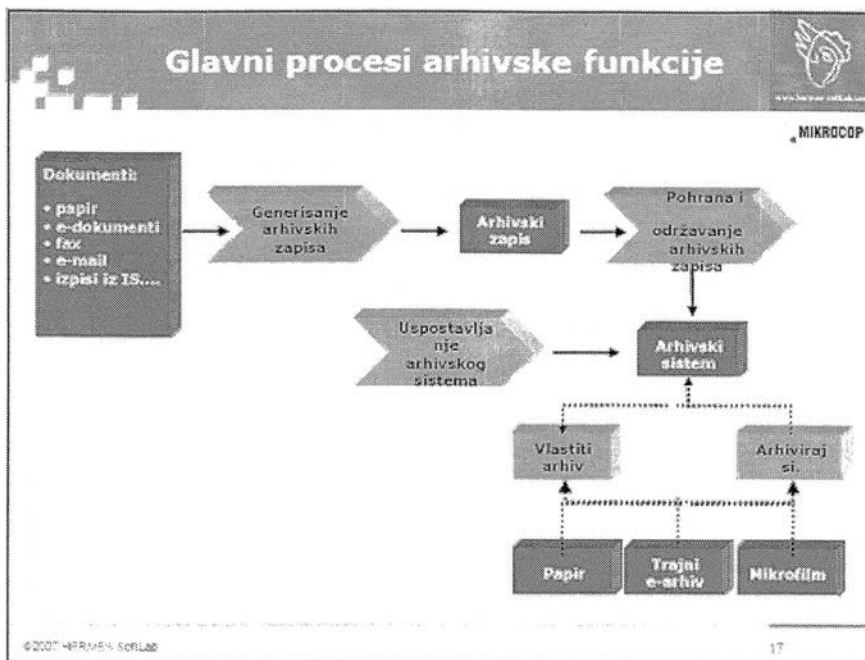
управувањето со електронските записи, така и за вработените во архивите, јавната администрација, индустријата, истражувачките центри во земјите членки на ЕУ.

Документот не дава целосни или конечни одговори на секое прашање, но, нуди најдобри постапки и совети кои би им биле од голема помош на организациите да воспостават сопствена стратегија во однос на електронските информации. Нивната цел не е претставување на единствен европски пристап кон проблемот, во спротивно нивната намера е да соберат разни искуства од националните, регионалните или европските организации.

Во *Насоките* користена е терминологија, во која се дадени дефиниции за новите електронски термини кои се употребуваат во архивистиката.

Овој документ може да се употребува заедно со *Водичот за управување со електронска граѓа на МАС*.

4.2. Извештаи на ЕУ

4.2.1. “Black Book”

За запознавањето на состојбите во архивската служба и за подобро усогласување на интересите на земјите членки на ЕУ во таа област во 1994 година, кога ЕУ имаше само 12 членки, Генералниот секретаријат на ЕК издаде посебна препорака – публикација со наслов **Архивите во Европската унија, Извештај на група експерти за соработка на архивите** (*Archives in the European Union, Report of the Groupe of Experts on the Coordination of Archives*) позната уште и како **Black Book** (Црна книга).⁶⁵⁸ Во неа се објасни подрачјата од областа на архивистиката во кои може да се реализира координација и соработка. Имено, во **Black Book** едно поглавје е посебно посветено на управувањето и чувањето на дигиталните архиви и разменување на архивски информации преку компјутерско поврзување, нешто што било актуелно на тогашниот степен на развојот на

⁶⁵⁸ Natalija Glažar, Sodelovanje arhivskih služb v Evropski uniji, Arhivi, (Ljubljana 2003), br. 2, 259-260.

информатичката технологија, односно во почетокот на **90-те години на XX век**.⁶⁵⁹

4.2.2 Резолуцијата на Советот од 6 мај 2003 за архивите во државите членки

Европската унија и посебно **Советот на Европа** покажа големо ангажирање во текот на **2003 година** за донесување на декларации, резолуции и препораки за заштита на *културното наследство* во државите членки, но, и во другите земји. Меѓу нив беше и **Резолуцијата на Советот од 6 мај 2003 за архивите во државите членки** (*Council Resolution of 6 May 2003 on archives in the Member States*). Во истата е акцентирана важноста на архивите за разбирањето на историјата и културата на *Европа* и за демократското функционирање на општеството пред проширувањето на **Европската Унија** кое требало да се случи наредната (2004) година.

Самата **Резолуција** е значаен акт, дури и основа за понатамошната соработка во архивскиот сектор во **ЕУ**. Таа е опширна и ги содржи сите основи за соработка во различни подрачја од архивистиката. Во исто време експерти од областа на архивистиката, ја сметаат за подлога за издавање на *нов извештај за состојбата во доменот на архивистиката во ЕУ* и за соработката меѓу државите членки, како нова варијанта на публикацијата издадена во 1994 г. , претходно спомената како **Black Book**.⁶⁶⁰

Во **Резолуцијата** се дадени **насоките за структурата на новиот Извештај** кој треба да биде готов во **2005 година**. За исполнување на оваа цел била избрана група од експерти и специјалисти од државите членки на **ЕУ** и од **ЕУ институциите**. Во **Резолуцијата на Советот од 6 мај 2003 година** била акцентирана потребата од понатамошен развој на информациите и апликациите на комуникациската технологија и решенијата од областа на архивистиката.

⁶⁵⁹ Natalija Glažar, Sodelovanje arhivskih služb v Evropski uniji, Arhivi, (Ljubljana 2003), br. 2, 259-260

⁶⁶⁰ N. Glažar, Sodelovanje arhivskih služb v Evropski uniji, 259-260.

4.2.3. Извештајот за архивите во проширена Европска унија од 2005 година

Како резултат на бројните документи и препораки што ги носеа органите на ЕУ почнувајќи од почетокот на 80-те години, како и други кои произлегоа од ангажирањето на мултидисциплинарните форуми, во **2003 година** биле исполнети сите претпоставки за подготвување на нов документ – Извештај за тогашните состојби во областа на архивите и насоките и перпективите за понатамошна соработка во период кога ЕУ се прошируваше со нови членки.

*Извештајот за архивите во проширена Европска унија*⁶⁶¹ бил изработен на иницијатива на **Европската комисија** од страна на една *Национална експертска група од земјите членки и ЕУ - организации* и прифатен во **Советот на Европа во февруари 2005 година**. Тој претставува цврста основа за понатамошен развој на **архивите во Европа**. Содржи предлози за практичните активности и упатства за зголемување на соработката на *Европско ниво во доменот на архивистиката*.

Извештајот предлага да се создаде официјална **Европска архивска група**⁶⁶² вклучувајќи ги и **државите членки и институции на ЕУ**, која ќе се фокусира на промоцијата и имплементацијата на конкретните активности означени во *Извештајот*, особено на **пет основни акции** кои се спомнуваат во продолжение.

1. Мерки за заштита на архивите во *Европа* од природни катастрофи, особено од поплави кои се честа појава во последниот период во *Европа*; создавање на Модел Акционен план за превенција; истражување на можности за поставување на специјализирани централни лаборатории за прекугранични итни случаи; воспоставување на ЕУ програма за реставрација на оштетени документи и архиви; стандарди за изградба на соодветни архивски згради.
2. Засилување на Европската интердисциплинарна соработка во однос на електронските документи и архиви, особено прашања кои се однесуваат на автентичноста, трајната заштита и достапноста; Обнова, преработка и

⁶⁶¹ **Report on Archives in the enlarged European Union, European Commission**, http://www.arhiv.gov.si/fileadmin/arhiv.gov.si/pageuploads/zakonodaja/EN-Report_on_Archives.pdf

⁶⁶² **European Commission, Archival policy, European Archives Group**, http://ec.europa.eu/transparency/archival_policy/eur_arch_group/basis_en.htm

проширување на постоечките барања за создавање на системи за електронски документи (записи) како што е **MoReq** за поквалитетна администрација во јавниот сектор. Ова е од големо значење за сите држави членки на **ЕУ**, а особено за новите членки. Засилување на **DLM** мрежата.

3. Создавање и одржување на интернет портал за документи и архиви во *Европа* со цел да се обезбеди полесен и прекуграничен пристап до овие единствени информации од значење за граѓаните на **Европската унија**.
4. Мониторинг на **Европската унија** и националното законодавство во релација со управувањето и пристапот до документите и архивите во 'ран стадиум'; изработка на инвентар за постоечката архивска и сродна легислатива во рамки на проширената ЕУ.
5. Испитување и подобрување на мерките против кражби на архивски материјали.

Во спомената *Национална експертска група* за архивите влегле 50 претставници од 25 земји членки и **ЕУ** институции од тогашните 15 земји членки и 10 земји пристапнички (кандидатки) за да ја истражат ситуацијата со јавните архиви во *Европа* и истата да поднесе извештај до *Советот на ЕУ*, кој ќе содржи и *Насоки* за идна поголема соработка на архивите на Европско ниво.

● *Структура на Извештајот*

Извештајот е композиран од **осум** глави, со поголем број тематско-проблемски целини.

* **Првата глава** има четири целини обележани од **1-а до 1-d**. Тие ја опишуваат **организацијата на архивскиот сектор во Европа**: архивите и Европските институции; јавните архивски служби во 25 држави-членки; меѓусебните односи и соработката меѓу архивските сервиси и јавната администрација; приватните архиви.

* **Втората глава** има седум целини обележани од **2-а до 2-g**. Тие се однесуваат на **институционалните, техничките и професионалните аспекти за пристап до архивите**. Посебен акцент е ставен на значајната национална и **ЕУ** легислатива; помошните средства и архивскиот опис; **online** пристапот и новите алатки за пребарување; поставување интернет портал до документите и архивите во *Европа* и соработка со Европските

мрежни проекти во овој домен; стандарди за читалните; вреднување, селекција и други аспекти од канцелариското и архивското работење.

* **Третата глава** има четири целини обележани од **3-а до 3-d** и се однесуваат на **специфичната улога на архивистот во XXI век**, како чувар на споменот на општеството и дарителот на автентични архивски информации за јавноста со цел да се зајакне демократијата, одговорноста и доброто управување. Се однесува на идните барања за обука од архивистика и можното признавање на архивските дипломи низ цела *Европа*, овозможувајќи им на архивистите да ја исполнат својата улога во XXI век.

* **Четвртата глава** има три целини обележани од **4-а до 4-с**. Во неа се посветува посебно внимание на **мерките за спречување од оштетување на архивите во Европа од природни и други катастрофи**; чување и реставрација на документите и архивите; стандарди и спецификации за архивските згради на национално и Европско ниво.

* **Петтата глава** има две целини обележани од **5-а до 5-b**. Во неа се третираат бројни прашања и аспекти кои се актуелни поради големото проширување на **ЕУ** и се укажува на потребата од широка интердисциплинарна соработка за зачувување на автентичноста и обезбедување на трајна заштита на електронските документи и архиви и особено на промоцијата на активностите **DLM Forum**-от и развојот на **DLM** мрежата.⁶⁶³

* **Шестата глава** се однесува на можностите и проекциите за понатамошна **интеграција во Извештајот со други сродни активности од архивски домен** на Европско ниво, особено во **е-Европа** и Лисабонската стратегија; **Акционите планови за е-Европа** и проектите за дигитализација на архивите и други.

⁶⁶³ **Report on Archives in the enlarged European Union, European Commission**, http://www.arhiv.gov.si/fileadmin/arhiv.gov.si/pageuploads/zakonodaja/EN-Report_on_Archives.pdf

***Седмата глава** особено внимание посветува на **аудио-визуелните архиви** кои стануваат сè поважни во контекст на новите мултимедијални апликации на национално и Европско ниво, продолжение на *Резолуцијата на Советот од 24 ноември 2003 година* (Службен весник на Европската заедница С 295/5 од 5.12.2003).⁶⁶⁴

* **Осмата глава** содржи **четири** анекси: 1) Список на Национални Експерти и претставници на **ЕУ** институциите и органите кои придонеле во изработката на *Извештајот*; 2) Други соработници и експерти кои помогнале да се развие *Извештајот*; 3) Список на предложените конкретни активности и идни насоки: зголемена архивска соработка во *Европа*; 4) Список на акроними и кратенки.

4.3. Препораки и регулативи на ЕУ

4.3.1 Препорака R(2000) за европската политика за достапност на архивската граѓа

Препораката R(2000) за европската политика за достапност на архивската граѓа, донесена на **13 јуни 2000 година** исто така од *Одборот на министри на Советот на Европа*, ја истакнува потребата од соработка во областа на културата.⁶⁶⁵ Во исто време сведочи дека архивската граѓа е битен и незаменлив дел од културата и поради тоа што го обезбедува човековото паметење и поради тоа е од заеднички интерес на земјите на **ЕУ** да ја заштитат како културното наследство. Таа соработка и грижа на земјите на **ЕУ** е мотивирана и од зголемениот интерес на јавноста за историјата, како и поради желбата и интересот на историчарите да го проучуваат минатото, а кое се одвива во време на големи промени во *Европа* и сложеноста на **прашањето за отворање на архивите**. Токму затоа во оваа *Препорака* се истакнува потребата од изградување на

⁶⁶⁴ Official Journal of the European Communities C 295/5 од 5.12.2003, http://ec.europa.eu/transparency/archival_policy/docs/arch/reportarchives.pdf

⁶⁶⁵ *Zaštita osobnih podataka i dostupnost informacija*, 39-51.

европска политика за достапност до архивската граѓа базиранана заеднички начела во согласност на демократските вредности.⁶⁶⁶

4.3.2 Регулатива (ЕС) No 1049/2001 на Европскиот парламент и Советот од 30 мај 2001 година за јавен пристап до документите на Европскиот парламент, Советот и Комисијата⁶⁶⁷

Согласно Договорот за основање на ЕЗ и на предлог на Европската комисија, Европскиот парламент и Советот на Европската унија ја усвоија оваа Регулатива. Целта на оваа Регулатива е:

- да ги дефинира принципите, условите и ограничувањата врз основа на јавен или приватен интерес со кои се регулира правото на пристап до документите на Европскиот парламент, Советот и Комисијата (ЕУ институциите) предвидени во член 255 од Договорот за ЕЗ, за да се обезбеди што е можно поголем пристап до документите;
- да воспостават правила со кои ќе обезбедат најлесна примена на ова право и;
- да се промовира добра административна пракса за пристап до документите.

Оваа Регулатива му овозможува на секој граѓанин на Унијата, и на секое физичко или правно лице кое престојува или има регистрирано претставништво во држава-членка, да има право на пристап до документите на ЕУ институциите, што е предмет на принципите, условите и ограничувањата предвидени во оваа Регулатива. ЕУ Институциите може да одобрат пристап до документите и на лицата кои не живеат во држава-членка, согласно она што е предвидено во оваа Регулатива. Регулативата се применува на сите документи во една

⁶⁶⁶ Лекић, Б., op., cit, 215.

⁶⁶⁷ Official Journal of the European Communities, Regulation (EC) No 1049/2001 of the European Parliament and of the Council of 30 May 2001 regarding public access to European Parliament, Council and Commission documents,

http://www.europarl.europa.eu/RegData/PDF/r1049_en.pdf

институција, односно на готови документи или добиени од неа и со кои располага, во сите области на работата на **Европската унија**.

Документите ќе бидат достапни за јавноста или преку писмено барање или директно во електронска форма или преку регистар. Во Регулативата се дадени и дефиниции за одредени поими.

Осетливите документи се документи кои потекнуваат од **институциите** или на агенциите основани од нив, од државите-членки, трети земји или меѓународни организации, класифицирани како “ДРЖАВНА ТАЈНА”, “тајна” или “CONFIDENTIEL” во согласност со правилата **институцијата**, која ги штити суштинските интереси на ЕУ или на една или повеќе од нејзините држави-членки во областите опфатени со **членот 4(1)(а)**, особено јавната безбедност, одбраната и воените прашања.

Институцијата која ќе реши да одбие пристап до осетливите документи ќе мора да даде образложение за својата одлука, на начин кој нема да им штети на интересите заштитени во **членот 4** од *Препораката*.

Комисијата и **Советот** го известуваат **Европскиот парламент** за осетливите документи во согласност со спогодбата меѓу **институциите**.

За да се исполнат правата на граѓаните според оваа *Регулатива*, секоја институција ќе обезбеди јавен пристап до регистар на документи. Пристапот до регистарот треба да се обезбеди во електронска форма. Референците до документите ќе се внесуваат во регистарот.

Секоја **институција** ќе ги преземе потребните мерки за да ја информира јавноста за правата што ги ужива според оваа *Регулатива*. Државите-членки ќе соработуваат со **институциите** во обезбедување информации за граѓаните.

Институциите ќе развиваат добра административна пракса, со цел да се олесни остварувањето на правото на пристап загарантирано со оваа *Регулатива*.

Секоја **институција** ќе објавува *годишен извештај* за претходната година, вклучувајќи го и бројот на случаи во кои институцијата одбива да го обезбеди пристапот до документите, причините за ваквите одбивања и бројот на осетливите документи кои не се евидентирани во регистрот.

4.3.3 Препорака REC (2002) 2

Во текот на **2001 година** *Одборот на министри на Советот на ЕУ* посветил повеќе внимание и подготви *нацрт-проект за достапност до службените документи* во земјите на **ЕУ**, кој бил прифатен како **Препорака REC (2002)2** на **21 февруари 2002 година** од страна на *Одборот на министрите на Советот на ЕУ*.⁶⁶⁸ Во неа најмногу внимание се посветува на начинот на користењето на службените податоци од страна на граѓаните, со оглед на тоа што *транспарентноста на јавната управа и спремноста за пристап до информациите од јавен интерес* е карактеристика на секое демократско и плуралистичко општество.

Земајќи во предвид дека широкиот пристап до официјалните документи, врз основа на рамноправност и во согласност со јасните правила:

- им овозможува на граѓаните да имаат соодветен став, за да формираат критичко мислење за општеството во кое тие живеат, за органите кои управуваат со него и поттик за јавноста да учествува во прашањата кои се од општ интерес;
- ја поттикнува успешноста и ефективноста на администрацијата и помага да го задржат својот интегритет преку избегнување на ризикот од корупција;
- придонесува за афирмирање на легитимитетот на администрацијата како јавни сервиси, како и за зајакнување на јавната доверба во државните органи.

⁶⁶⁸ *Preporočilo Sveta Evrope gleda dostopa do uradnih dokumentov*, Arhivi, letnik 26 (Ljubljana 2003), št. 2 299- 302.

Оваа *Препорака* се однесува само на официјалните документи кои се чуваат од страна на јавните органи. Сепак, државите-членки треба да испитаат, во согласност со нивното национално право и пракса, до кој степен принципите од оваа *Препорака* би можеле да бидат применети за информациите кои се чуваат во законодавните и судските органи.

Државите-членки треба да го гарантираат правото на сите да имаат пристап, на барање, до официјалните документи кои се наоѓаат во јавните власти. Овој принцип треба да се применува без дискриминација по кој било основ.

Државите-членки може да го ограничат правото на пристап до официјалните документи. Ограничувањата би требало да се одредуваат согласно законот, задолжителни за едно демократско општество и се пропорционални со целта на заштита: национална безбедност, одбрана и меѓународни односи; јавна безбедност; спречување, истражување и гонење на криминални активности; приватност и други легитимни приватни интереси итн.⁶⁶⁹

4.3.4 Препорака за приоритетните акции за поголема соработка во доменот на архивите во Европа⁶⁷⁰

По објавувањето на споментатиот опширен *Извештај*, Советот на Европа на **14 ноември 2005 година** усвои и објави една пократка *Препорака за приоритетните активности за поголема соработка на подрачјето на архивите во Европа*.

Во неа откако се прави краток осврт на повеќето *резолуции* и *препораки* на ЕУ органите посветени на бројни аспекти на развојот и состојбите на

⁶⁶⁹ Access to official documents, Recommendation Rec (2002)2 of the Committee of Ministers and explanatory memorandum, Council of Europe, 2002.

⁶⁷⁰ Official Journal of the European Union, Council Recommendation of 14 November 2005 on priority actions to increase cooperation in the field of archives in Europe (2005/835/EC), Brussels, 2005,

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:312:0055:0056:EN:PDF>

архивистиката во државите членки на ЕУ, се презентираат следните приоритетни задачи:

А. Европската архивска група⁶⁷¹ треба да обезбеди соработка и координација на генералните работи што се однесуваат на архивската документација и надополнување на работата истакната во *Извештајот за архивите во проширена Европска унија од февруари 2005 година* и особено приоритетните мерки кои се однесуваат на точката **В** од оваа *Препорака*. **Европската архивска група** секогаш кога е потребно да соработува со други релевантни Европски мрежи, на пр. како што се *Националната репрезентативна група за дигитализација* и *Европското биро за библиотекарство, информации и документација* (EBLIDA).

В. Следните пет приоритетни мерки во областа на архивите:

1. заштита и превенција од оштетување на архивите во *Европа*:

- *Препораката на Советот* повикува за развој на Модел Акционен план од страна на **Европската архивска група** за промовирање на мерките за превенција од оштетување на документите и архивската документација во објаснувањето на природните катастрофи и други несреќи;

- промоција на отворените акции на **Унијата** за заштита и реставрација на оштетените документи од страна на **Европската архивска група**;

- воспоставување и промовирање на стандарди и спецификации за создавање нови предлози изработени врз основа на претпоставки за архивската документација.

2. Зајакнување на **Европската интердисциплинарна соработка за електронските документи и архивската документација** за понатамошно развивање, вклучувајќи го Работниот план за култура во рамките на *Советот*, особено што се однесува на координација на дигитализацијата:

- *Препораката* бара ажурирање и проширување на тековните барања за формирање системи за електронско управување со документи и архиви, како што е **MoReq**, кој промовира подобра јавна администрација, и преку продолжување на организација на **DLM Forum**-от за електронските документи и архивските записи;

⁶⁷¹ **Европската Архивска Група** била основана на почетокот на 2006 година и се состои од експерти од сите 27 земји-членки на **Европската унија** како и од пет Европски институции споменати во **Членот 7(1)** од *Договорот за ЕЗ*.

зголемување на соработката во заштитата на автентичноста, трајна заштита и достапност на електронските документи и архивските записи,;

3. Воспоставувањето и одржувањето на интернет порталот за документи и архиви во Европа:

- обезбедувањето на **интернет портал** кој би давал полесен и меѓународен пристап до документите и архивите во државите – членки на **ЕУ** и **ЕУ** институциите преку националните архивски служби на државите–членки и архивските служби на институциите во **Унијата**. Овој интернет портал би можел да биде во сопственост на еден од компјутерските сервери на **ЕУ** или на националните архивски служби во државите-членки.

4. Промовирање на најдоброто искуство во поглед на националното и Европското право за управување и пристап до документите и архивите, националните архивски служби на државите–членки и архивските служби во институциите на Унијата:

- проверка на новата нацрт легислатива од доменот на архивистиката што треба да се донесе во било која од државите-членки, со помош на утврдувањето на најдобрите искуства особено што се однесува на барањето за управување и пристап до документите и архивите;

- поврзаните податоци за архивската легислатива и други сродни закони на национално и општествено ниво и овозможувањето на консултации со воспоставувањето на *база на податоци* како би се охрабрила дисеминацијата на легислативата. Таа *база на податоци* може да биде прифатена или на еден од компјутерските сервери на **ЕУ** или на националните архивски служби на било која држава–членка. Препорачливо е да се земе во предвид работата преземена во рамките на **Европскиот проект за правни податоци (European legal data project)**⁶⁷², промовиран од Европската филијала на **МАС, EURBICA**, како што е презентирано во *Извештајот за архивите во проширена ЕУ*.

5. Прифаќање на мерките за заштита од кражба на архивските документи:

- развојот на Акциониот план и општи водичи од националните архивски служби на државите–членки кои ќе дозволат размена на

⁶⁷² Работната група која требало да ја развие правната *база на податоци* за архивите во Европа е предводена од Дирекцијата на Архивите на Франција во соработка со Европската бранша на **МАС (EURBICA)**.

информации и најдобри искуства во борбата против кражбите на архивските записи и да овозможи надомест на украдените документи.

С. Државите-членки и институциите во **Унијата** треба заедно да ја промовираат имплементацијата на приоритетните мерки идентификувани во *Извештајот за архивите во проширена ЕУ од февруари 2005 година* препорачани во точката **В** од оваа *Препорака*. Во процесот на имплементацијата на приоритетните мерки треба да се земе во предвид работата на групите поставени во рамките на **ЕВНА**, значајни во однос на соработката во областа на безбедноста и конзервацијата на архивските материјали и поставувајќи ги на Европскиот информативен пристапен портал. Прифаќањето на *препораките* и имплементацијата на овие мерки не имплицира обврска на нови буџетни ресурси од **ЕУ** или од државите-членки. Каде ќе биде во можност, а во согласност со релевантните процедури, **ЕУ** ќе настојува во рамките на постоечката програма да ги поддржува проектите за имплементација на овие мерки.

Д. Во последните три години по објавувањето на оваа *Препорака*, **Европската архивска група** да го презентира *Прогрес Извештајот* за имплементацијата на приоритетните мерки кои се однесуваат на точката **В**.⁶⁷³

Всушност тоа е кратка *Препорака* изведена од опширниот *Извештај за архивите во проширена ЕУ*, која се препорачува како Акционен план за архивите во **ЕУ** и во земјите на **Унијата** во наредните три години, за да може да се воспостави координација и соработка во време на интензивна примена на информатичката технологија, настанувањето на големо количество на електронски записи, управувањето со нив, чувањето и архивирањето, односно реализирање на **DLM-управување со животниот циклус на документот**.

4.3.5. Краток преглед на Прогрес Извештајот за Советот за имплементација на Препораката на Советот 2005/835/ЕС од 14 ноември 2005 за Приоритетните акции за поголема соработка во доменот на архивите во Европа презентирани од страна на Европската архивска група

⁶⁷³ Official Journal of the European Union, Council Recommendation of 14 November 2005 on priority actions to increase cooperation in the field of archives in Europe (2005/835/EC), Brussels, 2005,

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:312:0055:0056:EN:PDF>

Советот ги признава предизвиците со кои се соочуваат **архивите** во пресрет на проширувањето на **Унијата** со десет нови држави-членки. *Советот* повика за проценка на состојбата на **јавните архиви во ЕУ**, особено водејќи сметка за можностите за проширување, и побара од **Комисијата** да достави *Извештај* во кој ќе се наведат **можностите за подобрена координација и соработка**.

Како одговор на *Резолуцијата на Советот, Извештајот за архивите во проширената Европска унија*, подготвен од група на експерти од земјите-членки, бил доставен до *Советот* од страна на **Комисијата во февруари 2005 година**.⁶⁷⁴ *Извештајот* содржи и анализа за ситуацијата на **архивите во Европската унија** и голем број на предложени активности и идни насоки за зголемена соработка меѓу архивите на Европско ниво.

Прогрес Извештајот побаран од *Советот* беше усвоен од страна на **Европската Архивска Група** на состанокот од **6 јуни 2008 година**. ЕАГ смета дека *Извештајот* треба да ги вклучува не само резултатите од спроведувањето на *Препораката на Советот*, но исто така треба да изнесе и некои од новите предизвиците што претстојат за **архивите**.

Европската Архивска Група се состанува еднаш на секое тромесечие за да дискутира околу напредокот постигнат во имплементирањето на *Препораката на Советот* и да обезбеди совети и општи насоки за исполнувањето на пет приоритетни акции. ЕАГ се обиде да работи заедно со *музеите и библиотеките* за да се согледа проблемот кој е заеднички за сите три сектори.

Резултатите од **првата приоритетна мерка**: по објавувањето на *Препораката на Советот 2005/835/ЕС од 14 ноември 2005*, била формирана три-националната работна група за заштита и спречување од

⁶⁷⁴ Communication from the Commission, Summary of the Progress Report to the Council on the implementation of Council Recommendation 2005/835/EC of 14 November 2005 on priority actions to increase cooperation in the field of archives in Europe presented by the European Archives Group, Brussels, 1.8.2008, COM(2008) 500 final,

<http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=COM:2008:0500:FIN:EN:PDF>

оштетување на архивите, со која претседава **Германскиот Федерален Архив**. Работната група се фокусира на најбитните проблеми наведени во *Препораката*, односно **спречување на катастрофи**. Во **2008 година** таа има постигнато напредок во регионалната соработка помеѓу **Република Чешка, Полска и Германија** особено во нејзините планови да се воспостави *интернет сервис за информации* за употреба во случај на катастрофи. Ова треба да вклучува детални информации за спречувањето на катастрофите и за справување со истите.

Што се однесува на Европската интердисциплинарна соработка т.е. **втората приоритетна акција**, во согласност со *Препораката на Советот*, **DLM Форумот** ќе продолжи да организира големи конференции за електронските документи и архиви. Петтата Конференцијата на **DLM Форум** се одржа во Тулуз, Франција, од 10-12 декември 2008 година и се фокусираше на успехите и новите насоки за информации и управување со записи во Европа.

Во исполнувањето на **третата приоритетна акција** проектот ќе го поддржи и поттикне прифаќањето на транс-националните стандарди со цел да се гарантира интероперабилност со различни архивски портали поставени на национално и институционално ниво. Проектната група, предводена од **Генералната Поддирекција на Шпанскиот Државен Архив**, има изградено силна мрежа на архивски институции и има интензивни контакти со други институции за културно наследство (библиотеки, музеи). Архивскиот портал ќе биде поврзан со **EUROPEANA** и се очекува дека договорот ќе биде потпишан со **Комисијата** за да се финансира проектот од *eContentPlus* програмата.

Што се однесува до исполнувањето на **четвртата приоритетна акција**, во овој *Прогрес Извештај* презентира се развојот на правната база на податоци, поддржана од **Европската комисија** и финансирана од **IDABC програмата** во рамки на **ЕУ**. Правната база на податоци во јуни била претставена пред **Комисијата**. Содржината ќе биде обезбедена од страна на државите членки и *Европските институции во текот на*

втората половина на 2008 година. Базата на податоци ќе бидат одржувана од страна на државите-членки и хостирана од страна на МАС.

Петата приоритетна акција - Работната група ја исполни својата задача. Во **јуни 2007 година** го претстави извештајот пред **ЕАГ** за кражба во архивите врз основа на студијата спроведена во речиси 200 архиви низ *Европа*. Истражувањето овозможи да се има преглед за природата и степенот на кражбите во архивите. Врз основа на *Извештајот*, работната група се обиде да обезбеди совети и препораки. Групата разви “Принципи и практични насоки” за спречување на кражба во архивите, кои ќе послужат како алатка за заедничките архивски институции. Истите биле претставени пред **ЕАГ** во **јуни 2008 година**. Работната група има подготвено *нацрт-декларација* за спречување на кражби во архивите и борбата против нелегалната трговија, за нејзино усвојување од страна на **Директорите на Националните архиви во 27-те земји-членки**. Оваа Декларација била презентирана на семинар, одржан во *Roubaix*, за време на **Француското претседателство со ЕУ во ноември 2008 година**.

ЕАГ предлага да се стимулираат и поттикнуваат дискусии за ова прашање со цел да се искористи целокупната потенцијална вредност на Архивите за општеството воопшто, а особено за јавната администрација. **ЕАГ** подетално ќе поднесе извештај за ова прашање во **2010 година**.

Прогрес Извештајот предлага основање на *Европска мрежа на експертиза* за обезбедување на Архивите и експертите во Европа преку:

- поддршка во имплементацијата на различни проекти како дел од тековните приоритети или оние што допрва треба да бидат дефинирани;
- поддршка и информации во однос на другите области на стручност споменати во *Извештајот*.

Во текот на изминатите неколку години, голем број на професионални и општествени промени укажуваа на потребата да се развие категорија на високо ниво на професионални менаџери во областа на канцелариското и архивското работење, кои би можеле да се стремат

кон успешна кариера и заземање на стратешки позиции. Целта е да се создаде во **Европската унија** нова генерација на архивисти кои не само што ќе поседуваат солидно познавање за главните прашања и предизвици со кои се соочува професијата, но, кои исто така, се способни за дефинирање на стратегии за управување и може да комуницираат на многу повисоко ниво. Овој предлог може да биде форма на **Европски центар за усовршување** која ќе ги собере архивистите на иднината и на тој начин понатаму ќе развие и Европска експертиза.

Соработката меѓу архивите на земјите-членки се подобри од усвојувањето на **Препораката на Советот од крајот на 2005 година**. Како и во минатото, тоа е еволутивен процес, врз основа на заеднички интереси и амбиции и признавање дека соработката треба и може да биде заемно корисна. Врз оваа основа, соработка помеѓу архивите во *Европа* е изненадувачки успешна во текот на последните две децении.

ЕАГ ќе продолжи да ги следи и да обезбедува насоки за спроведување на приоритетните активности утврдени во **Препораката на Советот од 14 ноември 2005**, како и новите мерки кои произлегле од овие акции. **ЕАГ** повеќе ќе соработува со другите релевантни сектори и мрежи со цел да се постигне максимална меѓусебна корист на скалата на ефикасно управување, сместување, чување и пребарување на информациите од јавниот сектор, како и поефикасен и полесен пристап до архивската содржина и сервисите за *Европските граѓани*. **Европската комисија** ќе продолжи да ја поддржува работата на **Европската Архивска Група**.

ЗАКЛУЧОК

Архивистиката како наука и дејност навлегува во еден мошне динамичен период на истражување и збогатување на сознанијата од теоретско- методолошки аспект. Од друга страна тоа претпоставува и нивна апликација во практиката, т.е. во архивската служба и архивското работење, со цел задоволување на барањата и потребите на: современиот начин на создавање на документите во јавната администрација, организацијата и забрзување на комуникацијата во сите домени на производството, современата електронска комуникација и примената на информатичката технологија во размената на знаењата. Паралелно со архивистиката и, речиси, заедно со неа се развива и документаристиката и тие според новата класификација веќе заедно се вбројуваат во една научна област.

Во услови на интензивни интегративни процеси на знаења на глобално ниво во ерата на информатичкото општество во Светот се зголемува и улогата на информациските науки: архивистиката, музеологијата и библиотекарството, извонредно значајни за зачувувањето и презентирањето на културното богатство како цивилизациска придобивка на луѓето од различни епохи. Како резултат на тие околности трите спомената области и во науката и во практиката се среќаваат заедно во: проекти за откривање, чување и презентација на културното богатство; донесување на програмски документи, организирање на изложби, заеднички програми за студии на високото образование; практичната примена на постапки и стандарди; и слично.

Европските интегративни процеси, кои започнаа во годините по Втората светска војна во далечната 1951 година, кога 6 европски земји го потпишаа *Договорот за создавање на Европската заедница* за јаглен и челик, беа продолжени со *Римскиот договор* за основање на Европска економска заедница во 1957 година. Во последните две децении со реорганизацијата и проширувањето на Европската унија, особено по потпишувањето на *Договорот во Масстрихт* во 1992 година, тие

интеграции добија статус на, речиси, единствена европската алтернатива за иднината на државите и општествата на Европскиот континент. За остварување на истите се одвива еден забрзан процес на воспоставување на заеднички политики, стандарди и алатки за успешно функционирање на ЕУ во сите домени на работата на институциите во земјите членки, но и во Унијата како политичка заедница.

Во рамките на тие заеднички политики за интегрирано европско општество и заштита на европското културно наследство се најдоа и националните архиви на членките на ЕУ, како и организацијата и управувањето со документите кои настануваат во заедничките институции на ЕУ, кои, пак, ја покажаа потребата од основање на институционални архиви за чување и заштитиување на документите, односно создавање на архив на ЕУ.

Со оглед на тоа што овие промени се случуваат едновременно со зголемената примена на електронските и информатичките технологии во размената на производи и знаења, се бараат нови компатибилни, на барањата на информатичкото општество, програми и стандарди во управувањето со архивските записи. а во функција на побрзо и поефикасно информирање и задоволување на потребите на заинтересираните лица за добивање на информации за одреден документ, односно историски запис, било како доказно сведоштво, или како извор во научноистражувачката работа од доменот на повеќе научни области.

Како резултат на задоволување на потребите на овие современи барања во рамките на ЕУ во соработка со архивските сервиси и архивистите од нејзините членки, но и во соработка со специјалисти од областа на информатиката се реализираат повеќе заеднички, билатерални и мултилатерални проекти и се донесуваат документи (извештаи, резолуции, препораки и други, кои се однесуваат на чувањето, заштитата, презентацијата, дигитализацијата на архивски записи направени на различен материјал, односно носач на информацијата: традиционални записи на хартија (до колку ги има и на пергамент), електронски записи и дигитални записи.

Секоја држава членка на Европската унија има свои посебни развојни етапи во настанувањето и организацијата на архивите како специјализирани установи и во изградувањето и развојот на архивската дејност.

Истражувањата за овој докторски труд ги потврдија претпоставките дека врз организацијата и управувањето на архивските записи во челнките на ЕУ влијаеле и влијаат многу фактори: количеството на документи и други сведоштва зачувани како историски записи во земјата и во архивите (државни, национални, покраински, специјализирани по институции, лични, семејни и други); грижата на државата и општеството за нив; традицијата за чување на тоа богатство од минатото; односот кон сопствената историја и историјата на другите цивилизации: финансиските средства кои се одделуваат за нивно сместување, чување, заштита и презентација пред јавноста; грижата за соодветен едуциран кадар специјалисти: архивисти, историчари, филолози, правници; успешното менаџирање со сите архиви, доколку се централизирани, или на друг начин таму каде што се децентрализирани, прифаќање; развивање и примена на современите електронски, информатички и комуникациски системи во организацијата на архивите и управувањето со архивските записи и други.

При пристапувањето кон истражување на состојбите во областа на архивистиката во земјите на ЕУ, најчесто се тргнува од претпоставката дека поголемите држави и оние кои играле голема улога како империи и со организирани државни институции и канцлarii за создавање и грижа на документите, би требало да имаа и најдобро организирани архивски сервиси и служби и значајно место во заедничките проекти на ЕУ, кои се однесуваат на оваа област и при подготвувањето на заедничките документи и стандарди. Тоа се потврдува мошне јасно на примерот на улогата на Велика Британија, Франција, Данска, Финска, Холандија и др. Но, истражувањата покажаа дека и држави кои во минатото немале така силни, независни и долготрајни државни организации, или биле дел од други држави или биле завладеани територии, успеале да направат извонредно успешни национални и државни архивски сервиси и со својата

организација, современите политики за презентација на архивското богатство, со примената на електронската и информатичката технологија и со нивното учество во заедничките проекти на ЕУ, но и преку Меѓународниот архивски совет, како професионална меѓународна организација на архивите и архивистите, се вбројуваат во мошне успешните држави во оваа област. Меѓу тие држави се Словенија, Чешката република, Естонија и др.

Заслужува да се истакне и сознанието дека во повеќе држави членки на ЕУ се попприсутно станува истражувањето во областа на генеологијата како една од значјаните помошни историски науки, но која се повеќе добива статус на самостојна наука. Токму затоа во архивите во повеќе членки на ЕУ се прават напори да се дигитализираат и ставаат на располагање на истражувачите: матичните книги, демографските статистики, имињата на фамилиите и личните имиња и тн.

Сознанијата од компаративното истражување на овие прашања во сите 27 членки на ЕУ, се покажаа извонредно корисни за понатамошните истражувања и осознавање на интензитетот со кој се вршат промените во европската интеграција и усогласување на управувањето со архивските записи во сите членки на ЕУ но и во земјите кои не се нејзини членки.

Што се однесува до заедничките напори на ЕУ како заедница, која води грижа за чувањето и презентацијата на документите, како дел од заедничкото европско културно наследство, коишто се создаваат во нејзините институции, резултатите на истражувањето покажаа дека таа грижа се одвива преку *Европското биро на библиотеки, информативни и документациони асоцијации (EBLIDA)*, преку повеќе програми како *Програма за културно наследство Култура2000*, *Програмата MEDIA*, која ја поддржува *Европската аудиовизуелна индустрија*, *Програмата за Информатичко-технолошко општество* и др.

Од истражувањето и презентирањето на споредбените анализи и добиените сознанија содржани во докторскиот труд се потврдува гледиштето дека взаемната соработка и искуство на членките во ЕУ во

областа на архивистиката придонесуваат за нејзино унапредување. Имено, сето тоа што се прави во државите членки на ЕУ на полето на унапредувањето на архивистиката како наука и дејност се рефлектира и во придонесот на секоја членка во оваа област во заедницата, односно во ЕУ. Од друга страна, пак, ЕУ како заедница помага да се осмисли и организира заедничката соработка и да се донесуваат и реализираат актуелни проекти, да се подготват заеднички анализи, извештаи, стандарди и др.

Значајно место имаат специјализираните архиви во самата ЕУ, односно архивските сервиси на ЕУ институциите: Архивскиот сервис на Европскиот парламент, Архивскиот сервис на Советот на Европската унија, Историскиот архив на Европската унија, Историскиот архивски совет на Европската комисија и други комисии, групи и сл..

Сознанијата кои се добиваат за управувањето, пак, со архивските записи низ проектите на ЕУ, кое се одвива преку Европскиот визуелен архив, филмското наследство, фотографиите, Pulman Calimera проектот и MoReq моделот на барања, овозможуваат да се искористат извонредните искуства при имплементирањето на истите во архивската дејност во сите земји кои настојуваат да станат дел од европските интегративни процеси, меѓу кои е и нашата земја. Во системот на изградувањето на заеднички стандарди и препораки во областа на архивистиката, и како наука и како дејност и служба, посебно внимание предизвикуваат **DLM Forum**-от кој е посветен на управувањето со животниот циклус на документите, потоа бројните извештаи на ЕУ кои се однесуваат на управувањето со архивските записи, од кои посебно внимание заслужува опширниот *Извештај за архивите во проширена Европска унија од 2005 година*, како и повеќето препораки на ЕУ, направени во последните десетина години.

Од истражувањето и анализата на состојбите во ЕУ по однос на грижата за статусот на архивистиката и документаристиката, произлегува заклучокот дека ЕУ прави големи напори, вложува многу материјални средства, знаења и умеења да подготви и имплементира бројни и значајни проекти и документи кои ја прават подготвена да ги зачува

традиционалните архивски записи, но и да создава, заштитува и чува електронски записи, кои како резултат на брзата примена на информатичката технологија и комуникологија секој ден стануваат се побројни.

Сето тоа се прави за да се зачува културното наследство (во кое влегува и архивската документација) но и архивските документи како сведоштво за минатото, минатите дејства на луѓето, народите, нациите, верските заедници и државите, односно за цивилизациите.

БИБЛИОГРАФИЈА

1. Vjekoslav Avrić, *Informacijske tehnologije i društvo*, Zbornik Težakovi dani, Izdavač Zavod za informacijske studije, Odsjek za informacijske znanosti, Filozofskog fakulteta, Zagreb 2002, 14.
2. Даниел Босаерет, Крстов Демке, Коен Номден, Роберт Полет, *Јавните сервиси во Европските петнаесет*. Развој и нови трендови, Македонска консалтинг агенција, Превод од англиски Мирјана Апостолова, Издвач на оригиналот: European Institute of Public Administration, Maastricht 2002.
3. Пламка Бошњакова, *Електронните документи в архивната теорија и практика*, Архивеи преглед, Софија 2005/ 3-4 .
4. Билјана Ванковска, *Институциите на Европската унија*, Универзитет „Св. Кирил и Методиј“, Скопје 2008.
5. Natalija Glažar, *Sodelovanje arhivskih služb v Evropski uniji*, Arhivi, (Ljubljana 2003), br. 2.
6. Luciana Duranti, *Arhivski zapisi-Teorija I praksa*, Zagreb, Hrvatski drzavni arhiv, 2000.
7. Vladimir Žumer, *Arhiviranje zapisov, Priročnik za ravnanje z dokumentarnim in arhivskim gradivom.*, Ljubljana 2001.
8. *И сонцето е звезда, Македонија во ЕУ*, трето дополнето издание, Секретаријат за европски прашања, Скопје 2006.
9. Оливер Илиев и Славица Николовска, *Компјутеризација на архивите*, Сп., Историја, XLI, (Скопје2005), 1-2, 134-136.
10. *Како работи Европската унија*, Европска заедница, Скопје 2003.
11. Христо Каргалов, *Европската интеграција низ економската перспектива*, Скопје 2005.
12. Питер Клејтон, Г.Е.Горман, *Управување со изворите на информациите во библиотеките, Управување со фондовите во теорија и пракса*, превод, Маргарита Неновска, Немпрес , Скопје 2009.
13. Josip Kolanović, *Autonomija arhivske službe*, Arhivski vjesnik, god. 42 (Zagreb 1999).
14. Богдан Лекиќ, *Архивистика*, Завод за уџбенике, Београд, 2006.

15. *Музејни Архиви*, Вовед, Второ издание, Организација на Американските архивисти, Сектор на Музејните Архиви, Уредник Дебода Вит, Поинтер, Скопје 2009.
16. Jelka Melik, *Nove poti Arhivistike v 21 stoletju*, ARHIVI, Letnik 31, [t. 1, Ljubljana 2008.
17. Karl Natek , Marjeta Natek, *Države Svijeta*, Mozaik Knjiga, Zagreb 2003
18. Novak, *Informacijska tehnologija na arhivi*, Maribor 2000.
19. Петкова Стевка, *Увод в Архивознанието*, Универзитетско издаделство „Св. Св. Кирил и Методиј, Велко Търново, 1999, 62-70.
20. Маргарита Пешевска, *Меѓународните односи по Втората светска војна*, Менора, Скопје 1999.
21. Даринка Петреска, Виолета Ачкоска, *Осознавање на историјата*, Универзитет Св. Кирил и Методиј, Филозофски факултет Скопје, Скопје 2007.
22. *Речник на термини: Европската Унија и претпристапната помош*, Секретаријат за евроски прашања. Влада на Република Македонија, Скопје 2007 .
23. Добринка Тасковска, *Сонцето станува ѕвезда, Македонија и Европската унија*, Универзитет „Св Кирил и Методиј“, Скопје 2004.
24. *Управување со Музеј*, Практичен прирачник, Издавачки центар ТРИ, 2009.
25. Паскал Фонтејн, *Европа во 10 лекции*, трето издание, (на македонски јазик го издаде Информативниот центар на Делегацијата на Европската унија), Скопје 2000, 9-13. Европска унија), Скопје 2000.
26. Роберт Шуман, *За Европа, Скопје работи Европската унија....?*
27. Archive, <http://en.wikipedia.org/wiki/Archives>
28. Report on Archives in the enlarged European Union, http://www.arhiv.gov.si/fileadmin/arhiv.gov.si/pageuploads/zakonodaja/EN-Report_on_Archives.pdf
29. Council of Europe, <http://www.coe.int/>
30. The Austrian State Archives, <http://www.bka.gv.at/site/3863/default.aspx>
31. Welcome to the Austrian State Archives...
<http://www.oesta.gv.at/DesktopDefault.aspx?alias=oestaen&init>

32. Information on searching,
<http://www.archivinformationssystem.at/suchinfo.aspx>
33. Registration Open for 15th International Congress on Archives!,
<http://www.ica.org/en/node/625>
34. DLM Forum Past Member Meetings,
http://dlmforum.typepad.com/dlm_forum_meetings/
35. European Board of National Archivists (EBNA)
The National Archives, Helsinki, 9-10 November 2006,
<http://www.narc.fi/EBNA/minutes.html>
36. Meeting of the CITRA Bureau, <http://www.ica.org/en/2008/10/08/meeting-citra-bureau> :
37. State Archives in Belgium, http://arch.arch.be/index.php?lang=en_GB
38. Patrimoine et histoire des moulins en Hainaut. Inventaire descriptif,
http://www.hannonia.be/Moulins_en_Hainaut.html
39. ДЪРЖАВНА АГЕНЦИЈА "АРХИВИ",
<http://www.archives.government.bg/index.php?lang=bg&page=7>
40. Domesday Book,
http://encarta.msn.com/encyclopedia_761572734/Domesday_Book.html
41. About us, <http://www.nationalarchives.gov.uk/about/default.htm>
42. The National Archives Strategic Plan 2007 to 2008, The National Archives,
April 2007, <http://www.nationalarchives.gov.uk/documents/strategic-plan0708.pdf>
43. The National Archives,
http://en.wikipedia.org/wiki/Historical_Manuscripts_Commission
44. The National Digital Archive of Datasets (NDAD),
<http://www.ndad.nationalarchives.gov.uk/>
45. Living information, The vision of the National Archives, The National Archives,
July 2007., <http://www.nationalarchives.gov.uk/documents/living-information.pdf>
46. The National Archives Priority Action Plan,
<http://www.nationalarchives.gov.uk/documents/priority-action-plan.pdf>

47. Strategic Plan 2008-2009, The National Archives.,
<http://www.nationalarchives.gov.uk/documents/strategic-plan0809.pdf>
48. Preservation Eprints Services - Enabling long-term open access to materials in institutional repositories (IRs), <http://preserv.eprints.org/video-coverpage.html>
49. Истражување на значајните карактеристики на електронските записи.,
Mission, <http://www.significantproperties.org.uk/>
50. Willkommen beim Bundesarchiv, <http://www.bundesarchiv.de>
51. The Establishment of the Hauptkadettenanstalt (Cadets' Institute) in
Lichterfelde (1865-1881),
http://jensites.com/bbr/site/index.php?cat=ge&page=ge_01&lang=en
52. Bundesarchiv (Germany),
[http://de.wikipedia.org/wiki/Bundesarchiv_\(Deutschland\)](http://de.wikipedia.org/wiki/Bundesarchiv_(Deutschland))
53. Berlin Federal Archive (Bundesarchiv), Lichterfelde, Germany,
<http://www.designbuild-network.com/projects/berlin-archive/>
54. 3rd European Conference on EAD, EAC and METS, International Standards for
Digital Archives - Joint Meeting,
<http://www.bundesarchiv.de/instada/en/index.html?lang=en>
55. Програмата за Третата Европска конференција на EAD, EAC и METS,
Берлин, 24-26 април 2007 година,
<http://www.bundesarchiv.de/imperia/md/content/stab/36.pdf>
56. DLM Forum Berlin Meeting Presentations,
http://dmlforum.typepad.com/dlm/2007/05/dlm_forum_berli.html
57. European Board of National Archivists, XV Конференција во Берлин, 26-27
април 2007 година,
<http://www.bundesarchiv.de/aktuelles/begegnungen/00178/index.html>
58. Proceedings of the XV Conference, EBNA, 26-27 April 2007,
<http://www.bundesarchiv.de/imperia/md/content/stab/ebnaprot0407.pdf>
59. The General State Archives of Greece, http://gak.att.sch.gr/en/h_overview.html
60. Main Services,
<http://www.gak.gr/frontoffice/portal.asp?cpage=NODE&cnode=35&clang=1>
61. Activities, http://gak.att.sch.gr/en/h_overview.html

62. About the Danish State Archives, http://www.sa.dk/content/us/about_us
63. Danish National Archives,
http://en.wikipedia.org/wiki/Danish_National_Archives
64. Danish Arkivalieinformationssystem, <http://www.daisy.sa.dk/>
65. Parish registers and population censuses on the Internet,
<http://www.arkivalieronline.dk/English/default.aspx>
66. Како изгледа начинот на пребарување на индивидуални лица во Данската демографска база на податоци. Dansk Demografisk Database,
http://www.ddd.dda.dk/dddform_uk.asp
67. The National Archives of Estonia (Rahvusarhiiv), <http://www.ra.ee/?topic=25>
68. INSAR10, Archives in the New member states,
http://ec.europa.eu/transparency/archival_policy/docs/irsar/insar10_en.pdf
69. The National Archives of Estonia in 2003-2004,
http://www.ra.ee/file_storage/2/952
70. Institutional publications,
http://riigi.arhiiv.ee/index.php?lang=ing&content=Inglise2&parent_btn=menu_03
71. A brief history of the Estonian Historical Archives,
<http://www.eha.ee/english/history.htm>
72. The Estonian Historical Archives as an inexhaustible treasury of historical memory, <http://www.eha.ee/english/english.htm>
73. Estonian Film Archives, <http://www.filmi.arhiiv.ee/index.php?lang=eng>
74. What is the Archival Information System (AIS)?,
http://ais.ra.ee/static/misonais_en.html
75. Digital preservation in Estonian National Archives,
http://www.ra.ee/galahad/file_storage/2/949
76. Safeguarding European Photographic Images for Access,
<http://www.knaw.nl/ecpa/sepia/conference.html>
77. International Conference on the Baltic Archives Abroad, June 27-July 1, 2006, Tartu, Estonia, http://www.kirmus.ee/baltic_archives_abroad_2006/
78. The National Archives of Ireland, <http://www.nationalarchives.ie/>

79. L'amministrazione archivistica, <http://www.archivi.beniculturali.it>
80. State Archives of Cyprus,
http://www.mjpo.gov.cy/MJPO/MJPO.nsf/dmlstate_en/dmlstate_en?OpenDocument
81. Cyprus State Archives,
http://www.cyprusnet.com/content.php?article_id=2855&subject=standalone
82. State Archives of Latvia, Law "On Archives",
<http://www.arhivi.lv/index.php?&1168>
83. Latvian State Historical Archives, <http://www.arhivi.lv/index.php?&110>
84. Latvia State Archive of Audiovisual Documents,
<http://www.arhivi.lv/index.php?&1177>
85. State Archive of Personel Files, <http://www.arhivi.lv/index.php?&935>
86. The State Archives of Latvia, <http://www.lvarhivs.gov.lv/indexe.php?id=21>
87. Document exhibition "Republic of Latvia - 85",
<http://www.arhivi.lv/index.php?&1373>
88. About virtual exhibition, <http://www.lvarhivs.gov.lv/kalnins/indexe.php?id=1>
89. About the Exhibition, <http://www.itl.rtu.lv/LVA/dep1941/>
90. Deportation in Latvia on 14 June 1941, Virtual Exhibition,
<http://www.lvarhivs.gov.lv/dep1941/>
91. Lithuanian Central State Archive By Mr. Dalius Zizys,
<http://www.fiatifta.org/aboutfiat/members/archive/LCVA-lithuania.html>
92. Archives nationales de Luxembourg, <http://anlux.lu/index.php?page=les-archives-nationales>
93. National Archives of Malta, http://www.libraries-archives.gov.mt/nam/general_info.htm
94. The Head Office of the State Archives, <http://www.archiwa.gov.pl/?CIDA=179>
95. The vision of the National Digital Archives,
<http://www.beta.nac.gov.pl/en/vision>
96. Integrated Archive Information System ZoSIA,
http://www.beta.nac.gov.pl/en/zosia_eng
97. Departments of the National Archives,
<http://www.nacr.cz/english/departments.aspx>

98. Regional Archives of Czech Republic,
<http://www.czechfamilytree.com/regarchives.htm>
99. Spheres of activities of the National Archives,
http://www.nacr.cz/english/who_we_are.aspx
100. National Archives of Romania,
http://en.wikipedia.org/wiki/National_Archives_of_Romania
101. The National Archives of Romania, <http://www.arhive.lenationale.ro/?lan=1>
102. Slovak National Archives, <http://www.civil.gov.sk/SNARCHIV/uk.htm>
103. Slovak National Archives (SNA) - Department of Early Fonds and Collections,
<http://www.slovakia.culturalprofiles.net/?id=3561>
104. About The Archives of the Republic of Slovenia,
http://www.arhiv.gov.si/en/about_the_archives_of_the_republic_of_slovenia
105. Implementation of the Commission Recommendation on digitization and online accessibility of cultural material and digital preservation, Report by Slovenia, 2008,
http://www.ec.europa.eu/information_society/activities/digital_libraries/doc/recommendation/report_implem_submission290208/slovenia.pdf
106. Calimera Country Report, Slovenia, Information on Public Libraries, Local Museums and Archives,
http://www.calimera.org/Lists/Country%20files/Slovenia_Country_Report.pdf
107. Jure Volčjak, Digitising at the Archives of the Republic of Slovenia, 2008,
http://www.arhiv.gov.si/fileadmin/arhiv.gov.si/pageuploads/EU/EBNA_JVolcjak.pdf
108. Online queries in ARS database, <http://arsq.gov.si/Query/suchinfo.aspx>
108. Archival Association of Slovenia (AAS),
<http://www.culturalprofiles.net/slovenia/units/4910.html>
109. Provincial Archives, <http://www.narc.fi/Arkistolaitos/eng/provincial.htm>
110. International Evaluation of the National Archives Service of Finland, Ministry of Education, Finland, 2006,
http://www.minedu.fi/export/sites/default/OPM/Julkaisut/2006/liitteet/opm_12_opm05.pdf?lang=en

111. Strategy of the National Archives Service 2010,
<http://www.narc.fi/Arkistolaitos/eng/STRATEGY2010.pdf>
112. Archives nationales (France),
http://en.wikipedia.org/wiki/Archives_nationales_%28France%29
113. Archives nationales,
<http://www.archivesnationales.culture.gouv.fr/an/en/Index.html>
114. Archives nationales d'outre-mer,
<http://www.archivesnationales.culture.gouv.fr/caom/fr/index.html>
115. Archives nationales du monde du travail,
<http://www.archivesnationales.culture.gouv.fr/camt/>
116. Documents online,
<http://www.archivesnationales.culture.gouv.fr/chan/index.html>
117. Archives department of Seine Maritime,
http://en.wikipedia.org/wiki/Archives_d%C3%A9partementales_de_Seine-Maritime
118. The collection of the Nationaal Archief
<http://www.en.nationaalarchief.nl/collectie/over/>
119. Welcome to the National Archives and the regional state archives of Sweden,
<http://www.statensarkiv.se/Sve/Publikationer/Filer/Bochure-on-Swedish-National-Aechives.pdf>
120. Central Archives State, <http://www.archivi.beniculturali.it/ACS/chisiamo.html>
121. L'amministrazione archivistica, <http://www.archivi.beniculturali.it>
122. SIUSA,
http://siusa.archivi.beniculturali.it/documenti/SIUSA_Genesi_e_sviluppi_di_un_progetto.pdf
123. Cultural heritage, http://en.wikipedia.org/wiki/Cultural_heritage
124. Cultural heritage,
http://ec.europa.eu/culture/portal/activities/heritage/cultural_heritage_en.htm
125. Culture programme: a serious cultural investment,
http://ec.europa.eu/culture/our-programmes-and-actions/doc411_en.htm
126. Council Resolution of 26 June 2000 on the conservation and enhancement of European cinema heritage, <http://eur->

lex.europa.eu/smartapi/cgi/sga_doc?smartapi!celexapi!prod!CELEXnumdoc&lg=en
&numdoc=32000Y0711(01)&model=guichett

127. Education and training, http://ec.europa.eu/education/index_en.htm

128. Virtual exhibitions: The European Heritage Network,

http://www.european-heritage.net/sdx/herein/european_heritage_program/showcontent.xsp?id=2

129. Introduction, What is a thesaurus?,

<http://thesaurus.european-heritage.net/sdx/herein/thesaurus/introduction.xsp>

130. Virtual exhibitions,

http://www.european-heritage.net/sdx/herein/heritage_discovery/heritage_discovery.xsp

131. Creating a European Library Space TELEMA Telematics for Librarians Programmes 1990-1998, 1990-1998, <http://cordis.europa.eu/libraries/en/intro.html>

132. Research for policy support, <http://cordis.europa.eu/fp6/support.htm>

133. Welcome to the EBLIDA website, <http://www.eblida.org>

134. COMMUNIA project,

<http://www.eblida.org/index.php?page=projects#communia>

135. eContentplus - ICT-PSP,

http://ec.europa.eu/information_society/activities/econtentplus/index_en.htm

136. Conferenza COMMUNIA 2009 (Torino/Moncalieri, 28-30 giugno),

<http://nexa.polito.it/conferenza-communia-2009-torinomoncalieri-28-30-giugno>

137. ENTITLE, <http://www.entitlelll.eu/eng>

138. Europeana v1.0, <http://www.communia-project.eu/>

139. 17th EBLIDA Annual Council Meeting, <http://www.conference.bvoe.at/>

140. Draft EBLIDA Strategy 2007-2010,

http://www.eblida.org/uploads/6_Draft_Strategy2007-2010_Final_v2.pdf

142. International Council of Museums,

http://en.wikipedia.org/wiki/International_Council_of_Museums

143. The Archief en Museum voor het Vlaams Cultuurleven-AMVC,
<http://en.wikipedia.org/wiki/AMVC>
144. Natural History Museum,
http://en.wikipedia.org/wiki/Natural_History_Museum
145. Archives services of the EU institutions,
http://ec.europa.eu/dgs/secretariat_general/archives_services/index_en.htm
146. Introduction, The European Parliament,
<http://www.europarl.europa.eu/parliament/archive/staticDisplay.do?id=191&language=EN>
147. Council Archives,
<http://www.consilium.europa.eu/showPage.aspx?id=1325&lang=EN>
148. Arquivo Nacional Torre do Tombo, <http://antt.dgarq.gov.pt/>
149. What is CALIMERA?,
<http://www.calimera.org/staticpages/whatiscalimera.aspx>
150. CALIMERA Guidelines,
<http://www.calimera.org/Lists/Guidelines/Forms/default.aspx>
151. Calimera, Cultural Applications: Local Institutions Mediating electronic Resources, Final Report May 2005, European Commission
152. The initiative: 'Preparing for eContentplus', <http://www.econtentplus.net>
153. Cornwell Consultants in Management and IT, <http://cornwell.co.uk/moreq.stul>
154. MoReq - Model Requirements for the Management of Electronic Records, MoReq- specification, CECA-SEE-CEEA, Bruhelles-Luhemburg, 2001
155. Modèle d'exigences pour l'organisation de l'archivage électronique,
http://ec.europa.eu/transparency/archival_policy/moreq/index_fr.htm
156. Tomislav Čepulić, MoReq i uredsko poslovanje, Hrvatski državni arhiv, Zagreb, <http://dzs.ffzg.hr/text/moreq%20i%20uredsko%20poslovanje.htm>
157. Welcome to Planets, <http://www.planets.arts.gla.ac.uk/>
158. MoReq2 Model Requirements for the management of electronic records,
<http://www.moreq2.eu/documents/History%20of%20DLM%20Forum%20and%20MoReq.pdf>

159. Guidelines on best practices for using electronic information How to deal with machine-readable data and electronic documents, European Communities, 1997.
160. Report on Archives in the enlarged European Union, European Commission, http://www.arhiv.gov.si/fileadmin/arhiv.gov.si/pageuploads/zakonodaja/EN-Report_on_Archives.pdf
161. Official Journal of the European Communities C 295/5 od 5.12.2003, http://ec.europa.eu/transparency/archival_policy/docs/arch/reportarchives.pdf
162. Official Journal of the European Union, Council Recommendation of 14 November 2005 on priority actions to increase cooperation in the field of archives in Europe (2005/835/EC), Brussels, 2005, <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2005:312:0055:0056:EN:PDF>
163. Preporočilo Sveta Evrope gleda dostopa do uradnih dokumentov, Arhivi, letnik 26 (Ljubljana 2003). št. 2.
164. Scoping report for the development of the Model Requirements for the management of electronic records (MoReq 2), DLM Forum Working Group for the development of MoReq version 3, 2006.

СОДРЖИНА

ПРЕДГОВОР.....	2
ВОВЕД.....	5
ПРВА ГЛАВА	8
ИНСТИТУЦИИТЕ НА ЕУ И СТАТУСОТ НА АРХИВИТЕ ВО
ЗАЕДНИЦАТА И ВО НЕЈЗИНИТЕ ЧЛЕНКИ	8
<i>1.1 Настанување, развој и организација на ЕУ.....</i>	<i>8</i>
<i>1.1.2. Институции на Европската унија.....</i>	<i>13</i>
<i>1.1.3. Улогата на Советот на ЕУ и Одборот на министри во Советот
на ЕУ за координирање и подобрување на соработката во областа на
архивистиката во земјите членки</i>	<i>18</i>
<i>1.1.4. Статусот и ингеренциите на архивите во членките на ЕУ</i>	<i>19</i>
<i>1.2. Организација и дејност на архивите во земјите членки на
ЕУ.....</i>	<i>27</i>
<i>1. 2. 1. Архивите, организацијата и функционирањето
на архивската служба во Австрија</i>	<i>29</i>
<i>1.2.2. Организацијата на архивите и управување со архивските записи
во Белгија.....</i>	<i>43</i>
<i>1.2.3. Организацијата и дејноста на архивите во Бугарија.....</i>	<i>59</i>
<i>1.2.4. Организацијата и современите предизвици на архивите во
Велика Британија во ерата на информатичката технологија.....</i>	<i>73</i>

<i>1.2.5. Организација на архивите во Германија и управувањето со архивските записи.....</i>	<i>97</i>
<i>1.2. 6. Организација и улогата на архивите во Грција.....</i>	<i>114</i>
<i>1.2.7. Организацијата на архивот во Данска и управувањето со архивските записи.....</i>	<i>121</i>
<i>1.2.8. Организацијата на архивите и управување со архивските записи во Естонија.....</i>	<i>139</i>
<i>1.2. 9. Организација на архивската служба и управување со архивите во Ирска.....</i>	<i>156</i>
<i>1.2. 10. Организација и улога на архивите во Италија.....</i>	<i>163</i>
<i>1.2. 11. Организација на архивот на Кипар.....</i>	<i>170</i>
<i>1.2. 12. Архивите и управувањето со архивските записи во Летонија.....</i>	<i>173</i>
<i>1.2.13. Улогата на архивите во Литванија и управување со архивските записи.....</i>	<i>183</i>
<i>1.2. 14. Организацијата и функционирањето на архивот во Луксембург.....</i>	<i>190</i>
<i>1.2.15. Организацијата на архивот на Малта.....</i>	<i>194</i>
<i>1.2. 16. Организација на архивите и архивската дејност во Полска.....</i>	<i>199</i>
<i>1.2.17. Организацијата и улогата на архивите во Португалија.....</i>	<i>206</i>

<i>1.2.18. Организацијата на архивите и управувањето со архивските записи во Чешка</i>	<i>214</i>
<i>1.2.19. Организација на архивите и управувањето со архивските записи во Романија.....</i>	<i>228</i>
<i>1.2.20. Организација и функционирање на архивите во Република Словачка</i>	<i>236</i>
<i>1.2.21. Организацијата на архивите и управувањето со архивските записи во Република Словенија.....</i>	<i>242</i>
<i>1.2.22. Архивите и управувањето со архивските записи во Унгарија.....</i>	<i>256</i>
<i>1.2.23. Организација и управување со архивските записи во Финска.....</i>	<i>264</i>
<i>1.2.24. Архивите и управувањето со архивските записи во Франција</i>	<i>276</i>
<i>1.2.25. Статусот на архивите и управувањето со архивските записи во Холандија.....</i>	<i>284</i>
<i>1.2.26. Организацијата на архивите и управувањето со архивските записи во Шведска.....</i>	<i>291</i>
<i>1.2.27. Организација на архивите и управување со архивските записи во Шпанија.....</i>	<i>298</i>
ВТОРА ГЛАВА	
ГРИЖАТА НА ЕУ ЗА ЧУВАЊЕТО, ЗАШТИТАТА И	
ПРЕЗЕНТАЦИЈАТА НА КУЛТУРНОТО НАСЛЕДСТВО	304

<i>2.1. EBLIDA - Европско биро на библиотеки, информативни и документациони асоцијации.....</i>	<i>304</i>
<i>2.2. Музеите и грижата за културното наследство.....</i>	<i>325</i>
<i>2.3. Архивските Сервиси на ЕУ институциите.....</i>	<i>329</i>
<i>2.3.1. Архивскиот сервис на Европскиот Парламент.....</i>	<i>330</i>
<i>2.3.2. Архивскиот сервис на Советот на Европската унија.....</i>	<i>330</i>
<i>2.3.3. Историски архив на Европската унија.....</i>	<i>331</i>
<i>2.3.4. Историски архивски сервис на Европската комисија.....</i>	<i>333</i>
ТРЕТА ГЛАВА	
УПРАВУВАЊЕТО СО АРХИВСКИТЕ ЗАПИСИ НИЗ ПРОЕКТИТЕ НА ЕУ.....	335
<i>3.1. Европски визуелен архив (EVA).....</i>	<i>335</i>
<i>3.2. EUAN проект.....</i>	<i>345</i>
<i>3.3. MALVINE проект.....</i>	<i>347</i>

<i>3.4. Филмското наследство.....</i>	349
<i>3.5. PULMAN CALIMERA.....</i>	354
<i>3.6.</i>	
<i>MoReq.....</i>	363
<i>3.7. Planets проект.....</i>	370
ЧЕТВРТА ГЛАВА	
АРХИВИТЕ И АРХИВСКИТЕ ЗАПИСИ ВО ДОКУМЕНТИТЕ НА	
ЕВРОПСКАТА УНИЈА.....	
<i>4.1. DLM Форум</i>	372
<i>4.1.1 Документи на DLM форумот.....</i>	376
<i>4.2. Извештаи на ЕУ.....</i>	378
<i>4.2.1. “Black Book”.....</i>	378
<i>4.2.2 Резолуцијата на Советот од 6 мај 2003 за архивите во државите</i>
<i>членки.....</i>	379
<i>4.2.3. Извештајот за архивите во проширена Европска унија од 2005</i>
<i>година.....</i>	380
<i>4.3. Препораки и регулативи на ЕУ.....</i>	383
<i>4.3.1 Препорака R(2000) за европската политика за достапност на</i>
<i>архивската граѓа.....</i>	383
<i>4.3.2 Регулатива (ЕС) No 1049/2001 на Европскиот парламент и</i>
<i>Советот од 30 мај 2001 година за јавен пристап до документите на</i>
<i>Европскиот парламент, Советот и Комисијата.....</i>	384

<i>4.3.3 Препорака REC (2002) 2.....</i>	386
<i>4.3.4 Препорака за приоритетните акции за поголема соработка во доменот на архивите во Европа.....</i>	387
<i>4.3.5. Краток преглед на Прогрес Извештајот за Советот за имплементација на Препораката на Советот 2005/835/ЕС од 14 ноември 2005 за Приоритетните акции за поголема соработка во доменот на архивите во Европа презентирани од страна на Европската архивска група</i>	390
ЗАКЛУЧОК.....	395
БИБЛИОГРАФИЈА.....	401